

کاشتہ ترکی نامیہ کار

شعل سلطان پوری

کاشتہ ڈپارٹمنٹ، کشمیر یونیورسٹی، سرینگر

کاشتر شتر چتر زنگار

(اکھ لواری، تحقیقی پتہ تنقیدی سام)

مشعل سلطانپوری

کاشتر ویاٹمبٹ کشر پویرسٹ سرینگر

(جملہ حقوق چھ کاشٹر ڈپارٹمنٹ کے نام محفوظ)

کتاب نمبر ناو: کاشٹر نثر کر تامل کار
مصنف: مشعل سلطان پوری

ایہ تمام: سونا تھ پندت

گوڈنیک چھاپ: ۱۹۸۲ء پانژھ سٹھ

مول: ۱۰۰۰۰۰۰۰

سرورق: مسعود حسین
نوٹنویس: غلام حسن

(جمال پریس دہلی)

پبلشر

کاشٹر ڈپارٹمنٹ، کشمیر یونیورسٹی، سرینگر

فہرِس

صفحہ	عنوان	عنوان
۹		۱) گوہر کتبہ
۱۲	۲) شاردا نخط	۲) کیشہ رسم خط متقن
۱۳	۳) فارسی خط	
۱۵	۴) شورمت خط	
۱۷	۵) ازبیک خط	
۲۰	۶) پراکرت کال	۳) کاشتر زبانی منز نثر
۲۱	۷) اربہ ملند پینہ	
۲۴	۸) برہنت کتھا	۴) بدشاہ سند زمانہ
۳۱		
۳۶	۵) کاشتر نثروک گوہر نیک دور (۱۸۲۱ء - ۱۹۳۱ء)	
۳۷	۱) بایبلہ ہند ترجمہ شامدا غطس شتر	
۳۷	۲) یورپی مصنف تہ کاشتر ادب	
۴۰	۳) بایبلہ ہند کاشتر ترجمہ فارسی غطس شتر	
۴۱	۴) پینتکو کیشہ ادب تہ کاشتر کرامر	
۴۲	۵) حاتم تلہ وانہ دلپلہ	
۴۳	۶) کاشتر جامتری	
۴۴	۷) کاشتر وید	

- ۴۲ (ج) مذہبی نثر کا ادب
- ۴۴ (ط) قرآن مجید کا نثر ترجمہ
- ۵۱ (ح) کا نثر مسلہ کتاب
- ۵۵ (د) کا نثر نثر وک دو نیم دور
- ۵۷ (ر) ۱۹۲۹ء پیچہ ۱۹۴۷ء تام
- ۵۸ (ا) "ستج کھوٹ" تہ ڈراما ترکیب
- ۵۹ (ب) پرتاپ میگنیزین تہ امینک کو نثر حصہ
- ۶۰ (ج) باقی ڈراما
- ۶۱ (د) "رکسوس شہ کز"
- ۶۳ (ه) کا نثر ہفتہ وار اخبار "کاش"
- ۶۵ (و) کا نثر ڈراما "پتہ ہر تہ" "ودوا"
- ۶۷ (ز) نئے سوانحی کتب
- ۶۸ (ح) ۱۹۴۷ء پیچہ از تام
- ۶۹ (ا) ڈراما
- ۱۰۱ (ب) اڈ سپرا
- ۱۰۲ (ج) ریڈیو ڈراما
- ۱۰۳ (د) ترجمہ ڈراما
- ۱۰۴ (ه) افسانہ
- ۱۰۷ (و) ۱۹۵۵ء یس تام
- ۱۱۲ (ب) ۱۹۵۵ء پیچہ ۱۹۵۹ء یس تام
- ۱۲۳ (ج) ۱۹۵۹ء پیچہ ۱۹۶۷ء یس تام

کا نثر ادبک تریتم دور

- ۱۳۷ (۱) ۱۹۷۷ء پیپٹھ یوکن
- ۱۵۱ (۲) ترجمہ افسانہ
- ۱۵۲ (۳) ناول
- ۱۶۰ (۴) ترجمہ ناول
- ۱۶۳ (۵) مکہ کی کتب خانہ داستان (لوگو ادبک نشری حصہ)
- ۱۶۴ (۶) داستان یا کتب خانہ میٹرو ترجمہ
- ۱۶۶ (۷) تواریخ، تنقید، تحقیق، ترتیب
- ۲۰۶ (۸) سوانح تو سفرنامہ
- ۲۱۳ (۹) سائنس، سیاست، اقتصادیات
- ۲۲۲ (۱۰) مذہب، فلسفہ، تالیم
- ۲۲۲ (۱۱) گمارتہ لسانیات
- ۲۲۲ (۱۲) ایسے، رپور تاج تو مزاج
- ۲۲۲ (۱۳) متفرقہ
- ۲۲۵ (۱۴) صحافت (اخبارتہ رسالہ)

عرضِ تائید

زیر نظر کتاب ہند مولہ مہاچھ کاشتر نثر کس تواریخیں سام پنجہ تہ
 امریکین تائید کارن ہند بیون بیون دیت برز ناوتھ کلہم کاشتر نثر ک
 تخلیق قوتھ تر پنج ہنا وارہ و ہتاہ سان کوشش کرہ۔ پنینہ اندہ گوٹینچ
 باکرہ برز کوشش آسنہ سببہ یودوے اپج اہمیتھ ٹاکارہ چہیہ مگر
 ایک تحقیق تہ تنقید لکھو سہ کتہ تقویٰ مطالبہ سستی مشخص۔ فلحال
 ہیکوی ہاوس کتھہ نہ زانن والہن نش و اتہ کتہ تکرہ مشعل صابو
 تہ تعریف کاشتر نثر متلق زیادہ سنس تحقیق تہ مولہس
 تنقید دس۔

رحمانیہ مابہ

شیرین غم

تو چو دل در خفا ز کفر و کلاه پلا
 شیرین غم ز کفر و کلاه پلا
 ز کفر و کلاه پلا ز کفر و کلاه پلا
 ز کفر و کلاه پلا ز کفر و کلاه پلا
 ز کفر و کلاه پلا ز کفر و کلاه پلا
 ز کفر و کلاه پلا ز کفر و کلاه پلا
 ز کفر و کلاه پلا ز کفر و کلاه پلا
 ز کفر و کلاه پلا ز کفر و کلاه پلا
 ز کفر و کلاه پلا ز کفر و کلاه پلا
 ز کفر و کلاه پلا ز کفر و کلاه پلا

شیرین غم

گود طکف

پڑھ کتاب لیکھن مشریم مشکل آتھ یوان چھرتن ہنتر چھتے
لیکھن والین خبرے۔ کتاب نہ دیاب۔ کامش مشر لیکھن آمشن آئن کتابن
ہندناوے لکن ہنترن زون پچھتہ کتاب نہ ہن۔ باتہ پریس والین ستو
تازہ کیتو تہتی دودہ دریم مشر تہتہ پچھاپ سپد شیج واری آمشہ داریا کتاب کم ہے
تیداس مشر چھاپ سپر مشر تہتہ ورنہ تہتہ نشا تہ تون۔ لیکھن والی ہنترس
مشرمس۔ کاتھ نہ کاتھ آتھ روٹ کرسن تیار ہے۔ کاتھسہ ذاتھ نامہ متکوٹہ
نہ کردے پھران تہ یادیاووی پاوونہ چھتہ جوابے دوان۔ عام طورہ ورنہ یوان
زہتہ سا اڑکس چھتہ تہتر فرہتہ ذہ کاتھ ہنتر کتھ روزہس یاد۔

فرصتہ! فرصتہ چھتے تہ کس، یہ چھتے پوزے۔ اٹھتے کیا چھتے تیلہ
بیلاج۔ کانہہ کرنا کا ہے، خار مئے کر کاٹم شور و۔ پینتہ طرفہ، کر م کو کرشش
رکتا بہ سوعہ بر وینج تہ ذاتھ نامہ حاصل کرینج۔ دودہ ذامس نہ کامہ ہند نو انداز
مکوجک ذاتھ نامہ تیتو شور و رختہ تہ البتہ تہ کامہ، آسہ شور و ریکار۔

وقی اوس گنڈیختہ سیٹھا کم دوق اوس کتاب لیکھنی فاطمہ دوس
رودست کتاب ہند موصو اوس منگ کران نہ اکیس اکیس کتاب یہ پیچھے کر دے
واش گنڈیختہ لیکھنی میں مگر اول گنڈیختہ وقتس شز کتاب لیکھنی تہ دویم
لیکھنی حدتہ مقرر آسن۔ صرف زتجی یا پشتر تاجی ساس لفظ یا صنف ہتھ ہوا۔
پہن سارے دو لابن تن دھتہ لیچھو مئے یہ کتاب۔ اٹھ شز تھو و مئے

[illegible]

ترجمہ خاطر کو رہے اگک عنوان فایم۔ مے اذ کاشرک نشری
ترجمہ پن پنیں شو بس تحت۔ ناولہ مشور ذکر کر ان کو مے ترجمہ کر نہ آمرن
ناولن ہفتہ ذکر تہ پیچھے ہاٹھو افسان سستی ترجمہ افسان تہ ڈراما مں سستی
ترجمہ ڈراما مں ہفتہ

کتاب بیکھان بیکھان سپید سے ہمارے زبانی پندرہویں وری بن
منز کو تاجہ شریح کا بشری پاٹھ لیکھنے آیت۔ یو دوسے ہائے زبان شریح لیکھنے
آیتس پیتوے کا لکھن شریح مقابلہ یہ نہ آیتس برابر چھ۔ مے خصوصاً وری کا شریح
شرک مے حصہ مومن نظر تل میں چھاپ سپید مے شریح تفصیلی ذکر کر م
تھے شریح، میں کتابن ہنر صورت شریح باز پیتو مے چھ۔ الگ الگ مضمون مے
کو نہ مے زیادہ بحث کیا زبانی اوس کتاب ہنر حجم ہنر احوال۔

بنان چھوڑتو یہ میلینہ، یکتہ منز کینٹرن کتابن، مہندہ تفصیلی حال نتیجہ

آسہ اکے وجہ سے سو کتاب آسہ نہ مئے کو ششہ بادو جود کا اصل پیرور
یہ ہند موصیٰ صر ذات نامہ نامکمل آسہ تختہ تر آسہ پوہے وجہ
مئے کر کو ششہ ز پر پختہ کتاب متعلق خیال ظاہر کر ان کران کرٹھ نہ
تختہ کتاب متعلق باقی ادہین ہنر راے مشراو نہ پیر۔ تہ ہند حوالہ کرٹھ تہہ طرہ
جایہ نظر۔ عبارثن ہند نو مو نہ چھ مئے تہہ تہہ سہ سہ سہ سہ سہ سہ سہ سہ
صنوروری باسیوم۔ لہذا اوس نہ الگ نو مو نہ ہند کیشہ تہہ صنور ورتھ پیچہ
اُس بیا کھ کتھ تہہ اہم نہ نو مو نہ کھ تہہ اُس کتابن متعلق تہہ شرس متعلق رہے رہے
بکار

لیکن والہن ہند موصیٰ صر تعارف (زان) چھ پتولا کن دنہ امت
یودوے امیگ مئے زیادہ صنور ورتھ باسے یونہ، بکیا ز لیکن والہن ہنر ادبی
خند مشر ہنر ذکر اُس تہہ ہنر وکتا بوے نشہ ظاہر۔ ووں دیت مئے یہ او کو تہہ
تہہ ہنر زندگی متعلق تہہ لکھ ہنر اتر۔

بکھارن سہو تہہ ہنر ادبی خند مشر ہنر ذکر کران چھ مئے کا شرس
نشر تہہ ہند دیت مد نظر مقصود مت۔ تہہ ہنر نر تہہ کو ششہ ہند تہہ کر کر
ہم نمو شرس پوچھ دینہ خاطر کر اگر کا نہہ شاعر تہہ چھ تہہ ہنر کہ سہ کہ سہ شاعر
سہو ہنر چھ ہار ز پیچہ، تہہ ہنر چھ مئے ناوے ہنر تہہ
بیون موصو اوس تہہ سہ۔

ادبی تہہ ثقافتی انجمن تہہ ہنر ادارن ہم کا شرس ادب سہو کتہ
نہہ کتہ اٹکو تولق تھاوان چھ، ہند ذکر چھ او کو کر نہ امت ز تہہ ہند سہو
چھ کا شرس نشر واریاہ فایدہ و تہہ مت۔

مشعل سلطانی پوری

کینہہ رسم خطس متلق

زبان چھے اظہارک ڈرو یہ تہ تمن آوازن مہند مجھہ رسم اُسو پش
 خیال پین تاں داناوہ خاطر ز کو کڈان چھہ۔ پیچے آوازن چھہ لفظ بیان
 لفظس تہ مانس چھہ سہ رشتہ میں جسس تہ جاس چھہ۔ اکہ رُوس چھہ بایکھ
 اڈیوک تہ نامکل۔ مایہ چھہ بطن تہ لفظ کو طاپر۔ آوازن بنے ہویم لفظ
 لیکھ خاطر چھہ کینہہ علامت مقرر کرنہ پوان تہ پرخن علامتن چھہ اُسو
 (رسم خط و نان) پختہ کینہہ زبانی چھہ پن پن رسم خط آسان۔ مومولی ہیر پیر
 کر پختہ چھہ بھنے اکہ رسم خط اکہ حقہ تہ جامہ زبان خاطر تہ استعمال سپان
 زبانی ہیندس پختہ پختہ تہ وسختہ لبس سوسہ رسم خطس
 تہ کینہہ زبانی پختہ سپان پختہ سہ مکمل ڈرو یہ تہ کینہہ زبان رُزراوہ
 تہ پختہ اندر پختہ کینہہ خیال کوہہ رطک۔

دارسم خط

کاشر زبانی ہیندہ اکہ بد کڈیہ چھہ کو ششہ مد نظر تھاوتہ تہ مختلف
 زمانن مزاہ پن مختلف شکلن ہیندہ پتا لپتہ چھہ یہ دن پوان زائد
 پچھہ آنتھس تاں چھہ اتھہ کے رسم خط رُودمت۔ اتھہ چھہ داریہ سیاسی
 سماجی، لسانی، مذہبی تہ باقی وجوہات۔ اتاں یوسہ شیچھہ بودہ استاں رُزراوہ
 چھے تہ تہ چھہ نشان ز اتھہ اوس کوہہ دارسم خط۔ امہ رسم خطک
 زمانہ مشخص کران چھہ کوہہ ادب تہ محقق اوتار کرنن رہیر لیکھان —

"شاردالپی چھہ اٹھہ نو مہدی منز شہہ بان۔ پوزہیں اکس کاشرس اوہیں چھہ
 اٹھہ سو اختلاف سہ گو سو گر گاشی اقبال ناٹھ ونپوہہ تو چھہ امہ رسم خطک اگر
 شخص کران گہہ یہ شاردا تہر نفس سز و دمت تہ گہہ اگر افسانگ مدد میو دمت
 زاکر زمانہ ہسا گہہ کاشرس اچھر زانہ مشقہ۔ پتہ کر تہو سنج تپیا تہ بھگوتی بیچہ ناو شاردا
 خطا سند قیاس چھہ زانہ چھہ زانہ کشتہ کر تھنگ گاہیہ آسہ شہور ظالم بادشاہ ہر گل پسند وقہ
 سید مت تیکر کور یہ رسم خط و دجوس پنگ زمانہ ستم ہدی بان چھہ امہ رسم برو سٹھ
 کس رسم خط ادس کشتہ سز پیتمہ زبانی خاطر مروج ہا تھہ متعلق چھہ اوار
 کرشن رہبہ صابن قول یہ زبہ کر تھہ آسن کٹل تہ کٹلہ برو تھٹھم کپت ہی
 تہندہ کور کور چھہ کٹل لپی ۶۰۰ و پیچہ ۹۰۰ تام تہ کپت زور و بہ تہ پیشتر و بہ
 ہدی منز مروج اٹھہ سز۔ ہم دوشوے لپی چھہ برہی لپی ہشیر ترقی یافتہ شکلہ
 تہ شاردا خط چھہ پیوے تہ بیو پیچہ وقفہ میو دمت۔ اقبال ناٹھہ جی چھہ اٹھہ
 کتھہ سہو اتفاق کران زشاردا خط چھہ برہی خطہ نرہی وقفہ میو دمت مگر
 حارانی چھہ تہ تہندہ کور کور آسہ تہ پیر لکھاے کشتہ سز کیشہ۔ پتہ چھہ تہ کتہ
 ہایہ امیک کاشنہ کتہ اٹھہ امت۔ بقول اقبال ناٹھہ جی اٹھہ اشوک
 بادشاہ سند کالو اٹھہ دڑی یاوس یسپار بیچہ ہندوستانس منز برہی
 اچھر تہ اٹھہ دڑی یاوس ابار کھنوشٹی اچھر جیلان۔ اقبال ناٹھہ جی
 مطلب چھہ ابار لفظ نیشہ کشتہ وغیرہ تہ یسپار لفظ نیشہ باقیہ ہندوستان
 پین قول دور ثابت کرنے خاطر چھہ سہ کھوہ ماہ تہ ہار و تہ چن لکھاے (کشتہ)

واکا شرا دینج تاریخ۔ جلد اٹھہ۔ اوتا کرشن رہبہ ۲ شاردا لکھاے
 سون ادب ۶۸ء، ۳۷ء، ۴۸ء شاردا لکھاے سون ادب ۶۸ء اقبال ناٹھہ ونپوہہ

ہندو خوالہ دوان دوان زیم چھ کھروشی خٹکرو۔ یہ خط چھ شارداد برعکس چھنہ
 پلٹھ کھوڑ لیکھنہ یوان۔ یہ کتھ مد نظر تھا وکتھ چھ کھروشی خط شورو
 سید پنج کتھ بدھن ہندس زمانس تاس واناں۔ شارداد رسم خط چلیو
 بیتہ ترکن ہندس زمانس تام بشرکو کو شرا دپتہ محقق پروفیسر محی الدین
 حاجی ہندوئے عجوب اکھ وقتس تام اوس کا شریک رسم خط شارداد۔ امہ پتہ
 آونستعلیق۔ "۱" پتھ کھوڑو دیہ رسم خط ستن اکھن شتن وروین چلوون
 ونہ چھ یوان زیم لپی اُس سنکرت لیکھنہ خاطر احتمال سیدان۔ کو شرتہ
 آواٹھو رسم خطس منز لیکھنہ۔ "۲" یہ اُس چھلکتھ سنکرتہ بابکتھ یوہ
 کاشرون بن ہنر مذہبی زبان اُس تیلہ ترہ ازتہ چھلے۔ یہ چھ سہی زاکتھ منز
 آوکم کاسہ کینہہ کو شرتہ لیکھنک دسلاہ کر نہ مگر یہ اوس نیمو ژمہ دلہ
 بلکہ مجبور ہی سبب لیکھک کائسہ کائسہ کینہہ کو شرتہ بمن اچھرن منز
 یہ دویم کتھ چھنہ ہنڈ وسان۔ خاص کر امہ کھوڑو بدشاہ صاحبش مانس
 منز یہ کو شرتہ لیکھنہ آونکتھ اوس رسم خط شارداد یہ زن حاجی صاحبہ پیچھ
 کتھ ونہ امر کتھ کھوڑو باسان چھ۔

(ب) فارسی رسم خط
 نرکن ہندیس زمانس تریو دوے نستعلیق خطس رولج لوک مکر مورطہ
 مکمل طور شاردا خط جے۔ اکتھ لہور کو پتہ ناگری رسم خط تہ شور ویش جاو تر
 ہندین مژ۔ مروج رو دتہ و تہ چھ کانہہ کانہہ پن پندہ جاو اکتھ خطس مژ
 کوثر لیکھان۔

محمد مومقاری راوین پتہ روزیہ کاشمرین پیچو زبان دژا و نیچہ کوشمر
 ۱- کاشمر شریح کتاب - پروفیسر حاجی ع ۲۲ شاد الکاظمی - اقبال تاحہ دنیوہ
 (سون ادب ۶۸)

لیکھنے پر آنا پسے۔ تم لکھ دو دھوئے دوہ فارسیس کن تہ پنے زبان ہمیشہ کھ
 مشر اوہ فارسی لیکھنے خاطر اس پمن مجبور کن نستعلیق کے صورت اور تہ آہ
 پتہ میلہ پٹھان تہ سکن ہندس دوس مشر تم وار وار بیٹہ پنے زبان
 مال برہ لکھو تمہو ہوت نستعلیق استیصال کون البتہ ہندوستان مشر فورٹ
 ولیم کالجس تحت اردو تہ ہندی اکی زبان ہندیہ نہو مختلف شکلیہ بنہ تہ عام
 سپد پتہ ہوتی اٹھ ستوناری رسم خط تہ ورتا دوس مشرین
 پوتے پوت تہ انگریز ہندی کھوہ بیٹلہ کنوہ ہندی مشر وار
 پاٹھو ہندوستان مشر پٹھان تہ تہ تہ تہ مقامی زبان د پھنگ پرنک
 تہ پمن سام ہنگ موقع میول۔ کاشر زبان متعلق اگر مضمون میتر انگریزی پاٹھو
 لیکھنے آے۔ کاشر لیکھنے خاطر ورتو تہ ورتو من رسم خط۔ بیٹیک تہ پوتہ
 گریس ہندی کاشر دشمنی چھٹے۔ یا تہ ہتس شتس وریس جاد مدتس
 رودو کاشر زبان تہ رسم خط مسلمان مشر تعلیق۔ ہندی مشر ناگری
 تہ انگریز یا غار ملکی لکن مشر ورتن۔ تہ یہ پیر تہ سپن امہ چ ترقی خاطر
 اکھ و کا وٹھ ٹاٹ۔ کاشر لیکھن والیو کاشر ورتو و جاد پمن نستعلیق
 خط۔ بیٹھن لکن مشر اسو جاد تہ مسلمان پنا چر شتوین تہ باقی شائیری ہند
 بوڈ بار د پیر چھٹے اٹھو خطس مشر لیکھتہ

ج. شورمت رسم خط

۱۹۴۶ء جس تام بوز پیر نہج۔ کو ششہ آہ کر تہ ز ہندی ہندی پنا
 مشر ساریے کاشر آواز و پیر اوہ۔ موٹولی تر پمن ہندی پیمہ کو ششہ سپد
 کامیاب تہ۔ پوز پور پاٹھو ہندی کنوہ اٹھو خطس اصلاح کرنک کا تہ قدم تلینہ
 پختہ۔ عوامی راج بنہ پتہ آہ باقی خط نظر تہ اٹھ اصلاح کرنہ خاطر اکھ

کیم بنادون۔ بیئمہ مخصوص کاشتر لو آواز و خاطر کینہہ علامت کر خطہ اخطس
نوشکیل در۔ سو کو لن مشر آیر کاشتر درسی کتابہ اخطس مشر یکھناونہ
چھپاونہ، باکراونہ پرناونہ۔ پوزیمین دوهین تر اوس درسی کتابن اند
اکھ رسم خطہ ہم ز رسالہ خاص کر کھمیز بیاکھ رسم خطہ ورتاونہ
یہ اصلاح شد رسم خطہ روزہ کامیاب۔ لہذا آواز ترک کرنہ۔ مگر
جادو مفید بتا ونیچہ کو ششہ روزہ دستور جاری۔ دوس اس بیئمہ کچل اید
تہ دو جو دس آواز نہی تھے بھی رسم خطہ آسنہ کس صورتس مشر کاہے چلناونہ
امہ کہوتہ تہ باقی مجبور یو کہوتہ آواز نہی تھے نو طریقہ نستعلیق رسم خطس بیئمہ
اصلاح کرنہ۔ یہ سینہ انکی ساتہ بلکہ وارہ وارہ تہ ورتہ چھ جاری نو اصلاح
سین مفید ثابت تہ پر رسم خطہ ہیوتن کامیاب روزن۔ مختلف کاشتر لو
مخصوص آواز و خاطر آہ نو طریقہ علامت بنادونہ ہم علامت ورتاونہ کو
او اصول آے مقرر کرنہ۔ کو کو متکہ طرفہ او پر رسم خطہ منظور کرنہ درسی
کتابہ ہمشرن اخطس مشر چھاپ سندنہ۔ رسالہ بیئمین اخطس رسم خطس مشر
چھپونہ۔ ایدیمی مشنہ کتابہ خاص کر کاشتر کشتری تہ سینر اخطس مشر تیار
یا کھار پوتہ ہیوت عام طور یوہے خطہ ورتاونہ۔ تہ ورتا کین چھ نستعلیق
بیئمہ کاشتر شکل مروج۔ یہ خطہ چھ سہل تہ مفید اردو یا فارسی کو جس
س شخص نستعلیق سینو برو قسطے زان اسہ تہ ہند خاطر چھنہ بہ خط چھن
مشکل۔ پیچہ چھ گنہ دس تان تہ اردو خطس ہوئے تہ اردو چھنہ کشتری مشر
سہ کارو زبان تہ تہ ترین اکاگین یا نے جو مس کشتری و لد اس در میان
را بطع زبان تہ۔

۱۷ اکوہم پوش تہ کھمیز ۲۷ کاشتر نشرج کتاب۔ پروفیسر حاجی۔

(د) انیک رسم خط

از چھ پہ کاشتر یکسینہ خاطر گئے، متفق علیہ، کو کو متک منظور
 کورمت، سرکار موتہ، نیم سرکار کو ادا دینے تسلیم کورمت رسم خط۔ پہاذا چھ پہ
 کوشتر یکن یکسین والین ہینہ خاطر، چھن ضرور کوری۔ امہ خط کی پہچہ حرف
 چھ پہچہ پاٹھو۔

ا ب پ ت ٹ ث ج ح خ د ذ ر ز د ش س ص ض ط ظ
 ع غ ف ق ک گ ل م ن و ہ ی ے

امہ علاوہ نیم دہشمی 'لا' دالو حرف، بھ پھ ٹھ چھ ڈھ کھ یانے
 کل ۴۳ حرف۔

یمو شتر چھ: ث ح خ ذ ص ض ط ع غ ف ق یانے ۱۲ حرف

صرف تینے لفظن اندر دوتاوہ یوان نیم اسہ فارسی یا عربی زبان پیچھ دومہ زم
 (پنے شکل یا تراش، مسخ) اڑیو چھ۔ ٹ چھ حرف تین لفظن اندر دوتاوہ یوان
 نیم کنبہ ہار یو یا ہندی زبان پیچھ آستو آسن۔ پچھ پاٹھو چھ چھرا کاشتر کوکل پل
 ۳۰ حرف باقی روزان۔ 'ر' حرف چھ اسودون حرفن ہینہ کام ہوان شالہ
 پاٹھو "ا" "آ" "تہ" پھرس "لفظس نثر۔" "و" "ی" حرفن تہ چھ اکہ کھوہ
 جادہ حرفن ہینہ کام ہینہ یوان۔ پڑھن جاین چھ یمن گئے حرکت بن تہ گئے
 حرف کاشتر آواز ظاہر کرتہ یا پچھ نیم حرکت اسہ بناؤ حرکت چھ۔ نیم چھ پچھ پاٹھو
 (زیر، زیرتہ، پیش حرکتن علاو)

ے ا، گز، زز، وچ، گب، ستر، ٹٹ

ے تاد، ناز، مار، مال، مال، وچ، لاج، ساد

ے تیر، تیر، ہیر، نہ، وار، ماد، جاد، واد

ع- تیر، تین، نیمہ، کر، قیمتی، گنتی

داوتیہ امیر چیر مختلف شکل چھے پیمہ:

د- و: کاو، گاد، وٹھ، وچھ، واٹھ، وال۔

و: اول، پوش، ہوش، کھوس، موٹر، مور، دور،

و: اوٹ، دوٹ، نوٹ، ہوٹ، موٹ۔

و: دوس، دود، پولاد، دودھ، کول، ژول، ژھوکھ

و: بوٹ، ٹھول، نوٹ، ہون، ژور، دور، مور

ی- تیر امیر چیر مختلف شکل وچھو:

و: ی: یاہو، بیر، کافی، وادی، شادی

ی: تیر، سپر، کشیر، زین، شین، ٹین

ی: آے، زائے، رائے، ہائے، دائے۔

ی: ڈیر، ہیر، میسر، تیر، کھیل، تیل، بیل۔

ی: زائے، نئے، تیلہ، پھیکو، شیلہ، چھیتو۔

ی: دھتھ، دید، گرد، زین، کھیل، دل، گہو، زہتھ۔

ی: شری، گری، کھٹو، تاری، دری، ہٹو، چھٹو۔

ی: میشر، لیشر، پیشر، ویٹھ، لیٹھ

ی: کھیج، میج۔

توں (ن) تپون (ن) چھ تپتے پٹھو استیمال سپدان پتھ پٹھو

اردوس منز چھ۔ امہ علاوہ یہ زن پٹھو کنہ او ونہ (ز) تروچھ چھے ن شکلہ

مروج ————— لیکن وز چھے یہ کتھ تہ مد نظر تھاویہ۔

و، الف سہو شور و کر تھن والہ لفظ الف بیتہ بینہ وول 'ع' چھ

۳۔ یس مژ بدلان۔ مثلن اعلان، اعتراف چھ ایلان تہ ایترا بنان
 ۴۔ الف سستو شو و گزھن والہ لفظک امہ الف پتہ 'ح' تھاوان
 ۵۔ دول لفظ چھ پمن دمن حرفن مژے، تراوتہ لیکھن پوان۔ مثلن احسان
 احترام، چھ ایحسان تہ ایحترام بنان۔

۶۔ مژس پتہ دول 'ع' چھ الف یا واد سستو بدلاون پوان۔ پڑھ
 آواز میرس مثلن معشوق، معلوم، تعلق چھ عاشوق، مولوم تہ تولن بنان۔
 ۷۔ اندس پتہ دول 'ع' چھ اکثر 'ح' بنان۔ مثلن جمع، شمع، جمع
 چھ جملہ، شمعہ تہ جمہ بنان۔ حرف چھ تر کسبہ پتھے پاٹھو روزان۔ مثلن
 شمع خانہ۔

۸۔ پونس پتہ دول دویم تہ تریسیم ساکن 'ت' چھ عوموم تہ
 پوان۔ مثلن دوست، پوست، گوشت چھ دوس، پس تہ گوش بنان تہ
 وقت تہ سخت وقت تہ رخ بنان۔ امہ علاو چھ اکثر 'ت' تہ بنان۔ مثلن عت
 تہ صداقت بنہ جماعت تہ صداقت۔

کاشغر زبانی منتر

پژاکوت کمال

کند زبانی منتر منتر چیر رواج منتر منتر پے پناہ کڈن ویز چھنہ یہ کھنہ
منتر ویز چھنہ پناہ زبانی منتر منتر چھنہ پناہ زبانی منتر منتر چھنہ پناہ
آسہ۔ پناہ زبانی منتر منتر چھنہ پناہ زبانی منتر منتر چھنہ پناہ
تہنہ پناہ زبانی منتر منتر چھنہ پناہ زبانی منتر منتر چھنہ پناہ
یاد استادن منتر منتر چھنہ پناہ زبانی منتر منتر چھنہ پناہ
کینہہ منظر منتر منتر چھنہ پناہ زبانی منتر منتر چھنہ پناہ
آسان۔ یہ کھنہ پناہ زبانی منتر منتر چھنہ پناہ زبانی منتر منتر چھنہ پناہ
منتر منتر چھنہ پناہ زبانی منتر منتر چھنہ پناہ زبانی منتر منتر چھنہ پناہ

دوں اگر آسہ منتر منتر چھنہ پناہ زبانی منتر منتر چھنہ پناہ
منتر منتر چھنہ پناہ زبانی منتر منتر چھنہ پناہ زبانی منتر منتر چھنہ پناہ
منتر منتر چھنہ پناہ زبانی منتر منتر چھنہ پناہ زبانی منتر منتر چھنہ پناہ
منتر منتر چھنہ پناہ زبانی منتر منتر چھنہ پناہ زبانی منتر منتر چھنہ پناہ
منتر منتر چھنہ پناہ زبانی منتر منتر چھنہ پناہ زبانی منتر منتر چھنہ پناہ
منتر منتر چھنہ پناہ زبانی منتر منتر چھنہ پناہ زبانی منتر منتر چھنہ پناہ
منتر منتر چھنہ پناہ زبانی منتر منتر چھنہ پناہ زبانی منتر منتر چھنہ پناہ
منتر منتر چھنہ پناہ زبانی منتر منتر چھنہ پناہ زبانی منتر منتر چھنہ پناہ
منتر منتر چھنہ پناہ زبانی منتر منتر چھنہ پناہ زبانی منتر منتر چھنہ پناہ
منتر منتر چھنہ پناہ زبانی منتر منتر چھنہ پناہ زبانی منتر منتر چھنہ پناہ

کاٹنہ پر ایسٹن زکرتہ زمانہ ستر آسہ کا ٹہہ ادبی تار پنا لیکھنے آہڑ۔ اہج روز
 آسہ ہر ہمیشہ و ہڑ۔ جتھہ کاٹنہ پے پتاہ کڈنہ خاطر جھہ آسہ قسہ قسہ کہتا ہی
 ورق پھر فی پوان تہ کتھا کتھا شہہ راوی پوان۔ حال حالے کرے ادنا کرشن
 رہسرن کو شش زکرتہ آہڑ تار پنا کڈنہ لیکھنے پون۔ پوز اسکے جلد لیکھتھ
 کھیتھہ تمہو کتھہ۔ سانبہ پزانہ ادبیک حال مولوم کرنہ باہتھہ جھہ آسہ زبانی
 روایٹرن، افسانہ، اشارن، تہ مختلف کتھن پھٹھ پڑھہ کرے فی پوان یا تھن
 تو اہج پھٹھہ تکیہ کرن۔ پوان ہم ہتھہ وادہ ہو پتہ لیکھنے آہ۔ بحر پرس ستر
 آہٹس شری ادیس تجھہ تجھہ کران جھہ پزانہ زمانہ جن دون کتابن ہند پے نیرن۔
 اکھ مشہور بودہ عالم ناگ سینہ لیتھہ ہڑ کتاب "ملندہ پنہہ" تہ ہیکہ کوٹھ
 ستر "برہت کتھا"۔

ملندہ پنہہ

ناگ سین جھہ اوسمت ۵۰ اق۔ م س ستر زبند۔ تہ اہو ستر لیجھہ ہڑ کتاب
 متلق جھہ مختلف راہہ دیو پوان۔ کینہہ سوال جھہ ہڑ اہم۔ مثلن یہ ز ناگ سین
 اوسا کتھہ ہتمو کتہ لیتھہ یہ کتاب ہ کیا یہ کتاب جھا کتھہ پانٹھو لیکھنے آہڑ
 اہہ کتاب ہ ہند موضوع کیا اوس بیتہ سانہوار میوہ عالمو جھہ پھن سوالن جواب
 دیج کو شش کڑ ہڑ کیشٹرن جابن دو جوا کتھہ پیش کرے ہڑ تہ پھن جواب دیو
 بناوہ خاطر دیلہ ہڑ ستر۔ پوز کیشٹرن جابن قیاس لڈاؤ میوہ۔ سون اکھہ عالم
 جیالال ناظر صاحب جھہ پنہن اکس اردو مضموق ستر پیمیک عنوان کیا
 ناگ سین کشمیری کتھا ہ جھہ تہ یس "کتھہ یز" رسالہ کس اکس شمار ستر جھپو
 جھہ ناگ سینس کو شہ ثابٹ کر ہج کو شش کران تہ ستر ہی پتہ ہوان ز ملندہ پنہہ
 کتاب اس کتھہ پانٹھو لیکھنے آہڑ۔ اما پوز یہ ہوان ہوان جھپنہ ہم کاٹنہ

خاص تو بوجہ پیش کران۔ تم چھ لیکھان۔ "ونہ چھ یوان ز اصل نمونہ
 اوس کتھ تان ملچھ زبانی مٹریکھنہ اُمت۔ بلچھ زبانی مٹریکھنہ یونانی، پشتو
 تہ کاشتر زبان کُتھ راوہ یوان۔" "ونہ چھ یوان" کتھ کیا درے مٹھوان چھ۔
 اُمیک چھ شاید مٹھون نکارس پانس تہ ایگھاس۔ سہ چھ اُتھ مٹھون مٹریکھان
 "ریشرج کران والہن چھنہ ویر یہ پے لو کتھ زکتہ بہ مٹھان اصل نمونہ کتھ زبانی
 مٹراوس۔" "تہ مٹھان مٹھونہ نکل چھ نشان ز یہ کتاب چھ ترجمہ رنگی موجود تہ
 اُمکو ترجمہ چھ دھون زبانی مٹریکھان۔ اکھ کپے پالی زبان تہ بیا کھ سنہالی۔
 سنہالی چھ اُسمٹر لٹکا بہ مٹریکھان تہ پالی مکھدہ دیشرج زبان۔ پالی چھ سہ
 زبان یوسہ جہاں مٹھدہ تہ تہندو کھکھو تبلیغہ یا پرچار خا طرا سیمال کران اُسو۔
 یہ اُس بودھن مٹریکھان مٹریکھان زبان۔ ناظر صاب چھ پینس دھو مٹھ کس تو بوجہ
 مٹریکھان زجھاک مددکار اُسن تسلیم کران تہ اکھ مدد مٹھوان۔ تہندون چھ
 "ترجمہ کارن چھ اصل زبانی مٹھو کھنہ لفظ چھ پٹھو ورتاؤ مٹھو مٹھو
 پٹھو پیم اصل مٹھون مٹریکھان" "پیم لفظن مٹھون چھ مٹریکھان ز" "پیم
 لفظ چھ کاشتر لفظ، لاطینی یا پشتو چھنہ۔ پانے چھ مٹھو پٹھو پیم مٹھون
 ز ناگ سین اوس کوشر تہ "ملندہ پٹھہ" کتاب اُس نمٹھو کاشتر زبانی مٹریکھان
 حار تہ چھنہ ز مٹھون لفظن مٹریکھان کھنہ نشان دہی کرنہ آ مٹریکھان سہ
 کتھ وار واصل کٹھدہ۔ نمٹھو دکتہ بہ مٹھون ناوس مٹھون تہ چھ سہ عجیب تاویل
 پیش کران۔ تہ اکھ سلسلس مٹریکھان تم قیاس تہ کورمت۔ لیکھان چھ
 "ملندہ پٹھہ" ناو چھ کاشتر زبانی مٹریکھان "پٹھہ" لفظک مطلب چھ۔
 "پٹھہ مٹھو سوال" "ونہ اُمت" مٹریکھان خیال چھ اصل لفظ "پون" "یمیک

۱۰۲، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱۴، ۱۵، ۱۶، ۱۷، ۱۸، ۱۹، ۲۰، ۲۱، ۲۲، ۲۳، ۲۴، ۲۵، ۲۶، ۲۷، ۲۸، ۲۹، ۳۰، ۳۱، ۳۲، ۳۳، ۳۴، ۳۵، ۳۶، ۳۷، ۳۸، ۳۹، ۴۰، ۴۱، ۴۲، ۴۳، ۴۴، ۴۵، ۴۶، ۴۷، ۴۸، ۴۹، ۵۰، ۵۱، ۵۲، ۵۳، ۵۴، ۵۵، ۵۶، ۵۷، ۵۸، ۵۹، ۶۰، ۶۱، ۶۲، ۶۳، ۶۴، ۶۵، ۶۶، ۶۷، ۶۸، ۶۹، ۷۰، ۷۱، ۷۲، ۷۳، ۷۴، ۷۵، ۷۶، ۷۷، ۷۸، ۷۹، ۸۰، ۸۱، ۸۲، ۸۳، ۸۴، ۸۵، ۸۶، ۸۷، ۸۸، ۸۹، ۹۰، ۹۱، ۹۲، ۹۳، ۹۴، ۹۵، ۹۶، ۹۷، ۹۸، ۹۹، ۱۰۰، ۱۰۱، ۱۰۲، ۱۰۳، ۱۰۴، ۱۰۵، ۱۰۶، ۱۰۷، ۱۰۸، ۱۰۹، ۱۱۰، ۱۱۱، ۱۱۲، ۱۱۳، ۱۱۴، ۱۱۵، ۱۱۶، ۱۱۷، ۱۱۸، ۱۱۹، ۱۲۰، ۱۲۱، ۱۲۲، ۱۲۳، ۱۲۴، ۱۲۵، ۱۲۶، ۱۲۷، ۱۲۸، ۱۲۹، ۱۳۰، ۱۳۱، ۱۳۲، ۱۳۳، ۱۳۴، ۱۳۵، ۱۳۶، ۱۳۷، ۱۳۸، ۱۳۹، ۱۴۰، ۱۴۱، ۱۴۲، ۱۴۳، ۱۴۴، ۱۴۵، ۱۴۶، ۱۴۷، ۱۴۸، ۱۴۹، ۱۵۰، ۱۵۱، ۱۵۲، ۱۵۳، ۱۵۴، ۱۵۵، ۱۵۶، ۱۵۷، ۱۵۸، ۱۵۹، ۱۶۰، ۱۶۱، ۱۶۲، ۱۶۳، ۱۶۴، ۱۶۵، ۱۶۶، ۱۶۷، ۱۶۸، ۱۶۹، ۱۷۰، ۱۷۱، ۱۷۲، ۱۷۳، ۱۷۴، ۱۷۵، ۱۷۶، ۱۷۷، ۱۷۸، ۱۷۹، ۱۸۰، ۱۸۱، ۱۸۲، ۱۸۳، ۱۸۴، ۱۸۵، ۱۸۶، ۱۸۷، ۱۸۸، ۱۸۹، ۱۹۰، ۱۹۱، ۱۹۲، ۱۹۳، ۱۹۴، ۱۹۵، ۱۹۶، ۱۹۷، ۱۹۸، ۱۹۹، ۲۰۰، ۲۰۱، ۲۰۲، ۲۰۳، ۲۰۴، ۲۰۵، ۲۰۶، ۲۰۷، ۲۰۸، ۲۰۹، ۲۱۰، ۲۱۱، ۲۱۲، ۲۱۳، ۲۱۴، ۲۱۵، ۲۱۶، ۲۱۷، ۲۱۸، ۲۱۹، ۲۲۰، ۲۲۱، ۲۲۲، ۲۲۳، ۲۲۴، ۲۲۵، ۲۲۶، ۲۲۷، ۲۲۸، ۲۲۹، ۲۳۰، ۲۳۱، ۲۳۲، ۲۳۳، ۲۳۴، ۲۳۵، ۲۳۶، ۲۳۷، ۲۳۸، ۲۳۹، ۲۴۰، ۲۴۱، ۲۴۲، ۲۴۳، ۲۴۴، ۲۴۵، ۲۴۶، ۲۴۷، ۲۴۸، ۲۴۹، ۲۵۰، ۲۵۱، ۲۵۲، ۲۵۳، ۲۵۴، ۲۵۵، ۲۵۶، ۲۵۷، ۲۵۸، ۲۵۹، ۲۶۰، ۲۶۱، ۲۶۲، ۲۶۳، ۲۶۴، ۲۶۵، ۲۶۶، ۲۶۷، ۲۶۸، ۲۶۹، ۲۷۰، ۲۷۱، ۲۷۲، ۲۷۳، ۲۷۴، ۲۷۵، ۲۷۶، ۲۷۷، ۲۷۸، ۲۷۹، ۲۸۰، ۲۸۱، ۲۸۲، ۲۸۳، ۲۸۴، ۲۸۵، ۲۸۶، ۲۸۷، ۲۸۸، ۲۸۹، ۲۹۰، ۲۹۱، ۲۹۲، ۲۹۳، ۲۹۴، ۲۹۵، ۲۹۶، ۲۹۷، ۲۹۸، ۲۹۹، ۳۰۰، ۳۰۱، ۳۰۲، ۳۰۳، ۳۰۴، ۳۰۵، ۳۰۶، ۳۰۷، ۳۰۸، ۳۰۹، ۳۱۰، ۳۱۱، ۳۱۲، ۳۱۳، ۳۱۴، ۳۱۵، ۳۱۶، ۳۱۷، ۳۱۸، ۳۱۹، ۳۲۰، ۳۲۱، ۳۲۲، ۳۲۳، ۳۲۴، ۳۲۵، ۳۲۶، ۳۲۷، ۳۲۸، ۳۲۹، ۳۳۰، ۳۳۱، ۳۳۲، ۳۳۳، ۳۳۴، ۳۳۵، ۳۳۶، ۳۳۷، ۳۳۸، ۳۳۹، ۳۴۰، ۳۴۱، ۳۴۲، ۳۴۳، ۳۴۴، ۳۴۵، ۳۴۶، ۳۴۷، ۳۴۸، ۳۴۹، ۳۵۰، ۳۵۱، ۳۵۲، ۳۵۳، ۳۵۴، ۳۵۵، ۳۵۶، ۳۵۷، ۳۵۸، ۳۵۹، ۳۶۰، ۳۶۱، ۳۶۲، ۳۶۳، ۳۶۴، ۳۶۵، ۳۶۶، ۳۶۷، ۳۶۸، ۳۶۹، ۳۷۰، ۳۷۱، ۳۷۲، ۳۷۳، ۳۷۴، ۳۷۵، ۳۷۶، ۳۷۷، ۳۷۸، ۳۷۹، ۳۸۰، ۳۸۱، ۳۸۲، ۳۸۳، ۳۸۴، ۳۸۵، ۳۸۶، ۳۸۷، ۳۸۸، ۳۸۹، ۳۹۰، ۳۹۱، ۳۹۲، ۳۹۳، ۳۹۴، ۳۹۵، ۳۹۶، ۳۹۷، ۳۹۸، ۳۹۹، ۴۰۰، ۴۰۱، ۴۰۲، ۴۰۳، ۴۰۴، ۴۰۵، ۴۰۶، ۴۰۷، ۴۰۸، ۴۰۹، ۴۱۰، ۴۱۱، ۴۱۲، ۴۱۳، ۴۱۴، ۴۱۵، ۴۱۶، ۴۱۷، ۴۱۸، ۴۱۹، ۴۲۰، ۴۲۱، ۴۲۲، ۴۲۳، ۴۲۴، ۴۲۵، ۴۲۶، ۴۲۷، ۴۲۸، ۴۲۹، ۴۳۰، ۴۳۱، ۴۳۲، ۴۳۳، ۴۳۴، ۴۳۵، ۴۳۶، ۴۳۷، ۴۳۸، ۴۳۹، ۴۴۰، ۴۴۱، ۴۴۲، ۴۴۳، ۴۴۴، ۴۴۵، ۴۴۶، ۴۴۷، ۴۴۸، ۴۴۹، ۴۵۰، ۴۵۱، ۴۵۲، ۴۵۳، ۴۵۴، ۴۵۵، ۴۵۶، ۴۵۷، ۴۵۸، ۴۵۹، ۴۶۰، ۴۶۱، ۴۶۲، ۴۶۳، ۴۶۴، ۴۶۵، ۴۶۶، ۴۶۷، ۴۶۸، ۴۶۹، ۴۷۰، ۴۷۱، ۴۷۲، ۴۷۳، ۴۷۴، ۴۷۵، ۴۷۶، ۴۷۷، ۴۷۸، ۴۷۹، ۴۸۰، ۴۸۱، ۴۸۲، ۴۸۳، ۴۸۴، ۴۸۵، ۴۸۶، ۴۸۷، ۴۸۸، ۴۸۹، ۴۹۰، ۴۹۱، ۴۹۲، ۴۹۳، ۴۹۴، ۴۹۵، ۴۹۶، ۴۹۷، ۴۹۸، ۴۹۹، ۵۰۰، ۵۰۱، ۵۰۲، ۵۰۳، ۵۰۴، ۵۰۵، ۵۰۶، ۵۰۷، ۵۰۸، ۵۰۹، ۵۱۰، ۵۱۱، ۵۱۲، ۵۱۳، ۵۱۴، ۵۱۵، ۵۱۶، ۵۱۷، ۵۱۸، ۵۱۹، ۵۲۰، ۵۲۱، ۵۲۲، ۵۲۳، ۵۲۴، ۵۲۵، ۵۲۶، ۵۲۷، ۵۲۸، ۵۲۹، ۵۳۰، ۵۳۱، ۵۳۲، ۵۳۳، ۵۳۴، ۵۳۵، ۵۳۶، ۵۳۷، ۵۳۸، ۵۳۹، ۵۴۰، ۵۴۱، ۵۴۲، ۵۴۳، ۵۴۴، ۵۴۵، ۵۴۶، ۵۴۷، ۵۴۸، ۵۴۹، ۵۵۰، ۵۵۱، ۵۵۲، ۵۵۳، ۵۵۴، ۵۵۵، ۵۵۶، ۵۵۷، ۵۵۸، ۵۵۹، ۵۶۰، ۵۶۱، ۵۶۲، ۵۶۳، ۵۶۴، ۵۶۵، ۵۶۶، ۵۶۷، ۵۶۸، ۵۶۹، ۵۷۰، ۵۷۱، ۵۷۲، ۵۷۳، ۵۷۴، ۵۷۵، ۵۷۶، ۵۷۷، ۵۷۸، ۵۷۹، ۵۸۰، ۵۸۱، ۵۸۲، ۵۸۳، ۵۸۴، ۵۸۵، ۵۸۶، ۵۸۷، ۵۸۸، ۵۸۹، ۵۹۰، ۵۹۱، ۵۹۲، ۵۹۳، ۵۹۴، ۵۹۵، ۵۹۶، ۵۹۷، ۵۹۸، ۵۹۹، ۶۰۰، ۶۰۱، ۶۰۲، ۶۰۳، ۶۰۴، ۶۰۵، ۶۰۶، ۶۰۷، ۶۰۸، ۶۰۹، ۶۱۰، ۶۱۱، ۶۱۲، ۶۱۳، ۶۱۴، ۶۱۵، ۶۱۶، ۶۱۷، ۶۱۸، ۶۱۹، ۶۲۰، ۶۲۱، ۶۲۲، ۶۲۳، ۶۲۴، ۶۲۵، ۶۲۶، ۶۲۷، ۶۲۸، ۶۲۹، ۶۳۰، ۶۳۱، ۶۳۲، ۶۳۳، ۶۳۴، ۶۳۵، ۶۳۶، ۶۳۷، ۶۳۸، ۶۳۹، ۶۴۰، ۶۴۱، ۶۴۲، ۶۴۳، ۶۴۴، ۶۴۵، ۶۴۶، ۶۴۷، ۶۴۸، ۶۴۹، ۶۵۰، ۶۵۱، ۶۵۲، ۶۵۳، ۶۵۴، ۶۵۵، ۶۵۶، ۶۵۷، ۶۵۸، ۶۵۹، ۶۶۰، ۶۶۱، ۶۶۲، ۶۶۳، ۶۶۴، ۶۶۵، ۶۶۶، ۶۶۷، ۶۶۸، ۶۶۹، ۶۷۰، ۶۷۱، ۶۷۲، ۶۷۳، ۶۷۴، ۶۷۵، ۶۷۶، ۶۷۷، ۶۷۸، ۶۷۹، ۶۸۰، ۶۸۱، ۶۸۲، ۶۸۳، ۶۸۴، ۶۸۵، ۶۸۶، ۶۸۷، ۶۸۸، ۶۸۹، ۶۹۰، ۶۹۱، ۶۹۲، ۶۹۳، ۶۹۴، ۶۹۵، ۶۹۶، ۶۹۷، ۶۹۸، ۶۹۹، ۷۰۰، ۷۰۱، ۷۰۲، ۷۰۳، ۷۰۴، ۷۰۵، ۷۰۶، ۷۰۷، ۷۰۸، ۷۰۹، ۷۱۰، ۷۱۱، ۷۱۲، ۷۱۳، ۷۱۴، ۷۱۵، ۷۱۶، ۷۱۷، ۷۱۸، ۷۱۹، ۷۲۰، ۷۲۱، ۷۲۲، ۷۲۳، ۷۲۴، ۷۲۵، ۷۲۶، ۷۲۷، ۷۲۸، ۷۲۹، ۷۳۰، ۷۳۱، ۷۳۲، ۷۳۳، ۷۳۴، ۷۳۵، ۷۳۶، ۷۳۷، ۷۳۸، ۷۳۹، ۷۴۰، ۷۴۱، ۷۴۲، ۷۴۳، ۷۴۴، ۷۴۵، ۷۴۶، ۷۴۷، ۷۴۸، ۷۴۹، ۷۵۰، ۷۵۱، ۷۵۲، ۷۵۳، ۷۵۴، ۷۵۵، ۷۵۶، ۷۵۷، ۷۵۸، ۷۵۹، ۷۶۰، ۷۶۱، ۷۶۲، ۷۶۳، ۷۶۴، ۷۶۵، ۷۶۶، ۷۶۷، ۷۶۸، ۷۶۹، ۷۷۰، ۷۷۱، ۷۷۲، ۷۷۳، ۷۷۴، ۷۷۵، ۷۷۶، ۷۷۷، ۷۷۸، ۷۷۹، ۷۸۰، ۷۸۱، ۷۸۲، ۷۸۳، ۷۸۴، ۷۸۵، ۷۸۶، ۷۸۷، ۷۸۸، ۷۸۹، ۷۹۰، ۷۹۱، ۷۹۲، ۷۹۳، ۷۹۴، ۷۹۵، ۷۹۶، ۷۹۷، ۷۹۸، ۷۹۹، ۸۰۰، ۸۰۱، ۸۰۲، ۸۰۳، ۸۰۴، ۸۰۵، ۸۰۶، ۸۰۷، ۸۰۸، ۸۰۹، ۸۱۰، ۸۱۱، ۸۱۲، ۸۱۳، ۸۱۴، ۸۱۵، ۸۱۶، ۸۱۷، ۸۱۸، ۸۱۹، ۸۲۰، ۸۲۱، ۸۲۲، ۸۲۳، ۸۲۴، ۸۲۵، ۸۲۶، ۸۲۷، ۸۲۸، ۸۲۹، ۸۳۰، ۸۳۱، ۸۳۲، ۸۳۳، ۸۳۴، ۸۳۵، ۸۳۶، ۸۳۷، ۸۳۸، ۸۳۹، ۸۴۰، ۸۴۱، ۸۴۲، ۸۴۳، ۸۴۴، ۸۴۵، ۸۴۶، ۸۴۷، ۸۴۸، ۸۴۹، ۸۵۰، ۸۵۱، ۸۵۲، ۸۵۳، ۸۵۴، ۸۵۵، ۸۵۶، ۸۵۷، ۸۵۸، ۸۵۹، ۸۶۰، ۸۶۱، ۸۶۲، ۸۶۳، ۸۶۴، ۸۶۵، ۸۶۶، ۸۶۷، ۸۶۸، ۸۶۹، ۸۷۰، ۸۷۱، ۸۷۲، ۸۷۳، ۸۷۴، ۸۷۵، ۸۷۶، ۸۷۷، ۸۷۸، ۸۷۹، ۸۸۰، ۸۸۱، ۸۸۲، ۸۸۳، ۸۸۴، ۸۸۵، ۸۸۶، ۸۸۷، ۸۸۸، ۸۸۹، ۸۹۰، ۸۹۱، ۸۹۲، ۸۹۳، ۸۹۴، ۸۹۵، ۸۹۶، ۸۹۷، ۸۹۸، ۸۹۹، ۹۰۰، ۹۰۱، ۹۰۲، ۹۰۳، ۹۰۴، ۹۰۵، ۹۰۶، ۹۰۷، ۹۰۸، ۹۰۹، ۹۱۰، ۹۱۱، ۹۱۲، ۹۱۳، ۹۱۴، ۹۱۵، ۹۱۶، ۹۱۷، ۹۱۸، ۹۱۹، ۹۲۰، ۹۲۱، ۹۲۲، ۹۲۳، ۹۲۴، ۹۲۵، ۹۲۶، ۹۲۷، ۹۲۸، ۹۲۹، ۹۳۰، ۹۳۱، ۹۳۲، ۹۳۳، ۹۳۴، ۹۳۵، ۹۳۶، ۹۳۷، ۹۳۸، ۹۳۹، ۹۴۰، ۹۴۱، ۹۴۲، ۹۴۳، ۹۴۴، ۹۴۵، ۹۴۶، ۹۴۷، ۹۴۸، ۹۴۹، ۹۵۰، ۹۵۱، ۹۵۲، ۹۵۳، ۹۵۴، ۹۵۵، ۹۵۶، ۹۵۷، ۹۵۸، ۹۵۹، ۹۶۰، ۹۶۱، ۹۶۲، ۹۶۳، ۹۶۴، ۹۶۵، ۹۶۶، ۹۶۷، ۹۶۸، ۹۶۹، ۹۷۰، ۹۷۱، ۹۷۲، ۹۷۳، ۹۷۴، ۹۷۵، ۹۷۶، ۹۷۷، ۹۷۸، ۹۷۹، ۹۸۰، ۹۸۱، ۹۸۲، ۹۸۳، ۹۸۴، ۹۸۵، ۹۸۶، ۹۸۷، ۹۸۸، ۹۸۹، ۹۹۰، ۹۹۱، ۹۹۲، ۹۹۳، ۹۹۴، ۹۹۵، ۹۹۶، ۹۹۷، ۹۹۸، ۹۹۹، ۱۰۰۰، ۱۰۰۱، ۱۰۰۲، ۱۰۰۳، ۱۰۰۴، ۱۰۰۵، ۱۰۰۶، ۱۰۰۷، ۱۰۰۸، ۱۰۰۹، ۱۰۱۰، ۱۰۱۱، ۱۰۱۲، ۱۰۱۳، ۱۰۱۴، ۱۰۱۵، ۱۰۱۶، ۱۰۱۷، ۱۰۱۸، ۱۰۱۹، ۱۰۲۰، ۱۰۲۱، ۱۰۲۲، ۱۰۲۳، ۱۰۲۴، ۱۰۲۵، ۱۰۲۶، ۱۰۲۷، ۱۰۲۸، ۱۰۲۹، ۱۰۳۰، ۱۰۳۱، ۱۰۳۲، ۱۰۳۳، ۱۰۳۴، ۱۰۳۵، ۱۰۳۶، ۱۰۳۷، ۱۰۳۸، ۱۰۳۹، ۱۰۴۰، ۱۰۴۱، ۱۰۴۲، ۱۰۴۳، ۱۰۴۴، ۱۰۴۵، ۱۰۴۶، ۱۰۴۷، ۱۰۴۸، ۱۰۴۹، ۱۰۵۰، ۱۰۵۱، ۱۰۵۲، ۱۰۵۳، ۱۰۵۴، ۱۰۵۵، ۱۰۵۶، ۱۰۵۷، ۱۰۵۸، ۱۰۵۹، ۱۰۶۰، ۱۰۶۱، ۱۰۶۲، ۱۰۶۳، ۱۰۶۴، ۱۰۶۵، ۱۰۶۶، ۱۰۶۷، ۱۰۶۸، ۱۰۶۹، ۱۰۷۰، ۱۰۷۱، ۱۰۷۲، ۱۰۷۳، ۱۰۷۴، ۱۰۷۵، ۱۰۷۶، ۱۰۷۷، ۱۰۷۸، ۱۰۷۹، ۱۰۸۰، ۱۰۸۱، ۱۰۸۲، ۱۰۸۳، ۱۰۸۴، ۱۰۸۵، ۱۰۸۶، ۱۰۸۷، ۱۰۸۸، ۱۰۸۹، ۱۰۹۰، ۱۰۹۱، ۱۰۹۲، ۱۰۹۳، ۱۰۹۴، ۱۰۹۵، ۱۰۹۶، ۱۰۹۷، ۱۰۹۸، ۱۰۹۹، ۱۱۰۰، ۱۱۰۱، ۱۱۰۲، ۱۱۰۳، ۱۱۰۴، ۱۱۰۵، ۱۱۰۶، ۱۱۰۷، ۱۱۰۸، ۱۱۰۹، ۱۱۱۰، ۱۱۱۱، ۱۱۱۲، ۱۱۱۳، ۱۱۱۴، ۱۱۱۵، ۱۱۱۶، ۱۱۱۷، ۱۱۱۸، ۱۱۱۹، ۱۱۲۰، ۱۱۲۱، ۱۱۲۲، ۱۱۲۳، ۱۱۲۴، ۱۱۲۵، ۱۱۲۶، ۱۱۲۷، ۱۱۲۸، ۱۱۲۹، ۱۱۳۰، ۱۱۳۱، ۱۱۳۲، ۱۱۳۳، ۱۱۳۴، ۱۱۳۵، ۱۱۳۶، ۱۱۳۷، ۱۱۳۸، ۱۱۳۹، ۱۱۴۰، ۱۱۴۱، ۱۱۴۲، ۱۱۴۳، ۱۱۴۴، ۱۱۴۵، ۱۱۴۶، ۱۱۴۷، ۱۱۴۸، ۱۱۴۹، ۱۱۵۰، ۱۱۵۱، ۱۱۵۲، ۱۱۵۳، ۱۱۵۴، ۱۱۵۵، ۱۱۵۶، ۱۱۵۷، ۱۱۵۸، ۱۱۵۹، ۱۱۶۰، ۱۱۶۱، ۱۱۶۲، ۱۱۶۳، ۱۱۶۴، ۱۱۶۵، ۱۱۶۶، ۱۱۶۷، ۱۱۶۸، ۱۱۶۹، ۱۱۷۰، ۱۱۷۱، ۱۱۷۲، ۱۱۷۳، ۱۱۷۴، ۱۱۷۵، ۱۱۷۶، ۱۱۷۷، ۱۱۷۸، ۱۱۷۹، ۱۱۸۰، ۱۱۸۱، ۱۱۸۲، ۱۱۸۳، ۱۱۸۴، ۱۱۸۵، ۱۱۸۶، ۱۱۸۷، ۱۱۸۸، ۱۱۸۹، ۱۱۹۰، ۱۱۹۱، ۱۱۹۲، ۱۱۹۳، ۱۱۹۴، ۱۱۹۵، ۱۱۹۶، ۱۱۹۷، ۱۱۹۸، ۱۱۹۹، ۱۲۰۰، ۱۲۰۱، ۱۲۰۲، ۱۲۰۳، ۱۲۰۴، ۱۲۰۵، ۱۲۰۶، ۱۲۰۷، ۱۲۰۸، ۱۲۰۹، ۱۲۱۰، ۱۲۱۱، ۱۲۱۲، ۱۲۱۳، ۱۲۱۴، ۱۲۱۵، ۱۲۱۶، ۱۲۱۷، ۱۲۱۸، ۱۲۱۹، ۱۲۲۰، ۱۲۲۱، ۱۲۲۲، ۱۲۲۳، ۱۲۲۴، ۱۲۲۵، ۱۲۲۶، ۱۲۲۷، ۱۲۲۸، ۱۲۲۹، ۱۲۳۰، ۱۲۳۱، ۱۲۳۲، ۱۲۳۳، ۱۲۳۴، ۱۲۳۵، ۱۲۳۶، ۱۲۳۷، ۱۲۳۸، ۱۲۳۹، ۱۲۴۰، ۱۲۴۱، ۱۲۴۲، ۱۲۴۳، ۱۲۴۴، ۱۲۴۵، ۱۲۴۶، ۱۲۴۷، ۱۲۴۸، ۱۲۴۹، ۱۲۵۰، ۱۲۵۱، ۱۲۵۲، ۱۲۵۳، ۱۲۵۴، ۱۲۵۵، ۱۲۵۶، ۱۲۵۷، ۱۲۵۸، ۱۲۵۹، ۱۲۶۰، ۱۲۶۱، ۱۲۶۲، ۱۲۶۳، ۱۲۶۴، ۱۲۶۵، ۱۲۶۶، ۱۲۶۷، ۱۲۶۸، ۱۲۶۹، ۱۲۷۰، ۱۲۷۱، ۱۲۷۲، ۱۲۷۳، ۱۲۷۴، ۱۲۷۵، ۱۲۷۶، ۱۲۷۷، ۱۲۷۸، ۱۲۷۹، ۱۲۸۰، ۱۲۸۱، ۱۲۸۲، ۱۲۸۳، ۱۲۸۴، ۱۲۸۵، ۱۲۸۶، ۱۲۸۷، ۱۲۸۸، ۱۲۸۹، ۱۲۹۰، ۱۲۹۱، ۱۲۹۲، ۱۲۹۳، ۱۲۹۴، ۱۲۹۵، ۱۲۹۶، ۱۲۹۷، ۱۲۹۸، ۱۲۹۹، ۱۳۰۰، ۱۳۰۱، ۱۳۰۲، ۱۳۰۳، ۱۳۰۴، ۱۳۰۵، ۱۳۰۶، ۱۳۰۷، ۱۳۰۸، ۱۳۰۹، ۱۳۱۰، ۱۳۱۱، ۱۳۱۲، ۱۳۱۳، ۱۳۱۴، ۱۳۱۵، ۱۳۱۶، ۱۳۱۷، ۱۳۱۸، ۱۳۱۹، ۱۳۲۰، ۱۳۲۱، ۱۳۲۲، ۱۳۲۳، ۱۳۲۴، ۱۳۲۵، ۱۳۲۶، ۱۳۲۷، ۱۳۲۸، ۱۳۲۹، ۱۳۳۰، ۱۳۳۱، ۱۳۳۲، ۱۳۳۳، ۱۳۳۴، ۱۳۳۵، ۱۳۳۶، ۱۳۳۷، ۱۳۳۸، ۱۳۳۹، ۱۳۴۰، ۱۳۴۱، ۱۳۴۲، ۱۳۴۳، ۱۳۴۴، ۱۳۴۵، ۱۳۴۶، ۱۳۴۷، ۱۳۴۸، ۱۳۴۹، ۱۳۵۰، ۱۳۵۱، ۱۳۵۲، ۱۳۵۳، ۱۳۵۴، ۱۳۵۵، ۱۳۵۶، ۱۳۵۷، ۱۳۵۸، ۱۳۵۹، ۱۳۶۰، ۱۳۶۱، ۱۳۶۲، ۱۳۶۳، ۱۳۶

مانہ "پھالا" یا نے *edle* چھ۔ نیمہ سستو زن زین پھا پوس مشر چھ
مد میلان۔ پختہ پٹھو چھ ملندہ من پھیر بہہ وہن نوکتن ہند جواب
آسانی سان فکر تران۔ کاشتر زبانی مشر چھ و نہ تہ "ملدہ پٹو" محاورہ استحال
سپدان۔ بیٹو مئے کرے یہ تس منہ ناو پنج واریاہ کو شش مگر تمکو بوز نہ اکھ
کھتہ تہ

"ہے کم کم ملدہ پٹو کرو مس مگر تمکو نے مون نہ کیشتہ۔"

جناب پروفیسر محی الدین حاجی چھ اکتہ کتا یہ متعلق لیکھان۔ "پٹو کر چھ
از یہ کھتہ تہ و ہمز زبانی ہند بود عالم ناگ سین تہ اوس شاید کو شترے پٹو
پٹو کتاب "ملندہ پٹو" نیمہ زمانہ کس کشتواری کاشترس منز سوالہ جوابہ کس
صورتس منز لیچھو منز اس۔ پختہ پالی تہ سنہالی ترجمہ اوکر نہ۔ اصل روو تہ ترجمہ
رود موجود^۲ اونا کرشن رہبر چھ حاجی صاحب نس اکتہ بیانس متعلق پٹو راے
دوان لیکھان۔ "پٹن خیال نہ ہنز پٹو یاد کہ سہ شچھو نمبر چھ تہ چھ نہ
دو نمٹ۔ باسان چھ بہ نمبر چھ شاید تہ مضمونس پٹو دہ تہ کس پٹ
جیلال ناظرن لیو کھمت چھ تہ از برو نہ زوداد وری "گلرین کس اس
شمارس منز چھاپ سپد پٹمت چھ" تہ اکتہ کتا یہ متعلق چھ تہ خیال یہ ز
"بودہن ہنز سرگرمی سستو یس بوش مقامی تہ عوامی زبان کھومت اوس
تہ سستو آپ کاشتر زبان تہ برو نہ۔ اکھ ز یادے پہن کیا ز شپہ اس کیشن
خاص جابن ہندو پٹو بودہ سرگرمین ہنز اکھ خاص اڈا بنے ہنز پٹو اکھ
یشتہ پالی (سودہ زبان یختہ منز ہاتا تہ ہنز پرچار کوڈا پرا کر تہ ہند دامن پٹو خیالو
سستو مارو موڈ تہ کشا د بنو۔ تہ دو تہ مقامی زبان تہ دس مختلف عوامی
انگریز جلد ۱ نمبر ۹ جولائی ۱۹۵۲ء کاشتر شری کتاب پروفیسر حاجی پٹو کاشتر منز
کاشتر ادبی تاریخ ہنز ص ۲۷

زبانوں کو فروغ تہ پوچھ کر۔ پیٹھ آتے پرچار تہ تبلیغہ خاطر استعمال کرتے کیا تہ
مدا اوس پر بودہ خیال کرتے تھیں زیادہ کھو تہ زیادہ ممکن تھیں دقت تہ ہمدردی
دراے دانتو۔ اکتہ وقتیں مثر اوس مثر زیادہ تر سوال جواب کس صورتیں
مثر لیکھنے پوان۔ بیٹے کیشہ خاص شکل اس تہ دلپوتہ کتھو دراے مروج۔ از
چھ پین وقتیں ہنیز اکا کتا بہ ہنشد نادا سہ کنن گتھان بختہ متعلق پہ چھ و نہ
پوان ز سو اس کا مثر نشر مثر۔ پہ کتاب چھ "ملندہ پنہ"۔

اکتہ چھنے کا نہ شک ز بودہ مثر ہنشد ز مانس مثر میول مقامی
زبان کا فی توجہ پہ کتھ چھنے بودہ سہ مثر مخصوص۔ پرتھ کا نہ تبلیغ
یا کتہ مذہبک بانی چھ مقامی تہ عوامی زبانی تر جمیع دوان کیا تہ چھ آسان
عوام تہ پین کتھ دانتا و ذ۔ پہ گتھ جس کنن فکرت تہ تر مثر تہ مثر تہ
فکرتہ مثر پہ تہ مثر زبانی مثر۔ و نہ پیہ گور و نامک صابن کتھ سہ زبان تر
پینہ تبلیغہ خاطر ہمسلمان صوفیو تہ مبلغو دانتا یونا پین پانام دکنی اردو زبانی
مثر۔ یہ سہ تہ مثر مقامی تہ عوامی زبان کو تہ مثر صوفی گتھ و نہ تہ
معراج العاشقین۔ چھ اکتھ زبانی مثر۔ رد سوال امیکتا بہ ہنشد سوال جواب
صورتیں مثر آسان۔ پہ کتھ تر چھنے تھو ز مانس سہ مثر مخصوص۔ عام طور
چھ مذہب پیہ مثر مثر کتھ یا فلسفہ کتھ پیہ مثر کتھ گتھ گتھ گتھ سوال
جواب کتھ صورتیں مثر آسان۔ تہ پیٹھ کتھ لیکھنے تہ پوان۔

بڑو شچ پین پکرتھ چھ مثر صاب لیکھان "ملندہ پنہ" چھ پینہ
زبانچ اکھ مثر تہ پرتھ تعنیف اکھ مثر۔ اکتھ کتا بہ اندر اوس سہ سوال جواب ترج
یس ناگ سینس تہ۔ ہنشد اس در میان کیشترن چھیر بہہ و نہ کتھ پیہ مثر
وا کتھ مثر خیال تہ مثر۔ کلچرل ایکڈمی۔ صفحہ ۱۶

اوس۔ اکتھ کتابہ اوس ملکی تہ غار ملکی زبانن مثر تہ ترجمہ سپدیوت۔ مگر اڈ چھ مثر
 پالی تہ سنہا لکو ترجمہ میلان۔ باقی ساری ترجمہ چھ اصل نو سخن سپدیوت
 منارہ تہ بور باد گموت۔ عام خیال چھ یہ زیہ کتاب اُس ملکہ سنکرتس مثر لیکن
 آمثر۔ وٹن والہن ہند وٹن چھ پتر رنگ سین اوس نہ مثنیادی کو مثر تہ اوس
 دویمین بھیلہن تہ لکھارہن ہندو پاٹھو کتہ تاں پیچھ پور کثہ پراعت۔
 بیس جاپہ تہ چھ ترم۔ بی وناں۔ "ملندہ پتہ" نامیچ کتاب چھے ناگ
 سینن ضرور لیچھ مثر، مگر عام شیعہ خبر چھے بی وناں زیہ اُس سنکرتس مثر
 لیکنہ آمثر تہ اُس پالی تہ چینی زبانن مثر تہ پھر نہ، آمثر۔ اکتھ کتاب مثر اوس
 سہ بحث درج یس زن ناگ سینس تہ۔ مہندرس کیشن پھر بہہ ونہن نو
 پیچھ سپدیوت اوس۔ "پننس دویمین بیانن مثرلیچھ سہ جے، این، گنہار
 تہ پی، این، گنہار شیز لیچھ مثر" بدھ ازم ان کشیر ایند لداخ "کتاہ ہند حوالہ
 ودان۔ رہبر صاب چھ وناں نہ اکتھ کتابہ پیچھ چھ وندہ واریاہ تہ تیج گنہار مثر
 یہ کتھ چھے پیر نہ تحقیق کو درواز چھ تہ تاں زاہ تہ بند کڑھاں، یوتاں نہ
 کتہ آخری تہ حتمی نتیجس پیچھ وائہ پیہ۔

پیچھ کتہ لیکنہ آمثر کتھ مد نظر تھا اکتھ چھنے اکتھ کتھ مثر
 کاٹہ اختلاف باسان زامہ کتابہ ہند مصنف چھ ناگ سین، بیہ پیہ نہ
 چھ سوال و جواب کس صورتس مثر۔ اما پوز یہ کتاب کتھ زبانن مثر چھ لیکنہ
 آمثر؛ اکتھ مثر چھ اختلاف اتہ چھ ناظر صاب لیچھ مثر کتھ وزن دار مثر
 باسان۔ امہ کنو نہ بودھو دیت ہمیشہ مقامی تہ دپس زبانن سگ تہ تہ اچھ
 ورتاوس مثر۔ اکتھ مثر چھنے کاٹہ شکھ نتہ کیاہ ضرور وی اوس تمسن سنکرت
 عاکو مثر مثر غلط، اخیال تہ رہبر ۲ کاٹہ اندیک تاریخ جلفہ ۲۶۔ رہبر

تہ اوتھ پالی زبان مال برن۔ لہذا چھپنے پر کتھ مہے وسان زیہ کتاب اسہ
سنکرت زبان تر لیکھنے آئرش۔ ووں کوئے تھ مقامی زبان تر لیکھنے
آپ سہ اس کا شریے کرے بیہ کا نہ۔ اکتھ متعلق ہیکہ ہمیشہ قیاس آئی سپر
تکیا تر کتاب ہئد اصل نوہ سچھنے دیاب تر قیاس تر چھ پر قیاس دور
زیہ اسہ کا شری زبان تر۔ کا شری لفظ تر جس تر آسو چھ ماور تھ دون
تر ترجمہ کارس چھنے تر ہئد مانہ مولوم اوسمت توئے چھن ہو ہو لیکھو ہو۔

برہت کتھا

آئد زمانہ بیچ بیا کھ کتاب چھ "برہت کتھا" یوہ سہ "ملند بیہ"
پتہ لیکھنے آئرش چھ۔ اکتھ متعلق چھ پروفیسر محی الدین حاجی صاب لیکھن
"بودد عہدس اندرے چھ پشایج زبان تر مشہور دلیل کتاب کوہ ناڈ تر
"برہت کتھا" لیکھنے آئرش۔ یوہ سہ غار لین بودد جاگد دلیل مادلس بیچ
تہ زمانہ کہ کا شریج شاہکار اسہ ہے۔ بیچ پوت وانو سنکرت عالمو تر شایرو
دع دج تیج تر بیسہ پرائو تر ہر تھ تقود۔ "برہت کتھا" اس پڑو پاٹھو
تہ زمانہ کس کا شریس تر لیکھنے آئرش کرے۔ اکتھ متعلق چھ اوناہ کرشن رہبر
لیکھن۔ "برہت کتھا" اس دلیل ہئد اکتھ بڑ کتھ کتاب۔ پیم آسہ گناڈین
تھتھ لوہ و تہ دل کش پشایج زبان تر و تہ تر تھتھ دن جنن تر تیج لوکن
ہئد زبان تر تھتھ پڑو و ناڈ پڑ۔ "تہ بیس جاہ" "برہت کتھا" اس
گناڈے ناڈو کر اکر نفیس شایر تر عالم من پشایج زبان تر لیکھنے آئرش
یہ چھ یاد تھ و ناڈین کتھ تر تہ زمانہ کس کا شریس اسو پشایج و ناڈ تکیا
عہ مقالات۔ از پروفیسر حاجی صفہ ۲۷ کوتر نشر صفہ ۲۰ خیال
تہ ہتر ۳۰ کا شری ادبیج تہ بیچ تر صفہ ۲۷۔

زمن دوہن اسکو شپیر مشر پشایچ ناؤ کو لوکھ بسان۔ امہ علاو چھے پشایچ
 زبان ہند ایرانی زبان ہندی۔ خاندایچ اکھ لٹہ۔ بیٹین زبان ہند بکت
 تیلہ سستو بیٹہ اصل موصو عس پیچہ اثر تہ کتھ زیچہ خاہ مخاہ۔ رہبر صاب
 چھ بیٹس جاپر لیکھان "سنکرت ادب چھ پانہ مانان زہ "برہمت کتھا"
 اس پشایچ زبانی مشر لیکھنہ آمرا "اومہ چھ یہ وچھن زہ کتب اس
 پیرو پامو نشر مشر ہ اکھ متلق چھ پروفیسر حاجی صاب لیکھان:
 "مگر یہ فرق اسختہ تہ اسو امہ وقتہ پشایچ وقتہ کیٹہ پیر کاشر مشر
 موجود، بیٹیک تو بوت وھہ در حرف اکے ناو چھ بیٹس ویشٹن چلوون روت
 چھ سہ کو کھ ناڈے بیٹو پیتہ زمانہ کس کاشر مشر اکھ دیلہ کتاب اس لیکھنہ
 اوتا کرشن رہبر صاب چھ لیکھان "برہمت کتھا اس نشر مشر کتہ شارن مشر
 اکھ متلق تہ چھ واریہ خیال مار کس مشر مگر بسان چھ یہ کتھ کتاب اس
 نشر مشر لیکھنہ آمرا "اومہ چھ رہبر صاب چھ امہ کس تا پیر مشر اکس
 اے، بی، کیچتہ سندر بیٹہ قولک:

"On the other hand, we have
 the express statement of Dandian
 that a Katha to which he ref-
 ers Brahat Katha was written
 in prose."

ا کاشر ایچ تاریخ رہبر صفحہ ۴۹، ۵۰ کاشر نشر کتاب از پروفیسر حاجی صاب
 کو مشر نشر خیال تہ رہبر صفحہ ۲۰ کیٹہ لکھ چھ یورپی محقق عہد سن ہر
 سند حوالہ دتھ لیکھان زہ کتاب اس شارن مشر تہ اکھ (باتی بروٹہ کن)

حوالہ روان لیکھان ز "امیک تصدیق چھ سنکرت ز بانو ہندی پڑا فو موثر شامیر
ڈنڈی پنپن شاہکارن مٹر کران" امدنلہ چھ ننان ز پ کتاب آسہ ما نشر ہے
متر۔ یہ کتھ تر چھ اکتھ در بر بخشان ز تبلیغہ خاطر چھ چونکہ بے تکلف انداز
ورتاؤن آسان۔ لہا زامیکہ نشر ہے کام جان پا مٹی انجام دتھ نر نظم۔ یو تان کر
موادک تولن چھ۔ اکتھ اندر چھ تر چھ دلپہ اسمز پڑچھ "نیج متنر" یا
"کلید و من" کتاب مٹر میلان چھ۔ یمن دلپن ہندی کردار چھ جانادار، حیوان،
رجن، پرمو پ وغار آسان تہ مہندی سے پردس متر چھ مثالن متر تبلیغہ کام رونمٹ
پکنا ونو یوان تہ انسانہ سٹھ چال چلن بنا ونو تہ تس انسانیتس کن پکن ونیج کو
کر تہ یوان۔ ادنا کرشن رہبر ہما بنہ قول مطابق آسہ اکتھ کتا یہ منز بے شمار دلپہ
درج۔ ہم دلپہ آسہ بونہ درن تہ بادشہن، جنن تہ پرموین، جانادارن تہ حیوانن
انسانن تہ رہندن مشکن سٹھ واٹھ تھاوان "امیک نو بوت کیا چھ ؟
اکتھ سلسلس متر وچھتور رہبر ہما بنے یہ بیان "سنکرت ادیس متر چھ
برہمت کتھ یہ ہنتر سٹھ عام پا مٹی ذکر سپدان۔ یکیا ز سنکرتس متر چھ تر چھ
داریاہ کتابہ لیکھن آسہ ہنتر ہنتر بنیا دیکھ کتا چھ زاننہ یوان "ابا
محقق تر چھ اکتھ کتابہ دلپہ کتا بے ونان تہ یہ وننس متر چھ متفق۔ رہبر ہما بنہ
وننہ ز "ستو مہ ہندی ہندی کتا سنکرت شامیر بان تہ ڈنڈی تہ چھ یہ
یہ کتھ (یانے برہمت کتھ یہ ہنتر کتھ) "بلا چا وسان پھران" آسہ علاو چھ
بقول پروفیسر محمدی حاجتی صاحب امیک تذکرہ ہومہ ہندی اندر کھمندن
دہلی ز ہندی کتا بے (اسٹے) متر آسہ سٹھ لچھ شلوک حوالہ خاطر دیکھو
امیر حسن عباسی سٹھ مصنفون "بٹشاہی دور کا ایک ادبی شاہکار" اردو شیراز
جلد اشعار ۴ کلچرل اکیڈمی، ۱۹۷۱ء ۱۳۷۱ کا مترادف پانچ۔ ادنا کرشن رہبر صفحہ ۲۶، ۲۷

(۹۰۰-۱۰۶۵) تہ گورمت۔ اٹھ کتا بہ چھ 'برہت کتھا منجری' ناوا او مت تہ
کھمندن چھ امہ جو متہ بزو دلپکو منہ کینہہ دلپلہ اٹھ ناوس پیچہ سنکرت
زبانو منتر تہ پتر 'ا' رہبر صاحب چھ گونا ڈسے پتر بسن جاپی تلی بیہہ اختلاف تہ
ذکر کران زسہ او ساکش سپر منہ کینہہ جو ناوی ہندوستانس منتر گوداوری اس
پاس بسن دول۔ مگر تم چھینہ یہ کھڑک سب سٹھ ہیکان ز پشاج زبانو سیکو کیا تو
چھ جو ناوی ہندوستانس۔ مٹے چھ باسان پہ اختلاف چھ محسن قیامی محقق منہ
کونہہ مطابقت چھ امہ کتا بہ ہندس و جو دس متلیق واریاہ دلپلہ پکو منتر اکھ سات
واہن ہراجس متلیق چھ۔ کونہہ چھ بیان زسہ او سہ سنکرت زانان تہ فہ
بادشاہ تہ رائہ آسینہ تشر زبان سمجان۔ بادشاہ سات وامنس اسرمانہ ز طہ
یوان۔ اکہ دفعہ ہر پیلہ تشر آسینہ خبر راج سو کپہ نجل۔ گونا ڈسے او مت تہ
عالم تس او بل موٹہ و نونہ ز بادشاہ پچھناون فورن سنکرت گرامر۔ یوت
وق محقر کر نہ او تھ اندر سپن نہ گونا ڈسے یہ گرامر پچھناونس پیچہ تیار
بیسیر اک عالمین ہیشیر کام مہ۔ تھند و نونہ او س زسہ ہیکلہ شہن رتنہ اندر
یہ کام کر تھ۔ گونا ڈین کھو قسم ز اگر یہ ممکن سپد سہ لیکھنہ زانہہ تہ سنکرت
دویم عالم کو کامیاب۔ گونا ڈین ہور شرط۔ سہ نول شہر تہ او تھ تہ پھیور
جایہ جایہ۔ اٹھ دوران سنکھس کان بھو تی ناوی اکھ شونفس بیہی تس واریاہ
دلپلہ و نونہ۔ گونا ڈین لیچہ ہم پشاج زبانو منتر۔ پادشہس تان واکھ کتھا کتاب
تہ آپہ تس نش وائناونہ تھی پور نہ اٹھ کاتہہ مال۔ گونا ڈسے یس پٹہ دل
سہ بیوٹہ اکس جایہ۔ اکھ اکھ دلپلہ کو پران تہ ورق نطان تہ زانان کتا بہ
منتر او س سہ انداز بیان ورتا و نونہ امت زونکو جاناوار کے رو ز تھہ بیوان کے

اندر یکجہ - پیچہ سبب آموختن پرنس شہزادے دود پادشاہیہ زالن ورنہ -
 ماز دراک و دھتیکار جیوان کو کھینچن تہ مشوقہ - تمن پیو سورماز
 مہرختہ - پادشاہس پیو جلس سہ ذراو پانہ تہ اوئن کوناٹے بڈو یز تہ سان
 شہرس منز - مگر اوتان اوس سہ سارے کتاب ز اہمہ موکلیوشت - اکہ کم قلیلا
 حصہ وراے - پروفیسر حاجی صاحبہ ونہ مطاہق چہ کیشن ورنہ والین
 بیانہ ز سوم دیونہ "کھاسرت ساگر" کتاب پیو تہ چہ "برہت کھاسرت منجری"
 ہند اثر - پوز رہبر صاحب چہ دتو تہ سان ونان ز "برہت کھاسرت منجری" یاد
 پیو پیو کتابہ و سنکرتس شریکھنہ آپ - تمن شریچھے سوم دیونی "کھاسرت
 ساگر" (کھن ہند سرتہ سوڈر) کھشندہ پی "برہت کھاسرت منجری"
 کھن ہندویشہ کوند) تہ سو میر تہ "برہت کھاسرت شلوک سنگر" کھنہ
 ناوہ سنس لایق کتابہ "۲۷ برہت کھاسرت ہندس بچے ہندس حصہ چہ ہندس
 ونہ وار یاہن زبانن منز ترجمہ سہشت - یمن منز جرمنی تہ نیپال زبان تہ
 شامل چہ - نیپال ترجمہ چہ اٹھ صدی شریچھشت - سوم دیون سنکرت
 تہ نیپال ترجمہ چہ چہ پڑا - مگر کھندرن ترجمہ چہ جان تہ اصلسن قریب -
 یوتان کوناٹے سہ تہ برہت کھاسرت ہند لیکھنہ کہ ز مانک تولن
 چہ - انداز چہ کرنہ پوان ز یہ کتاب چہ بودھن ہند زمانہ پاد اوار - اکہ کہ
 مواد بچ نوکیت تہ چہ اٹھ دھکھ کران - جادو شقہ پاٹھ امیک زمانہ مشوخت
 کران چہ رہبر صاحب پانہ تہ گمہ یہ لیکھان ز "عام پراکرتن منز چہ ہندوہ
 شریوہ صدی پیو ادب تخلیق سپان - مگر پشچ ز بان منز چہ ہسار

سنہ ۱۸۵۷ء کو ڈیڑھ لکھ (صدی) نثر "برہت کھٹا" نامی ایک دل کش
کتاب لکھنے اور شائع کرنے میں لگے۔ ان کے ہاتھوں میں نثر زبان و نثر کا
مگر کچھ یہ (برہت کھٹا) "لیکھن دول" اور "گونا گونا" نامی ایک دل کش
کو ڈیڑھ لکھ (صدی) شائع شدہ ایک دل کش "موسم" نامی ایک
برہت کھٹا چھپنے والی کتاب ہے۔ یہ چھپنے والی نثر یہ چھپنے والی نثر
پیداوار ہے۔ یہ کھٹا چھپنے والی نثر درجہ اول کتاب چھپنے والی نثر
قیاس آرائی کر کے لکھا گیا ہے۔ اُمید ہے کہ یہ نثر صرف ترجمے کی طرح
نہ ہوگی۔

یہ نثری ادبی نثر کا یہ نثر اصل شکل میں اس نثر میں
تو بہت زیادہ نثری نثر ہے۔ یہ نثر چھپنے والی نثر
پے پتہ لکھتے ہیں۔ یہ نثر چھپنے والی نثر
یہ نثر لکھتے ہیں۔ یہ نثر چھپنے والی نثر
زبان پر چھپنے والی نثر ہے۔ یہ نثر چھپنے
تو آخری نثر ہے۔ یہ نثر لکھتے ہیں۔

بلکہ نثری نثر ہے

اگرچہ چھپنے والی نثر ہے۔ یہ نثر لکھتے ہیں۔
صائب نثری نثر ہے۔ یہ نثر لکھتے ہیں۔
نثری نثر ہے۔ یہ نثر لکھتے ہیں۔
چھپنے والی نثر ہے۔ یہ نثر لکھتے ہیں۔
نثری نثر ہے۔ یہ نثر لکھتے ہیں۔

۱۹ کا نثری نثر ہے۔ یہ نثر لکھتے ہیں۔

پدشاہ صائب زمانہ یکتا مشہور چھ امین، خدمت شاہی تہ ترقی کو تہیہ ہے
 چھ اگر جان ادبی ماحولہ کو تہ پھر ن لایق۔ اکتھ وقتس مشر سپر نہ پتہ اکی
 رنگہ ترقی بلکہ رنگہ رنگہ، علم تہ فن پر مقیود یکتا و تہیوت۔ مختلف تاریخی کتابیں
 مشر چھ اسہ امہ دور کوین تاریخت سہ تو سہ تو امہ زمانہ کس ادبی ماحولہ
 متعلق تہ کافی شیچو خبر میلان۔ فنون لطیفہ اسو طیس پیچ۔ نہ صرف یہ نہ
 مختلف زبانن مشر اسہ کتابہ لیکھنے یوان۔ بلکہ یمن کتابن ہندی ترجمہ
 تہ اسو مختلف زبانن مشر سپدان۔ یمنو تاریخی حوالہ تلہ چھ پتہ نشان زکا بشر
 زبان تہ اس امہ ساتھ اکھ تڑھ ترقی یافتہ زبان یکھتہ مشر شار اسو ونہ یوان
 کتابہ اسہ لیکھنے یوان تہ ترجمہ اسو سپدان۔ پادشاہ رشدا کھ مشہور
 درباری مورخ تہ سیاست دان شری ورچہ لیکھان:

"Holding that a man can
 receive instructions only in the
 language which he knows and
 not in other language, the king
 caused translations of various
 shastras to be made by those who
 knew Sanskrit the vernaculars
 and the Persian. Even the Yavanas
 can comprehend micrology che-
 mistry and Kalpa if studied in
 their own language."

(راج تہنگن پتہ انگریز کو ترجمہ "کنگس آف کشمیر" از جے، سی، دت)

امید تلمیچہ نمنان ز "کاشیر زبانی" اس آئندہ وقتس منز میسر ترقی کر مر
ز کلین کٹین ہندہ سائیتس (باطنی) تو علم کچا، پنج (یکسٹری) لیکچر پراس
کاشیر سے منز سپدان "۱۰"

پروفیسر حاجی صائب چھ لیکھان "مسلمان ہندس حوا کو متس
خاص کر بٹشاہ صائبہ وقتہ کو کاشیر زبانی تمو ترجمو ستو تر جان و سہ چار
سیم امہ عہد سنسکرت میچھ کر نہ آے "۲۰"

آئندہ کچھ چھ ادوار کرشن دھیر تر ہر کران "بٹشاہی عہدس
(۱۲۲۰ء - ۱۲۴۰ء) منز اس مادری زبانی بے حد ترقی کر مر۔ کاشیر زبانی
منز اس موم لہو و ڈارا لیکھنے یوان۔ سیم زن باقاید سٹج اسو سپان۔ اگر
پادشاہ ہند زمانہ مشہور مورخ ابوالفضل سند بیان چھ یہ ز "تحو کر ناو
واریاہ کتابہ عربی، فارسی، سنسکرت تہ کاشیر زبانی منز ترجمہ"

بٹشاہی دورس متلق یہ تھو تو بوت ز کاشیر زبان تہ ادب اوس
ترقی ہندس حالس منز چھ چھ تار کچی۔ امہ پیپہ ادبی ذخیر منز چھنے آئندہ
نشر کتاب میلچہ سیکان، یو سہ اسہ بہترین تو بوی پنج کام دھتہ ہیکہ ناہر
صائب چھ عبداللہ آزاد صائبہ سچھ بیانس ز "سوم پنڈت اوس کاشیر زبانی
ہندہ فاضل تنمو لیکچر بٹشاہ صائبہ سوانح "زائہ حیرت" ناوی کاشیر پانٹھو
عالمین اوس سوم پنڈت کاشیر منز لیکھان، تکیا ز شرکا و چھ شایر مجاہد
نس فاضل لیکھان میچھ پیٹو تہ اسے دوان ز "زائہ حیرت کتاب میچھ کتہ

۱۰ کاشیر ادبی تاریخ۔ ادوار کرشن دھیر صفحہ ۹۶ و ۲ کاشیر منز تاریخ کتاب۔ پروفیسر
حاجی صفحہ ۸ و ۳ کاشیر منز خیال تہ دھیر صفحہ ۲۱ و ۲۰ امین اکبری ہند
انگریز ترجمہ۔ کلید و ۵ کشمیری زبان اور شاعری۔ جلد اول۔ عبداللہ آزاد۔

مُتَلَقِّ چھ شریوَن بیان یہ نہ "نحو لیکھ اُکھ اُنہ ہر صاف ڈراما، بھتہ دن
 "زائے پر کاش" ناداوس۔ اُکھ مَنز اوس اُو بڈ شاہ سُنڈہ حال بودست۔
 پوز اُمہ بیانہ تیکھ چھینہ یہ نَنان زہ یہ کتاب اُسا نثرس مَنز کینہ نظمس مَنز شالان
 یہ موعلاو چھینہ اُمہ زمانہ چہ بیہ کینہ نثری کتوبہ ہیشز کائہ خبر لگان۔
 رہ میر صابیرہ دنتہ چھ اُکھ سچھا کمرور ریوایت دینہ زہ بڈ شاہی
 کالہ پیچھ سکن ہندس وقتس تاں چھ بیہ زہ کتابہ "ست پیر" تہ "نگ
 پرن" کا نثرس مَنزس تہ شارن مَنز لیکھنہ آئثر۔ "ست پیر"، اُس منوجی ناو کو
 اُکھ لکھارو لیچھو مَنزس یہ اُس شکستس سیتوا اُکھ عقوان! لک پرن اُس
 ہیندس ہندس چھ رسیہ با کرہ کس قونہ سس سیتوا اُکھ تھاوان یہ اُس
 کتو تاں پُرکھی نا کر اُدین لیچھو مَنزس مگر سکت دوشوئی کتابنہ دوجو دس پیچھ
 چھ دینہ واریاہ شک کر سچ گنجائش۔ مے چھ دُائی طور سکت ہند و دوجو
 اُکھ فرضی افسانہ ہند باسان۔ کتابن ہند اُکھین کپہ اُکھ ککتہ، دینہ چھینہ
 سکت لکھارن ہندس آسٹس پیچھ کائہ نا طر خاہ تہ تسلی بخش ثوبوت
 میلان۔ دُبان ڈاکٹر صوفی چھ "کشپ" ناو و دُار پچس مَنزین
 کتابن تہ مفسدین ہیشز ذکر کر مَنز۔ مگر سیت پوت ماچھ کا فنی۔ پند اُمہ پیچھ
 کُندہ ہندس اُکھینس ابتدا ہس تاں چھ بیہ زہین۔ باسان چھ زاتہ وقتس
 مَنز اُس کا نثری خامی زبانونہ ادبہ نشہ پیتو مَنز اُکھ مَنز زہین اُمہ مانہ کا نثرس
 کُن توجہ سہ کوست۔ بیہ ما اُمہ مَنز غمہ لام آسہ کونہ مَنز سہ ہست
 ایچاس پُوت تہ کا نثر زبانی مَنز لیکھنس ما اُمہ ہکھ کالہ کرہاں اُکھ
 زمانس دوران چھا کینہ کا نثری پاٹھو لیکھنہ تہ آست، اُچیک چھینہ کینہ پے پناہ۔
 عا کا نثر ادب سچ نا پرخ۔ اوتا کر مَنز رہ سہ ۲ کو مَنز مَنز خیال تہ رہ سہ صفحہ ۲۵

اوقات چلے پہ گائے نثر کہ تہمہ زما پنج کتہ، بیچ نہ اسیہ نیش کا تہمہ ٹھوس
شہادت کتہ کہ پہ رنکو موجود چھ۔ حرف چھ زبانی پویشن، افسان، قیاس
تہ کتہ کتہ تو انچی حوالن میچ پڑھ کر کتہ اکتہ متعلق کتہ کر دی پوجان چھتے
کی تہمہ موجود تہ سہ چھ ترجمہ رنکو۔

کاشغر نثر وک گہ دیکھ و (۱۸۲۱-۱۹۲۱)

وہں چھ تہمہ زما پنج کتہ تلیو یکتہ اندر لیا کتہ امت کو نثر نثر
کتہ نئے کتہ شکل نثر، کتہ نئے کتہ موشو، عس میچ تہ کتہ نئے کتہ رسم خط نثر
اسیہ نیش موجود چھ۔

غار ملکی باشندو خوشو حسن یورپ کد روزن والو ہم تجا دتی
تولقات مشرق بعیدیں یا ہندوستان سیتو یاد کرکے۔ تمن ہندو دیکھ چھتہ
مغل دور سے نثر سپدان بلو کر اسیہ تہ بروٹھ، لگ یک تہمہ زما پنج میچہ پیلہ
یہ تہمہ مسلمان بڑو کو امت چھ او امت وہں کو مغل خاندان کس وقتس
دوران پینن یم بائید ارسیدو تہ اچر دا اثر نویت اوت میچہ بریتہ کس
سمندری کنارس تجارتی کو چھ بناونک اجازت دین والے کتہ تموٹ تہ نئے
زیر کتہ بیہ تہمہ کتہ یکتہ ملکی کو موشو غار۔ اوتامت اگر تجارتی تولقات
چھتہ ذمہ دار ایست انڈیا کمپنی ہندوستان نثر سینہ کتہ ہندو کتہ اجازت کتہ ناہارہ
فائدہ کتہ بیہ کس سیاسی ماملن نثر تہ دین دوان اس تہ مختلف نواہن،
راجن تہ سلطانن کتہ کتہ کتہ تمن کمزور تہ پینہ خاطر ماڈان ہمواد کران
اس۔ شہادہ پتہ سپر تہمہ ہندوستان کہ قضا و قدر کو موشو غار۔ تہ یہ ملک
کو تہمہ کتہ قونوئی طور تہمہ ن اکتھ نثر۔ تہ تمو کتہ مختلف بہا نو حرام
پاش میچہ حلال۔ پوت آپ حکمرانی کر تہ تہ انتظام چلاوینہ بایت انکست تہ کی طرف

عہدہ دار سوزنہ غولامی جیٹھ طوق کو اسہ پینہ وائس ہتس شتس ڈرویشی
 رل بائیل جیٹھ ترجمہ شارد اخطس مٹو

نجاتی تو لقات بدوئس سیتو سیتی ہیشرا انگریز ویتیر چن مقامی دیسی
 تہ عوامی زبان مٹو دیسی ہیتو۔ پین زبان مٹو دوتہ بلو کہ پینو کام آسان
 بناو تہ خاطر مقامی زبان مٹو آپہ ترجمہ تہ کتا بہ یکھنا وینج کام کرناو تہ
 پین مٹو اردو زبان جاد مال برہ آو۔ عیسایو کر پینہ مذہبیکہ تبلیغ کام
 تہ شور و تہ زور شور سیتو کتا ویکہ بروٹھٹ۔ انجیل مٹو ترجمہ تہ آو مختلف
 مقامی زبان مٹو کرناو دیسی امی تبلیغی کام مٹو اکھ حصہ ادس۔ پین
 دیسی تہ مقامی زبان مٹو اس اکھ زبان کا شرتہ۔ اکھ زبان مٹو سپر
 پڑھ کو شیشہ ۱۸۶۱ء میچ شورو۔ یہ چھٹے وری ییلہ عیسائین مٹو مٹو
 الہامی کتاب بائیل New Testament (عہد نامہ جدید) کر آکر
 اہم حصہ ترجمہ کا شرتی پاٹھو کرہ آو۔ یہ ترجمہ کرناون وائینوا ایجنسی
 اس "سرام پور مشنری"۔ یہ ادس سہ زمانہ ییلہ کشپیر مٹو حکمران سکھ
 مسو۔ پینہ مٹو کو مٹو دوران آے امی حصہ ترجمہ کرہ ییلہ پینہ پینہ
 اکھ ۱۸۶۵ء یس تہ بیا کہ ۱۸۳۲ء یس مٹو بروٹھٹ کرن۔ پین تہ شونو تہ
 ادس رسم خط شارد۔

(ب) یورپی مصنف تہ کا شرت ادب

اٹھو دورانس ہیتن رایل ایشیاٹک سوسائٹی بنال کہ اہم پینہ
 وائس رسالہ مٹو کا شرت زبان مٹو مٹو انگریز پاٹھو چھاپ سپدی بقول
 پروفیسر حاجی "کوڈ لویہ کہ میجر آر سی لیچن ۱۹۲۲ء مٹو مٹو کا شرت زبان
 مٹو انگریز پاٹھو اکھ ڈھوٹ موٹ کر اتر تہ پینہ رایل بی رلو رنگ

تہ فریدک ڈیون کا مشرین لفظیں ہندس و سہ چارس بیچ ۱۸۶۶ء میں تام
 اٹھو رسالس آندر کیتھ جان مضمون۔ امہ سلیسلک اندووت مسرٹی، آر، ویڈ
 صاب نس کرامس تاں یس نمو ۱۸۸۵ء میں منز کندہ چھپو۔ کا مشر زبانی
 ہند پکڑ امرتہ آوانگر پری پاٹھو لیکھنہ۔ عبد اللہ آزاد چیمہ اٹھ سلیسل
 کیتھ ہر کران تہ بڑوٹھ پکنا وان۔ تہ ہند و نیہ چیمہ ۱۸۸۰ء میں منز ڈلیو
 جے، ایملی نہ ڈوکی پے لے واکوہی آف کشمیری لکویج، انگریزی تہ رومن رسم خطیں منز
 لیکھو میں کا مشر منز، ۱۸۸۵ء میں منز، اے ڈکشنری آف کشمیری پراورس
 مشہور پادری جے پنٹن ناون نہ دسو تہ ۱۸۸۴ء میں منز، کشمیری اڈلر،
 ۱۸۹۳ء میں منز فوک ٹیلر آف کشمیر، اٹھو پے مہینہ سندھو دسو لیکھنہ ۱۹۰۰ء
 منز، ایسیز آف کشمیری کرامز برکھڑ تہ گریسن نہ دسو؛ امہ بڑوٹھ اٹھو ڈی
 پانہ گریسن نہ دسو، ایسیز آف کشمیری کرامز، ۱۹۱۱ء میں منز، مینول آف
 دی کشمیری لکویج، ۱۹۲۸ء میں منز گریسن تہ ایشر کولینہ دسو، اے ڈکشنری
 آف کشمیری لکویج، ۱۹۲۳ء میں منز ٹیلن تہ گریسن نے اٹھو، حاتم ٹیلن
 کشمیری سٹوریز اینڈ لیکھنہ پوان، امہ علاوہ چیمہ ۱۸۷۲ء میں منز
 داستان شیخ شبلی منظوم کشمیر، جے، ڈلیو، لیٹرنہ دسو، ۱۸۹۵ء میں منز
 کرل فریدرک نہ دسو، محمود گامی ہنز یوسف زلیخا تہ ۱۹۲۴ء میں منز دی ورد
 آف اللہ دی پروفیسر، ناؤ لال دیر ہندھو واکھ سورچر ڈپلن نہ دسو ترجمہ
 سیدہ چھاپ سپدان۔ پڑھن کتابن منز چیمہ انگریزی تہ رومن پاٹھو لیکھت
 کوشر و ناو پوان۔ پکو منز چیمہ کہاؤ تہ دلپلہ صنور واکھ مشر منز
 کا مشر نشریج کتاب۔ پروفیسر حاجی، صفحہ ۸، ۷، ۶، فوک ٹیلر کت بہ ہند
 چھپن ڈری چیمہ ۱۸۸۴ء تہ حاتم ٹیلر کت بہ ہند ۱۹۱۴ء (کا مشر لکھتہ جلد و
 گوہر کتہ، ٹاک زینہ گیری)

جناب محی الدین حاجی تہ جیل ۸۵ء ۱۸ء یس منز ڈاکٹر ٹولوزیڈ کا کٹر
محاورن تہ کہ وژن پیچھے لیچھیر کتابہ ہند ذکر کران اکتہ "کاشتر شریج اکتہ
اہم کتاب مانان تہ لیکنان" اکتہ منز او پر ہیچہ محاورن تہ پر ہیچہ کب وژ
ستو ستو انگریز تہ ترجمہ کرنے تہ مشکل جائن داش کڈ تہ "حاجی صاب جیل
نولوزین" کاشترین دلپست "ہندین دمن ایڈیشن تہ طحلیت صحبہ "حانمر
ٹیلز" کتابہ ہند ناو تہ ہوان یوہہ گرہینن گوہ ۱۹۱۲ء یس منز تہ ہند
۱۹۲۳ء یس منز انگریز تہ ترجمہ سان لشد تہ پیچھے چھاپو۔ ہم جیل نولوزین "کاشتر
محاورن" کتابہ ہند یہ عاب تہ نون کڈان تہ "تختہ منز چھ کہ وژن، محاورن، منزل
کشلن تہ تلپچن کنی کیڈ کرنے آءنز" حاجی صاب جیل لیکنان زرومی دمن
آسنہ بکبہ پر ہیچہ دلپست "صرف شوق و العود زطرو" کاشبہ کاشبہ انگریز تہ زان
والا تہ ما آسن بوز مرز (پیشہ زو) کیشتر وڈنک ہانزو تہ خان سا ناو تہ
آزوبس زمانس منز تہ چھ پیچہ کتابہ زرومی رسم خط وڈو وڈو کڈ آس

عام لوکن ہندو خاٹر عجوبے۔ انگریز وراثت والو تہ چھ پیمن کتابن تاریخی ہستیتہ
دوان تہ حوالے ہندو کام ہوان بیٹہ نہ کیٹنہ۔ ہندو ادبی خوشیتہ چھپنہ
تپش کیٹنہ۔

(ج) بائبل ہندو کاشتر ترجمہ [فارسی خطس منتر]

اٹھ دوران آپہ نستعلیق رسم خطس منتر ترجمہ رنگو اکھ کتاب لکھنہ
سو کپہ "نویٹا اینٹ (عہد نامہ جدید)۔ اسو کرو اکھ امہ کتاب ہندو ذرا تفصیلی
ذکر تہ بیٹہ "حاتر ٹیلز" دلپلہ کتاب ہندو امہ کنوڑہ چھ سارہ
ادبہ کس اکس پڑس جس "لک ادب" متعلق تہ اٹھ منتر چھ واریہ دلپلہ
مؤ محفوظ کرنہ امہ۔ "بائبل ہندو ترجمہ" امہ کنوڑہ رسم خط کہ حسابہ چھ
یہ ترجمہ سارہ نشری ادبہ کہ لکچک کٹ تہ موجود نشری لکچک ابتدا۔

ایرانی رسم خط یا نے نستعلیق رسم اندر رسمہ بائبل ہندو ترجمہ نشر
بائبل سوسائٹی ہندو۔ یہ ترجمہ سپد بقول پروفیسر محمد الدین حاجی صاحب
۱۸۶۶ء یس منتر تہ چھپو کہ لاہور "مکر او تارکشن رہبر صاحب چھ اٹھ
سیر اختلاف عنوان۔ تہ ہندو دن چھ نہ یہ ترجمہ سپد ۱۸۸۲ء یس منتر تہ ہند
قولہ مطابق چھ یہ رسمہ یس سرام پور مشینری ہندو دوشوار دار رسمہ خطس خنز
سپد مت اوس۔ امہ سوسائٹی کہ پیشہ میں نہ تمو دوشوار دار بدل امیک
رسمہ خط نستعلیق۔ دوں گوا امہ مشینری کہ بیا کہ کام یہ نہ امہ کرنو و عہد نامہ
قدیم (Old Testament) ناوی بائبل ہندو جس تہ کاشتر پانچو
ترجمہ۔ اٹھ تہ اوس رسمہ خط نستعلیق۔ یہم دوشوار دار رسمہ چھ یکہ و ۱۸۹۹ء
یس منتر لہیانہ پانچو چھاپ سپد شایع سپدان۔ رہبر صاحب چھ سرام پور

عاکاشتر نشری کتاب۔ حاجی صاحب صفحہ ۹

مشنری ہینڈ ڈسپنڈری متہ ترجمہ چھپن جاے پروفیسر حاجی صاحب لکچر
چھپن جاے "لاہور" بجایہ لدھیانہ (پنجاب) لکچر مشر۔

امہ ترجمہ اکھ خصوصیت چھپے بقول پروفیسر محمد الدین حاجی
پڑ پڑ چھپے کاشٹر نثر آیت کدہ ڈنچ سو کتاب یوہ نیستعلیق (فارسی) خطس مشر چھپا
کئیہ۔ آیتہ بیا کھ پڑ اکتہ مشر آیت کاشٹر زیر بر جان لکچر کرنہ۔ ترجمہ کٹو
کور۔ اکتہ نسبتہ چھپا حاجی صاحب اکھ ضمنی جملہ لکھت ز دپان
چھپے یہ ترجمہ اوس یار محمد خان کورمت۔ آیتہ اوتار کورمت رہبر صاب چھپے
"یوہ نام ترجمہ کرن والین ہینڈ سوال چھپے تہ چھپے نور پاٹھو مولوم ز نیم کم اوس
ڈو کو پیشتر من چھپے بوزان ز کوشتر ترجمہ بائل آتس مشر چھپے، آرواڑے
(Rev. T. R. Wade) ناڈو کو پادری پانہ ترجمہ کرن والین واریہ اکتہ روٹ
کورمت۔ دپان دویمہ حصک ترجمہ چھپے امہ مشنری، نگرانی مشر یار محمد خان کور
یہ ترجمہ دوت نہ عام مکن تاس تکیا زوق اوس تیشٹھ۔ میبلہ بوکھ انگریز پویش
امہ کینو کھوڑان اوسوڑ اوسوڑ کھوڑا کرستہ ز بنو۔ بائیل کیتھ کٹو پڑ پڑ پروفیسر
حاجی صاحب چھپے لیکھان۔ انجیل ہینڈ امہ ترجمہ نیشٹھ ٹل میتھ کھوان پڑ کرستہ نو
فایدہ۔ عام لو کو مشر نیم نیم بیمار ڈو داد مشن ہسپتالس لکھو یا نیم مشر مشن
سو کو لکھن درج کے رتھو بھارو چھپے یہ ترجمہ کاشٹھ۔ امہ ترجمہ کاشٹھ انداز بیان
چھپے تیشٹھ میتھ مذہبی الہامی کتابن ہینڈس ترجمہ عام طوماسان چھپے آسان
سینو ساد، رنگہ روٹھو وراے۔ ترجمہ چھپے آپ آیتہ لفظ لفظ کرنہ آمت چھپا

ع ۲ و ۳ کاشٹر نثر کتب لکھنی صفحہ ۹ و ۴ کو مشر نثر خیال تہ رہبر صفحہ ۲۸، ۲۹

۵ کاشٹر نثر کتب حاجی صفحہ ۹

مفہومے یوت چھینے نیت امت۔ امہ کہو چھ پور جملہ لیکھنئس منز لفظن ہند
 ترتیب دولت۔ تہ کتھ سمجھن چھ ہن کھڑ ہن پوان۔ مثالہ پاٹھو یہ جملہ
 "تمو کو ہم اندر کٹ اندر بیٹھو بوڈ نور و چھکھ تہ تمن پموتہ کس
 ملکس اندر سائیس تل بیٹھو نور پز لیو"۔ اباٹیل ہندی ترچھ کام جاری روزن
 متعلق چھ رہبر صاب لیکھن۔ بیٹہ بیٹہ کینہہ موعصر حصہ آے کاٹھس منز
 پھر نہ مگر یو تان مولوم چھ ورنہ چھنہ سارے باٹیل کاٹھس منز پھر نہ آء
 انیک خاص وجہ چھ شاید یہ زناوس سوئب کینٹرو کاٹھرو کور بیٹہ عیسائو
 تہ بول کثیر مشہور اڈی چھ کتھ حدس تان درس ہندو ستائس منز نمو کینٹرو
 جاپو منز بیٹہ نہ لو کو عیسائے بنس کن کاٹھہ خاص رو جھان ہو۔
 بیت کو کینٹھ اڈب تہ کاٹھرو گس ام

اگر میرا دین ہن زمانہ فو پو کاٹھرو بکھارو منز ایشر کول صائیس
 تہ قلم تلک منز۔ چنانچہ تمو لیو کھ کاٹھرو باڈی ہند گرامر۔ (شہد امرت) نسکرت
 پاٹھو۔ اٹھ دورائس لیو کھ خان غلام محمد خان پول زنی صائیس اردو پاٹھو کاٹھرو
 اکھ گرامر تہ امہ پتہ کینٹرو کاٹھرو سیف الدین تارہلی صائیس فارسی پاٹھو رسالہ
 اصوات کثیر۔ یس کاٹھس صوتیا تس متعلق چھ تہ ورنہ چھنہ چھاپ گومت۔

حاکم تہ ورنہ دلپلہ (گریرسن تہ تالین)
 یو تان کاٹھرو دلپلہ کتاب حاکم تیلز "ہند توئی چھ۔ اٹھ سلسل
 مشہور کتھ یاد تھا ورنہ لایق زکھ اڈی کہو چھ کاٹھرو زبان تھیکو لایق۔ اڈس
 شارن ہن رسن یاٹھس منز۔ یو ہے وجہ چھ نہ اڈی چرن پھیر یورپی محققن تہ
 ادہن ہند توجہ پائس کن۔ یو تھ اکھ دلپلہ کتاب لچھو گوڈ نور صائیس

وامتی ہنرا جیل (باب ۴) ۲۸ کاٹھرو فیال تہ ہنر صفہ ۲۸

۱۸۸۵ء میں شریعت دوت جاپہ جاپہ کر کے پڑھ دیلے۔ جسے دہلی کے
چھاپن کا شریعتی محاورہ تھا کہ اور تہہ انگریزوں نے ترجمہ کر کے انہی کے
کتابوں میں شریعتی لکھ دیلے (Folios of Kashmir) ناؤ کو
۱۹۱۲ء میں شریعتی شریعتی صاحب نے شریعتی لکھ کتاب میں کر کے پڑھ دیلے
مشرکہ کو شش سو سے ۱۹۲۳ء میں شریعتی شریعتی شریعتی شریعتی شریعتی
اگر کسی مشہور دیلے کر کے حاتم تیلہ و انیس شریعتی بوز شریعتی تو کہے آوا خند کتاب
"حاتم تیلہ" ناؤ خند و تیلہ شریعتی شریعتی شریعتی شریعتی شریعتی شریعتی شریعتی
ز باقی واریتین آدھین کہے او کہن گل تہ ۱۹۳۲ء میں شریعتی شریعتی شریعتی شریعتی شریعتی
باز آئین کا شریعتی محاورہ تہ پڑھ دیلے شریعتی شریعتی شریعتی شریعتی شریعتی شریعتی شریعتی
سید میر چھٹے۔

یورپی لکھاریں ہندو سولہ کھینے آہر کتاب چھٹے رومن کہہ خط شریعتی
انداز بیان چھٹے سلیس تہ صاف بھگن شریعتی شریعتی شریعتی شریعتی شریعتی شریعتی شریعتی
خداوند آہر۔ زبان چھٹے روزانہ بولنے پینے و اچھٹے شریعتی شریعتی شریعتی شریعتی شریعتی شریعتی
شریعتی چھٹے انداز و تیلہ آہر۔ شریعتی دیلے گور زبان و شریعتی و روزانہ و ان چھٹے۔
"حاتم تیلہ" کتاب چھٹے صرف دیلے شریعتی شریعتی شریعتی شریعتی شریعتی شریعتی شریعتی
چین۔

رو کا شریعتی پاٹھو جا مٹری (رام جودر)

یہ سہ کھتہ بادشاہ صاحب پند آہر شریعتی شریعتی شریعتی شریعتی شریعتی شریعتی شریعتی

۱۸۸۵ء میں شریعتی شریعتی شریعتی شریعتی شریعتی شریعتی شریعتی شریعتی شریعتی شریعتی
ہندو سولہ چھاپ شریعتی شریعتی شریعتی شریعتی شریعتی شریعتی شریعتی شریعتی شریعتی شریعتی
۱۸۸۵ء تہ ۱۹۱۴ء

کرنا دین سو درایه کنو همه عیدی مشرتبه که بود تیرا نذرته چیتے اکر صحتی تا لیس اوصول
 یکو وزن دارمانی یوان . بانه تا لیم هس کزده پسته مادی زبانی مشرتبه یوز
 ووی کز کتیر مشرتبه یوت توجه اکتھ دین کز ده تیوت آسند دین تیرا اکتھ اسی
 پنوز سیاسی تیرا ساجی ووجوات . ناهم کز کیشرو دانا هو وقت و وقت کز شش
 ز اکتھ کتھ پیچ کزده عمل سپدی . پیچون دانا هن مشرتبه اوس اکھا نکت رام
 در ایس دو کز مهران پیس زمانس مشرتبه تا لیم هس کز ده کز ده شهر
 خاصک وزیر و ز اکتھ اوس . احو کز پانه اکتھ جامتری کز مشرتبه
 پیچ مشرتبه کیشنه یوز بادی سچانی آسند . کتا پشه ناو چیتے "خزیر اقلیدس بزبان
 کشمیری" یہ کتاب چیتے ۱۸۷۶ء ایس مشرتبه تیرا چھاپ سپدی مشرتبه کز شش چیتے
 کز ده آسرت زیشود ساد پامکو کز ده جامتری پیس اوصول لیکھن پیچ مشرتبه
 "پیچ تیرا کز ده کز ده آسرت پانه و اونی سو مو . پیچن دین پانه و اونی سو مو کز ده
 مشرتبه سپدی سیو کز ده کز ده کز ده پانه و اونی سو مو . پیچن دین پانه و اونی سو مو کز ده
 جان تیرا وین انداز بیان چیتے ورتا و اونی آسرت تیرا کوتاه شود کز مشرتبه چیتے پیر باسان
 (ز گونیزه پیرا (توشعانی)

۱۹۲۱ء میں مشرک پیکچر پروڈیوسر نوشہا فی حدائق دیوناگری رسم
خط میں لکھتے ہیں "پراما پچھڑان" نامی تھ آمہ پتہ بیسہ لوکچہ لوکچہ نہ کتا بہ
اکینگ مونسو اوس حساب تہ کتا بہ اوس ناو "گر مڑوہ" بیس کتا بہ اوس
مونسو تہ نہ "پچھناون کہ حقہ کتو گر مڑوہ"
(ج) مذہبی نشر ادب

کشیپر مجھ دیات پر وار۔ یثیتہ چھ مختلف مذہبوں پنہ وقتہ جہان
اثر نہاد مت۔ بہ اثر چھ کا شرم ہندس ہزار اس تیر معاشرہ سن پہچہ ہسٹھ اسو۔

[illegible]

لڑیچ و چھتہ کی نشریں مسلمانانِ ظہور نے کاٹری پڑھ کر اسلامی احکام لیکھنے
 تہ شاید دلن نہ بنے خبر لو کہ۔ تو سہ لکھتے بیچتے صدی ہندس گوہر اس نشر اکھتو کہو
 مولوی صدیق اللہ حاجی نشر تہ عبد الاحد ناؤ میہ پشیزد ہی منفلومات چھاپ تہ
 بیچتے کہو آپ "کاٹری کو مسئلہ کتاب" نشریں نشر لیکھنے بیچتے نشر سوال و جواب کس
 صورتیں نشر کیئہ اسلامی مسئلہ لیکھنے آیتو چھپ۔ پین علاوہ کورامی زمانہ شیر اعظم
 کشپ مولوی جیمی صاحبین قرآن کریمہ نشر تہ بسیار با محاورہ کو نشر ترجمہ سستی چھپ
 ونہ پوان نے انھو زمانہ نشر کر یو نہال پور کہ مشہور عالم درویش (محمد الدین
 خان) قرآن کریمس کاٹری پڑھ کر ترجمہ لکھ کر ان جنت کارن و نیت م تہ و تھو
 قرآنک کا نشر ترجمہ

اوتار کہ نشریں رہبر چھ زمانہ شخص کر نہ وراپی مولوی یوسف شاہ
 صاحب نے کہ بیچتے قرآن شریف کہ کاٹری ترجمہ ذکر کر ان لیکھان نہ "قرآن شریف
 کاٹری نشر پیر نیچے کو ششہ چھپ آمہ بروئہ دار یاد سپر نشر۔ مولوی احمد شاہ
 جامی صاحبین چھپ آمہ کہ ایک حصہ کا ترجمہ کوہر مت "بایہ چھپ یاد خطو فی لایق کتہ
 ز مولوی احمد شاہ جامی صاحبین بیچتے چھپس ترجمہ کوہر مت چھپ مہ چھپ غلام محمد نور
 محمد نہ دمو چھاپ سپد مت۔ تہ نور محمد صاحبین چھپ آمہ کس سرنامس نشر ترشن
 کو کشن ہند ذکر کر ان لکھت ز "تیمہ بروئہ اس بیچتے پڑ کا مہ اندر
 گوہر فی سبقت کہ نشر جناب پیر واعظ مولوی بیچل صاحبین نور اللہ مرقدہ تہو
 اس صرت پتہ بسیار پادہ غممس کاٹری پڑھ کر ترجمہ کوہر مت۔ یوسف چھاپ
 اس سپر نشر تیمہ پتہ اس اسلامیا لکھ سو کو لکھ سابق ہمداسر جناب
 غلام محمد الدین خان صاحب نہال پوری بن ساری سے قرآن مجیدس بزبان
 کاٹری نشر کتاب۔ پروفیسر حاجی خطہ اے کاٹری نشر نیال تہ رہبر صفہ ۳۱

پختہ نہ صفک باقی فٹ نوٹ:) کریمہ سپٹھا کو بخش زامہ خاطر کو زندہ آگ
برد بن۔ مگر تہ آونہ بائل تہ جوں دشیر لچل ایڈی ہی ہندو تہ وقت کو سیکڑی
علی جواد زیدی صابن کر و حاضری صاب سپٹھا مشکل ہستواختہ کہتہ پیٹھ
اکادہ بخشی صابن مرضی نظر نزل تھا و تہ دین ہم کسی زانی اکتہ نظر کو کر کو بیج
سیار الحمد آہ صابن حوالہ کر تہ تہ نظر کر دین تہ روادا تہ ترجمہ
اکہ حصہ موجود تہ ترشہ حصہ بدلیوس۔ نظر ثانی تہ پیٹھ پیٹھ بہ بسیار واپس
کلچرل ایڈی ہی و تہ تہ و تہ بخشی صابن آگ تہ۔ باقی بسیار
نظر ثانی کرنا و تہ تہ تہ تہ ترجمہ چھاپ کرنا و تہ پڑا و آونہ (شاید
اوس نہ اصل ترجمہ چھپنے معیار تہ نظر ثانی کرنا و تہ روزا اصل مترجمہ سند
سپٹھا کم حصہ اکتہ متر یا آسپہس بیٹہ کیٹہ وجہ) بہ اوس صرف ترجمہ
عربی عبارت روستہ تہ بہ عبارت لیکن تہ نظر ثانی کرن واپس تہ
ترجمہ قرآن شریف۔ میر واعظ مولوی محمد یوسف۔

تمو چھ پنہنہ اکتھ لیچھہ ہنر اکتھس کتابہ "تحفہ محمدی" کس
اکس صنفی پیچھہ یہ یاداش ہنودست. "تفسیر قرآن بزبان کشمیری بہ
تصنیف غلام محمد حنفی عفی عنہ بہ یوسف شاہ میرد اعظ سرنگر معرفت
رمضان دار محمد ڈار مانڈا بنجی سو پور محلہ کڑالہ ٹیکٹ برائے چھاپ کر دین
یہ کتاب چھہ ہنہنہن دار حشر نش مئے وچھہ ہنہنہن یاداش تہ پانہ پورست.

بیپس اکتھس جاچہ چھہ پنہنہ اکتھس کتابہ ہنر لیکھان ہ
مفتیو عاکو کرکھ تصنیف وچھہ ہنہنہ قرآن کے تشریح
در سرینگر عالم و آگاہ میرد اعظ چھہ یس ن یوسف شاہ
تموئی از پنے طبع نویست چھہ ز نعمان نہ چھاپ و نویست
یہ موبیا نوٹیکہ چھہ ننان ز یہ تفسیر چھہ پانہن وری اندر لیکھنہ
آست. سو پور کو رمضان دار تہ محمد ڈار مانڈا و اتنا ویو و تفسیر
چھاپ کر نہ غلام مولوی یوسف صائب نس کہنہ نہ، اگر و اتنا ویو کھہ تمو کتہ
نمودہ بہ بہیم زہ صنوروری سوال چھہ پانہ کڑھان پمن ہنہنہ جواب یا نمودا
صائب زانہ یا مولوی یوسف صائب یا رمضان دار تہ محمد ڈار. شازن ہنہنہ
بیان چھہ واضح بہن. آتہ چھہ ہنم لیکھان ز مولوی یوسف صائب ہنہنہ
نش یہ تفسیر نویست. آتہ چھہ ہنم لیکھان ز مئے چھہ ہنم کائسہ اکتھ نوز
امہ پتہ زانہ نمودا۔

یہ سائہ تمو غلام احمد حبیب سند لیکھو متہ منظوم فارسی خلافت
نامک اکثر ترجمہ کور تمو ادس قصہ امپر حمزہ لیو کھت. خلافت نامس ہنر
را بوستان کشمیری مسودہ از پیر غلام محمد حنفی سو پوری ۲۷ یو چھہ حنفی
تخلص سرتو سرتو نعمان تخلص تہ ورتو دست۔

چیم بیکھان ۵

وونٹھ قصہ حضرت حمزہ پور
 قصہ امیر حمزہ چیم نمبر ۱۶ مارچ ۱۹۲۳ء دمہ غلام محمد نور محمد
 چھپاؤنیو طر ڈیمٹ۔ نرہندین وارنن نیش چیم غلام محمد نور محمدنی نی رنک
 لیو کھمت قصہ امیر حمزہ رسید موجود۔ تیہ خلافت نامس نر چیم تفسیر
 قرآن شریعت متعلق پینا میلان ۵

بہ نام نظم و تکریم راہ صواب کورہ کاشتر تفسیر ام الکتاب
 امہ تلیہ چیم پینا ہریدان پینا تفسیر چیم ۱۹۱۳ برونٹھ بروٹھ لیکھ
 آنت۔ لے لاکھ امہ تلیہ کاشتر حصہ آنت۔ صرف رف مسودک اکھ ورن ترجمہ
 کرنک آے چیم پینا آے پیمتہ آے چیم مایہ لیکھ پینا آنت۔ نرجمہ چیم ساپتہ
 سلیس بٹن "ماورا اذ الکلم" نموسوا یکم حرام چیم تہہ پیمتہ آن
 تبتغوا بیہ چیم حلال تہہندنی طرای نر نکاح ژھا پندو باموا الکلم پینہ
 مالہ ستر

کاشتر مسئلہ کتاب

کاشتر مسئلہ کتاب چیم پیمتہ پانٹھ تریہ : (۱) شیعہ ہنر مسئلہ کتاب
 معراج صلاح منہاج فلاح پیمتہ تیم عام طور کاشتر کتاب "دنان چیم
 رہ سترین ہنر مسئلہ کتاب پیمتہ "کاشتر مسئلہ کتاب" چیم ناوتہ شرع محمدی
 مکر میں خیال چیم نریم مسئلہ کتاب چیم پیمتہ زے، اکھ شیعہ ہنر تہہ سیکھ میں
 ہنر مسئلہ کتاب تہہ شرع محمدی چیم اکے کتاب ہنر کاناو۔
 شیعہ ہنر مسئلہ کتاب چیم "اسلامی فلسفہ" فقہ تہہ شرعی سکر
 ہنر اکھ مولیٰ خزانہ یہ کتاب چیم دومین جلدن نر تہہ اکھ معنیف

چھ الحاج آغا سید محمد موسیٰ مرحوم بیہم زن کشمیر ہندو اکھ بزرگ عالم
 تہ مذہبی زکوٰۃ سو۔ رقم اُسو بکا مہ روزان تہ تین پہلہ ۲۸ شوال ۱۳۵۰ھ اند
 وفات۔۔۔۔۔ اہمہ کتا بہ ہند گوہ ڈائیک حصہ چھ ۱۹۰۸ء متر اسلامی پس
 لاہور چھاپ سپد مت۔ یہ چھ ۸۲۴۶ اسایز کین ۳۶۶ صفحہ پیچہ چھاپ
 دویم حصہ چھس ۱۹۰۹ء متر مرحوم علی بخش کہ بلای شتر انگریزی تل مفید
 عام پریس لاہور چھاپہ آمت۔ ایک سایہ تہ چھ یوے تہ صفحہ ہند
 نیراد چھ ۲۵۰ یہ حصہ چھ شعبہ فقہک ترجمہ۔۔۔۔۔ رسم خط چھس
 پڑون فارسی اچھرن متر کا شتر لیکھنک طریقہ۔ عبارت چھس عربی تہ
 فارسی لفظ یسلہ پاٹھو۔۔۔۔۔ اکھ اندر چھنہ کا شتر کتھ و ہتر ہذا و زوری
 روز میر، آب، پاکیزگی، ووضو، غوسلی، مسجد، نماز، حج، زکات میرا
 جہد، خاراٹھ۔ ان عبارت چھ تہ زمانہ مروجہ کتابی کا شتر "دہ چھنہ
 چھراوے ز کا شتر باڈ متر اوس تہ تہ بلہ لفظ و و تر موجود۔ اصلی چھراوے
 مصنف تہ زمانہ رپڑ مروجہ پینو عربی تہ فارسی دانی ہند اظہار کرس
 کیشتر ہا جہد اُسو تہ "نومو تہ چھ یہ" قرض زون چھ مکروہ، مگر بیلہ
 حاجتا اسس قرض دین چھ سنت حق تعالیٰ چھ در قرآن تہ بابت ترغیب
 کوہمت زخوبی کرو اکھ اُکس مدد کرو بہ درستی ز خدا چھ دوست خفاوان
 نیس کو کارن قرض دینک ثواب چھ ترور صدقہ دینو تہ "۳۴

"کا شتر مسئلہ کتاب" لیکھنہ کس زمانہ متعلق تہ چھ عا جنی صابن
 خیال زہ اوس دہو مہ ہندی ہند ابتدا۔ رہبر صاب چھنہ اکھ وای کیٹو

۱۷۲۰ء ۳۰ نوب، شمار ۳۰ عربی ناموچ کا شتر کتاب۔ شاہ پکا می تہ ادارہ۔

کڈان۔ تم چھ یو تے لیکھان زہ ۱۹۴۷ء واریاہ بروئہہ چھ "کاشٹر سہلہ
کتاب" تہ ترتیب دینا آہن۔ یہ کتاب چھ سوالیہ جوابیہ کس صورتس مرتبہ
نہماز، زکات، حج، بیتر، صلو، عن چھ جان پاٹھ وادش کڈن آہن۔ آہن پتہ
آریہ شرع محمدی (کاشٹر مفتی) بروئہہ کڈن یہ کتاب چھ واریاہ معتبر ستاویز
بروئہہ کڈن تھاؤ مٹھ کاشٹر سہلہ لیکھن آہن۔

میون نیال چھ زہ "کاشٹر سہلہ کتاب" تہ "شرع محمدی" چھ آہن
کتاب زہ چھن۔ ممکن چھ تراویکو مختلف ایڈیشن وچھ مآسہ یہ زانہ امت
مے یس ایڈیشن آہن کتاب ہند وچھ تھ چھ لیکھن۔ "کتاب الاسلام یانے
کاشٹر سہلہ کتاب موسوم بہ شرع محمدی" یہ گزہ غارلین امیک تازہ ایڈیشن
آہن۔ امیک چھاپ سہن چھ ۱۳۸۳ھ یانے از بروئہہ بہن ترواہ وری
چھ مہن چھ دلہ مہن بس "اعلا پرنتک پرپنس خز۔ اخن اندر چھ عبادت
تہ آہن کو بویادی سہلہ درج آہن علاؤ، پاکلی، چاہ، آب، وضو، تیمم
غوسل، عقیقہ، شکار، نکاح، ہویں عنوانن متعلق سہلہ۔ روز، نہماز، زکات
فطر، حج، تہ قوم، بانی متعلق سہلہ تہ وری تھنا وری تہ نکاح کس عنوانن تحت
آہن سہلہ لیکھان لیکھان چھ کاشٹر سہلہ نکاح متعلق لاگو سپدیمتہ ارکہ
قونہ نک ذکر تہ یس ۱۳۴۸ھ مطابق ۱۹۸۵ء یکری لاگو سپد۔ امیک
مطلب کو پر زہ یہ کتاب چھ از بروئہہ لک بک پشراہ وری لیکھن آہن،
نتہ اگر یہ ایڈیشن تہ مہن تہ اضافہ پتہ شایع سپد تیلہ آہن تہ بروئہہ۔ مگر
پیشہن چھ یقینی زہ ۱۹۲۵ء بروئہہ چھ ہرگز تہ۔ کوشش چھ آہن کرہ
ز لیکھنک انداز تہ زبان گزہ عام فہم آہن۔ کاشٹر سہلہ رسم خط چھن

۱۰ کاشٹر سہلہ۔ خیال تہ مہن۔ صفحہ ۳۲

کاشتر شکر ویم دور

یہ دور سے کئی زبانیں ہند یا ادبک کا تہہ خاص دور ہیکہ کئی کئی خاص
 وری بیچہ مشفق کئی کئی پختہ کیا ز آہن طر حیرت ما دان بڑو کئی ہوا پید مت
 آسان تر حالات پادو کئی آسان زبان یا ادب کس مایہ شرم نہ خود زبان بیا
 اقتصادیات بیشتر ماملن مترتہ چھ یی سپدان تاہم حیرت باض اوقات
 تہہ اوقات سپدان یہم پینہ ہمیشہ کئی تہہ پانچواں اثر تراوان حیرت زاسہ تہہ
 اٹھ دقتس اگر خاص دور کہ ابتدا ملک ناد پوان دین۔

کاشتر زبان ہندس نش کس تاہم پختہ متر اگر اکہ پاسہ کورپی اد پین
 ہنتر کو ششہ ۱۹۲۸ء تام جاری روزان چھ (یہ چھ سہ وری بیچہ جاری
 کر میں ہنتر "اسے مینول آف دی کشیری لنگویج" کتاب چھپیان چھ) تہہ
 دو کئی ہنتر چھ ۱۹۲۳ء سے ہنتر سر ہنتر کس اسلامیہ مائی سو کو کس ہنتر
 "تہہ ہنتر ہنتر" ہنتر ہنتر ہنتر ہنتر اکہ کو کس ڈراما سٹیج سپدان
 کاشتر ڈراما ہنتر ہنتر ہنتر ہنتر ڈراما مانہ پوان تہہ توے چھ اوتار
 کاشتر ہنتر ہنتر ہنتر ہنتر ڈراما ہنتر ہنتر کاشتر ڈراما ہنتر ہنتر
 ڈراما کس سلسلس ہنتر اگر یہ وری نو ز مانگ کو ڈمانہ تہہ پوز کاشتر
 ہنتر کس سلسلس ہنتر ہنتر یہ تہہ اہم مانہ پختہ ز اسو ہنتر اوو پوے وری
 نو ز مانہ کاشتر ہنتر ہنتر۔

مکن چھ یہ ڈراما مانہ ہے تہہ راس لیل پانچ ہنتر ہنتر

نتیجہ سمجھو ہمارا جہ پرتاپ سنگھنے زمانہ شریویر سے راس گنڈن میں تھمت
اوس بزرگ اوس پر اثر ہندستان خود صحت اسے کس شاعری جیسے شریویر کے آیتو
پارسی تھیٹر کو ڈراما ہندو مت۔ ہم ڈراما اوسو حسن لکھنوی، طالب بناری
تہ آغا حشر کشمیری سندھو لکھنوی متو آسان۔ دار یو کا شریویر اوسو ہم ڈراما ہمیں
ہا بن و چھو تہ ہمیں تہ اوس بھتی ڈراما کرنگ شوق پاد کو مت بقول اوتار
کرشن رہبر "نتیجہ ڈراما پر زکاؤ کد لہ اپار آہ بلکل بندس ستوا کھ میشہ
ڈراما کپنی کھو لہ" "ٹینک بانی بقول پران کشور وہ لال در (دکیل) اوس"
امہ ڈراما کپنی ہندو ڈراما پر سپید ہندو بیتہ کا شہ ڈراما بلو کہ آے حشر
اسن تہ بیتاب ہندی لکھنوی متو اردو ڈراما سہ طبع کرے۔
امیک مطلب چھنے پر ز کشمیر چھنے امہ برو تھٹ ڈراما ہیج
روایتھ اوسو ہرے۔ امہ کہ آسنک پے چھہ اسہ مختلف تاریخی حوالو ستو
بڈشاہ صا بنس زمانہ شریویر میلان۔ بودی بیٹہ مشہور "زائے پرکاش"
ڈراما ہیج شہادت چھہ مشہور مورخ شریویر ذوان تہ اٹھ "اٹھ میو صاف
ڈراما" ونان۔ امہ تہ برو تھٹیم پے چھہ پر میلان ز کشمیر چھہ سنکرت تہ
دار یاہ ڈراما دتو متو۔ کلہن تہ چھہ "اندر پر بھا" ہمشہ مشہور کتہ رینہ ہند
ذکر کو رمت۔ بڈشاہ صا بنہ زمانہ چھہ اکی وقتہ ۶۹۹ ہا واون حاجی کتہ رینہ تارا اوسو
تہ تہ پچھہ چھہ پرفن (بکرے مرے شکلہ شریویر) بیتہ کپو بانڈو پرتھہ راوتھ
تھو مت۔ ریم بیتہ میں پیشہ ورنالک منٹلی بن میں ہندس صورتس شریویر کا پو
کا مہ تہ شریویر پچھہ تھہ مذہبی قصہ کہا رینہ بوکن برو تھٹ کتہ ڈراما بی صورتس
واکاش شریویر خیال تہ رہبر صفحہ ۲۲ و ۲ کا شریویر اچک ارتقا۔ پران کشور

سون ادب۔ ۶۳

پنر و پل ڈرامائی انداز و نثر آپرہ پسنید پر جو ک خطر میند راز س باسیو تہ اومند
 و سواس دور کر نہ با پختہ و انتوف و شوار مترن پنہو زہل و سیتو ہر ش خند
 بیچچنس۔ عیال را وختہ لوگ دکن تہ ٹھوچن۔ مگر زہر تر وون نہ نیموہر
 گو و شوار تر پانے پشیمان، تیکبا زتنس باسیو ہر ش چند رنہ پرنیشہ
 ڈالت ناممکن۔ آمہ ڈرامہ کو کردار حبیہ ڈائلاگن میند ڈرمیہ پنہن جذبہ
 تہ ایٹھاسن میند باسی جان پاٹھو ہیکان دختہ انج زبان چھہ سنکرت
 آمیز مگر کوشش چھہ یہ کر نہ آہتر زہموی تانہ کو تھہ شوہس کا شرس
 مثر روزن۔ اٹھہ مثر چھہ باتن مثر سوسہ رواینہ قائم تھاوہ آہتر، یوہ
 اردو ڈرامہ پن بلو کہ فلمن مثر تہ ڈرختہ کیہ۔ سند لال کول صابن چھہ یمن
 باتن میند خاطر موقو تہ محل یاد کو ممت تہ یہ باختہ چھہ واجہ میند کر انکو
 پاٹھو جرختہ باسان۔

پرتاپ میگزینک کا شری حصہ

۱۹۳۶ء میں مثر کو سری پرتاپ کالج کپو پروفیسر آمہ کالج کس
 "پرتاپ" میگزینس مثر کا شریکشن شروع تہ پختہ کو کیہ کا شریک با فی مثر
 کا شریک لیکچر تہ چھپچہ روایش سیتو سیتو صحافتی رواینہ تہ یاد و نثر
 چھہ یوان زہر رواینہ اس آمہ بروٹھ یاد سپن مثر۔ بقول صوفی غلام محمد
 "کوہ ڈیچہ لٹریچر کو ششمہ کا شریک با فی مثر اخبار کڈیہ خاطر کر نہ آپرہ تم کر نہ
 کا شریک بلو کر کر عیسائی مشینری کو کر الہ یار تہ دروہ گن کس مثن ہسپتالس
 ادا دیان کوہ ڈیچہ لٹریچر پرتاپ سنگر کس جو کو مثن مثر محمد علی رفیقی بن کا شہ
 نازک ناوک اخبار کو دوست تہ پتہ اسو کشید اردو اخبار جہانگیر مثر تہ
 کا شریک کالم آسان۔ کوہ ڈیچہ چھہ مشنری میند کینہ رفیقی سند تہ چھہ ننان۔

متر۔ عیسائی مشنری یو اوس بیمارن ہیند خا طر کل جھاپس متر اکھ کاشتر
 اخبار کو دمت۔ اٹھ اخبارس متر اوس مشن ہسپتالن ہنترن کارو این ہیند
 حال درج آسان۔ بیسیہ اوس مذہبی تبلیغہ خا طر واریاہ کیئہ لیکھتھ
 آسان۔ یہ روڈ تپتس کالس جاری پیتس کالس ڈاکٹر نیو تہ ڈاکٹر اربن
 زینڈ اسو پیر کو شش چھ تار پخت لایق۔ ورس گو پیر روز صرف بیمارن
 ہیند خا طر تہ یہ اخبار روڈ تپتے تان موحد و۔ پرتاپ میگزینک خلق اوس
 امیہ کھوتہ ڈسی۔ رسم خطس پیچھ اوسنہ ورنہ انفاق پیدمت۔ لہاز
 اوس اٹھ میگزینس "اوڈ حصہ نستعلیق تہ اوڈ دیوناگری خطس متر چھپان"
 افسوس چھ پیر "ورنہ اوس یہ سیکشن ڈیجہ بہہ نئے بیلیہ کس تام متو فرمکو"
 شد ورنہ رتھ کھوت تہ میگزین پنے اندر اکاشتر سیکشن وڈا ورنہ ۳
 پتہ سپر یہ واریا بہہ ویرک بیسیہ شور و۔

باسقے ڈراما

۱۹۳۸ء یس متر چھوپ جبکہ لیکو علی محمد بک سیلرن دومن جلدن
 متر نارچند رسل (۱۹۰۴ء تا ۱۹۴۸ء) شد لیو کھت ڈراما "سنت وختہ"
 ارج کہا نی تہ چھ ہریش چندرنی۔ لیکھنگ انداز تہ ٹیکنیک چھ روایتی یا نہ
 "سنت کھوت" ڈراما ہیچ ہیش۔ امہ علاو چھ اہمندی و سکو نہ لہ کھو ڈراما پرتیج
 کھوٹ، رامہ اوتار اکہ نشدن بیترتہ لیکھنہ آیتو، کول صابن تہ چھ راج
 راج تہ "ساوتری ستیہ دان، ہوو ڈراما لیکھو ستو۔ پین سارنہ ڈرامہن ہیند
 ٹیکنیک چھ ہوئے۔ البتہ رسل نین ڈرامہن ہنتر زبانی متر چھ روایتی تہ ہنا
 شعہ زہ

ڈاکٹر زبانی متر صحافتک لوہ رکان صوفی غلام محمد بیون ادب ۵۹ء ۲۲ء کاشتر
 نشر کتب۔ پروفیسر حاجی صفہ ۱۲۔

کاشکے ڈراما "گر سپوشند گز"۔

ای ڈری سپر پروفیسر می الدین حاجی صاحب لکھتے ڈراما "گر سپوشند گز"۔
 "نوں"۔ "یہیکو گز" ڈری کونینہ حصہ ۱۹۳۸ عیس مشن پریس پبلشنگ انڈیا
 چھپے۔ کینہہ ڈری گز حصہ ڈراما قسط قسط رسالہ "گلریز" مشن
 اے پتہ چلے یہ امکونہ ایڈیشن وینٹاں "اے ایس مواس" نمبہ حصہ چھ امیک
 مصنف پانہ لیکھان۔ "شاید چھ کاشکے نشر مشن گز" اکھ حصہ عملی پانہ پتھر
 حصہ مشن ہونہ چھ امت زکھتہ کتو چھ بچارس زقاق بطس پنہنہ نہ لکھتہ لیسڈ
 س ہوا کار، نہ چکدار، ہوا کو متھ نہ باقی تھیل ش کو تار کھ ہاوی ہاوی والان تہ
 تہ تہ سونہ تہ ہر دہ حصہ ہوا"۔^{۲۴}

ادارہ کوشن رہبر چھ اتھ متین لیکھان ز "گر سپوشند گز" چھ بیشک
 سون گز ڈیک جیدہ ڈراما۔ امڈرامہ ہیچ ٹیکنیک چھ تہ ٹیکنیک نہ لکھتہ لکھتہ
 بے نہ زن ندلال کولن، بسمان، شرابین یاد لیسوزن وزنا ویش چھ۔ مکالمہ چھ
 فطری تہ جان۔ موصوفہ لحاظ تہ چھ یہ ڈراما پتہ سو ڈراما ہونہ اکھ خاقن علی
 ہوان۔ اتھ ڈراما ہنس انڈر چھ تہ نظایج اکھ بہترین تصویر موصوفہ لکھتہ لکھتہ
 ڈری کشپہ مشن زورن پیچہ اس تہ گز کوش بچارس و اس پتہ رنگہ ہار۔^{۲۵}
 عبدالاحد حاجی مشن و ن چھ ز "یہ ترمے عملی ڈراما چھ حاجی صاحب خشک پیر
 ٹیکنیکس پیچہ لکھتہ۔ اتھ مشن چھنہ کردار بے زوتہ واقاتہ غلط بلط
 مشن چھس ڈیجہر بہین تہ مکالمہ چھس "فطری تہ جاندار" آسنہ باوجود کتہ کتہ
 جا بہ تقریر ہوا عینہ گزہان۔ کینہہ کمزوری آسنہ باوجود چھ یہ ڈراما کاشکے
 ۲۴ کاشکے نشریچ کتاب۔ پروفیسر حاجی صف ۱۳۔ تہ تہ تہ راے چھ ۱۹۶۱ء
 ۲۵ کاشکے نشریچ خیال تہ رہبر صف ۳۵۔

ڈراما کس تواریخ پر مشتمل ہے۔ کچھ پہلے کچھ تہ آمہ پینے چھ کو شہر ڈراما اکھ اہم موثر ڈراما۔
 موضوع تہ ٹیکنیک دو شہر یو یو یو یو چھ تہ دھیر۔ اذ تاں اگر کا شہر ڈراما پین
 شہر مذہبی یاد دھارک تھا پین تہ لولہ کچھ ونہ پوان آسہ۔ وں لے زندگی
 ہندو کچھ پیش کرنہ تہ پین اوند پکھ ماونہ۔ اٹھو وقتس شہر لیکھو غلام
 نبی دلسوز مرگھن یس نہٹو پور سرین کرک روزن وول اوس (۱۹۱۶ تا ۱۹۲۱)
 تہ صرف پینتر ہے دھرم موڈ، شودہ، لال مجھون تہ شہرین فرما دناو کو کیتھ
 لہ کچھ موڈ موڈ ڈراما۔ پیم ڈراما کرک راج پال کپنی، رکاو۔ فنی تہ ٹیکنیکی لحاظ
 اسی پیم سچھا کمزور۔ مکالمہ اسیکھ جان تہ ڈراما اسی مختلف پین (منظر)
 شہر باکرا دینہ آیتو ٹیکنیکس پیچھ چھکھ پرسی تقیٹ کین اردو ڈراما پین شہر
 اثر۔ یانے ٹھنڈی ٹھنڈی جذبہ شہر شہر دینہ خاطر باکھ استیمال کرکے پتو۔
 پیم باکھ چھینہ نند لال کولہ "سٹیج کھوٹ" ڈراما کپنی باکھ ہندو
 پتو موڈ محل وچھتھ لیکھنہ آیتو اکثر جان چھینہ حسب حال باسان
 زبان چھینہ ہنا پر تکلف۔

پندت نیل کشہ شہر صاحبین (۱۸۸۸ -) تہ لیکھو ۱۹۴۰ء
 اس پاس زہ ڈراما شہر شہر۔ بلو امنگی تہ سوسہ پینہ واسہ دنا۔ سوسہ پینہ واسہ
 دتا چھ مشہور سنکرت ڈراما نگار بھاسہ سند آزاد ترجمہ۔ ایک ٹیکنیک
 تہ چھ سسے یس نند لال کول، تارا چند بسمل، نیل کشہ شہر تہ دلسوز
 واکھ ہیکو اسو کا پکس موضوعس پیچھ کا پکس کین شہرین کردارن ہند
 بحث و بحث ڈراما پین۔ ہا جہنی صاب اسو تہ وقتہ جہ مقامی یا علی ڈراما چہ
 روزنہ بے پیر۔ (کا شہر ڈراما ہیک لقا) شہر پیل پیل محل محاذ کرک نو ڈراما ٹیکنیک
 پریڈ کران اوس۔ پتہ پتہ روز سرینکس شہر برابر چلان۔ (کا شہر ڈراما ہیک رتقا شانت)

ڈرامہ میں چند چھ زبان چھس ہننا شتوز۔

کوہ ڈیٹیک ہفتہ وار کا نام اخبار "کاش"

یوہنے وری اوس بیلیک شپیر شز کا شری پٹھو کوہ ڈیٹیک اخبار
ڈراو۔ اکتہ متبلیق چھ پرویسر ہا جی صابن وری نو "پہن ڈریوین اوس کشپیر
شز ایچی طیش سنخ زور ورتھ تہ پروین اوس آزاد می ہنریں شتر کیس شز آدم
کھو تہ اخبار کن جاو شون بڑیعت۔ ککن چنڈ شون وچھرتھ کوہ ہجو
صابن پینہ نس فرزند سید ناو کوہ ڈیٹیک اخبار "کاش" بیختہ وچھیا وری ہن
کاشن یاد پیو زاسیہ چھ پین لوار پختہ پین ادب تہ پیو زبان ۲ بقو
اختر محی الدین صاب محمد امین ابن ہجو رشتہ دن چھ زستہ ۱۹۲۱ عیسوی اور یو
اسے مولانا ابوالکلام آزاد سرپر کتھ تام کتھ پیو پڑھتھو شز صاب
زایا کاش زبانی شز چھا کینہ اخبار نیران کینہ نہ۔ بیلیک بوڑھو کتھ کتھ چھنہ نیران
شمو کوڑا جیب دوپچھ تو تام ہیکینہ کاشن لکون شز سیاسی سید شری پٹھو
کترہ صحت یو تان نہ پینہ چہ زبانی شز پینہ اخبار نیران یہ بوڑھو کتھ شز صاب
ہجو صاب نس امہ کتھ ہنر زکرتہ ہجو صابن مہوٹ اخبار کڈن ذمہ
امہ اخبار کو کوہ ڈیٹیک پرچہ ڈراو ۱۳۱ ساون ۱۹۹۷ اب مطابق
۱۰ اش ۶۲۱ کشمیری۔ بومہ دار دومہ سرپر پچھ۔ یہ اوس ہفتہ وار لک
اوس محمد امین ابن ہجو تہ ایڈیٹر پٹھو تحقیق ناظم کا حکم روزن مول
حفیظ ناو کو کتھ زونا۔ اخبار کو ناو اوس "کاش" یہ اوس شز صاب
اونہ چھ یوان زامہ ہونہ چھ پڑھتھو کتھ شز ناو کو کتھ بیلیک پرتاپ
سنگھ ورتھ محمد رفیقین کاش ناو کو اخبار کو ڈیٹیک پتہ اوس شز کو سہ اخبار
جہانگیر شز کاش کالم چھپتھ (کاش شز از دیکر ۱۹۴۲ تبقرتہ ہون ادب ۱۹۵۹ء)
۲ محمد امین ابن ہجو۔

چھپان۔ گمہ ڈیکس صنفیں پیچھے اُس عزم مؤمن مثنوی میں دہن کا لہن مثنوی بھو
 صائب غزل آسان تہ دچھپتہ تہ کھو و رکس کا لہن مثنوی مقامی خبر۔ دویمیں
 صنفیں پیچھے ایڈیٹریل تہ جاسے اگمہ ہر تیلہ کا نہ لوگٹ مضمون مثنوی میں
 صنفیں پیچھے دچھپتہ کنو صنفیں عزم مؤمن کا یہ باین ہند با پتہ صاف ہوا
 صحت، بیت مضمون عن پیچھے اگمہ مضمون تہ کھو و رکس کا لہن مثنوی
 جنکس پیچھے تبصرہ تہ دویمیں مثنوی اسن تہ گنڈن مضمون عن پیچھے چاٹھ
 بیت۔ زور و مہم صنفیں پیچھے ہشتا خبر تہ اشتہار بیتہ قیمتی تہ نہ مانہ
 ترے پونسے۔ چھپان اوس پائش ہفتہ۔ زبان میں دہن اُس نگہ اُردو
 اخبار تہ کینہ شتہ علاء سرکولیشن کینہ کالو مٹو ٹکھ اگمہ ساس چھپان
 تہ پیچھے کٹو بنیو یہ کشپر ہند لو اخبار مثنوی اگمہ۔ حالانکہ نہ اُس
 حوالہ کو مت کا نہ مدد و ان تہ نہ گنہ جگاڑ ہنر سرپرستی۔ رسم خط تہ اوس نہ
 خاص پاٹھو مقرر تہ سہل۔ کاتب اُسو نہ بنان تہ کاغذ اوس نایاب۔ اوتار
 کرشن رہبر صائب و نہ اوس یہ عیسوی سنہ ۱۹۴۱ء۔ پوز میا نہ صائب چھپے یہ
 بنان ۱۳ اگست ۱۹۴۱ء۔ پروفیسر حاجی صائب و نہ چھپے نہ 'کاشنس' پیچھے
 اُس و رکس اندر اندر بے قدری ہند میں انہ کٹس مثنوی نابود گنہ
 اگمہ چھپے تم و جو کا تہ دوان نہ "نامتہ لکھ ساری پرونی اُردو اخبار تہ کاتر کو
 کینہ مستقل شوق و اوائے آسمان تہ پنجن پیچھے رٹھ مان تہ کوتاہ بلخصوص
 ییلہ نہ دو گنہ کو مٹس نہ پیچھے نہ بیت اُس نہ کاتر زبان گنہ چھپو۔^{۳۵} اختر
 محی الدین صائب بیان چھپے نہ روڈ "ترن وری بن ناساز کار حالات مثنوی

واکا شہر شہزادہ۔ اگست ۱۹۶۲ء ۶، ۲۷، ۳۷ کاتر مثنوی کتاب۔ پروفیسر
 حاجی۔ صنف ۱۲۔

باقایہ فی سمان نیران تو ترقی لبان "اُمہ کو بھٹکے گئے جتنے ذکر کران چچہ اختر
صائب لیکھان ز "جنگ تیز گزھتے کہو کو" اخبار کاغذ مایاب تہ چونکہ کاش
کین با لکت اوس نہ ہو کو مکتس نشیہ اثر رسوخ تہ اُمہ کو بھٹکے گئے
کاغذ موہ سسر بنتیجہ دراو پیر کا شرز باؤ میند یہ گہ دھینگ اخبار سپر
بند ۲۶ "اوتار کوٹھن رہبر صائب تہ چچہ اُختی کتھتہ تائید کران اگر اُمہ چہ
خریداری چھتہ اعداد و شمار نظر تل تھا و تہ ہم صحی ماؤ، تیلہ چچہ اُمہ
بند گزھتے وجہ کاغذ چھی نایابی باسان۔

محکم دیکھو "اما" بنتہ ہو "تہ" و دوا

۱۹۲۲ء یس منز آہ سنجیدہ پٹھو پیر کو شیش کرے ز تحقیق تہ
ڈراما گزھتے کلچرل تحریک میند اکھ اہم حصہ بنن۔ ڈس ہندستان ستو ستو
اس کشیر شرتہ قومی تحریک پورٹینس پیچھ۔ ہندستان منز اوس انڈین
پیو پلر تحقیق، لوک ناکھ تہ ڈراما گزھتے شریا می بیداری پائے
کران۔ پینے دھن آہ مشہور اداکار بلراج ساہنی کشیر تھن اس
بیٹو چہ تحریک آزادی ستو دھیس۔ تم کو کڑ پیٹتے کین اداہن نش پیٹتہ
سطح شورہ کرینچ خاہمش ظاہر تہ پیٹتہ سپر IPTA، ہیج شاخ قائم
IPTA ہس متعلق اوس تہ ہندستان پیچھ کو گزھتے نرہان ظہن۔ خیال آو کرے
ز پیٹتہ دینے جو کو مت پہ شاخ قائم کرنا اجازت تہ۔ اُمہ کو گزھتے اکھ
دل کاٹھ ناو تھا و پین۔ مگر گہ ڈیہ اکھ ڈراما سطح کرے تہ پیٹتہ
دوہہ تہ لوک کن ماو پینے اُمی دوہہ پیہ انجمن ہندنگ اعلان کرے تہ

۲۱ ر ۱ کاشہ شیرازہ۔ اگست ۱۹۶۴ء

ڈراما خاطر آتے مسودے لیکھنے کا کام مرحوم پر مینا تھا۔ پرنسپس نے یہ عقائد
 رتھو لیکھنے کے لئے ہر "ناؤی" اکھ ڈراما۔ تین دھن اس پر پچھتہ چرس
 پابندی تہ مومو کی کچھ خاطر تہ اوس سرکار اس اجازتھ مٹیون پہوان۔
 ڈراما کھک مسودے اوس ہنسرسپان۔ چنانچہ بیلیہ امہ ڈراما کھک مسودے ہمارے
 کرشن درگورس ہاونے آو تھو دیت تہ پے ڈرختہ پے سٹیج کرنٹ اجازتھ ڈرختہ
 منز چھہ جو کو متس خلاف بغاؤ۔ تیر کر تھ کو شش لبندہ یوان۔ پے چھہ
 یاد تھو فی لائق کچھ ڈرختہ ڈراما کھک اوس تہ سیاست سیتو کانہ تو لقی۔ پے
 اوس کہ لین ہنیز ندگی متلی۔ بہر حال نتیجہ ڈراما پے تہ پے مسودے روڈ مسودے
 ۱۹۴۴ء میں منز سپدی بیلیہ سدا سمی ڈراما کھک کلب نشینل

ڈراما کھک کلب قدیم یو کا شرن بٹن منز سماجی سدا ہار پاد کر تھو خاطر کینہہ
 کا شرن ڈراما سٹیج کرے۔ پین منز اوس اکھ "ودوا"، ناؤک ڈراما پچھتہ منز منہ
 زنا تہ ہنیز دردناک کچھ ہاونے آو تھو اسے پیا اوس اکھ سوشل ڈراما، ٹیکنیک
 اسیس پرا تہ۔ منز اسس باکھ تہ بڑے آو تھو بیلیہ تہ کینہہ فنی خاطر اسیس
 موجود۔ مگر زبان صاف اسیس تہ شش پین۔ رہبر صا بڑے ونہ مطا بق آو
 'بنتہ ہر' ڈراما ۱۹۴۵ء میں منز لیکھنے یانے 'ودوا'، ڈراما پتہ۔ مگر پرا تہ

ما کا شرن ڈراما کھک ارتقا۔ پرا تہ کشور۔ سون ادب ۱۹۴۴ء میں پیکر کھ کینہہ و محض
 ثقافتی اکا میو کورنہ کلچرل محاذک لوڈ ڈرامائی تار تو بول تہ تمہ بدل روڈو نیم
 صرف پارسی قسمیو ڈراما کران تہ وچھان۔ نظر اس قدیم فنور ور مگر باشو عورتہ صولہ
 بخش۔ پین لکھارن منز کپہ یا پین کشمیری (ودوا) شمشو ناخندہ کول (اولاد) دینا نا
 (ستہ راکھ) سدا ماجی (ہلزار) تہ تریلو کی ناخندہ و شنوی (چیترا) مقبول

کشور صاب پیلد بہتہ ہر، ڈراما سلیج کرنے کا طرز اجازت نہ دینے کی کتہ
کران چھوڑ کر تم چھوڑ کر " پتہ کنو آہ ۱۹۲۲ء میں شریٹھ ڈراما سلیج نامہ شریٹھ
سید نے بروہی ختم کرنے کا پیکر سیتو بہ ننان چھوڑ کر چھوڑ دوا، ڈراما بروہی
لیکھنے آتے۔ اکتہ دور اس سید کو بیٹھ کینہہ ڈراما تہ۔ مگر تہہ ہندو مسو
چھوڑ آہ کنو قابل ذکر نہ ہو سیتو چھوڑ کا شریٹھ ادیس منز کا تہہ اہنا
سیدان۔

دوسرا نئی کتاب

وق چھوڑ دہمہ صدی ہند گہ ڈنکی جھک آسان زلا ہر چھوڑ دہمہ صدی
روٹس پیچھوڑ دہمہ صدی محمد الیکٹرک پریس منز زلا تہہ کا شریٹھ پاٹھ منز
منز چھپان۔ پیکر شریٹھ اکتہ آسان لال دید ہند تہہ ہا کھ شیخ العالم
ہند زندگی شریٹھ تحقیقہ ورائے تذکرہ منز شریٹھ پاٹھ ہند تہہ ہند
پاٹھ چھوڑ لیکن آہو۔ اکتہ کا شریٹھ چھوڑ فارسی تہہ عربی لفظ ہند ہند
اڈو کہ کھہ تہہ جادے بہن۔ حالات زندگی چھوڑ مختلف عنوان منز با کراو
آہو۔ مثلاً پاٹھ لال دید کا تہہ منز ڈاکھ نامہ شادی تہہ خانگی تکلیف، گورو
جیس سیتو ملاقات۔ بت خانہ کس برہمن سیتو ملاقات بیت لال دید ہند
کا شریٹھ واکھ ہند اس سیتو سیتو چھوڑ فارسی شاد ہند استمال
تہہ مختلف جائن سید مت یہ چھوڑ سوانخ یا پرت نوپسی ہند کا شریٹھ منز گہ ڈنکی
نقش تہہ پتہ نوٹ نا ہو۔ البتہ واقعات پر کھ واکھ لیکن چھوڑ ہندو سیتو
ہند کی چھوڑ یہ باس دوان ز مضاف چھوڑ خاص مضاف گہ ڈنکی

کاشتر نثر وک تریتم دور

۱۹۲۷ء پیچہ اذتات

۱۹۲۷ء میں نثر کھوت ہندوت نس مشن آزاد می جہند اختابہ تہ دوس
ملک میو تہ کا مشن او پیو۔ باقی ریاستن سیتو سیتو پیلیہ کشپرتہ پرتو تہ
پیلیہ سپنر شخصہ جو کو، مسنہ ختم سپد پتہ پیلیہ کسے لکن مشن عوامی جو کو مسنہ
قائم۔ پینہ زاجا پتہ پیلیہ میکیک یوہ مے لکن مشن وار وار لکن آہر اس
نمبر رٹ پو پو پو پو دلس مشن جے تہ تہ سیتو سیتو کو پینہ پرتو کتہ چوک مشن
ہران۔ تہ اس ذہ واری لکہ ہنر ووں اس پیو۔ تہ اس مقصد آزاد می
پروانی پیلیہ خاطر بے شمار لکو تکلیف ملو تہ وار پیو پیو پان چھپہ دتہ۔ ووں
اوس امہ کھوتہ تہ بوڈ مقصد آتہ راجھ کتہ تہ رنگہ رنگہ ملک ترقی کرنا وں غار
ملکی ادب کہ مطالعہ سیتو اوس وار پیو ملکن ہنر زبانی تہ اد پیو ترقی ہنر زبانی
کار مشن۔ ہندو نسا چمن باقی ریاستن ہنر زبانی تہ تہ تہ مشن موجود ادبک
انداز اوس پتہ تہ، پینہ زبانی تہ ادبک پوچھہ دیکھو طور طریقہ اس بک کتہ
آہو تہ امہ کین وپلن اوس سام ہنہ یوان۔

آزادی اسو پانس سیتو کیٹہ مسلہ تہ اذتہ۔ مثالیہ پو پو ملک تقسیم
سپر رنگ مسلہ تہ آتہ سیتو دھتھ قانون واول باقی مسلہ، آبادی ہنر ادلابلی
ہنر مسلہ ریٹو ہین ہنر مسلہ، آباد کاری یا نے لکھ نو مسر بسا و ہنر مسلہ تہ
آتہ روٹ کرنک مسلہ، نوو امین بنا و ہنر تہ سہ لاکو کرنک مسلہ، مسلہ کہ

بچاوتک سید میترا پریم سید اسونہ ہندوستان سے درمیش بلوکر کشپرتی تکیا
یہ بھی خوشوکتہ اس نے ہندوستان چین باغیہ ریاستن میں سے ہیش بلوکر تکیہ نشہ
مختلف پین۔

اسیہ اس ورنہ کشپرتی مستقبیل فاصلہ کرنے و قبائل حملہ سید
کاثر لوکر پورہ پاٹھو پینہ ریاستک بچاوتیہ بچاوت کران کران لکھو واریہ لکھ
اٹھ چھپتہ پین منراوس تحریک آزادی ہند مشہور مجاہد و ملیک محمد مقبول
شیر و آذی سر فرس۔

دل ڈراما

کشپرتی پینہ ڈراما تحریک ۱۹۲۹ء سے مشہور ہو گیا اس سے پہلے
۱۹۲۲ء میں منرا اٹھ منظم تحریک بنے اس سے پہلے فاطمہ و سوسوں حالات کا
چنا چہ قبائل حملہ مفاد پر کرنے فاطمہ بنید و بینہ ادبی تہ تمدنی سطحیں پہنچے تہا کہ
معاذ اٹھ اس پچھل فرٹ ہو۔ یہ کہ اہتمام ۱۹۴۴ء پینہ کو ڈیٹک کاثر
ڈراما "شہید شیروانی" لیکھنے تہ سٹیج کرنے آو۔ ڈراما چھ چوتلہ و چھٹک
داچھٹک چیرا سنے کہو لکھ متاثر کرکے اہم ڈرامہ پینہ لکھنا آو۔ ادب سے
اٹھو قیس کرکے جادو کل کرکے "شہید شیروانی" ڈراما لکھ کرکے مرحوم پریم
ناٹھ پر دیسی صاحب تہ بقول پران کشور صاحب "ویرا سو قبائل را سپور
زکچرل محاذ کین فنکاران تہ ادب پینہ ہند اٹھ جانتہ کیم بلا خوف و خطر و دل
یہ تہ شہید شیروانی ستر حالانکہ زندگانی تہ شہید سید پورہ کو تفصیل و کم کرکے

۱۰۰ لکھ کرکے پریم ناٹھ پر دیسی پین ۲۰ کاثر ڈرامہ چاک ارتقا پران
کشور۔ سون ادب۔ صفحہ ۹۳۔

_____ اُمہ پتہ ریتو کھنڈو سپد پہ ڈراما سطح۔ دُننچہ چھ پوان نہ پہ
 اوجلدی منز لیکھن۔ ہمازا اُس نہ اکتھ منز لیکھنچی پونھنکی! کو موادوس
 کافی جان..... اہکو مکالمہ اُسو سہ سہا زور دارنہ کردار نگاری اُس
 رتہ۔ ۲ تنیکنچی اعتبار اوس نہ پہ مختلف بلو کہ تنمی بلیسلگ اکھ گنڈ
 یس نندال کول صابن "ستج کہوٹ" لیکھن شورو کورٹ اوسن
 حالانکہ اُمہ وز اوس پرونیسر جانی صابن "رک پسونڈ کر" ڈراما تہ
 نو موندہ کنو موجود بیختہ منز نوو تنیکنیک اوسل۔ شہید شروانی "ڈرامہ س
 منز اُسو باختہ۔ شاید جادو تاثر پادے کرنہ خاطر "باو خاطر آہ" *theatre*
 پادے کرنہ پتہ پہ چھ غائبین کوہ ڈانیک ڈراما سیکو باختہ مصنفن نہ بلو کہ بیٹو اکو
 شاعرین لیکھو۔ ۳ پہ اوس مشہور شاعر مجور۔

ڈراما تحریر کیمہ مہند دایر کامن تام واتنا ونہ خاطر دیت کلچرل محاذن
 اوپن ایر تھیٹر (open air theatre) قائم کرنس کن توجہ۔
 یس سہ سہ کامیاب روڈ تہ کامہ کین لکن مشیز زندگی تہ تہمہند سلسلہ متعلق
 آسے واریاہ کوہ کوہ کوہ ڈراما تہنزی زبانی منز لیکھن تہنزی زبانی
 منز تہنچے برونیٹھ کنبہ پیش کرنہ۔ تہمہ وچھ وکس منز بنین "سو کھن دھ کھن
 مہند پوتو" تہ پہ توڑ کھ فکر زکوہ مت کیا چھ ساید خاطر کران۔ تہمہند
 ڈرامہن منز چھ "۳" "زمین چھ" "رک پسونڈ کر" تہ "ڈرامہ صاب" بیتر

لہ اکتھ منز اُس پہ پونھنکی تکیاز ایک مجموعی توثر اوس پر اپنڈا کاکثر ڈرامہنگ ارتقاہ زن
 لال شانت کاکثر شیرانہ دسمبر س،

تہ ۳۰ کاکثر ڈرامہنگ ارتقاہ۔ پران کشور سون ادب ۶۶۳ صف ۹۳۔

تہ ۴ "ڈرامہ صاب" روڈ کرنہ زیادہ کالس نہ۔ پہند مقصد تہ اوس اکہ خاص قلمک پرد پگنڈا۔

کاکثر ڈرامہنگ ارتقاہ زن لال شانت۔ کاکثر شیرانہ۔ دسمبر ۶۷۲

ماے تہ مہمہ جیت۔ بقول پران کشور "امہ ڈرامہ یک مسودہ اوس کا فی جاندار
 یمن دوہن سپید کارل صابن لیو کھمت ڈراما "حبہ عورتوں" تہ سطح کامل
 صابن اوس یہ ڈراما بڑھ مہنتہ سان لیو کھمت تہ "مواد جگہ کرنش شز کا فی
 مہنت کر مہتر۔ امہ ڈرامہ یک ڈائیلاگ تہ کردار نگاری چھٹے آر۔ "مگر اٹھ
 منز آتہ کینتہ ٹیکنیکی خامی"۔ اٹھ دور انس سیمو ادیبو کا مہتر ڈراما لیکھو
 تہم چھ تا دم تہ کارل صابن علاوہ پروفیسر حاجی، نور محمد روشن، علی محمد
 لون، اختر علی الدین، سومنا تہ زتنش تہ پیشکر بھان۔

نور محمد روشن صابن اوس ڈراما "چور بازار" ۱۹۵۰ء سے منز
 لیو کھمت یٹھ منز نفاخہ زن، ذخیر کرن والین تہ بلیک کرن والین منڈو
 کر توٹ ظاہر کرن، آمو چھہ یہ چھہ لوسٹ ڈراما ٹیکنیک کہ بجاظہ پروفیسر
 حاجی صابن "کرپسو سٹڈی" ڈراما مہس مہو۔ فنی لحاظ تہ تیوت پس
 مکالمہ چھس حسب حال، مہنصر تہ چھس یہ چھہ نومبر ۱۹۵۵ء کس "کوٹنگ
 پوش" رسالہ منز چھاپ کر مت یس کلچرل کانکرس کر دے یہ نیران اوس کلچرل
 کانکرس آو کلچرل فرنٹ چھٹہ پتہ بار سس۔

۱۹۵۵ء یس منز سپر یٹہ لوک شہلا بہ نشہ بچا دے خاطر اٹھ منظم
 تحریک شہلا، یٹہ کو کو مہنتہ کر تہ لکن مہتر اٹھ واسی مہنتی تہ تہ چھہ پتہ مقصد
 اوس یہ تہ لکھہ کتہ چھہ من زمین ذرا اٹھ بچا دے با پتہ پتہ مہنتہ کر تہ تہ کا
 پتہ کا مہنتہ مہنتہ یٹہ کتہ فن کار تہ تہ دیت اٹھ منز مہنتہ۔ تہ لیکھو سنجیدہ
 مزاجیہ ناٹک علی محمد لون صابن "وز چھہ سانی"، نور محمد روشن "نوسا"

۱۹۵۲ء ۳ کا مہتر ڈرامہ یک ارتقا۔ پران کشور۔ سون ادب ۶۳، صفحہ ۹۸، ۹۹

کابل صابن "پنگہ چھ کاشار" تہ پشکر بھان صابن "تن نراخ" پیم سو
 ڈرامہ نگاری مزار کھ نو نہج بارنس پنک نتیجہ "وز چھے ساؤ" "پنگہ چھ
 کاشار" تہ "نوسمسار" چھ یک عملی ڈراما۔ پیم ترشوی سپورہ صولہ ایک
 مزار دارے لالہ رخ سرپکر کہ طرفہ "گو کھتہ" عنوانہ کتا بی صورتس مزار چھاپہ
 پیم ڈرامہ چھ فنی لحاظ مزار دی کینترے نظارن مزار چھ سورے پلاٹ مکمل
 کر نہان۔ کتہ کتہ چھ کھ ریڈیائی رنگ میوہ ٹیکنیکس اندر تر چھ کھ نوہر۔
 "وز چھے ساؤ" ڈراما ماس چھ تر چھ حصس عنوان دینہ آمیتو شلن شملہ
 بونہہ، شملہ ب، شملہ ب، پتہ، تہ تاہر۔ پترہ ٹیکنیک چھ بلکل اکھ نوہ
 تجروہ باسان "پنگہ چھ کاشار" ڈراما ماس تہ چھ ژور حصہ تہ پترہ حصس
 چھ ناوکل۔ پیم ڈراما سپورہ باقیہ پترہ بیچ تہ اداکارن ہندو مہنت تہ پیش
 کرنے کو دو میوہ خاطر خواہ انتظام کو کر دودر کامن مزار پترہ مقبول۔ پیم آیت رتنے
 کامن مزار کتہ تہ یقینہ شملہ پترہ ہندو نظاروں میں پیم آیت سیک وقت "اکھ اکھ
 داہ داہ ماس لکھ سچ پترہ پیم دلچسپی سان وچھان"
 امیر سبک بیا کھ ڈراما چھ اختر تھی الدین صابن "شیش پترہ شیکٹ"
 اکھ تہ چھ موزو شملہ لالہ پترہ نگاری۔ پترہ سستی چھ پترہ ہندو جانی تہ۔ یہ چھ دیون
 منتظرن ہند اکھ یک عملی ڈراما۔ اہم کردار چھس نمبر ڈار، غفار لون تہ کامہ ناود۔
 بیچ مشیل کھ چھ جادو ٹیکنیک کہ تہ چھ جان غفار لون چھ نمبر ڈارنس
 بیچوس رحمان شمس چھ دیوان زشتہ چھ غریب تہ پترہ بیچس جاپہ کون پترہ ان غفار
 لونہ کو چھ دل آسان لو کھتہ نمبر ڈارنس بیچوس رحمانس سستی مگر سچھ کتہ
 ہیکان کر کھتہ۔ اٹھو مزار چھ یپ یوان تہ کاجر بڑا بادی سستی سستی چھ غفار لون
 تہ پترہ رحمان لاران۔ کاتہ شمس پترہ ڈو لو وسہ نیو پترہ۔ ونان ونان چھ رحمان غریب

مکدونس مٹر کامیاب گزشتھان بکر پین پان چھس چھپہ دین پوان اٹھ مٹر چھس
کامی زندگی ہنسر جان عکاسی میلان پوز مکالمہ چھ کنبہ کنبہ جاتہ شہر دار سندان
تہ کنبہ کنبہ پرتکلف انداز مٹر کامیاب دینہ آمو جانی صابن "بادا جتو ڈرا
چھ جاپر دارن خلاف کاشتکارن ہنسر بغاؤڑ ہنسر اظہار

امہ زما نکو بقیہ ڈراما چھ اختر محی الدین صابن "نستہ ہنسر سوال" تہ اپن
ہور جنگ "پشکر بھان صابن" "ہمیر و مچا" رادھے کشن براؤ سندن "یا ہو"
پشکر بھان تہ سوننا تہ سادھو صابن "گریڈ ریپرل" تہ سدا ما جین "ملڈاڑ ہنسر
اختر صابن" "نستہ ہنسر سوال" سپہ ۱۹۶۱ء کس ہنسر کشن مٹر سٹیج تہ بقول
پران کشور "یہ اوس Symphonie - امیک ۵۵۵۵۵ اوس سیمپھا سوت
تہ کردار نگاری کمزور - امیک پلاٹ تہ اوس کاشنریا کیت پورہ دوہ پر مچا باسا
امہ علاو چھنہ اٹھ کانبہ فنی خامی "اپن ہور جنگ" ڈراما چھ پلاٹ چھنہ دوہ پر
منظر کشی چھ کاشنریا مٹر مٹر سستور لان تہ باقی فنی تہ کنبہ کنبہ لجانہ تہ چھ
جان - پمک پتہ لیو کھمت سجدہ سیلائی جند "چھند باز" تہ جھوشن بیتاب سندن
"بیتہ پھٹو بام" تہ "للو ون امار" تہ چھ پتھی ڈراما -

امہ پتہ لیو کھ جیا لعل جلا لکھ ڈراما "ہی مال" پیمیک پلاٹ
کاشنریا مٹر لکھ ادب کس اوس واقہس پچھ تیار کرنہ آمت چھ - کنبہ کنبہ چھ
یہ اصل قصہ زبیرہ دور باسان شاید سٹیج مشکو کھ کردار نگاری تہ ڈائیلاگ چھ

ایہ یمن مٹر چھ سماج تہ سماجی کردارن مٹر موبہ تصویر کشی سپید مٹر تہ باضے
فرع تہ باضے انی دادو دوہ کھ تہ کمزور یہ پیش سپید مٹر صورتن ہنسر تنو
ر کردارن ہنسر مٹاپ رد عمل چھ ہنسر خصوصیت - (کاشنریا مٹر ارتقا - رتن
لال شانت کاشنریا مٹر دسمبر ۱۹۶۳ء)

جان کو شش چھ کرے آئینہ کلا شکل شکل گڑھس برقرار روز فی عمل یا ایک بجایہ
چھ لفظ یا چھ آئینہ شمسیت تہ منظر چہ بجایہ 'و چھ'۔

۱۹۶۴ء بروز جمعہ اوس لیو کھمت علی محمد لون صاحبین مشہور انجینئر

"سیا" جس بیچہ اکھ ڈراما بیچہ ۱۹۶۴ء کس سالانہ ڈراما فی مقابلس شمس

بہترین مسودہ قرار دینے بیچہ کلچرل اکیڈمی جوں و کشیر کہ طرفہ اکھ ڈلیک بینا مہ دینے
آو۔ اسج ذکر سپدہ بروز نمہ پہن تکیا ز اکھ چھ پتہ لون صاحبین دو پہرہ لٹہ نظر ڈیوڑ
اکھ زمانس شمس لیو کھ شام لعل سادھو صاحبین اکھ تارنجی ڈراما بیچہ

۱۹۶۴ء یس شمس قومی یک جہتی 'عنوانس تحت لیکھنے آمتین مین ریاستی

مقابلہ کین ڈراما مسودن شمس بہترین کانٹر ڈراما آسنہ خاطر مرکزی شو کو متکہ

سائینٹفک ریسرچ اینڈ کلچرل ایفیس شمس طرفہ ساس رومہ پیم بینا مہ میول۔

یہ چھ ژون اکھٹن پیچہ مشتعل عملہ تہ نظار خاطر چھ انگریزی لفظ اکھ سپین

استیصال سپدہ میو۔ امہ ڈراما کچر دار چھ بہرل در، عبد القدوس، واسہ کاکھ

خواجه مختور شاہ (بیر بلینو زانہ) دید (شش نویش) سہ نہ کا کون (تشد میچو) چ

کاکھ 'سردار عظیم خان تہ سردار ہبار خان (کشپہ پندہ گورنر) تہ باقی۔ اکھ

شمس چھ پھان عہدک ظلم تہ کا شمس لکن مہنر سہ کامیاب کو شش یوہ سہ

تمو بہرل در نہ رہنمائی شمس کشپہ پندہ پھان راج ختم کرنہ خاطر کر، لاو نہ آئینہ

بہرل درن پھان گورنرس بیچہ پھرن تہ پنن نیچو سکون نیش ریغال تھاوتہ

تیمن مدد بیچہ پھان شمس درن، تیندس یارس عبد القدوسن بہرل عیال

بچاونہ با پیچہ پنن پان چھپہ دیں، بہر بلینہ زانہ مہنڈ نہر کھیون مینر واقاتہ

چھ بڈ جان پا کھو پیش کرنہ آئینہ۔ پھان شمس تارنجی تہ ڈراما یی رنگ

پادو کرنہ با پیچہ چھ یمن کنبہ کنبہ جاپہ ملہ مش تہ تراو نہ آئینہ مشالہ پا کھو کنبہ

کردار چھ مضمین پائے کر مروت، تم کے پسر بن کر موعہ ہنر، غفار، عبداللہ پندھ
 تحصیلدار شیخ محمد جمال بیتر تار پکی واقعہ چھ یوتے یوت ز پسر بن کر
 سکن سیتو تار کانیج تار پھٹان ز لار اون ییتہ۔ مابہ چھ کرش پیچھ کے پھٹان
 گورنس تو پسر بل درس تلخ کلامی یا ہما خما پسر بن کر کرستین ہند پاسے
 گورنس کو زون جواب بیتو تار پھٹان لھاظ ثابت سپدان۔ باحنے چھ پندرہ
 دیوان ز پسر بن یس رقم سو بروعت اوس سہ اوس کر کھیومت تہ گورنس
 اوس بال بھٹو مان بہر حال مضمین چھ پندرہ مقصد پیش نظر تھا (سہ)
 کو قومی یک جہتی ہونی پستی واقات ہندوین متھکرو دو فی مروت پھر پھٹان غار پری
 باسان۔ اہم ڈراما سیتو چھ دایہ پھٹو ننان ز ہیندن تہ مسلمان کوکوت ہندو
 چھ پندرہ وقتہ وقتہ اوسمت۔ تو ہوتھ چھ ڈراما کو جوارین پسر بن کر عیال غار جان
 دین سیتی چھ پندرہ غار پری تہ باسان تہ کو ہمسلمان یار چھ پندرہ زور دوان
 مگر پسر بل ز امشر چھ عہد چھ لاجپتہ پندرہ پان پیور کرش با پھٹان اصل غبیر
 داستان تہ پنے ہنر کر غتار کرنا وان۔ پسر بن کردار چھ پندرہ پسر (کسر) انسان ہند
 ہونہ اوسمت۔ پچھ پندرہ عبداللہ اوسمت تہ اما پوز عام طور کا مشر بن یس کردار چھ
 سہ تہ چھ تہ زور تھا تہ اوسمت۔ یانے "چڑھتے سورج کی پوجا" پوزے۔ پوزو
 یہ چھ تہ صرف کا مشر پندرہ کردار بلکہ اکھ عام انسانی کمزوری تہ عام طور اکثر
 ہمیشہ انسان ہند کردار دوس کو تار پچھ تہ پندرہ کران ز یہ چھ خاص کر
 کا مشر ہنر کمزوری زیم چھ تہ صرف ز لہ وین برونہ برونہ تہ لار وین پندرہ پندرہ
 بلکہ ز لہ وین تہ برونہ برونہ تہ لار وین تہ اکھ ڈراما چھ انگریزوں کی
 ہنر کے چھ نکپ۔ پندرہ چھ کافی چست تہ مکالمہ منحصر تہ بر محل۔ یہ چھ جنوری
 ۱۹۶۱ء یس مٹر پانژان ہنر ہندس تیداس مٹر سر مٹکا ندو پھٹان پسر

کھٹے بیج کی عام کردار بیج بلندی روز خاب، کردار بیج پستی کیہ نو کو دار مگر پوز
چم پوزے اما پوز اپیز شھر پوز اپیز روڈ وڈ رومہ پیہ پند کو نہ طرف - شھر تو
بھٹہ پیہ کھٹے چم پوز اپیز ڈراما دیہاتی زندگی پند کو منظر پیش کران کران ہڑھنا
یہ ڈراما چم کر سس پٹھو ساس سما جس تہ سو چس پیچھ نو دور چہ تبدیلی ہند
اثر بھٹو تہ مومہ کھٹو مہکتہ " یہ چم اوک عملی ڈراما کھٹن سپن سنز با کر اوختہ
ٹیکنیک چھس عومو سن کینر نہ پند والہن ککھ نامکن ہنر - امیہ ڈراما ہیک
مرکزی خیال چم یہ ز پوز چم پوزے تہ پوزے روز - پلاٹھ چھس ڈھوٹ پلاٹھ
یہ ز علی ماکرے چم اپیزے یارانیہ لاکھتہ رزاق میرس رومہ پیس اٹھ شختہ وہ زم
ہمدان تہ پوتس نکم ہمدان - سہ چم چھس نش داوا کران - تحریر چھس آسان
کیشہ تہ آخر چم سہ پانے چھس نش اقرار کران زبہ دارس مایہ علی ماکرے
تہ رزاق میرس علاوہ چم اٹھ مشراہم کردار اٹھنر زانہ مال دہ تہ زیہ آپ تہ
علی ماکرین نیچو حسہ کول تہ - روٹل بھٹ تہ ریشہ پوہ لاد چھس منی کردار تہ
چہ کردار کھٹو کردار یس بغا تہ پلاٹھ مکمل چم پیچھ کتو روٹل بھٹ تہ - امیہ
ڈراما ہیک پس منظر چم پیچھتہ پیچھتہ عا جنی صابنہ از بروٹھ دہ تہ تریمہ ڈری
تہ امیہ ڈراما کہ سٹیج سپنہ بروٹھ ڈری تریمہ مریکھنہ آمتیہ ڈراما " گز پسو
سپنہ کرکٹ چم - واقاتن ہند لحاظ تہ چم یہ اصلہ نشہ دور - یہ مون ز کام
چم از تہ واریاہ پیچھتہ پوز کتہ پیچھتہ کھوہ کھوہ تہ پیچھتہ کھوہ کامس مشر تہ چھنہ
یہ سپنہ دلس و شران ز ٹیکہ پن پیہ کاتسہ ہندس آگنس مشر تہ چو کردار گیس
ما شڑھ ٹیکہ کل ز ٹینج - علی ماکرے نس تہ رزاق میرنس یارانیہ لاکنس تہ چھنہ ناز

۱۰ اٹھ ڈاکھتہ تقدیر ڈراما (محمد سبحان بھگت) ۲۰ کردار ادھو جان (باتیہ بروٹھس صفحہ ۱۰)

لکان۔ تہ ژٹنس تہو۔ رزاق مہر چھہ او سا کو سا وچھنہ وراے چہندہ منہ روٹیس
 اٹھ شتھ کٹھتھ علی ما کرے یس دوان۔ امہ ساتھ کتہ چھہ سہ آسان؟ نشہ
 کزہ کو مت۔ بیگمہ انما نک کر یوس رزاق مہر دینہ آمت چھہ تہمہ آغانہ کس
 کر یستس آسن روہ پیس اٹھ شتھ تہ ستھ تھا وچندس؟ پتہ چھنہ دلس
 ویزان زکالہ دیہ اکھ شخص روہ پیس اٹھ شتھ کاتہ ورم تہ پکہہ کر یس تہ
 سہ سیر کتھ تہ واپس۔ پتہ سپد داوانہ مدعا علیہ کر با نیاسہ میٹو میٹو انظر
 زبہ دارس ہار۔ مکالمہ تہ چھنہ تہ حقو پتھو اتھ آسنو کر کھو۔ کینہہ مکالمہ چھہ تہوٹ
 پروفیسر حاجی صائبہ "کر یسوشند کر" ڈراما ہکو باسان۔ مثالیہ پاٹھو امہ کس
 گوہ ڈیکس منظرس منہ رزاق بن تہ او شیز کر واجنہ ہند مکالمہ تہ پوز اپنہ
 ڈرامہ کہ گوہ ڈیکہ انگلک علی ما کرے مال دیدہ ہند مکالمہ۔ پیمہ خا میہ منہ نظر
 تھا وچھہ سیکو اتھ حرف اکھ ناکام کو شش ورتھ نہ زکاتہ جان ڈراما۔
 "پتہ چھہ بنہ ون" ڈرامہس چھہ ۱۹۶۷ء یس خمر ڈراما مقابلس
 منہ جہوں کشمیر چھہ کلچرل اکیڈمی ہند گوہ ڈیکہ ینا میہ میوٹ۔ بقول موتی لال
 کھو "یہ ڈراما چھہ ساہن کامن منہ (تہ شہر تہ چھنہ امہ نشہ پتہ کتہ کتہ) سور ملتھ
 تہو رتھ کر تھ پھیر وین ٹھکن کامیابی سان۔ یوڈوے اوسو می
 تہ فو ضول کتھن پیمہ عقیہ کرن والی آسونہ۔ پانہ عمل تہو اتھ پیرن فقیر

(پتہ صغیر فٹ نوٹک ہاتھ) تہ اڈو ناکار... واقعہ چھہ سوت سوت واپرہہ پوان
 زبان چھہ کردار نگاری کافی اتھ وٹ کران... روایتی ادبی ڈراما بناونہ کھو
 چھہ پچھس مہوٹس پچھس بکھار سہ دسو لکے ناکامک پچھہ دینہ سوت واریاہ
 ووبو لینیج ووبید۔ (کاشمیر ڈرامہک ارتقا۔ رتن لال شانت۔ کاشمیر شہزادہ کبر ۱۹۷۷ء)

چہند دامان ز رتن و امانی و بنیہ شالین ہونہ سائی تہ ساجی ٹھکن ہیشمین زالن منز
 چھنن ہونہ تہیلہ چھننہ پیر بنہ و ن پیر اٹھہ نالکس منز احد ملک کرد اس
 بنان چھہ اوسو چھون کاٹھہ تر ٹھگ پر نہ ناوٹھہ اہہ ڈراہیکو اہم کردار چھہ احد ملک
 تہ شردویم زمانہ جانہ بنہ ہشاکی، درویش تہ احد ملک کوں گودہ پنجہ زمانہ ہنہ پنجہ
 ستار تہ مددگار کردار رزاق دارا کوں، غولام تہ خالہ جو، بکروال تہ بانڈ چھہ اٹھہ فی
 تہ غار ضروری کردار۔ پلاٹھ چھہ ڈھوٹ پاٹھو تہ ز احد ملک کینہ زمانہ جوٹھ چھہ
 اولاد ہنہ سح اور زوہ آسان۔ تہ اکھہ درویش چھہ نیسیر نوو ناوے کر ٹھہ تہ
 اٹھنن منز آزان تہ پورے تمن ناوہ و نختہ پڑھہ ہنہ ناوان۔ کھوان پوان تہ
 اٹان نہ کینہ۔ ہنہ چھہ کینہ کالو پوان تہ عبادتہ کرنک بہانہ کر تھہ راتس گئے
 زون کٹھن منز و زان تہ موتہ و چھہ سارے ٹھہنٹھہ ٹھہنٹھہ ہنہ ٹھان
 ہنہ پاٹھو چھہ نیہ ہشاکی ستارن ٹھہنٹھہ پور لا اٹھہ جو پٹا ہوان۔ ستارن چھہ
 ہنہ کٹھن سہو برابر آسان تہ سہ چھہ نوو زمانہ پڑناوٹھہ مالس اہہ سادگی
 زٹھہ باز روزنک بانڈ کزان۔ پتر چھہ آخر درویش تہ نیہ ہشاکی دوشوے
 زٹھہ پوان تہ تمن تشبہ کرنہ، پوان۔ پیر تہ چھہ اوک عملی ڈراما ترہن سپن پیچہ
 مشتمل ٹھہنٹھہ چھس پور اپیز ڈراما کھو تہ جان۔ مرکزی خیال تہ رت، دلن
 ہنہ و ن منظر تہ کردار فطری یکن منز پیش ہن بناوٹھہ چھہ باسان ز احد ملک
 تہ جانہ چھہ خد کھو تہ جاوید کو ہونہ پوان۔ اٹھہ خدس تان ٹھہنٹھہ کاٹھہ
 اعتقاد اوں گڑھتہ زوہ پیں زوہ ہتھہ آسنن تھہ ہتھہ درویشس
 ہونہ۔ نہ ٹھہ کاٹھہ ٹھگ یوت بیقل اہہ سہ ز ہنٹھہ اس آشناوس سن زہ

اگہ ڈا کٹھہ "تقدیر" محمد سبحان بھکت۔

تہ پلاٹھ و ہراوئے رکنو چھہ یہ ڈراما فقہر پائیگ۔ امہ ڈرامہ کی مرکزی کردار چھہ اسد کھانڈے
 ریشو بڈ، اھدی ڈار میتیر تہ مددگار کردار کلدار متوسر فرغ دہ، تھانہ دار، رام
 چند تہ دمہ جو، میتیر لدی شاہ چھہ اکھ نوہ منول تہ بک کردار۔ ڈرامہ کی مختصر خلاصہ
 چھہ یہ زاکھ از بود شخص اسد کھانڈے چھہ پن جاداد ہراوئے باپتہ کس
 نئے پتر ریشو بڈس پن نیچو اکھ تھنکھتہ دختہ زمین جاداد اوسدے ناو کران
 تہ پتہ چھس بیس اکس گرہس تیس اھد ڈار نس جادادس پیچھہ ٹور پیوان۔
 تس چھہ آسان کئی کورنہ اسد کھانڈین چھس آسان رقم بقایا۔ اٹھو زانس
 مژ چھہ اسد کھانڈے اھد ڈار س آسان تہ زبردستی چھس پن لوٹک تہ لغتہ
 نیچو کلدار بیس بروٹھے ریشو بڈس منگنہ دیمت آسان چھس کر پیچھہ ڈوان۔
 ریشو بڈس تہ چھہ نیٹ کر فی پتر تھان تہ اھد ڈار س تہ موہہ چھہ اھد ڈار س
 سیمو تنایہ پیوان۔ کتھہ پیچھہ پلسنس تان پیوان، تھانہ دار چھہ پیوان مکر وائی
 کرنہ بجایہ چھہ تس اھد ڈار تہ کور پیچھہ ٹور پیوان۔ سہ چھہ اسد کھانڈیس اکھ
 شکھتہ روہ پیہ دختہ اوس کور موہہ کلاوان تہ تس پانس سیمو کران۔ ڈراما نگارن
 چھہ اسد کھانڈین تہ باقین ہند کردار تیار کرنس مژ جان مچھتہ کر مژ منظر نگار
 تہ چھس شوکہ دار تہ مکالمہ تہ جاندار تہ رتی۔ پلاٹھ تہ ویہ ون۔ یوز تھتہ جایہ چھہ
 ذرا جلد بازی کام ہمنہ آہر بینہ اھد ڈار س ریشو تہ خاطر زبردستی چھہ کرنہ پیوان۔
 تہ پو تس چھہ یہ مسئلہ اتر وائے خاطر تھانہ دار س اھد ڈار تہ کور پسند بیک قصہ کران
 پیوست یس امہ ڈرامہ کس پلوس لاجہ زنج باسان چھہ۔ ڈراما چھہ آتھن پنہ
 آہ فطری تہ قومہ درتی اندازس مژ بروٹھے پو کمت باسان بہر حال یہ چھہ اکھ جان

د محمد سبحان بھگت فر "تقدیر" ڈرامہ کی کو ڈو کتھہ۔ (موتی لال کیمو)

کو شش ماہیم ترشوی ڈراما چھ کتابی صورتیں ۱۹۴۲ء میں منظرِ سنہن
چندیں تیداس منرجوں و شیر کلچرل اکیڈمی ہندو ملی مدیتہ سہن خود مصنفہ شید
دس "تقدیر" ناٹو چھاپ پید ہو مو ۱۹۶۵ء کیں "سون ادب" سوہن منر لویہ
جوں و شیر کلچرل اکیڈمی ہندو طرفہ پڑھتہ ڈری چھاپ سپان چھ، چھ علی
محمد لون صابن ڈرامہ "تقدیر ساز" تہ شاعر۔ بیہ دوہہ ٹیکو رہا لاس منر
بیٹج سپد مت اوس کشپر ہندو اکرم مشہور صحافی شمیم احمد شمیم تر اوس
پہ و چھمت۔ پتہ دراو اردو مفتہ وار "ایہینہ" اخبار منراختہ پیٹھ تبصر شمیم
صابن لیو کہ "از گوئے کشپر ہندو ادب پین پیٹھ اعتمد بحال" آختہ ڈرامہ لاس
منر چھہ بیو یاد می سکتہ کردار، سپک ٹری، درگاداس (سرکاری افسر) داؤد لاہوتی
(اخبار نویس) ستارام سالم (ادب) سپد صائب (سیاسی لیڈر) بیگم آغا
(موشل ورکر) سلام دین (ٹھیکہ در) ترشے نوجوان تہ اکھ زانہ مرکزی خیال
چھٹس تہ زسانہ سماجک پڑھتہ کاشہ فرد چھہ ژور، بد دیا نکتہ، خود غرض تبلیغ
نال، دوہمین وعظ پیران تہ پانہ تہ نکتہ پیٹھ عمل کران۔ پلاٹھ چھٹس تہ از کس
ہا لاس منر چھہ آزاد خیال ناٹو اکہ انجمنک جلسہ سپان بختہ منر پیٹھ کتہ و نکتہ

۱۔ آزادی پتہ کرکامک انسان چھہ "تقدیر" منر مزاجہ کتہ اکھ اجتماعی فرد
پہ چھہ کاشر ڈرامہ کہ ارتقا ہیچ اکھ خود خود صیغہ ز اجتماع پیٹھ ووت کردار فرد
تان (کاشر ڈرامہ کہ ارتقا رتن لال شانت۔ کاشر شیرازہ۔ دسمبر ۱۹۶۳ء)
۲۔ علی محمد لون چھہ تقدیر ساری منر سماجی ریاکاری ورن نکتہ با پختہ اکھ تو فارم
استیصال کرکھ نوین مانہ منر کتہ پیش پاد، کرکھ (کاشر ڈرامہ کہ ارتقا
رتن لال شانت۔ کاشر شیرازہ۔ دسمبر ۱۹۶۳ء)

آب تہ ٹوٹے آب تہ ٹوٹے، تہ سجود سیلائی صابن، دارک پون، سیم ہیکن
 تہ شوے ریڈیو ڈراما جتھ۔

پہلے میز چیمپ شپ تہ سنگستان، اختر محمد الدین صابن ۱۹۶۰ء بڑوٹھ
 لیو کھت تہ آتھ پیچھ او پیچھ کنہ لیکھن زامینک مقصد کیا اوس۔ باقیہ ڈراما
 ہینر ٹیکنیک ڈیجیٹل چیمپ چار اُنی میدان زاتھ سلسلس شز کوتاہ چیمپ اُسو
 بڑوٹھ پکو متو، نوٹو، حسن چارو پاچھ تر، کالج پاچھ تر، ننگن ہینر ٹیکنیک چیمپ
 یوہ سہ جد پیچھ اُسو شیر تہ افسانہ اندر وچھان چیمپ، تیج ڈھالے چیمپ پین
 شز تر نظر گرھان۔ کردار کم نہ ز درجن داد، پلاٹھ ڈھوٹ، مکالمہ منوچھ
 ریٹج لوڈ زم مومولی، تہ امہ کھنہ، کم سامانہ سوتو پور پاچھ تر ماون تہ مصنف پور
 چیمپ لوہ کٹ کتھ۔

چارو پاچھ تر، ننگن شز چیمپ صرف تر تہ کردار۔ ز مروتہ اکھ زمانہ۔ پیچھ
 ڈراما جس شز ڈراما۔ سراط جمال تہ رس سحاب چیمپ ایکو مرکزی کردار سیم پیچھ
 اکہ خاص ڈراما چیمپ اداکاری کر تہ یوان چیمپ مگر۔ یڑھان چیمپ تہ کرن خیہ طر
 زیم پیچھ پیچھ اُسو چیمپ پین چیمپ پین پان باندو داس شز۔ پین شز گرفتار
 باسان۔ ییم چیمپ تہ حرکت کر تہ یڑھان۔ تم مکالمہ و نوٹو یڑھان سیم ہایت کان
 ہینچھٹ و نوٹو چیمپ سیم چیمپ آدم تہ خواہ ہینڈ کردار پیش کرن یڑھان
 بلو کہ پین کردار۔ شز شز چیمپ یاد پوان ز اُسو مکہ خاطر چیمپ پیچھ مگر
 اکھ زو چیمپ بولتھ چیمپ تم بیٹہ پنہن خیال شز ادوان سیم چیمپ پیچھ
 پڑوٹھ سرس تاں بکرو دوان نہ تماشا وچھن والین ہینڈ پروا کران تہ پنہن

ء ایشز و تبدیلیو پتہ سیکر ریڈیو پیچھ "آدم حواتہ ابلہس" ناو نشر۔

نوکری ہنشد۔ اُمید ڈرا پہلک مرکزی خیال چھہ یہ زیدیم ساری انسان چھہ اداکار تہہ
 دُنیا چھہ اکھہ ریٹج۔ اُسویہ پڑھان چھہ تہہ چھہ نہ کرنہ خاطر آزاد۔ اُسو چھہ مصلحت
 تہہ مجبورین، عقیدن، رسمن تہہ رواجن ہنشن بیدین ہنشن بند۔ ہدایت کار ہنشن
 سہ چھہ ہنشن یہ سہ کرناون یزہ تہہ چھہ کرناون کر تہہ کرویہ پنن من و تہہ تیلہ ہنشن
 نہ دُنیا ہنشن ہنشن اکھہ دمہ تہہ کڈہ تہہ ساری زندگی بنہ مشکل۔ اُمید ناٹکی کردار چھہ
 اڈو کہ دُنیا ہنشن کہ اجنہ طرا بڑو کتو۔ مکر تمہن چھہ یہ شو عور آمت ز اُمید کینہ چھہ
 کو مت۔ تہہ ہنشن کو ساری سہار، چھہ ختم کا ہنشن تہہ ساری دکھو ہنشن تہہ دلی ہنشن۔ تم
 چھہ کتہ کتہ بغاؤ تہہ پیٹہ تہہ مجبور سیدان مکر خیر چھہ کتہ ز حارصل پیہ نہ کیٹہ۔
 پیٹہ کتو چھہ بیم کردار بلکل فطری، ماعول مٹی تہہ اصلن نکھہ۔ مکالمہ سہہ چھہ
 جان تہہ فنن فانیون ہنشن دار ہنشن خدمت تان صاف۔ زبان حسب حال تہہ کردار
 مناسب۔ اُمید لحاظ چھہ یہ موجود نہ مانیکہ کا شرا بک اکھہ بہترین تو مونیہ تہہ کا شرا
 دار ہنشن ہنشن چھہ کن لائق۔

فاروق مسعودی صابن کا لچ پاتھر چھہ ٹیکنیک لحاظ لون صابن
 دار ہنشن ہنشن اکھہ۔ پتہ چھہ ہد پٹیکنیک پاد کرنج اکھہ کو شش۔ اکھہ چھہ صرف
 زور کردار۔ اکھہ ہدایت کار تہہ ترٹے اداکار۔ ہدایت کار چھہ کتہ کتہ کتہ پانہ تہہ
 ہدایت کاری سہو سہو اداکاری کران۔ بیم ترٹے کردار چھہ ترٹے کا لچ لڑا کتہ۔
 پران کشور چھہ ہدایت کار ہنشن کام کران تہہ مکھن لال صرف، پیارے لال ہنشن
 تہہ راء خیر بل زرتیب بشر، بھوشن تہہ لطیف بنان۔ بیم چھہ پیٹجس پیٹجہ۔
 ہنشن ہنشن ہنشن کام با کران تہہ ڈا میلک شوہر کران۔ صرف زور کردار۔ پیٹج
 لو اڈم تہہ مومولی۔ مرکزی خیال چھہ دہ لوالو زدنظام تاہم تہہ کالج ہنشن
 زجوان ہنشن بے ہروی۔ اکھہ پیٹجہ چھہ ڈراما نگارن کامیاب پاتھر ہنشن

کو رخت۔ یہ چھ تہمتیں کہ ماحولک اپنے یس بیٹہ دو بیٹن ساجی تہ سیاسی
 ادارن تہ امہ کس ماحولس مان مانی سامن تہ اپسی ادارن شروا مھن دہن ورن
 و چھین پوان اوس۔ پلاٹھ جھٹس یہ نہایت کار چھ دون ترن اداکارن
 سٹجس پیٹھ ڈراما کرک ہایتھ دوان۔ تہ تم چھس مٹک کران زائسہ
 سیتو کڑھ اکھ کالج کور ہناتہ اسنو۔ سی ونان ونان چھ تریشوے وار وار
 پینہ بازو عیشق تہ چنی کر کر ہنشد باس دوان پینن ڈائیلکن مٹز۔ پینن
 ڈائیلکن ہنہ زریو یہ چھ ننان تریتہ زمانہ عیشق کیٹھ چھ تہ فلکن
 مٹز لاوہ آمتو عشقیہ طور طریقو کوہٹ ناکار اثر چھ ترودمت تہ لول کہتہ
 پٹھ چھ لین دین بنہ کوہٹ۔ پیمو ڈائیلکو پیٹھ چھ تم پینن پروفیسر
 ناو تہ ریشہ کڈنس پیٹھ واناں تہ کاشیہ پروفیسر چھ تہ تراوان۔ کاشیہ
 ستار پیٹھ، کاشیہ مہمہ کڈ، کاشیہ آہو ڈیو، کاشیہ آوت جاوت، کاشیہ
 پوٹز تر تر تہ کاشیہ تہوار ونان۔ اکھ مٹز چھ کلاس روکو منظر تہ پروفیسر
 سیتو لکن ہند واسطہ لاوہ پوان، ہر تال کر نہ کمن بہان پیٹھ غور پین
 تہ چھیکس ناجا پز پاٹھو استیاش مٹز پاس کر ہیکو زھل سوچینہ پوان۔
 اداکاری دوران چھ تم باہو وانی اکھ اکو سٹند اول وانگن تہ نوں کڈان
 یس پلاٹھ اکھ حصہ بنان چھ۔ یہ ڈراما تہ چھ بڈ جان۔ کردارو، منظر و،
 مکالمو کتبہ رنکو چھینہ زھوڑھ۔ یہ چھ اوک علی پا پتھر تہ پتہ پچھینہ
 منظرن مٹز بارگرتہ منظر چھ پلاٹھ۔ بڑوٹھ پکینہ سیتو پاڈی پاتے بدلان یہ
 چھ جہ پطرزک اکھ کامیاب واقعاتی ڈراما۔

یشکر بھان صائب ڈرامہ اب تہ ٹوٹھ باب تہ ٹوٹھ، چھ اکھ
 مزاحیہ ڈراما پکینک لحاظ تہ نووے۔ اکھ مٹز چھ صرف شور کردار، زنا رہن

تہ اُتھو اندر چھپے غائب گزہاں۔ مردس چھپے زلان کر کھ نہی رتھ۔ زنانہ چھپن
 یوان تہ تسلی دوان۔ خار مرد چھپے نیران دفتر گزہاں باپتھ کلو بدلا ویر زلانیہ
 برو پتھ کتہ چھپے کورہا جگر گزہاں۔ تہ تس کستان ویسہ پڑنٹ نکھہ الہہ
 خاطر رومہ پیہ پتھ کھنڈ منکان۔ ماہ کوہ چھپے دوکھہ دوکھہ کران تہ اُتھو
 منیران نمبر۔ زنانہ تہ چھپے کر کھ زلان نہی رتھ۔ مرد چھپے اُتھو کھنڈ نیران تہ
 زنانہ چھپے پتھ کاہلہ ونان۔ مردس چھپے دفتر نیران ویر زنانہ ونان زرخور
 ہنڈ اُتھو زرخور۔ ہم منظر چھپے ماوان زرخور کشی کران واپس چھپے زن ہنڈ
 کور۔ ہم چھپے توے بانیران تہ ڈراما چھپے بے شو نکھو پاٹھو یہ پے دوان زرخور
 کر کھ اُتھو پتھ کور اُتھو۔ یہ ڈراما تہ چھپے بیکل نوٹیکنیک۔ پلاٹھ پتھ
 نو اندازہ ورنہ۔ مکالمہ برہستہ، منظر نگاری حسب حال، ہم کردار چھپے
 شہر گزہاں، کر نظر گزہاں، بلو کہ چھپے یہ زرخور کامن تاں تہ دا زرخور۔
 سجدہ سیلانی صاحب ڈراما چھپے داوک پون۔ اہو مرکزی کردار
 چھپے البرٹ سمیت تہ جیمز لوٹھر، انسپکٹر، بیگم جمیل، باسکراختہ تہ جمیل احمد
 سارنٹ تہ عزیز چھپے مددگار کردار۔ پلاٹھ چھپے یہ ز۔ اہو ہولہ منیر چھپے بیگم
 اہو کمر منیر کو، پلینج آواز یوان۔ سہ میلہ تھتہ کمر منیر واناں چھپے تہ چھپے
 اُتھو لاش پتھر وچھان تہ بیا کھ کرسی پیہ چھپے، بیگم جمیل، ہنڈس اُتھو
 منیر چھپے پستول وچھان۔ یہ چھپے اُتھو سہ لاکھ لاکان۔ پولیس چھپے اُتھو
 یوان تہ سارن چھپے میانہ ہنڈ یوان۔ شکھ چھپے سپان بیگم جمیل پیہ پلاٹھ
 چھپے جمیل احمد یوان تہ تسلیہ اہو کتھ سہو چھپے رازننان ز البرٹ سمیت
 تہ جیمز لوٹھر چھپے اُتھو اُتھو ٹون کورٹ۔ اُتھو شراپس شرنہ
 چاوتھ تہ بیگم پستول سہو زہر چاودن دول بیگم جمیل چھپے کور وچھان

آواز بوزگتہ آغرتہ، دوشوئی قتلن ہنشنز موزیاد چھٹا اکھ مومہ مٹو مال پوسہ
 بہ مومہ کتہ تان لب دوش چھٹا تہ جمیل احمد مومہ مری بس چھٹا مومہ مٹو کتہ مریزا۔
 یہ ڈراما چھٹا تمنن ورنہ مرن کن اشارہ کران ہم نہیں سیتہ پیٹہ کیٹہ دوسہ
 اور پورہ گزاران چھٹا یہ پلاٹھ چھٹا سانبہ خاطر دوشوئی کو منظر مین
 پیٹہ کی آغرتہ۔ کم نے کردارن پچھٹا مشعل مومہ لی ریٹھ لو ازم منگن
 دول یہ ڈراما تہ چھٹا اکھ دوسو پاپہ کو نشن۔ پلاٹھ چھٹا ڈیوال مکالمہ
 چھٹا کافی جان۔ مومہ چھٹا عام پیٹہ مرن نہ، کاٹہ نوہر چھٹا یا نے لالچہ
 خاطر مین، اکھ شتھن مین کو شتھن نوں تہ کر تہ۔ پرتھم کتہ چھٹا شتھن سعدین
 از برو شتھن ہتہ بدووری ورنہ مرن ووں کو یہ مینیکہ از تہ سید تہ نکلیا از انسانہ
 سید موزیادی جہیز روزن ہمیشہ تھتی تہ دے، مینیکہ چھٹا تھتی موزیادی
 جہیز پیٹہ لول چھٹا۔ لالچ چھٹا ہمیشہ انسانہ شتھن مرن وری آغرتہ شتھن رزک
 یہ ڈراما نمبر چھٹا اکھ وقتس مرن لیکھ مین ڈرامہ من مرن نمایندہ سوسہ مرن۔
 علی محمد لون صاعیج ۱۹۶۲ء یس مرن اول مینامہ پرادن دول ڈراما
 "سیا" سچہ جہیز دیشہ ایک لیمبی ہنہ مائی مدتہ باز تلاش دہار، سرینگر
 طرفہ پارتھن ہنہ س تیرادس مرن ۱۹۶۱ء یس مرن چھاپ۔ بہ چھٹا ارمہ
 ڈرامہ پچھٹا ۱۹۶۰ء پیٹہ لیکھنہ آمتھن ڈرامہ من سمیتہ او کتہ کران ۱۹۶۲ء
 رکن مسودس چھٹا ۱۹۶۰ء یس تان دوسہ یہ لیمہ نظر دتہ آغرتہ۔ لون صاعیج پاپہ
 لیکھان "سیا" اوس مٹہ گوہ ڈانچہ لیمہ سنبہ رتہ مٹھن مرن لیو کھٹت ارمہ
 پیٹہ لیو کھٹت دبارتہ مٹھن لیو کھٹت تریبہ مٹھن پچھٹا "سیا" اکھ متعلق ہم کتہ مٹھن
 "سیا" اوس لون صاعیج گوہ ڈار دہ پاپھو لیو کھٹت۔۔۔ تہ پیٹہ چھپون
 وار یا مہ کالی کاشی پاپھو۔ گوہ مٹھنہ لحاظ چھٹا مین مرن فرق "سیا" پوت منظر۔

لیکھنہ آسہ تہمو تہو چھ مٹھ کینہہ کتھہ لون صابن پائے ونہ مٹھ مٹھ پٹھ
 اہہ کس موصو عس متلق "سیا چھ اٹھ تو اہی ڈراما" تہ کاتھہ تہ پٹی اوتہ
 ڈرامہس مٹھ اتن واپس قلمکارس کیا ہ شکل چھ۔ پرتھ تو اہی موصو ہکو
 پٹھ او س یہ موصو تہ فنیہ کس مٹھ اتن مٹھ والن شکل تہ مٹھ طلب "نومہ
 سیا ہس یس اہہ ڈرامہک مرکزی کردار چھ، متلق چھ لون صاب لیکھان
 "سیا ہس پیچھ چھ سہٹا کم تو اہی مواد موسیاب" ۲۰ تہ پیمہ کتھ
 تس نہ سیکھ ونہ پوان چھہ تم چھہ پیمہ "سیا اوس نہ انسان سہ اوس
 دیوتا سیا اوس انسان مٹھ مٹھ پانہ ات پتی۔ سیا اوس حکیم۔ سیا
 اوس انجینیر۔ سیا اوس ودوان" ۲۱ تہ سس بجرس متلق چھہ تہو و مٹھ
 "وچھہ تو بو کر سن مٹھ چھہ سہ اہہ تہو تہو ماوکھ۔ اوسو چھہ یہ مسئلہ اڑاؤ
 مٹھ ونہ تہ تہمو و تو پکان۔ پیمہ سیا ہن از کاہ شکھہ ڈری بوٹھ
 ڈھٹھ مٹھ آسہ" ۲۲ پیمہ ساتہ لون صابن اوس شخصس پیچھہ ڈراما لیکھن
 ہیوت تہو کیاہ کتھہ و نظریل؟ یس ز سیا گو تہا کتھہ انسان لہنہ یس نہ
 ز دیوتا۔ سہ چھہ لیکھان۔ "کلمہس پیچھہ تہو کوڑم شک تہو سیکھہ واریاہ بیانہ
 ہسے کم یا تہ غلط نیتہ ز اوتھہ مٹھہ غلط طریقہس مٹھ پیش کرنہ آوتھہ۔
 سیا اوس نہ انسان سہ اوس پانہ ات پتی، یہ کتھہ و تہو نہ پیمہ، تکیا نہ
 چھس پانہ مادہ پرست "لا تہ پیمہس جاپہ" ۲۳ اوسو سیا بہ شستوتہ
 اکھ آدم زاد پر نہ ناؤن یڑھان "۲۴" یا "کلمہس سہٹا پیچھہ از تالہ چھہ
 تو اہیخ نوپسو، عاؤ مٹھہ تحقیق کرن والو سیا ہس بڑ کھو تہو بڑ والقا
 در تہو مٹھ پیمہ القابن مٹھ چھہ سہٹا کم انسان و مٹھہ نظریہ تہو تہان انسان
 عاؤ سیا ڈرامہ۔ علی محمد لون۔ (پوت منظر)

سیا چہ یمن القاب ہندس کہو لیس منز غاب گزھان۔ یہ اوسس یہ کمیکل
 ہٹا دھٹ سیا شتر شکل بد کردی یزھان۔ اے عجز کتہ اون لون صابن یہ
 موادہ۔ "سیا ڈراہٹ بنو یاد می مواد چہ کلہن شتر راز تر نکتی منزے نہی امت
 مکر امہ ڈراہٹ ہٹ کر کوٹ چہ سٹان سٹد تقسیر تبصرہ" باقی مشکل
 کہتہ کتہ کتہ کتہ حل؟ "کیستہ تو اہنچی کردار نہتہ کتہ کتہ پانے دار یاہ کردار
 ہیکل ز یمن کردار ت ہند مدہ سستو مینج مے بنو کتہ سیا شتر انسانہ صورت
 شتر کتہ "۲۴ کردار نگاری ہندس سلسلہ شتر جیم امہ علاوہ ترم لیکھان۔ "یمن
 کردارن سستو مے یہ خوش کور تہ میوم کر کتہ۔ اے کس فنکار رس چہ کا شہ فن بار
 تخلیق کر تہ باپتہ امہ قسبح رعایت دنی و ارباب۔ "۲۵ یوتام امہ ڈراہٹ ماکو
 تولق چہ ترم جیم لیکھان ز" مے چھنہ پنو کتہ ماکو تہ فضا ڈولمت
 یس زن کلہن سٹد بیان پرتہ ذہن شتر و قتلان چہ۔ اگر خاص قسم
 دیو مالائی ماکو چہ ہتہ ڈراہٹس شتر لیمہ یوان۔ ہندو تہذیبک کون کون
 اثر۔ "۲۶ یوتان اکتہ ڈراہٹس شتر کردارن ہندس مکالمہ شتر استیمال
 کر تہ امہ شتر ذہنی ہند سوال چہ لون صابن و تہ چہ ز" کردارن ہند زبان تہ چہ
 ہیم چیز نظر تل تھا و تہ از کو کہ کا شتر نشہ رتہ کھٹہ بد و تہ ہش حقو تہ امہ
 سیا اے کس انسانہ سٹد شتر بیتہ پر تہ ناو تہ باپتہ او ہند تہ مانہ باوجود
 ز" کلہن چہ اکھ با کمال شائیر۔ تہ سٹد بیانکو جادو کور مے پیٹہ
 تہ زبردس اثر تہ یہ ہیو کس تہ امہ جادکہ اثر تہ پور یا ٹو ہند تہ چہ ترم
 یہ داوا ز" تو تہ جیم دار یاہ پیر مے اے کس حقیقت یسٹ فنکار شتر نظر و جیم تہ

و ا ت ا سیا۔ علی محمد لون (پوت منظر)

مثالہ باپتھ کو رہی میاں ذی دلن یہ کوار از سیاہن کیا چو نہ مارچ ہند دود۔ اچھ سوہ
 مانج کو نہ اُس چنڈا جی۔ سنے چاوہ نوو سہ تس ڈیکہ بچہ ہند دود۔ سیاہن
 تر چھ تھو شتر مارچ ہند کردار تہ بڑا ہم۔ اکتھہ مسبتھ چھ لون صابن ونن ز
 "نواں بچہ تھ چھ ننان ز سیاہن پر نوہ مارچ۔" تہ سنے چھ وجر ز "سنے چھ بچہ
 ڈرامہس تر اوہ ڈیکہ بچہ مارچ ہند کردار زیادہ پوٹھ راوینج کو شش کر ہتر۔
 تہ یوتاں ڈرامہک مقصد ک توئن چھ پانہ مصنف سٹکٹ چھ ز "اکتھ شتر چھ
 اکہ طرفہ لول بیہ طرفہ غرض، اکہ طرفہ آرام بیہ طرفہ تکلیف، اکہ پاسہ
 اکھ خاموش تہ پرسکون کر ہستی دو کرمہ پاسہ کڈ تہ کر ہٹھ معنہ، اکہ ائند
 دل دو کرمہ ائند ہمارغ، اکھ کش مکش یوہ سہ زن کا تہ تہ دل و اہس
 انسان ائند دوتہ تہ۔ میون ڈراما چھ پہلے کش مکش ہونج اکھ کو شش۔
 اہہ ڈرامہک مرکزی خیال چھ کشیر سہ لابن ہنیز۔ پور بادہ نشہ
 بچاویہ خاطر مستقل تہ پائیدار حل ڈھانڈن سس سیاہن تھ سندر دتھ پیش
 کران چھ۔ پلاٹ چھ موخر پانچویہ ز اکھ چنڈا آج چھ اکہ دودہ ہوتہ دوا
 دواون اکھ ز اشربان۔ تہ خاوندس ونہ تھ تس کہہ راون۔ رہ چھ آسان
 بستہ اولاد، کاٹھ نگر اہس چھ دودہ دوسان۔ تہ اہس پچس چھ ز چھان پراون
 نیمتھ کران تہ پتو چھ یہ لکھ ہنیز بچہ پراون ہموان۔ سہلاین ہنیز تہا ہی
 دھیتھ چھ فکر کن کرہان تہ اہر چھ ونان ز سنے نش چھ امیک مل۔
 اکتھ چھ واتاں ادنی درمن پار شہس تاں سہ چھ وزیر سٹند دول دینہ باوجود
 اہس منگہ ناوان۔ لکھ چھ واتاں ونان ز سیاہن چھ پاگل۔ سیاہن چھ اوٹاں
 ویہ ہنیز مٹوے کران تہ اہر پاد شہس سون اچاندر، سہ ہر دیا ہستہ ناوان

ءا سیاہن - علی محمد لون (پوت منظر)

اندر بر نواں تہ و بیجہ اندر مخزن باین و اتان و تہ و بیجہ شز چمکان۔ اعلان چم
کر نہ پوان زیس پر کڈ تہ چم تسندے۔ لکھ چم بیجہ کنو و بیجہ ہند ملینہ بھٹن
کھالان تہ ڈریاو چم پاز نہ پوان۔ سنان تہ اب چم وسان سستی چم و بیجہ ہند
بھٹن تہ کھدان۔ پنتہ چم جشن منا و نہ پوان۔ بیجہ شز سیاہس یز نہ تہ
مہل سنان چم۔

معہ ہرآن چھپے۔
 اچھے ڈرامےس نےزچھپے اہم کردار سوں نزدھار، چند اعلیٰ، نور، سیا
 چند رکاتنا، راز، اوستی و من، وزیر تہ جے دیو، لون صابن چھپے چند اعلیٰ تہ
 اہم کردارن میں شمار کورست مکرمب فوری کئی چھپے سہ اچھے مددگار کردار۔ امہ
 علاوہ چھپے زی زناہی، زبا کور، ترے ترے پرد، ترے موزور تہ اچھے پارہ وول
 مددگار کردار۔ خاموش کردار چھپے کینہہ درباری، پرد تہ شرمی۔

سبطیج لوانہ نہ چھسے شکل۔ ڈراما چھینڈا کیمن تہ سپن بانی
علمن تہ نظر ان شتر باکر اوئے آمت۔ یہ روایتی ٹیکنیک چھہ ختم کرنہ آمت۔
ڈرامیکو ساری نظریہ لایٹ (کاش) تہ پردے ہندی ڈرمی بہ بدلان شکل نظر
یہ سبطیج کرنس شتر وقت کرنا، چھہ تراوئے آمت تہ شہند باس چھہ صرف
مکامن ہندی ڈرمی بہ دئے آمت۔ مثالہ پاٹھو مسیاسند ویجہ شتر دیار
تراوانا ورنہ سوہن چھکارون یا ویجہ ہند پاڈ کرن۔ یہ منظر چھہ مکامن
ہندی ڈرمی بہ پختہ پاٹھو نئے راوئے آمت۔

۱۰۰
 و اسوئرد هار چه سکوئرد هارته "وق تیرته" میا مالہ پور و متھ تھا و ہمک ازھن
 پنہ " (کوشر شیراز، دسمبر ۶۴۴ء تبصرہ رول پوٹیر) ۲۷ میا چھ تیرہ
 مگر سیتی چھ واریہن گر کلی سماجی تہ عوامی ادارن مہند سنگم تہ اجتماع
 تہ۔ (کاشنڈر ایچک ارتقا۔ رتن لال شانت۔ کوشر شیراز، ۶۴۳ء)

"گور :- لکھ و نان سٹیا ہن لٹو راز اوئتی ورن سٹیا خزانہ ...

اکھ گور :- لکھ چھینہ پیچھے متان، تہ ہنڈر و نٹس منر چھ کاتہ

نٹہ کاتہ پزر آسان۔

گور :- بے شک حرن یوتے یوت پزر ز سٹیا چھ ناوٹن

ساسہ بدو دینار و لکھ آہی بڑو کران

بیا لکھ گور :- مٹے زن تر نٹہ شہنر کھتہ فکر

گور :- سٹیا چھ و پیچھ منر رومہ پچھ تہ سون ٹراوان لکھن

ہاوی ہاوی ٹراوان تہ و نان و سٹو و پیچھ منر تہ

یہ سون کھارو !

بیا لکھ گور :- مگر امیک فائیدہ

گور :- یہ ز لکھ کر تھن آہس و وٹہ ٹراوٹن تہ دینار کھالینہ

با پیچھ امیک روک تان ز لکھ کھارن "وا

لون صابن یہ داواز "مٹے گڈ سٹیا ہنڈر انسائی صوٹھ منر چھینہ

پور پاتھو طعنی "سٹہ چھینہ" یہ گھٹیل ہٹا و نٹس منر کامیاب کوٹت بشالہ پاٹھو

گور :- سٹو لکھ سٹیا ہنس و نٹن ز "نمبر اسٹھ چھ لکھ بے خبر لکان"

تہ تھن جواب ز "یو نہ کوئی آلو" پچھ یہی ہا وٹھ دوان ز "سٹہ اوس انسان

مٹس منر پانہ ان پتی" سٹہ انسان ہا وٹھ غاٹر چھ لون صاب تھن ز نڈر کاتہ

عاسیا - علی محمد لون صفحہ ۱۲۴ ۱۲۵ لکھ ۱۲۵ ۱۲۶ ۱۲۷ ۱۲۸ ۱۲۹ ۱۳۰ ۱۳۱ ۱۳۲ ۱۳۳ ۱۳۴ ۱۳۵ ۱۳۶ ۱۳۷ ۱۳۸ ۱۳۹ ۱۴۰ ۱۴۱ ۱۴۲ ۱۴۳ ۱۴۴ ۱۴۵ ۱۴۶ ۱۴۷ ۱۴۸ ۱۴۹ ۱۵۰ ۱۵۱ ۱۵۲ ۱۵۳ ۱۵۴ ۱۵۵ ۱۵۶ ۱۵۷ ۱۵۸ ۱۵۹ ۱۶۰ ۱۶۱ ۱۶۲ ۱۶۳ ۱۶۴ ۱۶۵ ۱۶۶ ۱۶۷ ۱۶۸ ۱۶۹ ۱۷۰ ۱۷۱ ۱۷۲ ۱۷۳ ۱۷۴ ۱۷۵ ۱۷۶ ۱۷۷ ۱۷۸ ۱۷۹ ۱۸۰ ۱۸۱ ۱۸۲ ۱۸۳ ۱۸۴ ۱۸۵ ۱۸۶ ۱۸۷ ۱۸۸ ۱۸۹ ۱۹۰ ۱۹۱ ۱۹۲ ۱۹۳ ۱۹۴ ۱۹۵ ۱۹۶ ۱۹۷ ۱۹۸ ۱۹۹ ۲۰۰ ۲۰۱ ۲۰۲ ۲۰۳ ۲۰۴ ۲۰۵ ۲۰۶ ۲۰۷ ۲۰۸ ۲۰۹ ۲۱۰ ۲۱۱ ۲۱۲ ۲۱۳ ۲۱۴ ۲۱۵ ۲۱۶ ۲۱۷ ۲۱۸ ۲۱۹ ۲۲۰ ۲۲۱ ۲۲۲ ۲۲۳ ۲۲۴ ۲۲۵ ۲۲۶ ۲۲۷ ۲۲۸ ۲۲۹ ۲۳۰ ۲۳۱ ۲۳۲ ۲۳۳ ۲۳۴ ۲۳۵ ۲۳۶ ۲۳۷ ۲۳۸ ۲۳۹ ۲۴۰ ۲۴۱ ۲۴۲ ۲۴۳ ۲۴۴ ۲۴۵ ۲۴۶ ۲۴۷ ۲۴۸ ۲۴۹ ۲۵۰ ۲۵۱ ۲۵۲ ۲۵۳ ۲۵۴ ۲۵۵ ۲۵۶ ۲۵۷ ۲۵۸ ۲۵۹ ۲۶۰ ۲۶۱ ۲۶۲ ۲۶۳ ۲۶۴ ۲۶۵ ۲۶۶ ۲۶۷ ۲۶۸ ۲۶۹ ۲۷۰ ۲۷۱ ۲۷۲ ۲۷۳ ۲۷۴ ۲۷۵ ۲۷۶ ۲۷۷ ۲۷۸ ۲۷۹ ۲۸۰ ۲۸۱ ۲۸۲ ۲۸۳ ۲۸۴ ۲۸۵ ۲۸۶ ۲۸۷ ۲۸۸ ۲۸۹ ۲۹۰ ۲۹۱ ۲۹۲ ۲۹۳ ۲۹۴ ۲۹۵ ۲۹۶ ۲۹۷ ۲۹۸ ۲۹۹ ۳۰۰ ۳۰۱ ۳۰۲ ۳۰۳ ۳۰۴ ۳۰۵ ۳۰۶ ۳۰۷ ۳۰۸ ۳۰۹ ۳۱۰ ۳۱۱ ۳۱۲ ۳۱۳ ۳۱۴ ۳۱۵ ۳۱۶ ۳۱۷ ۳۱۸ ۳۱۹ ۳۲۰ ۳۲۱ ۳۲۲ ۳۲۳ ۳۲۴ ۳۲۵ ۳۲۶ ۳۲۷ ۳۲۸ ۳۲۹ ۳۳۰ ۳۳۱ ۳۳۲ ۳۳۳ ۳۳۴ ۳۳۵ ۳۳۶ ۳۳۷ ۳۳۸ ۳۳۹ ۳۴۰ ۳۴۱ ۳۴۲ ۳۴۳ ۳۴۴ ۳۴۵ ۳۴۶ ۳۴۷ ۳۴۸ ۳۴۹ ۳۵۰ ۳۵۱ ۳۵۲ ۳۵۳ ۳۵۴ ۳۵۵ ۳۵۶ ۳۵۷ ۳۵۸ ۳۵۹ ۳۶۰ ۳۶۱ ۳۶۲ ۳۶۳ ۳۶۴ ۳۶۵ ۳۶۶ ۳۶۷ ۳۶۸ ۳۶۹ ۳۷۰ ۳۷۱ ۳۷۲ ۳۷۳ ۳۷۴ ۳۷۵ ۳۷۶ ۳۷۷ ۳۷۸ ۳۷۹ ۳۸۰ ۳۸۱ ۳۸۲ ۳۸۳ ۳۸۴ ۳۸۵ ۳۸۶ ۳۸۷ ۳۸۸ ۳۸۹ ۳۹۰ ۳۹۱ ۳۹۲ ۳۹۳ ۳۹۴ ۳۹۵ ۳۹۶ ۳۹۷ ۳۹۸ ۳۹۹ ۴۰۰ ۴۰۱ ۴۰۲ ۴۰۳ ۴۰۴ ۴۰۵ ۴۰۶ ۴۰۷ ۴۰۸ ۴۰۹ ۴۱۰ ۴۱۱ ۴۱۲ ۴۱۳ ۴۱۴ ۴۱۵ ۴۱۶ ۴۱۷ ۴۱۸ ۴۱۹ ۴۲۰ ۴۲۱ ۴۲۲ ۴۲۳ ۴۲۴ ۴۲۵ ۴۲۶ ۴۲۷ ۴۲۸ ۴۲۹ ۴۳۰ ۴۳۱ ۴۳۲ ۴۳۳ ۴۳۴ ۴۳۵ ۴۳۶ ۴۳۷ ۴۳۸ ۴۳۹ ۴۴۰ ۴۴۱ ۴۴۲ ۴۴۳ ۴۴۴ ۴۴۵ ۴۴۶ ۴۴۷ ۴۴۸ ۴۴۹ ۴۵۰ ۴۵۱ ۴۵۲ ۴۵۳ ۴۵۴ ۴۵۵ ۴۵۶ ۴۵۷ ۴۵۸ ۴۵۹ ۴۶۰ ۴۶۱ ۴۶۲ ۴۶۳ ۴۶۴ ۴۶۵ ۴۶۶ ۴۶۷ ۴۶۸ ۴۶۹ ۴۷۰ ۴۷۱ ۴۷۲ ۴۷۳ ۴۷۴ ۴۷۵ ۴۷۶ ۴۷۷ ۴۷۸ ۴۷۹ ۴۸۰ ۴۸۱ ۴۸۲ ۴۸۳ ۴۸۴ ۴۸۵ ۴۸۶ ۴۸۷ ۴۸۸ ۴۸۹ ۴۹۰ ۴۹۱ ۴۹۲ ۴۹۳ ۴۹۴ ۴۹۵ ۴۹۶ ۴۹۷ ۴۹۸ ۴۹۹ ۵۰۰ ۵۰۱ ۵۰۲ ۵۰۳ ۵۰۴ ۵۰۵ ۵۰۶ ۵۰۷ ۵۰۸ ۵۰۹ ۵۱۰ ۵۱۱ ۵۱۲ ۵۱۳ ۵۱۴ ۵۱۵ ۵۱۶ ۵۱۷ ۵۱۸ ۵۱۹ ۵۲۰ ۵۲۱ ۵۲۲ ۵۲۳ ۵۲۴ ۵۲۵ ۵۲۶ ۵۲۷ ۵۲۸ ۵۲۹ ۵۳۰ ۵۳۱ ۵۳۲ ۵۳۳ ۵۳۴ ۵۳۵ ۵۳۶ ۵۳۷ ۵۳۸ ۵۳۹ ۵۴۰ ۵۴۱ ۵۴۲ ۵۴۳ ۵۴۴ ۵۴۵ ۵۴۶ ۵۴۷ ۵۴۸ ۵۴۹ ۵۵۰ ۵۵۱ ۵۵۲ ۵۵۳ ۵۵۴ ۵۵۵ ۵۵۶ ۵۵۷ ۵۵۸ ۵۵۹ ۵۶۰ ۵۶۱ ۵۶۲ ۵۶۳ ۵۶۴ ۵۶۵ ۵۶۶ ۵۶۷ ۵۶۸ ۵۶۹ ۵۷۰ ۵۷۱ ۵۷۲ ۵۷۳ ۵۷۴ ۵۷۵ ۵۷۶ ۵۷۷ ۵۷۸ ۵۷۹ ۵۸۰ ۵۸۱ ۵۸۲ ۵۸۳ ۵۸۴ ۵۸۵ ۵۸۶ ۵۸۷ ۵۸۸ ۵۸۹ ۵۹۰ ۵۹۱ ۵۹۲ ۵۹۳ ۵۹۴ ۵۹۵ ۵۹۶ ۵۹۷ ۵۹۸ ۵۹۹ ۶۰۰ ۶۰۱ ۶۰۲ ۶۰۳ ۶۰۴ ۶۰۵ ۶۰۶ ۶۰۷ ۶۰۸ ۶۰۹ ۶۱۰ ۶۱۱ ۶۱۲ ۶۱۳ ۶۱۴ ۶۱۵ ۶۱۶ ۶۱۷ ۶۱۸ ۶۱۹ ۶۲۰ ۶۲۱ ۶۲۲ ۶۲۳ ۶۲۴ ۶۲۵ ۶۲۶ ۶۲۷ ۶۲۸ ۶۲۹ ۶۳۰ ۶۳۱ ۶۳۲ ۶۳۳ ۶۳۴ ۶۳۵ ۶۳۶ ۶۳۷ ۶۳۸ ۶۳۹ ۶۴۰ ۶۴۱ ۶۴۲ ۶۴۳ ۶۴۴ ۶۴۵ ۶۴۶ ۶۴۷ ۶۴۸ ۶۴۹ ۶۵۰ ۶۵۱ ۶۵۲ ۶۵۳ ۶۵۴ ۶۵۵ ۶۵۶ ۶۵۷ ۶۵۸ ۶۵۹ ۶۶۰ ۶۶۱ ۶۶۲ ۶۶۳ ۶۶۴ ۶۶۵ ۶۶۶ ۶۶۷ ۶۶۸ ۶۶۹ ۶۷۰ ۶۷۱ ۶۷۲ ۶۷۳ ۶۷۴ ۶۷۵ ۶۷۶ ۶۷۷ ۶۷۸ ۶۷۹ ۶۸۰ ۶۸۱ ۶۸۲ ۶۸۳ ۶۸۴ ۶۸۵ ۶۸۶ ۶۸۷ ۶۸۸ ۶۸۹ ۶۹۰ ۶۹۱ ۶۹۲ ۶۹۳ ۶۹۴ ۶۹۵ ۶۹۶ ۶۹۷ ۶۹۸ ۶۹۹ ۷۰۰ ۷۰۱ ۷۰۲ ۷۰۳ ۷۰۴ ۷۰۵ ۷۰۶ ۷۰۷ ۷۰۸ ۷۰۹ ۷۱۰ ۷۱۱ ۷۱۲ ۷۱۳ ۷۱۴ ۷۱۵ ۷۱۶ ۷۱۷ ۷۱۸ ۷۱۹ ۷۲۰ ۷۲۱ ۷۲۲ ۷۲۳ ۷۲۴ ۷۲۵ ۷۲۶ ۷۲۷ ۷۲۸ ۷۲۹ ۷۳۰ ۷۳۱ ۷۳۲ ۷۳۳ ۷۳۴ ۷۳۵ ۷۳۶ ۷۳۷ ۷۳۸ ۷۳۹ ۷۴۰ ۷۴۱ ۷۴۲ ۷۴۳ ۷۴۴ ۷۴۵ ۷۴۶ ۷۴۷ ۷۴۸ ۷۴۹ ۷۵۰ ۷۵۱ ۷۵۲ ۷۵۳ ۷۵۴ ۷۵۵ ۷۵۶ ۷۵۷ ۷۵۸ ۷۵۹ ۷۶۰ ۷۶۱ ۷۶۲ ۷۶۳ ۷۶۴ ۷۶۵ ۷۶۶ ۷۶۷ ۷۶۸ ۷۶۹ ۷۷۰ ۷۷۱ ۷۷۲ ۷۷۳ ۷۷۴ ۷۷۵ ۷۷۶ ۷۷۷ ۷۷۸ ۷۷۹ ۷۸۰ ۷۸۱ ۷۸۲ ۷۸۳ ۷۸۴ ۷۸۵ ۷۸۶ ۷۸۷ ۷۸۸ ۷۸۹ ۷۹۰ ۷۹۱ ۷۹۲ ۷۹۳ ۷۹۴ ۷۹۵ ۷۹۶ ۷۹۷ ۷۹۸ ۷۹۹ ۸۰۰ ۸۰۱ ۸۰۲ ۸۰۳ ۸۰۴ ۸۰۵ ۸۰۶ ۸۰۷ ۸۰۸ ۸۰۹ ۸۱۰ ۸۱۱ ۸۱۲ ۸۱۳ ۸۱۴ ۸۱۵ ۸۱۶ ۸۱۷ ۸۱۸ ۸۱۹ ۸۲۰ ۸۲۱ ۸۲۲ ۸۲۳ ۸۲۴ ۸۲۵ ۸۲۶ ۸۲۷ ۸۲۸ ۸۲۹ ۸۳۰ ۸۳۱ ۸۳۲ ۸۳۳ ۸۳۴ ۸۳۵ ۸۳۶ ۸۳۷ ۸۳۸ ۸۳۹ ۸۴۰ ۸۴۱ ۸۴۲ ۸۴۳ ۸۴۴ ۸۴۵ ۸۴۶ ۸۴۷ ۸۴۸ ۸۴۹ ۸۵۰ ۸۵۱ ۸۵۲ ۸۵۳ ۸۵۴ ۸۵۵ ۸۵۶ ۸۵۷ ۸۵۸ ۸۵۹ ۸۶۰ ۸۶۱ ۸۶۲ ۸۶۳ ۸۶۴ ۸۶۵ ۸۶۶ ۸۶۷ ۸۶۸ ۸۶۹ ۸۷۰ ۸۷۱ ۸۷۲ ۸۷۳ ۸۷۴ ۸۷۵ ۸۷۶ ۸۷۷ ۸۷۸ ۸۷۹ ۸۸۰ ۸۸۱ ۸۸۲ ۸۸۳ ۸۸۴ ۸۸۵ ۸۸۶ ۸۸۷ ۸۸۸ ۸۸۹ ۸۹۰ ۸۹۱ ۸۹۲ ۸۹۳ ۸۹۴ ۸۹۵ ۸۹۶ ۸۹۷ ۸۹۸ ۸۹۹ ۹۰۰ ۹۰۱ ۹۰۲ ۹۰۳ ۹۰۴ ۹۰۵ ۹۰۶ ۹۰۷ ۹۰۸ ۹۰۹ ۹۱۰ ۹۱۱ ۹۱۲ ۹۱۳ ۹۱۴ ۹۱۵ ۹۱۶ ۹۱۷ ۹۱۸ ۹۱۹ ۹۲۰ ۹۲۱ ۹۲۲ ۹۲۳ ۹۲۴ ۹۲۵ ۹۲۶ ۹۲۷ ۹۲۸ ۹۲۹ ۹۳۰ ۹۳۱ ۹۳۲ ۹۳۳ ۹۳۴ ۹۳۵ ۹۳۶ ۹۳۷ ۹۳۸ ۹۳۹ ۹۴۰ ۹۴۱ ۹۴۲ ۹۴۳ ۹۴۴ ۹۴۵ ۹۴۶ ۹۴۷ ۹۴۸ ۹۴۹ ۹۵۰ ۹۵۱ ۹۵۲ ۹۵۳ ۹۵۴ ۹۵۵ ۹۵۶ ۹۵۷ ۹۵۸ ۹۵۹ ۹۶۰ ۹۶۱ ۹۶۲ ۹۶۳ ۹۶۴ ۹۶۵ ۹۶۶ ۹۶۷ ۹۶۸ ۹۶۹ ۹۷۰ ۹۷۱ ۹۷۲ ۹۷۳ ۹۷۴ ۹۷۵ ۹۷۶ ۹۷۷ ۹۷۸ ۹۷۹ ۹۸۰ ۹۸۱ ۹۸۲ ۹۸۳ ۹۸۴ ۹۸۵ ۹۸۶ ۹۸۷ ۹۸۸ ۹۸۹ ۹۹۰ ۹۹۱ ۹۹۲ ۹۹۳ ۹۹۴ ۹۹۵ ۹۹۶ ۹۹۷ ۹۹۸ ۹۹۹ ۱۰۰۰ ۱۰۰۱ ۱۰۰۲ ۱۰۰۳ ۱۰۰۴ ۱۰۰۵ ۱۰۰۶ ۱۰۰۷ ۱۰۰۸ ۱۰۰۹ ۱۰۱۰ ۱۰۱۱ ۱۰۱۲ ۱۰۱۳ ۱۰۱۴ ۱۰۱۵ ۱۰۱۶ ۱۰۱۷ ۱۰۱۸ ۱۰۱۹ ۱۰۲۰ ۱۰۲۱ ۱۰۲۲ ۱۰۲۳ ۱۰۲۴ ۱۰۲۵ ۱۰۲۶ ۱۰۲۷ ۱۰۲۸ ۱۰۲۹ ۱۰۳۰ ۱۰۳۱ ۱۰۳۲ ۱۰۳۳ ۱۰۳۴ ۱۰۳۵ ۱۰۳۶ ۱۰۳۷ ۱۰۳۸ ۱۰۳۹ ۱۰۴۰ ۱۰۴۱ ۱۰۴۲ ۱۰۴۳ ۱۰۴۴ ۱۰۴۵ ۱۰۴۶ ۱۰۴۷ ۱۰۴۸ ۱۰۴۹ ۱۰۵۰ ۱۰۵۱ ۱۰۵۲ ۱۰۵۳ ۱۰۵۴ ۱۰۵۵ ۱۰۵۶ ۱۰۵۷ ۱۰۵۸ ۱۰۵۹ ۱۰۶۰ ۱۰۶۱ ۱۰۶۲ ۱۰۶۳ ۱۰۶۴ ۱۰۶۵ ۱۰۶۶ ۱۰۶۷ ۱۰۶۸ ۱۰۶۹ ۱۰۷۰ ۱۰۷۱ ۱۰۷۲ ۱۰۷۳ ۱۰۷۴ ۱۰۷۵ ۱۰۷۶ ۱۰۷۷ ۱۰۷۸ ۱۰۷۹ ۱۰۸۰ ۱۰۸۱ ۱۰۸۲ ۱۰۸۳ ۱۰۸۴ ۱۰۸۵ ۱۰۸۶ ۱۰۸۷ ۱۰۸۸ ۱۰۸۹ ۱۰۹۰ ۱۰۹۱ ۱۰۹۲ ۱۰۹۳ ۱۰۹۴ ۱۰۹۵ ۱۰۹۶ ۱۰۹۷ ۱۰۹۸ ۱۰۹۹ ۱۱۰۰ ۱۱۰۱ ۱۱۰۲ ۱۱۰۳ ۱۱۰۴ ۱۱۰۵ ۱۱۰۶ ۱۱۰۷ ۱۱۰۸ ۱۱۰۹ ۱۱۱۰ ۱۱۱۱ ۱۱۱۲ ۱۱۱۳ ۱۱۱۴ ۱۱۱۵ ۱۱۱۶ ۱۱۱۷ ۱۱۱۸ ۱۱۱۹ ۱۱۲۰ ۱۱۲۱ ۱۱۲۲ ۱۱۲۳ ۱۱۲۴ ۱۱۲۵ ۱۱۲۶ ۱۱۲۷ ۱۱۲۸ ۱۱۲۹ ۱۱۳۰ ۱۱۳۱ ۱۱۳۲ ۱۱۳۳ ۱۱۳۴ ۱۱۳۵ ۱۱۳۶ ۱۱۳۷ ۱۱۳۸ ۱۱۳۹ ۱۱۴۰ ۱۱۴۱ ۱۱۴۲ ۱۱۴۳ ۱۱۴۴ ۱۱۴۵ ۱۱۴۶ ۱۱۴۷ ۱۱۴۸ ۱۱۴۹ ۱۱۵۰ ۱۱۵۱ ۱۱۵۲ ۱۱۵۳ ۱۱۵۴ ۱۱۵۵ ۱۱۵۶ ۱۱۵۷ ۱۱۵۸ ۱۱۵۹ ۱۱۶۰ ۱۱۶۱ ۱۱۶۲ ۱۱۶۳ ۱۱۶۴ ۱۱۶۵ ۱۱۶۶ ۱۱۶۷ ۱۱۶۸ ۱۱۶۹ ۱۱۷۰ ۱۱۷۱ ۱۱۷۲ ۱۱۷۳ ۱۱۷۴ ۱۱۷۵ ۱۱۷۶ ۱۱۷۷ ۱۱۷۸ ۱۱۷۹ ۱۱۸۰ ۱۱۸۱ ۱۱۸۲ ۱۱۸۳ ۱۱۸۴ ۱۱۸۵ ۱۱۸۶ ۱۱۸۷ ۱۱۸۸ ۱۱۸۹ ۱۱۹۰ ۱۱۹۱ ۱۱۹۲ ۱۱۹۳ ۱۱۹۴ ۱۱۹۵ ۱۱۹۶ ۱۱۹۷ ۱۱۹۸ ۱۱۹۹ ۱۲۰۰ ۱۲۰۱ ۱۲۰۲ ۱۲۰۳ ۱۲۰۴ ۱۲۰۵ ۱۲۰۶ ۱۲۰۷ ۱۲۰۸ ۱۲۰۹ ۱۲۱۰ ۱۲۱۱ ۱۲۱۲ ۱۲۱۳ ۱۲۱۴ ۱۲۱۵ ۱۲۱۶ ۱۲۱۷ ۱۲۱۸ ۱۲۱۹ ۱۲۲۰ ۱۲۲۱ ۱۲۲۲ ۱۲۲۳ ۱۲۲۴ ۱۲۲۵ ۱۲۲۶ ۱۲۲۷ ۱۲۲۸ ۱۲۲۹ ۱۲۳۰ ۱۲۳۱ ۱۲۳۲ ۱۲۳۳ ۱۲۳۴ ۱۲۳۵ ۱۲۳۶ ۱۲۳۷ ۱۲۳۸ ۱۲۳۹ ۱۲۴۰ ۱۲۴۱ ۱۲۴۲ ۱۲۴۳ ۱۲۴۴ ۱۲۴۵ ۱۲۴۶ ۱۲۴۷ ۱۲۴۸ ۱۲۴۹ ۱۲۵۰ ۱۲۵۱ ۱۲۵۲ ۱۲۵۳ ۱۲۵۴ ۱۲۵۵ ۱۲۵۶ ۱۲۵۷ ۱۲۵۸ ۱۲۵۹ ۱۲۶۰ ۱۲۶۱ ۱۲۶۲ ۱۲۶۳ ۱۲۶۴ ۱۲۶۵ ۱۲۶۶ ۱۲۶۷ ۱۲۶۸ ۱۲۶۹ ۱۲۷۰ ۱۲۷۱ ۱۲۷۲ ۱۲۷۳ ۱۲۷۴ ۱۲۷۵ ۱۲۷۶ ۱۲۷۷ ۱۲۷۸ ۱۲۷۹ ۱۲۸۰ ۱۲۸۱ ۱۲۸۲ ۱۲۸۳ ۱۲۸۴ ۱۲۸۵ ۱۲۸۶ ۱۲۸۷ ۱۲۸۸ ۱۲۸۹ ۱۲۹۰ ۱۲۹۱ ۱۲۹۲ ۱۲۹۳ ۱۲۹۴ ۱۲۹۵ ۱۲۹۶ ۱۲۹۷ ۱۲۹۸ ۱۲۹۹ ۱۳۰۰ ۱۳۰۱ ۱۳۰۲ ۱۳۰۳ ۱۳۰۴ ۱۳۰۵ ۱۳۰۶ ۱۳۰۷ ۱۳۰۸ ۱۳۰۹ ۱۳۱۰ ۱۳۱۱ ۱۳۱۲ ۱۳۱۳ ۱۳۱۴ ۱۳۱۵ ۱۳۱۶ ۱۳۱۷ ۱۳۱۸ ۱۳۱۹ ۱۳۲۰ ۱۳۲۱ ۱۳۲۲ ۱۳۲۳ ۱۳۲۴ ۱۳۲۵ ۱۳۲۶ ۱۳۲۷ ۱۳۲۸ ۱۳۲۹ ۱۳۳۰ ۱۳۳۱ ۱۳۳۲ ۱۳۳۳ ۱۳۳۴ ۱۳۳۵ ۱۳۳۶ ۱۳۳۷ ۱۳۳۸ ۱۳۳۹ ۱۳۴۰ ۱۳۴۱ ۱۳۴۲ ۱۳۴۳ ۱۳۴۴ ۱۳۴۵ ۱۳۴۶ ۱۳۴۷ ۱۳۴۸ ۱۳۴۹ ۱۳۵۰ ۱۳۵۱ ۱۳۵۲ ۱۳۵۳ ۱۳۵۴ ۱۳۵۵ ۱۳۵۶ ۱۳۵۷ ۱۳۵۸ ۱۳۵۹ ۱۳۶۰ ۱۳۶۱ ۱۳۶۲ ۱۳۶۳ ۱۳۶۴ ۱۳۶۵ ۱۳۶۶ ۱۳۶۷ ۱۳۶۸ ۱۳۶۹ ۱۳۷۰ ۱۳۷۱ ۱۳۷۲ ۱۳۷۳ ۱۳۷۴ ۱۳۷۵ ۱۳۷۶ ۱۳۷۷ ۱۳۷۸ ۱۳۷۹ ۱۳۸۰ ۱۳۸۱ ۱۳۸۲ ۱۳۸۳ ۱۳۸۴ ۱۳۸۵ ۱۳۸۶ ۱۳۸۷ ۱۳۸۸ ۱۳۸۹ ۱۳۹۰ ۱۳۹۱ ۱۳۹۲ ۱۳۹۳ ۱۳۹۴ ۱۳۹۵ ۱۳۹۶ ۱۳۹۷ ۱۳۹۸ ۱۳۹۹ ۱۴۰۰ ۱۴۰۱ ۱۴۰۲ ۱۴۰۳ ۱۴۰۴ ۱۴۰۵ ۱۴۰۶ ۱۴۰۷ ۱۴۰۸ ۱۴۰۹ ۱۴۱۰ ۱۴۱۱ ۱۴۱۲ ۱۴۱۳ ۱۴۱۴ ۱۴۱۵ ۱۴۱۶ ۱۴۱۷ ۱۴۱۸ ۱۴۱۹ ۱۴۲۰ ۱۴۲۱ ۱۴۲۲ ۱۴۲۳ ۱۴۲۴ ۱۴۲۵ ۱۴۲۶ ۱۴۲۷ ۱۴۲۸ ۱۴۲۹ ۱۴۳۰ ۱۴۳۱ ۱۴۳۲ ۱۴۳۳ ۱۴۳۴ ۱۴۳۵ ۱۴۳۶ ۱۴۳۷ ۱۴۳۸ ۱۴۳۹ ۱۴۴۰ ۱۴۴۱ ۱۴۴۲ ۱۴۴۳ ۱۴۴۴ ۱۴۴۵ ۱۴۴۶ ۱۴۴۷ ۱۴۴۸ ۱۴۴۹ ۱۴۵۰ ۱۴۵۱ ۱۴۵۲ ۱۴۵۳ ۱۴۵۴ ۱۴۵۵ ۱۴۵۶ ۱۴۵۷ ۱۴۵۸ ۱۴۵۹ ۱۴۶۰ ۱۴۶۱ ۱۴۶۲ ۱۴۶۳ ۱۴۶۴ ۱۴۶۵ ۱۴۶۶ ۱۴۶۷ ۱۴۶۸ ۱۴۶۹ ۱۴۷۰ ۱۴۷۱ ۱۴۷۲ ۱۴۷۳ ۱۴۷۴ ۱۴۷۵ ۱۴۷۶ ۱۴۷۷ ۱۴۷۸ ۱۴۷۹ ۱۴۸۰ ۱۴۸۱ ۱۴۸۲ ۱۴۸۳ ۱۴۸۴ ۱۴۸۵ ۱۴۸۶ ۱۴۸۷ ۱۴۸۸ ۱۴۸۹ ۱۴۹۰ ۱۴۹۱ ۱۴۹۲ ۱۴۹۳ ۱۴۹۴ ۱۴۹۵ ۱۴۹۶ ۱۴۹۷ ۱۴۹۸ ۱۴۹۹ ۱۵۰۰ ۱۵۰۱ ۱۵۰۲ ۱۵۰۳ ۱۵۰۴ ۱۵۰۵ ۱۵۰۶ ۱۵۰۷ ۱۵۰۸ ۱۵۰۹ ۱۵۱۰ ۱۵۱۱ ۱۵۱۲ ۱۵۱۳ ۱۵۱۴ ۱۵۱۵ ۱۵۱۶ ۱۵۱۷ ۱۵۱۸ ۱۵۱۹ ۱۵۲۰ ۱۵۲۱ ۱۵۲۲ ۱۵۲۳ ۱۵۲۴ ۱۵۲۵ ۱۵۲۶ ۱۵۲۷ ۱۵۲۸ ۱۵۲۹ ۱۵۳۰ ۱۵۳۱ ۱۵۳۲ ۱۵۳۳ ۱۵۳۴ ۱۵۳۵ ۱۵۳۶ ۱۵۳۷ ۱۵۳۸ ۱۵۳۹ ۱۵۴۰ ۱۵۴۱ ۱۵۴۲ ۱۵۴۳ ۱۵۴۴ ۱۵۴۵ ۱۵۴۶ ۱۵۴۷ ۱۵۴۸ ۱۵۴۹ ۱۵۵۰ ۱۵۵۱ ۱۵۵۲ ۱۵۵۳ ۱۵۵۴ ۱۵۵۵ ۱۵۵۶ ۱

سیتو سہیت تہ خاندان ہوان یا موزورن سیتو یہ مکالمہ "امس ورنو" تہ
چھس اینہ نے، کتہ چھس نہ پھوٹت۔ مے تہ چھس اوسندہ کو پاٹھو کتہ بار
ماج، آشنو یس سنتان چھس زینہ دول، یا پینہ کلا می۔ "ژندر چھس ماج
بن وایینو، بچھس مول بن دول، ماج چھس شیچھو سوزمژ۔ دہ شوے چھس
دارے۔ مگر بچھس نہ وار۔ میون دل، میون روح چھس تہنہر با پختہ کریشان
ہے میا فی بد نصیبی۔" عا

سیا سہ کر دار چھس اکرس دانا، حوصلہ والیس، محکم یرادہ کرس
تہ باہمہ حقہ انسانہ سہند ہاونہ آست۔ تہنہر ماج سہند کر دار تہ چھس حقہ پانیک
راجہ اونتی ورن سہند تہ اکرس نیک تہ دگ دار پادشاہ سہند۔ عام لکن سہند
تہنہر سہند آسن کرہ۔ زبان کرہ امہ کھوہ نہ عباد پینہ از کر کہ نیشہ وکھر
آسنو۔ پلاٹھ چھس چست تہ مکالمہ نفیس۔ کیشرو خا میو باوجو چھس یہ
کاشرس ادیس منز اکرہ لہا فنج ششو بیختہ تھاوان۔ اٹھ چھ ۱۹۴۳ء ایس
منہر سہنہ اکیڈمی سہندینا میو لہوت۔

۱۹۴۲ء ایس منہر سپر مونی لال کھو صا میو پکھو متو ز ڈراما
چھاپ۔ دہ شوے کلچرل اکیڈمی سہند مد تہ۔ پانٹرن پانٹرن ہنٹن سہند
تہادس شز۔ اکرس چھس ناو "ژھائے بیس" لال بڈ ڈرائیس لورے "چھاپ
چھس ڈرائٹ پانٹرن پانٹرن سہند سہند پانہ کھو صا میو ڈرکویہ۔ "ژھائے ڈرامس

عاسیا۔ علی محمد لون۔ ۲۰ دہ حقہ پانٹ منظر منہر تھا وختہ چھس سیا اکھ
جان تہ پرن لایق تاریخی ڈراما بنیوٹ۔ (کاشر شپراڈ۔ دسمبر ۱۹۴۲ء
تبصرہ رولس پونیر) ۲۰ یہ سہند گھو "پیلہ روکھوٹ" ناو ریڈیو پچھس نشر۔

متلیق چھ پانچ تہہ شدہ نہ نہ یہ چھ " ترہن انکھن ترہن اکھ تار پچی ٹریجیٹی: امہ
 ڈرامیک مرکزی خیال چھ یہ زراہ لالتا دتیس کیشترہ کرشہ جاب تار عتیقہ
 چھ اسی ترہن کو تہہ باہر ہمتہ بادشاہ اوسمت چھ سستی پتہ نہ تہہ نہ مانہ
 کرشہ تو ہم پستی چھ اسی ترہن چھ پتہ زراہ پتہ کوشس چھ آریانک
 دیشس کن جلسہ نیرن آسان۔ پوز امہ بروہہ: چھ راز پتہ کجہ نہ ناوک
 ہوس متان تہہ بیہ چھ پتہ کوش لٹو دار تار کھ کھسان۔ فوج چھ پس پیش
 کران، کھ چھ پادشہس تان قاتان۔ مگر ہم چھ پتہ روکتہ پوان تہہ چھیکرس
 چھ فوج بڈ ناساز کار حالہ ترہن ولتہ پوان تہہ پور باد کرشہان۔ امہ ڈرامیک
 اہم کردار چھ بھو پت، ٹرہن، رکھپال، راج، ماتا، منجرکا، پت، وردمان
 بھکشو، سروجن ترہن راج کرشہ مددگار کردار برہمن تہہ کینہہ سپاہ کینہہ
 پیٹج سہولتہ و کینہہ چھ لون صابنہس 'سیا'، ڈرامہس نکجہ منظر نگاری
 چھ تہہ کھو تہہ جان۔ کردارن ہنہ زبان تہہ تہہ زمانہس سہی تہہ باسان
 ترہن ذکر آتہ ڈرامہس ترہن چھ۔ مثالیہ پاٹھو " تہہ پڑاؤ ویشہ بونس جے،
 بیلیہ پڑاؤ کھٹہ سری بیہ اسو وختہ لبو، تلجہن دیکھان — یو دوے میا
 دہنتی بیہ و ہنہ اسپہہ نہ کردار و تہہ چھ منجرکا اکس وفادار نہ نہ
 ہنہ نو موہہ یوہہ پنہس پنہس زنتہ پوزا کران چھ۔ بیہ ہنہ کردار چھ
 مارہ ہنہ تہہ کردار یوہہ پنہس پنہس کینہہ تہہ قمتس بیہ فوجس سہو کرشہ
 مانان چھ۔ بیہ پاٹھو سپہ سالار وردمان، سپاہ، بھو پت تہہ ٹرہن
 بھکشو، راز، ماتا تہہ راز کینہہ جابہ چھ نہ کردار نگاری ہنہ کزودی لبہ پوان
 سپاہ چھ وفادار تہہ جاب تار و تہہ امہ، لکن ہنہ تو ہم پستی یوہہ تہہ

۱۷ و ۲ تہہاے۔ (موتی لال کھو)

زمانہ کہ سماجی اکھٹا کا تصور چھ۔ راز و سنا پراہم چھ اہل۔ یسینہ ہرگز نہ
ڈلان چھ۔ لکن چھ راز و سنا پراہم چھ۔ وی شکھی پیچھ پڑھ تہ۔ پتہ چھ تو ہم پر
ہند اکھ ٹو بٹھ۔

کیو صاحبین چھ ڈراما ۱۹۶۶ء میں شریو کھمت تہ پتہ چھ اکھ ٹو
ٹوٹری اصلاح کران روڈ۔ امیکس موضوع متعلق چھ ٹھنڈ وٹن پڑھ
چھ اکھ ٹو بٹھ۔ اگر دقت۔ اگر سماجی ٹریجڈی یس متفادس، شردھاپ
تہ پڑھ پیچھ ڈنڈ چھ روزان، موضوع لحاظ چھ۔ از کا بیج ٹریجڈی۔
سینہ مجبوری چھ۔ یہ ز "یود دے سہ پتہ کا بیج کینہہ دلپیش کہ یا تو آکھ
ٹوٹری کا نہہ دلپیش تہ ادب تخلیق کہ سہ چھنہ ہم کا کرا تہ نشہ پتہ سہکان۔
امیکس مولس متعلق چھ لیکھان۔ یہ ہاکھ لبکھنہ موکھ پیو سہ کلپن شریو
نرنگی ہند اکھ شلوکھ اگر بناون۔ المادت یس کشپ پیچھ فوج ہتھ
ڈراو کہ آریا ہک دیشہ کین شپینہ صحراون شرفنا۔ دیان تہ مازون ڈنڈ
ڈنڈنا پیچھ پان کلپن مانان ز راز و لت دتیس اس دے وی شکھی (بالافطری
طقتہ) پیو نہ دے وی شکھین پیچھ یس از کالس روز ڈنڈ تیس کو سہ
جائے چھ ٹریجڈی دے۔

کیو صاحبین لیو کھمت دویم ڈراما "لل بڈ ڈرایس لولرے" تہ سپہ
۱۹۶۲ء میں شریو چھاپ۔ اکھ متعلق چھ پان تہ ہند وٹن ز "یہ چھ اکھ شوشل
ڈراما۔ امیکس موضوع چھنہ باسان کینہہ نو بٹھ کہ درناو تہ آرتھ چھ ہنور
ڈراما۔

امو تیج ڈھاسے، درم ایشور تہ راجندر طاقت پیچھ پڑھ پتہ چھ ڈھاسے
چھ ساری سہ ڈرامس پیچھ اند وٹن۔ نہ چھ راز و سنا کر شپینہ پزان نہ چھ رو
کھسان (کا شریو ڈرامہک ارتقا۔ شانت شپینہ دسمبر ۱۹۶۷ء ڈھاسے۔ کیو۔

نوو۔ امہ کس پلاٹس متعلق چھ بیکھان ز یہ نا کھ چھہ ا کس خاص طبقت سیمتو
 تولقی تھاوان۔ دویمہ درجیک طبقہ چاہے سہ کنتہ تہ فرقک ا سہ کنتہ خاص
 ملکس متروزیہ کتو چھہ تہ طبقہ ہوی سہ اسان مے کر کو شش ز پ ک
 امہ طبقہ ا کھ خاص رنگ پیش تہ تہ تہ سلسل پیچھہ یس اذل اتھہ طبقہ
 درمیش چھہ یچھہ خاص رنگ پیش کر تہ موعہ کھ تہ اتھہ نا ملکس ز یادہ شہر دینہ
 موعہ کھ پیٹہ مے ا کھ طریقہ لیکھنؤ امہ ڈرامہک مرکز ی خیال چھہ یہ ز داج
 چھہ ا کھ بدھتہ۔ امیک شکار سیدھتہ چھہ باض اوقات کیشن خود کشی تہ کر تہ
 پیوان۔ ڈراما نگارن چھہ یہ کتھہ واضح کر تہ کوشش کر تہ ز مچہ یادہ ذمہ داری
 چھہ یہ بدھتہ قائم تھاوانہ خاطر سانی۔ ا کہ سائک کور مولے چھہ بیٹہ ساتھ کور مول
 اسان تہ ا کہ سائیک کور موی چھہ بیٹہ ساتھ کور سراج اسان۔ کھے مان تہ کھ
 شش۔ ا کہ کردار کھ کور تہ کھ نوش۔ پلاٹھ چھہ یہ ز پچہ سیدھتہ فیسک تلاش
 کہ ان کر ان چھہ ز باثر تھہ ساری سے نادش پھیروان یس یمن کور خانہ
 کر تہ سیمتو پیو۔ ا کھ مترو چھہ مالس پیٹھ کور ادروا اتان تہ واپار کو ساری ستم
 باوان۔ خاوند سست سکوتر تہ ٹریننگ مار تہ ہارنہ۔ مہر سستہ تنخواہ پونٹہ دو مہر
 دو مہر پیٹھ۔ ہمیشہ مہند ڈاکری کر تہ پیچھہ راغونہ آسن بینر مول چھہ اصلیتھ
 مولوہ کر تہ نیران مکر کور چھہ نہ کر تہ ہینہ دیوان یہ ورنہ ز پ اتر راوپہ سورے
 پانے۔ ا کھ مترو چھہ ا کہ اخبار سیمتو نان ز کمر تان لیڈی ڈاکری چھہ خود کشی
 کر تہ مترو۔ ا کھ پیچھہ چھہ باثر ز تجربہ کر ان۔ مرد چھہ دفتر نیرنہ خاطر پلو بدل و ز
 پیوان تہ کور چھہ مہر تہ پیچھہ کنتہ یادہ کر تہ ہان تہ تس کیا ہتان پر ز نٹ کھ
 والیہ خاطر روہ پیٹھنگان ننگان ساری ستم و نان۔ دویمس انگس مترو چھہ
 والہ بڈ در ایس لورے۔ موتی لعل کیمو۔ کوہ ڈکھتہ۔

[illegible]

کہو صائب "یو دوسے ہتھ ناٹکس پیہ پڑوا کھڑے تھین تہ مجھو بندہ درائے کرن
گفتن گرو الگ الگ کردار پیش تہ آنگن ہنر تر تپ روز پتھ کتو تریم الگ
بندہ گوہ لیک الگ، اکیلم الگ بندہ دویم الگ تہ دویم الگ بندہ تریم الگ
تیلہ بندہ پڑا ما کامیڈی: کہو صائب چھینہ اٹھ متعلق کتھی وونمت رز
یچھیک گوہ لیک الگ چھ زہ کتہ چھپیوت بتکینکی نور، مونسو ملک
پرز، ماحولج اصلیت تہ برستہ مکالمہ چھ اٹھ اکھ دلچسپ ڈراما بناوا۔
یچھہ دور کو باقی ڈراما چھ رہبر صائب "پسترا" تہ سمجھ دسیلائی سند فرستہ
مسکے صورتہ، سہ نہ پچھ، کوہ لکھہ تہ کوہ لکھہ۔ چھاپ سپیکتہ
یچھن ڈرامہن علاوہ چھ ریاستن شروار یاہ ادبی تہ ثقافتی انجمنہ ڈراما
لیکھان تہ ریٹج کران، کینہہ شہرس شہر تہ کینہہ گامن شہر تہ بڈ گامہ،
شپینہ، انت ناگہ، ویچہ بیار، ورملیہ، بٹ پور، کرپہ پتہ رتک منج
ڈرامہک کلب سرسنگ تہ حلقہ ار باب ذوق ورس یا کلچرل ٹرسٹ ورمکو
پور فورم چھ ڈراما کین مقابلہ شہر تہ حصہ نوان۔ امہ علاوہ چھ کالجن تہ
سو کوہ لک شہر تہ چھ ڈراما سپدان۔

او پیرا

کو شہر ادب کرنو گوہ لکھ لکھ دینا ناٹھ نام صائب ڈراما کس اکرس
نہن صنفن ستوزان۔ مہ کو او پیرا۔ پید ۱۹۵۳ء پتہ ییلہ نام صائب
"بومبریزل" او پیرا لکھ۔ ایک مرکزی خیال چھ ساراجی سازش

علاء اللہ ڈراما کس لورے موتی لال کہو (گوہ لکھ) ۱۹۵۳ء کینہہ ڈراما چھ سٹیج

یا تہ سید پتہ مشن او تارشن رہبر سند "تلاش" تہ "بہ چھس تہر" ۱۹۵۴ء پتہ
جان شامیری علاوہ کردار نگاری ہنر اکھ الگ مثال تہ توار کتی لحاظ کا شہر شہر اکھ میل۔

چنانچہ ریڈیو ڈراما یو سیہ ڈراما ہیج اکھ الگے ذاتھا چھہ کپہ بیٹہ تر مقبول۔ اٹھ
 ہنز چھہ پرخیاں یوان تھاوہہ ز سارے اداکاری گزہہ ڈائلاگن تہ آوازن
 اُندے سپر ڈیٹکیا ز پچھنہ وچھنہ یوان بلو کر چھہ بوزن یوان۔ اٹھ چھہ
 جادو زور مکا لہنے پیچھہ ٹراونہ یوان تہ مختلف کیفیتر چھہ آوازن ہنڈ ڈرو تہ
 پیش سپان۔

یہو اڈیو ریڈیو خاٹری پانٹھ ڈراما لیکھتہ لیکھان چھنن
 مٹر چھہ پریم ناٹھہ پردیسی، علی محمد لون، اختر محی الدین، امین کامل، سوناٹھ
 زتشی، نور محمد روشن، سوناٹھہ سادھو، بنسی زردوش، صوفی غلام محمد
 اُمیش کول، پشکر بھان، ہر دے کول بھارتی، ڈاکٹر شکر رینہ، سجد
 سیلائی تہ پروفیسر ہری کرشن کول صاحب بیترا و مینو لایق، پیما او میرا
 ریڈیو خاٹری لیکھنہ آے تمن مٹر چھہ نادم صاحب، 'وچھہ' کامل صاحب بوزن
 تہ لولہ، تہ 'مگرینز' مظفر عازم صاحب، سنو کسر، تہ 'ٹھ بوسے' راہی
 صاحب، میبلہ لول موٹس پھور، تہ پیما ڈراما لیکھنہ آے تمن مٹر چھہ علی محمد
 لون صاحب، 'اکر آتش سور'، 'بھان'، 'غدار'، 'ہادیو بیٹھو کان'، تہ 'میانہ
 چکیر' کہ داد دوہتھ، پریم ناٹھہ پردیسی سٹند 'قدہ گو جو آرمی'، امین کامل سٹند
 'دہ پرائی'، سوناٹھہ زتشی سٹند 'وجد داو'، نور محمد روشن 'مسکین بڈ'،
 صوفی غلام محمد بن پیچھہ کٹھ، بنسی زردوش سٹند 'اجل'، 'اچھہ کاش'، 'ہونڈ
 لوٹ'، پشکر بھان صاحب مزاحیہ ڈراما 'ہیر و ہچامہ'، موئی لال کھو سٹند
 'سرم خانک' اُتہ 'شنکر رینہ سٹند'، 'ہرود' ستار شاپن 'انہاری ارمان'
 اختر محی الدین 'آدم چھہ عجب ذاتھ'، رتن لال شانت سٹند 'بیلہ پن رو'
 تہ سجد سیلائی سٹند تانٹو کور تہ کاشہ تاو کھ بیترا کاشرس نشری ادبسن مٹر

اکھ اصناف تہ کردار نگاری کیونفیا تی عکاسی لحاظ سانہ آدبک سرایت۔

ترجمہ ڈراما

پرزبان ہندین ڈرامہ ہن ہندو سیم ترجمہ کا شیربائی شرمہندو تہ
 مترجمہ گوہر دھندھ ٹیگور ہن ترہن ڈرامہ ہن ہندو ترجمہ 'قورہ بانی'، 'مالی'
 تہ 'چندال کھٹ'، 'پوان سیم نذر محمد روشن صائب کرمو تہ 'قورہ بانی' کا جوچھے تہ
 کن بی صدو تہ مترجمہ گورنمنٹ زمانہ کالج سرسنگر کہ طرفہ ۱۹۷۱ء میں مشہ۔
 ٹیگور ہن بیہ ترہن ڈرامہ ہن ہندو ترجمہ سپد ۱۹۶۲ء میں مترجمہ ساتیہ اکیڈمی
 دلہ ہند طرفہ 'ترشے ناک'، 'ناو کتا بی صدو تہ مترجمہ شایع۔ ہن مترجمہ اوس اکھ
 "صکت دھارا" یس لون صائب کا شیرس مترجمہ بیگہ "وہ نہ لکلاہ" یس
 ترجمہ اوس نور محمد صائب نورمت تہ بیگہ اوس کا مل صائب ترجمہ۔ امہ عللاو
 چھ ٹیگور ہندی بیہ ڈراما رانہ رانی تہ 'ڈاک گر' تہ کا مل صائب
 کا شیرس مترجمہ کرمو۔ غلام نبی فراق صائب چھ مہ لیر سہ 'دی کٹ'، 'بجز
 اے ہنڈل مین' ڈرامہک ترجمہ کورمت۔ سیم اوسو لکھ لکھ لکھ ڈراما۔ ریمو
 عللاو سپد ۱۹۶۲ء میں مترجمہ ساتیہ اکیڈمی دلہ ہند طرفہ بیگہ ایس
 ہندین دھن ڈرامہ ہن ہندو کا شیر ترجمہ شایع۔ اکھ چھ وائیلڈ ڈکٹس
 ایسن ۱۹۸۴ء میں مترجمہ نویں ٹیکنیکس مترجمہ تہ بیگہ اندر
 نگاری ہند شایرہ شسن چھ۔ ایک ترجمہ کورسوم ناخندہ زشی صائب
 چھ پانٹون اکلن ہند ڈرامہ تہ اکھ اندر چھ وہ اکوہ کردار کام کران ترجمہ
 چھ بڈ فنکارانہ اندازس مترجمہ امت۔

و کا شیر ڈرامہک ارتقا۔ رتن لال شانت (کا شیر شیرازہ دسمبر ۷۳)

تہ پچھن کلچرل اکیڈمی میٹرڈ سوم ۱۹۷۲ء یس مٹر چھاپ محمد یوسف طینگ
 صاب چھ اکتہ ڈرامہس متعلق لیکھان نہ بہ ڈراما چھہ جیخوف نین تمین کٹر
 ڈرامہس مٹر شامل پیمن کلاسیکی ڈشو یکتہ حاصل چھہ بہ تہ نمرد جیخوف متعلق
 "اٹویشن تخلیق مٹر چھہ مشاہد کس سبب سبب تو سبب تو خیلک وڈو کلاس
 پیچھہ کردارن مٹھہ اوڈر چھہ تھتہ پاتھو بیان کر نہ امت یس زن بدن پنے
 بارہ چھہ پوان" تہ اہم کس ترجمہ کار سبب کف چھہ نہ "ترسے بینہ چھہ اکھ ٹیڈ
 مگر ٹیڈ چھہ ایک فلسفہ بہ چھہ متوسط درجہ جن موٹولی غامض
 تہ خابن ہنر ترجمانی کران" پتہ چھہ ڈراما۔ ایک ماحول چھہ کشمیر ہند
 ماحولس نکھہ تہ ترجمہ کارن چھہ ترجمہ زبان استعمال کران ویز بہ کوشش کھنر
 زاسہ کوڈھہ بہ ڈراما بلکل کلاشرے بوزنہ یں، پتہ کھ، پنے نے۔ اکتہ مٹر چھہ
 وار پیمن حدس نام کامیاب تہ سبب مت۔ اہم علاوہ چھہ پھو اسکرواسیلڈ سبب
 ڈراما سبیلے، ناڈ کلاشرس مٹر پیمر مت۔ وہ پیر زبان ہنر کی تھہ ڈراما چھہ
 ریڈیو پیچھہ نشر کر نہ غلط تہ ترجمہ کر نہ پوان۔ کیشنر ناو لٹن تہ افسانہ تہ
 چھہ ریڈیو پیمر۔ پیمن مٹر چھہ انگریز، اردو تہ ہندستان پچھن باقی
 ریاستن ہنر زن زبان ہندو ڈراما شامل کٹھن پنجابی، تھلکو، مراٹھو، آسامی
 ہیتہ زبان مٹر بیکھنہ امتو ڈراما۔ اکثر ڈراما چھہ ہندو پیچھہ کلاشرس مٹر پیمر
 پوان تہ پتھہ کام چھہ سارے کھو تہ جاد، موہن نراش صاحب کر مٹر کران
 ترجمہ۔

افسانہ

کلاشر زبان مٹر چھہ دلپن ہنر زن روایت کٹھہ نو کھتا۔ سون لک ادب
 واکھ ہنر زن بیکھنہ۔ رتن لال شانت (عرض ناشر تہ کھہ ڈکھتہ)

چھ امیر سیرتو مالا مال۔ وارچین دلپل مشنر جتنو پختہ چھ تار پختہ واپس
 مشنر دیو مالا مال۔ پختو مشنر چھ کینہہ دلپل مشنرین مہند موضوع تہ بنہ مشنر کینہہ
 ڈراچھن تہ او پیرا مہند شوک تہ۔ مکر افسانہ چھ اکھ بدیلہ چیزا۔ قصہ اکھ
 ترقی و اثر صورتہ۔ پختو مشنر تہ موضوع کونہ۔ امیک ارا تہا چھ تہ کیرکتہ تہ چار
 یوتان زمانہ فایم چھ تہ زندگی مہند سلسلہ پانے فن تہ روز تہ روز صورتہ رطان
 تھہ پختو پختہ کونہیا تہ بہرہ پان بلوان روز۔ افسانہ چھ ادبی صنفہ مہند
 خوب خط سید گوہر پانی ادب مشنر ظاہر تہ تہ پختہ ووت مشرقی زبان
 مہند ادب مشنر کینہہا براہ راست تہ کینہہا ترجمو رکتو۔ انکہ پوز بائی
 سیرتو سیرتو پختو اسہ اکھ سیرتو دوکیر تو سہ زبان۔ افسانہ یکھن اس د
 کینہہا زما پختہ کینہہا پختہ کینہہا پختہ تہ۔

ڈراچھن سیرتو سیرتو پختہ پختہ کینہہا کینہہا کینہہا کینہہا کینہہا
 توجہ دین مہند سہ اس افسانہ۔ اکھ کینہہا کینہہا کینہہا کینہہا کینہہا
 کینہہا کینہہا کینہہا کینہہا کینہہا کینہہا کینہہا کینہہا کینہہا
 دو پختہ زبان مہند افسانہ رنگارنگ مہند مان مانی۔ پختہ زمانہ کینہہا بائی مشنر افسانہ
 لیکھن دس دو تہ۔ امہ چہ پختہ تہ موضوع مشنر اس تہ پختہ رنگارنگی
 پختہ از باسان چھ۔ رپا از چھ اسو از تہ تہ رپا پختہ افسانہ ونان۔

۱۹۵۵ء لیکس تام

۱۹۵۵ء یس مشنر سونہ تہ زتنی صابن پیلہ کاش پھول

اکھ لالہ چھ امیر کس مرکزی کردار دے پختہ پختہ پختہ پختہ پختہ پختہ
 مشنر چھ تہ کینہہا کینہہا کینہہا کینہہا کینہہا کینہہا کینہہا کینہہا کینہہا
 طبقہ تہ شوخو پاد کینہہا کینہہا کینہہا کینہہا کینہہا کینہہا کینہہا کینہہا

افسانہ لکھنے کا شرف افسانہ نگاری دس تو یہ افسانہ اوقومی کلچرل کانگریس
 اے کس جلسہ میں پڑھوئے۔ یہ اوس مسہ وقت "یسیلہ زن" ۱۹۲۷ء کو تہم ہنگامی دور
 مسعودی کے مترو، یسیلہ کا شریں پینہ سیاہی زندگی میں آکر بے توقیر خوشگوار تبدیلی
 مہند باس ہوئے لوگ ہو، زشیہ صاحبہ سیتو سیتو چچے عبدالعزیز ہارون دینا
 ناگھٹا نام، نور محمد روشن، عبدالرحمن راہی تو مرزا عارف محمد ناوہیوں نے
 حضور کو دیکھا۔ غار زبان میں افسانہ مہند اثر کو ٹو بونگھ چچے پتہ زامہ وقت
 آئے افسانہ لکھنے سے سیتو سیتو پر زبان میں افسانہ مہند ترجمہ کرتے کرتے
 مثلاً پانچویں عبدالعزیز ہارون محمد چیخون پشدا کہ افسانہ ترجمہ "سعد تراویا"
 یحییٰ مٹر۔ اگھ زمانہ خاندان نشین بیس زمانہ امہ کوٹسہ کران چچے زتیمہ کو
 اے کس تھیاس سیتو خاندان۔ پتہ یسیلہ خاندان پتہ تھیپہ تھیپہ سیتو راوان چچے
 کوٹسہ ترجمہ کڈان۔ یا راہی صاحبین ترجمہ کوٹسہ گورکی سند اگھ افسانہ
 "یسیلہ سہ تھیپہ پتہ" اگھ وقتس مٹر لیا کہ عارف صاحبین اگھ افسانہ زے
 تہ نور محمد روشن صاحبین نیہ گھٹ، دو کہ ڈولن، زون تو بزم، مینتر پینے دھن
 لکھو دینا ناگھٹا نام صاحبین دے، جو آبی کارڈ، شینہ پتہ پتہ
 ہر افسانہ۔

نور محمد بٹ صاحب چچے یمن افسانہ متعلق زنانہ "امہ دورک"

کا شرف شہزادہ ازیک کا شرف افسانہ نمبر (گورڈ کھتہ کامل) ۱۹۲۷ء پتہ طبع
 ۱۹۵۱ء کس کوٹسہ پش رسالہ مٹر چھاپ ہارون صاحبین چچے بیٹہ تہ وارہین
 افسانہ ترجمہ کریم پتہ ۱۹۵۱ء کس کوٹسہ پش کین پش مٹر چچے پتہ ۱۹۵۱ء چھاپ
 کوٹسہ پش جلی ۱۹۵۵ء عزیز ہارون تہ اپن کاہلی صاحبین ترتیب دتہ مٹر
 کتاب یادون نہج، مٹر ۱۹۵۵ء مٹر چچے پتہ ۱۹۵۵ء چھاپ کوٹسہ پش مٹر ۵۲

اشتر کی نظریہ اوس چمن ادبین لوت سوار نے "نظم یا نثر لیکھنے وڑا ستونہ
 نظم یا نثر کو فنی لو اڑم تہ موٹھ گزھان" تہ سوشلر ملک تصور پیش کران کران
 اوس کا شراپ "تار کن کمند لایان تہ پنے سماجک تصور، سیاسی حال اٹھ
 تہ وقتیکہ نمٹھ چھند آنداز کرئے ورائے اوس پکھ مکر، سہ سٹا دور پکھ مکر خا
 وچھان یوت تہ یوت نہ بلو کہ اشتر کی حقیقت پسنی چھند طریقہ ورتاوش
 آندرتہ اوس سہ سٹا کو "چ" "تہ کیا تہ" اشتر کی حقیقت پسنی پیش کرنہ خاطر
 تمثیلی کردار زھانڈہ حقیقت پسنی کر کے، انقلابی شعور دین، طبقہ ورتھان
 تہ مبالغہ کر کے ڈالو اٹھ اٹھ بڈ بار کا م "رے" افسانہ مٹھ چھند کم از کم کہ
 کا مٹھ تصویر میلان اٹھ افسانہ مٹھ چھند خان صاب ہیو ہا کردار اٹھ
 اہم کردار۔ یسند زمین سکونس کامر کھوتہ عباد آب لکان چھ۔ پتہ سنگ
 نہ وائے کنو چھ کا م کامر رس گزھان تہ خان صاب بس دانہ بنان۔ پتہ چھ
 ساری کر پسی یوان تہ زبردستی یہ دانہ لو رختہ یوان۔ چھاپہ افسانہ واقعاتی زندگی
 نکچھہ ہر پتہ کتو اوس "میلہ پھول کاش، جوئی کارڈ، برہم تہ باقی افسانہ یا
 نظم تہ اٹھوتہ پیرس پچھ بروٹھہ پکان" ورس کو یہ ہک کو ورتھہ زینٹ مٹھ
 کیا اٹھ نہ کٹھ فنی خوبئی یا یہ زفن کیا اوس نہ میلہ مور شجہ یمن مٹھ موجود۔ بقول
 کارمل صاب پسنی کردار چھند پسنی مٹھ لو پین یوت ورتھہ چھ یوان، بلو کہ
 زونہ ورتھہ انسان تہ پسنی افسانہ نگار وچھند یہ باس آدرش پیچھ فن
 قہر بان کر کے ورتھہ مٹھ مٹھ

۱۷۷۲ء ۳۷۷۲ء سون نوو ادب - نور محمد بیٹ (سون ادب ۱۹۷۹ء) ۵، ۷۷۲

کا شراپ (ازیک افسانہ نمبر) گوہر کٹھ۔ کارمل

اُمہ وقتہ کیو افسانہ لیکھن والو دفتر وچھہ نہ مے پتہ، ہار ف
 صابن، نادر صابن، روشن صابن تہ راہی صابن بیٹہ کا نہہ افسانہ پتہ نہ
 مارون صابن کا نہہ۔ پتہ "میو کتہ پن نیماںی دنیا ترا و تھہ امیک فطری تہ پتہ
 ڈراو پتہ نہم کھتہ بوٹھ" مارون صابن چھہ اُمہ پتہ قلم چھٹر اوک ابقراء
 پانہ کورمت۔ کہہ نگ پوش رسالہ اوس نشرک فنور و تھہ او مو کھ اوس
 کیتہ تہ کیتہ لکھنے پوان۔ بیلہ نہ مواد بہتہ ہے اے اوس پانہ تہ لیکھن
 تہ تھہ کھتہ برنس مجبور کر تھان۔ مے اوس ناخاندہ اے سچتہ تہ قلم پوان
 تھن۔۔۔۔۔ اُمہ علاوہ اوس سون لیکھن اکہ خاص تحریک نتجہ۔۔۔۔۔
 مگر نو لیکھن و اے مھ محض شوق لیکھن نہیں اے نہ سانی تحریک
 بلکہ کاشرز باقی تھہ دور۔۔۔۔۔ اے ہر گاہ کا نہہ کر ڈٹ چھہ مے چھہ یو ہے
 ز اے کور اکہ تحریک تھہ آغاز۔ پیو اندر کین کا شرین ادیبین تھہ خا طر و تھہ
 کٹ۔۔۔۔۔ نو شایر تہ ادیب آہ برد تھہ کن۔ تھہ لیکھن تہ لے کر لے
 وچھتہ مہیوت سانہ پانہ ناچہ تھہ پانی پانے لوب مہیوت۔ سونا تھہ تھی
 صابن متعلق تہ تھہ لیکھن نہ "سوم ناچہ تھی مے نام یس سون آکھ اہم
 افسانہ نگار اوس، چھٹ پتہ نوین ادیب وچھتہ کبر" تاہم چھہ مے اُمہ
 پتہ دار یاہ وری ز تھی صابن آکھ افسانہ کر دھن ابریر ۱۹۶۴ء کس
 "سون ادب" مجموعہ نشر نظر کورمت۔ یس مہیوت تہ میٹر دہ شو یو کتہ اُمہ
 وقتہ کیو افسانہ نشہ مختلف چھہ۔ اکتہ مہ چھہ فضل دید تھہ کور وچھن تہ
 یو سہ سہ لڑا تہ تہ تہ ایل زمانہ آسان چھہ۔ پتہ کور مہیوت سچس سچاں
 راکشہ شہر اندہ (انیک افسانہ غیر) گوہ کٹھہ۔ کارمل ۲۷ ۲۸ قلم
 پھٹر اوک وجہ۔ عزیز مارون۔ (نیب۔ اکتوبر ۶۸ء)

اختر صاب چھ ششہ شخص نیمو صنف پور پاٹھو نالہ مشہر رٹ۔ ساتھ ساتھ یہ
 باس دیت نہ " مے چھتہ تھہ تھہ تہ بہ ہمیکہ نہ تھو کہتہ " شاید او کہو
 زہ نہ اوس شاپر نہ نہ ڈراما مز آزی، بلکہ کر محض اردو افسانہ نگار تہ چتہ
 پاٹھو چھ اختر محی الدین کا شہر افسانہ کو بابہ آدم بنان۔

اختر صاب اوس ۱۹۴۹ء میں شہر بنی، اسے کہتے ہیں کہ اردو افسانہ
 لیکھان تہ پتہ ہوتن کا شہر پاٹھو افسانہ لیکھن۔ ادہ ہند "گہ دیکھ کا شہر
 افسانہ سپہ تیوت مقبول نہ پڑتہ کا شہر مشہر اچھ لچ بہہ نے کن در س
 اختر نہ تھہ شہر قسمتی کہو اوس نہ صرف ہنگامی دور بلکہ کہ تمہیک پوت اثر تہ
 پنہو واریاہ خیالی پوہ تل پھٹا اور تھہ ختم گوشت۔ اشتر کی انقلاب پسند نو جوان
 تہ اوس کموتاں ذہنی زورن اچھہ ترو و مت۔ فرضی سماجس تہ کردارن شہر
 نرن والہو اوس واپس پنہ گز اژن ہوتن مت۔ یہ تھہ صورت حال ہیکہ
 گنہ جاپہ تہ اسو لایق اسکتہ۔ اخترس دیت پنہو مزادن ساتھ تہ پو
 ترو و سماجہ کہن تہمت لو کن پیچھہ نظر سیم فرضی دنی یا بدلہ حقیقی نو پس
 اندر پھیران تھوران چھ۔ اہہ سہر اول از کر من اہندہ افسانہ اند کا شہر
 خضنا تہ مزادن امو سندن کردارن شہر ہیتی پرن والہو گوہ در پچ لٹ پانس
 اندی مکر لو کہہ و ذرا و تہ ہی۔ اخترس بوڈ دیت چھ کا شہر افسانہ یوہے
 گویا سوم نا تھہ دتشی چھ اظہار ک یہ نو و سپہلہ کا شہر ادس روان تہ
 اختر محی الدین چھ اکتہ و سپلس کا شہر ہیتی عام زندگی نزدیک امان اس
 چھ ایجاد کاری تہ بیس چھ یہ ایجاد صمی و تہ لاگت سہر بہ کہتہ ہیکہ تھہ

۱۱۳ کا شہر شہر: خیال تہ رہبر (گوہ کہتہ) ۱۲ شہر (ازیم افسانہ نمبر)

پاٹھو تہ ورنجہ ز اخترس میول پیش بچھ افسانہ نگارن نش تحریک تہ اخترس
 نش لوب باقی افسانہ نگارو تحریک "رہ ادس سہ دور میلہ" ادبجو پختہ ہو
 پرمانہ ستر کھر کہہ پڑی۔ نوں پڑاں لکھو سام ہینہ۔ فیکر ز اووی جارتہ ہاں ہاں
 لکھو وہ جارتہ ہاں ہاں کر تہ۔ ادیس مٹر کاٹھہ عظیم مقصد پیش کرنس خلاف گیتہ
 مگر عظیم مقصد نعر بازی ہنر علیہ کھارن سستو گیکھ نفرت۔ دُوبہہ کن
 پڑا ہن تہ کہنہ مشق وہ ستادن ہنر کتاب ہنر کہ پڑ تہ نوور کھ فیکر ز
 ہنکا یہ بازی سستو چھینہ ادب وہ تلان۔ ایہا ہاں ہنر کاٹھہ ادیس مٹر تہ
 تبدیلی ہنر صورتہ پادہ کرتہ ہن۔ یہ تبدیلی آتہ سوت سوت۔ سوشلزم
 تصور ریس نون اوت تام سامن ادہین زندگی ہنر نظر ادس۔ سہ گوہ ہنر
 کیٹھہ تہ "اہم ساتہ چھ سون ادیب ہنر ہاں ز" زندگی ہنر سون وہ کن
 تہ گوہ مہانہ تخلیقی کارنامن مٹر وہین تہ فنک ہنر تہ اووی جارتہ گوہ
 پاد سپدن۔ اختر فی الدین افسانہ "دند وزن" تہ "درو یا یہ ہنر ہنر"
 چھ اکتھ خیالس کلاوت چھاوان^۳ "اہم علاوہ ہنر افسانہ" داغ
 تہ "ادم چھ عجیب ذاتہ" رسم "چھ رتم مارو ہنر افسانہ ہم ہمیشہ زندہ
 روزن واقاتن ہنر تہ ترتیب، کردارن ہنر وہ تلمن تہ مکالمن ہنر پانہ
 تہ فطری آسن۔ پرنجہ کیٹھہ چھ ہنر مٹر موجود۔ "درو یا یہ ہنر ہنر"
 افسانہ مٹر چھینہ ہنر شالن تہ غونن دیر ہنر کردار اسیہ وہ ستر باسان
 ہنر چھ شہر کہہ ا کہ ٹوہ یہ کام کرن والہ گوک۔ ہنر چھینہ ہنر ہنر اندر

۱۔ لاکٹر شیرازو (انڈیک افسانہ نمبر) ۲۷ ۳۷ سون نوو ادب۔ نور محمد
 (سون ادب ۵۹ء) ۷۷ لاکٹر نشر۔ خیال تہ رہبر گوہ کھتہ۔

کہ چار یا دو پہنچے لوں نہ تاراو کر تیکہ جذبہ وقتیں یہ چھ اکتھ وفاق تو
 افسانہ، حقیقتیں بلکل قریب۔ میٹر میڈ لفظ مروجہ افسانہ کچھ۔ اختر
 صاحبین افسانہ ہنر کو ڈیج سو مین سیر "ست سنگہ ناو" ۱۹۵۵ء
 متر چھاپ تہ یہ اُس کا شریس ادیس متر کو ڈیج کتاب بیخہ سہنتیہ اکیڈمی
 ہندوار ڈیول۔ اہمیتہ سیر اختر صاحبین افسانہ ہنر بیا کہ سو مین چھاپ
 "سورنل"۔ تہ تہمتہ پتہ ۱۹۵۸ء یس متر اوتا کرشن رہبر صاحبین افسانہ ہنر
 سو مین "تبرک"۔ کامل صاحبین چھپنے کا شریس پیرا کہ "ازیک کا شری افسانہ"
 چہ کہ ڈیکھ متر ۵۵ء پیچہ ۵۹ء تام افسانہ لیا کھن والہن متر اوتا کرشن
 رہبر شریل کو رمت بغیر کیا زہ حالانکہ سہ تہ اوس اکتھ زمانہ متر افسانہ لیکھ
 "تبرک" کتابہ متر چھپ کل نو افسانہ یال مشران تہ کھو کھس، تاوان، نارنگو
 تراپو، تراپو کل چھپنے خاچے آسان، بیلیہ اکتھ نوون دراو، شریک شورود
 شوے، جن تہ بیلیہ انسان تہ نور تہ آفتاب۔ بیم افسانہ چھپ ۱۹۵۴ء تام
 لیکھنے آمو۔ یال مشران تہ کھو کھس چھپنے تہ افسانہ۔ کلہ یس کھو کھس
 رہبر چھپے آسان چھپ شری پیچہ کام و سکتہ اگر مکانک (بیخہ متر تہ کاٹہ
 بسان اوس یہ ذہن تہ آتہ چھپے بیلیہ بستی تہ اہم مکانک بکسین در تہ کل
 اکہ اگر توے) اول دانگن نوون کڈان یہ چھپے ژورن، بدماشن تہ زارین
 ہند اڈ آسان بمنظر کشی تہ کردار نگاری چھپے بڈ جان پانھو کر تہ آہر ہنو
 تہ چھپے "تہمت"۔ نور تہ آفتاب افسانہ متر چھپ اکہ خابک عالم پیش
 کر تہ آمت، ماحول چھپ سہ تھیک تہ کردار ہا تہز۔ موعنہ چھپس دہن باژن
 ہند ہلڈ اڑ تہ اہرن پیچہ طنز۔ نیشن دسہ ہوکن لایان لایان یہ دن
 "ڈسے پیمک بلاے" پیمک تل چھپے انسان اچھ بدلان۔ ہو کو مکا لہچہ

دلس سیدونی۔ تھان 'افسانہ شجرہ' کا شریں شریاوا بازی یا نے شوویہ
 پیچھٹن کر کے اُمت۔ اُسو چھ مہیہ، مہیہ اُمر افسانہ کس نہ صابو پاٹھو پتھر
 خیر و دنی جانادارن ہندو پاٹھو جہاڑ جڈ ناوان، تم کل لجنی پیچھٹ
 بہناوان، تم ٹھوٹن ہندو پاٹھو تم تراواناوان، سارو سے فان کران تیر کرکھ
 پن تیر پنہن باین ہندو فو قصان کران، پیر غاب کرناوان، نفا کھاناوان
 تیر دراک تھان۔ نار کڈا پیر، افسانہ شجرہ اُکس مومہ ہندو شریاوا
 بیان سپر شریو کھتہ ہونہ آہن تیر تھند دوہ کڈن کھتہ پاٹھو چھ کومہ
 کڈن آسان۔ اٹھ شجرہ ہندو کردار سارے مومہ ہندو دلاوری، عوصیلہ
 تیر مہمہ ہونہ ہا طر کافی۔ کومہ کٹس شریو شریو مومہ کھتہ تیر چھٹے لکھن واک
 ہونہ مندی سان پیش کر مہر۔ دترامہ کلہ چھنہ خای آسان۔ افسانہ چھٹے ہندو
 چیرنج باو کھتہ کران ز غریب مومہ کھتہ کتو چھٹے پنہن ہمار مار چھٹے ہندو
 کومہ کڈس تجو پکرنس پیچھٹ کومہ کڈو ہندان تیر پنہن پردہن سارے ہندو شریو
 لائتھ مہمہ قادلکان تیر پنہن مامہ شریو کھتہ ہندو شخص بتان۔ ہمن
 افسانہ ہندو ماحول چھٹے ہندو کومہ پتہ نے۔ کردار تیر پھر و دنی و تیر تیر
 مومہ تیر اعلیٰ نکھ۔ پن شجرہ چھٹے کاٹھ تیر تھتہ افسانہ ہندو اُسو آدرشی و نو۔
 یاسو شریو کس تھو دس تخت لیکھنہ آمتن افسانہ شریاوا دمو۔ پورے
 کتہ کتہ شریو مہاے دتو ہمش نظر کرہان چھٹے۔ پتھر مہن چھٹے سارے اصل
 ساہرہ نیشہ بدون باسان۔

صوفی غلام محمد بن سیم افسانہ ۱۹۵۵ء پیچھٹ کا شریو پاٹھو لیکھو نو
 شریو شریو افسانہ "نیشہ تیر سنگستان" ناو ۱۹۶۲ء ایس شریو چھاپ۔
 تیر چھٹے اُمر کتہ شریو کڈ کھتہ شریو لیکھان ۱۹۵۵ء پیچھٹ و نیکن چھٹے

چھ امی پتی جیسی افسانہ بنوئی۔ محمد چھ حرف نہیں دون پہ چھ ظلم برداشت
نہ کرنے، کہنے یہ کران، مگر تھے چھ سس دو کہ دوان، اٹھ منز چھ کا خانہ وار سند
استحصال پور پاٹھو ہاوی امت۔ کردار نگاری، منظر کشی تو مکالمہ ہی نہ جان
یہ چھ پڑی پاٹھو اٹھ جاندار افسانہ۔ وہوں کو موضوع لحاظ چھ باساں زبانش کا
ادرشی افسانہ ہنر چھس ڈھائے ہنر پیمیز ماحولہ کنو چھ یہ بینیک
افسانہ، شہر کا تیسہ نہ پڑس کا نہ پشیدہ واک۔ "یاؤن تو تاون" افسانہ نہ چھ
میتھ۔ اٹھ منز چھ یہ کتھ باویہ آؤن ز غریبی کیا چھ کرنا وان یہ کتھ کتھ
ستہ ورس ہنر ہاوی اوان تو آسن دا کتھ کتھ چھ وہ ہا کتھ تو دوس ہا
لو کٹان۔ اٹھ منز چھ افسانہ کتھ تسمہ سا پاد کر تھان بیلہ ہنر اٹھ
اؤن متس اؤن شرس، شمشاد اٹھ مار لکھ واد یا ہ کا سمکھتہ "مہر ہا"
وان چھ، سٹے چھ "قرنہ زور، گھوہہ" تو "مال دیہ" افسانہ پستہ یو دوسہ اؤن کتھ
ہنر کہ حساب ہا چھ افسانہ مانہ یوان۔ اٹھ منز چھ مال دیہ ہنر کردار لاہو
باقی کردار نہ چھنہ بنے زو۔ پیشہ وارانہ رفا ہنر موزن ہنر شیکل فطر تو زنا
ہنر حوصلہ مند ہی صبر تو پانس پیٹھ پور بروہہ آسج نفیس تصویر
چھ اٹھ منز میلان۔ اہمہ افسانہ کو مول چھ سانس سما جس منز دار یاہ سٹو باہر
سودا بادی ہنر اسلیف مند ہی ہنر منظر کشی چھ رٹھ۔ مکالمہ چھس شوہہ ہا
"مال دیہ" حاصل کیا ز اوسے تو ہا۔ گرم دائرہ: میون ہا کھ چھ خریدارن
زنہہ دتر لکان۔ مال دیہ: باز چھ تم نیران ہم مرد آسن، زناہہ موہہ
چھنہ باز نیران۔ گرم دائرہ کو گھوہہ و گھتھ۔ کیا ہا چھنہ زناہہ موہہ
- مال دیہ: اد کیا چھکھ، یس زناہہ کتھن کن گھوہہ چھنہ زناہہ موہہ
تو اد کیا چھ؟ اٹھ کت بہر منز چھ اٹھ افسانہ عجیب ملکہ تو نوش لب

یختہ منتر مومہ تہ غور شو دھن بڈن مہند ماے مومہ صحتہ تہ مٹر کر ہی مہند حال
چھ لیکھنہ آنت یم چھ اکھ اکس ٹاٹھنیا رستو عجب ملک تہ نوش لب نان
ہمہند گپہ چھ مومولی تہ اہنتر عزو باز چھ ورنج کتر اوان۔ مومولی کانگر
جوشن پیچھ چھ پمن ہر تیشہ ہر آسان۔ افسانہ منتر چھ وند کر کھ کار
نقشہ کردار نگاری رتہ افسانہ قریب۔ مکالمہ زوردار۔ شبیہ تہ استعار
نوم "جوشہ وند کانگر و چھتہ زن او مومس یوہے آب ہوتہ تھتہ کئی بہتہ کئی
زن بوجہ چھتہ انسان تہ و چھتہ یوان چھتہ۔ یہ چھٹ منتر کانگر افس
"نار لیکھ نیش تہتہ کئی ڈولان تہ دیان بہتہ کئی چھتہ برتہ نہ کتہ ستر کہ پیچھ
کو دود ڈولان آسان چھتہ۔۔۔۔۔ امو کانگر دینن دیت پمن تھس کوہ کہ
ہند کر پاٹھ چھتہ یس ٹھوہ پھوٹس پیچھ بہتہ چھتہ آسان۔" احمد پو ش
چھتہ افسانہ بلو کہ اکھ خاکہ بہتہ منتر احمد ریشہ ذکر نہک ٹکھ نشان چھتہ۔ منتر
کھور تہ اخبار کیا، چھ جان افسانہ لو سمیتو تار کھ کتاب منتر چھ خاکہ تہ کر کھ
سیکھ تھن لوکن ہند کر یم پیہ عالمہ کا مہتو چھتہ۔ اہر پتہ کوئے مے صوفی صائ کا
افسانہ نظر تہ چھتہ کا منتر ارنج نہ پسی رستہ لوگ پتہ دین پتہ صی فتنس کن نتہ
چھتہ منتر اکس جان افسانہ نگار شدہ ذہن تہ ہونتر خود اے یوزما سہ دیہا
بیہ اوکن توجہ۔

نرج بیگم رینر ویم افسانہ ۱۹۵۵ء پتہ لیکھ ان چھتہ تھو منتر چھتہ کیٹھہ
'الو' تاو ۱۹۶۸ء پتہ پتہ چھاپ سپان۔ اکھ کتاب پیچھ چھتہ چھاپ سہ دھتہ
مکر اوان کرشن رامبر تہ غلام نبی خیال صائ چھتہ سون منتر کتاب منتر بوجہ ۱۹۶۴ء
چھاپ سپنر امیک ذکر کو رمت۔ اکھ موہر منتر چھتہ اہندو شے افسانہ شار عمل

۱۷ ۲۷ شبیہ تہ سنتان۔ صوفی غلام محمد (عجب ملک تہ نوش لب)

بزم، راجہ، آستان ڈیڑیل، خوجہ داسے، بوہڑ صوبہ داری تہ پالہ کر چھسہ کر اٹھ
 کتاب پھنڈس سر سانس شرجہ پوت منظر ناوی علی محمد لون صاب تاج بیگم متعلق
 لیکھان۔ فوتہ آسہ زہے۔ یا تہ اٹھ اوڈ پوچھس ستو مفاہمت کر فزنتہ اٹھ
 خلاف قلم نلن۔ تاج بیگم کر دویم وخت تو بول تہ تہ اٹھ دم پھٹو ماحولس
 خلاف قلم۔ تاج بیگم چھنہ مہوس کیمج کٹان، سہ چھنہ بنس کپلہ لایان، سہ چھنہ
 بیٹھو مہنہ رات بیٹھ کھو رٹھیکہ رات وخت تہ پین اوڈ پوچھ بد کٹھ کٹھ کران ...
 تاج بیگم چھنہ پین کران مہنہ مہنہ مہنہ مہنہ مہنہ مہنہ مہنہ مہنہ مہنہ مہنہ مہنہ
 دل و وخت تہ ران ... ہر گاہ پتھن حالاتن مہنہ کاتھہ آچھر ادب یا
 افسانہ نگار قلم تلہ، سہ چھنہ ممکن اوس زتھنہ قائم بنہ مہنہ اٹھ تلوار بیگم ستو تہنہ
 کردار تہ اڈ مارو کٹھ پین تہ فتنس تہ پینہ مضاف ماحول یوتاہ کھون
 آسہ، دم پھٹو کرن دول آسہ، بیسراشن دول آسہ، تیوتاہ چھ اکرس
 فنکار پینہ خاطر پر کر کٹھ بنان زہنہ کراہہ ماحول کج عکاسی تہ مہنہ دیکھنہ اتہ نس
 چھ فنکار پینہ فکرس امتحان یہ چھنہ کاشرا دین خوش نصیبی زتاج
 بیگم دراپہ امہ امتحانہ تہ اُمس بڑو تہہ دراپہ کینہہ مہنہ افسانہ نویس نگار
 دایان دایان افسانہ نگاری کر تہ تہ کینہہ افسانہ پیکھ کھنہ مکر پوڈوے ادب
 صرف نگار وایتہ ستی اوت بارنس کھسان کیو، تیلہ آسہ مہنہ کینہہ کھسانہ
 افسانوی ادب کو داہ بنے ستو پیم افسانہ نگار بیٹہ دتی مکر پینہ مہنہ
 دن مہنہ مہنہ اوس، تہ مکر اوس، کینہہ کر مکر مہنہ اوس مہنہ کینہہ تہ مہنہ
 دم کر کٹھ بڑو تہہ پکان تہ تاج بیگم تہ چھنہ پیموے مہنہ مہنہ مہنہ مہنہ مہنہ
 چھ لیکھان بزم، بوہڑ صوبہ داری، آستان ڈیڑیل تہ خوجہ داسے بیسرا افسانہ
 ۱۱- ۱۲- تاج بیگم (پوت منظر۔ علی محمد لون۔

چھ اکر حساس دلہ علاؤ فوراً دیکھ کر تہ متک کران..... تاج بیگم ہندین
 افسان چھ بیا کھ اکھ چیز تہ پٹن اکھ انک مرزا دوان مہ کوئند مشاہد
 انج اکھ شاندار مثال چھ افسانہ 'استان ڈیڈل'، بیتہ مکتوتہ، مہر کنڈل
 ڈیڈل، بیچھان چھ، یہ مشاہد چھ استان ڈیڈل دکر ہیرتہ اکھ کلچر انڈیم ڈنڈ
 سر کھر کرتہ باپتہ 'بیم' افسانہ بزبان تہ حلیمہ تہ پروفیسر مجید زنگی
 ڈیڈل اس چھ مینوشو راجہ تہ کانتا کنتی کران چھ تیج دوم کھنہ تہ چھ تلخ بیگم
 ہند سبہ مشاہد ہرچ نشان دہی کران..... خاص کر کھتہ یومہ زبان سین
 افسانہ ہندو زمانہ کردار بولان چھ سم چھ شہور، شوہر تہ شوہ دار تہ تلخ بیگم
 چھ پٹن افسانہ نثر و اقاوت ہندو چھ تصویر پیش کر مہر تہ ٹیکسٹ چھ
 بیم روایتی افسانہ 'استان ڈیڈل' افسانہ نثر چھ یا مہر تہ سوسندہ
 مہر ہند تہ باقیم ہند کردار چھ لایتی بیتہ چھ اکھ دنیایہ اکھ دنیہ ہند
 چھ اسہ تاج بیگم زان کرناوان بیم مہر تہ مکتو چھ اخلاقی مجرم ہند ہا چھ
 زمانہ کر دشن اکھ تاوسن لاکھ مہر تہ مجرم ہند دہہ گڈا ہر تہ مکان
 تہم و اتان اکھ استان ڈیڈل، مجا در احد صاب کھتہ کتو چھ ہند حساب کر ہر
 کران۔ نواز خانس مہر کیا چھ سپدان سورے چھ ونیہ امت۔ یہ چھ سائنس
 سائنس پیچھ اکھ طنز منظر کشی چھ بدھ ہند ہندو سائن کر دہ آ مہر تہ ہلہ کر
 حسیہ کر، چھ اسہ سہ زمانہ یاد دیاوان، میلہ زمانہ مہر نوکری یا تہ دفتر
 کھن کال باسان اس سلیمہ تہ گل محمد کت مقابلہ چھ کران سماج کر
 مخالفتک، پٹن دون باژن چھ لیکہ تہ مکتو کہ پٹنہ پوان مہر
 دو شوے چھ سمیتس کٹم ہوان تہ آخر کامیاب گردھان سلیمہ کتہ ہا چھ

عا الاو۔ تاج بیگم (پٹ منظر علی محمد لون)

چھ دفتر سر پائس حفاظت کران سہ چیز تہ چھ قابل داد ساری
 چھ رشید خانے سے ہو کر آسان، بشور اس میں ہو کر تہ چھ کینہہ لڑکھ
 یود دے اکثریت رشید خانے میں چھ۔ اٹھ افسانے میں چھ زبان
 میں یز لکھ بجا و نک تہ حوصلے کا ہم ہینک سبق دینے آیت۔ بو بڑ صوبہ داری
 چھ زیادہ رت افسانہ۔ پچھن کردار ان میں چھ از تہ کمی۔ وہن کو اگر وقتہ
 ا سو جا د عام۔ اٹھن س فاعلین خلاف اس تہ کتہ عد اکثر میں اپیل۔ بوین
 کردار چھ اکر کس ناکار، ز نازہ ہند کردار یو سہ کینہہ ورتہ چھ۔ ما و باوس لاہر
 تہ تہ از پتہ۔ یس تہ کاٹسہ ہند دہ شان چھ تہ یو سہ اٹھ آمتن لکن ورتہ
 د اٹھ ظلم کران چھ۔ بشیر صاحب چھ روٹن اٹھ تہ مانتہ۔ کریم
 چھ مال رتہ با پتہ خبر کتیاہ دڑیہ کے پڑھنے بوین میں لکھ مہ چھ۔ برلم
 افسانہ چھ واقعاتی اس میں سہ سہ سہ اصلا حی تہ۔ مجید پروفیسر تہ حلیہ چھ
 کیا مزدار زندگی کردار ان آسان زنتہ جنتس میں۔ اٹھ میں چھ میں میں لکھا
 بنا و نک شوق گزھان۔ پڑسہ چھ کتہ تہ بچان کانہہ۔ امیر خاطر چھ ترقی
 صنو روری تہ ترقی با پتہ تہ بن بڑین افسر سہ سہ سہ تہ ان آمتن۔ یہ خیال
 چھ پتہ کلچر زندگی میں واتان دان مجید چھ حلیمس بڑ زور جبر کلیمس میں
 انان تہ سہ چھ بنان کتہ کے حصہ۔ ترقی چھ مجید س میلان بکر میں سو کھ
 ارام، حلیمس یز لکھ، میں مہ حصہ چھ دتہ تہ اٹھ میں چھ حلیمس کانہہ
 قصور۔ پتہ پاٹھو چھ پتہ کانہہ افسانہ سمانہ سما جک کتہ نتہ کتہ پہلوک
 اٹھ، کتہ نتہ کتہ مسلک عکس۔ ہم چھ سانی سما جہ میں دو پتہ سہ۔ مکالمہ
 چھ بن پتہ جا تہ کردار ان میں تہ ہر کزن سہ پتہ واٹھ تھاوان۔ تہ چیز
 دا اہر وقتہ اوس پتہ اٹھ نتیجہ سیاسی ماحول سیک، اثر کار پاٹھو اٹھ میں چھ۔

چیم تاج بیگم اکھ رڙ افسانہ نگار بناوان۔ 'الاولیٰ' کتاب چیم جموں و کشمیر اکیڈمی
ہندوستان طرز الوارڈ تہ میونسٹ۔

اٹھ دورانس یم افسانہ آمیش کولن لیکھ رتھو شتر چیم اڈے
کتھ مشہور۔ بقول اوٹار کشن رہبر اٹھ شتر چیم راجپوت بھوشن مکھ
دچسپ۔ اٹھ اندر چیم رڈوے گارشچ ہش ساہکی، عصفائی تہ روائی۔ اٹھ
شتر چیم فلسفیانہ سوچ تہ نفسیاتی جذباتن ہش ملہ ون تہ حقیقت تہ
سمت پیش کرے آٹھ، یوہ سہ پرکشش تہ با اثر چیم۔ "نور محمد بٹ صاحب
چیم اٹھ دورس متعلق لیکھان نہ" بیگم دورچ اکھ بڑ بارہ حصہ صیت چیم
بہ زکتر کا شتر ادب لکھ پینہ سما چیم مرکزی حقیقت چیم نظر کرے۔ اوج
بروٹھ اوس امیس باسان نہ بڑ چیس پینہ سما جگ اکھ بڑ پینہ ماہولک
سہ فردیس باشعور تخلیقی صلاحیت تہ اوان چیم۔ یس زنگی ہندو شتر
وہ گنو بڑ ناوان چیم۔ مگر وہ نہ تو اوس فکر نہ مائولس تہ یوہ سہ طریق
آسو کر چیم سوچنے کیمنہ۔ "کابل صاحب چیم لیکھان نہ ساہ افسانہ لکھ تہ
کوڈ پکھ اہم اسلوب چیم یم سہ ڈریک شتر رنگ رٹان۔ سہ کو اختر من
کا ملن تہ آمیش کولن۔"

۱۹۵۹ء پیچہ ۱۹۷۷ء تا

"۱۹۵۹ء پیچہ یوکن سپر اٹھ کاروائش بنسی زدوش دیک
کول، غلام رسول مندوش، اوتار کشن رہبر، ڈاکٹر شکر رینہ، عباس بش

اٹھ شتر شیمال تہ رہبر کوڈ کٹھ ۲ سون نوادب (سون ادب

۱۹۵۹ء) ۳۷ شتر شیمال (اڈیک افسانہ نمبر)

غلام نبی بابا تہ دوم ادیب تہ شارل سموکر پینہ پینہ مشاہیر، فیکری دھیم وار
تہ فنی قوم دژد کز کا شرف ہنر زندگی ہندو سیاسی، نفسیاتی، معاشی تہ
تندی غولہ خط پر خوش تہ سموکر دلہ پیش کر پنج کو شش: "بیتن چھتہ تہ
کنتھ یاد تھا دوز رہا ہر صاحب چھ امہ بڑو تھ افسانہ لیکھن ہموان۔ تم
چھینہ پین لیکھن باجن ستوا تھ کاروانس تہ شارل سموکر تہ۔

بنسی نردوش صاحب نیم افسانہ ۱۹۵۹ء چھ لیکھو نیم چھ دون
کتا بن ہنر ہو تہ تہ چھاپ سپان۔ نیم چھ "بال مرایو" تہ "ادم
چھ پتھ بدنام"۔ "بال مرایو" کتا تہ تہ چھ تلہ، پوتام نال دو تم دامن تہ
ہا فرخان، بال مرایو، شروک تہ کس لوگ داوس گل شتہ افسانہ تہ
پتھ چھینہ ڈری چھ ۱۹۶۱ء۔ تم چھ لیکھان تہ "مے دوت زوری کا شرف
تہ لیکھان۔ بڑ تہ او شس لیکھان بڑ اردو پا تھو۔۔۔ کا شرف پا تھو
آسن مے اندازن دہ تہ تہ افسانہ لیکھو تہ "رہا ہر صاحب چھ پین افسانہ
تہ لیکھان تہ "بال مرایو" تہ ادم چھ پتھ بدنام، تہ چھ تلہ، "پتھ
اکھ ایچاس"، کا شرف موراون شورے پان، افسانہ سون دل تہ لوان
تلہ، چھ اکس نرسہ ہنر دپیل یو سہ پتھ موپاسان ہنر کتا دین ہنر
یاد پوان چھ بیتہ چھ اکھ ایچاس، چھ اکہ جد پتھ پانی۔ چھ پتھ دپیل
چھ دہنس تہ اکھ ابسٹریکٹ خیال ہو، اویران گرتھان۔ "تلہ"
افسانہ بیتہ یاد دی کردار چھ موہ مہ اکھ نرسہ یس بڑس ڈاکٹر س تہ

اکا شرف ہنر (ازبک کا شرف افسانہ تلہ) گہ ڈکنتھ۔ کارل ۲۰۰۰ بال مرایو
بنسی نردوش۔ (گوتھ، کنتھ)

میٹرنہ ہند تو لوق و چھوٹے سوڈا و اڑجوش ہمان چھ یس ارس
 مردن خلاف آسان چھ۔ یہ چھ اکھ نفسی افسانہ ہتھ شریہ ہونہ اومت چھ
 ز جوان مردس یا زمانہ ہتھ کاڑاہ کمزوری چھ جنس۔ یوتاں نال و تم منس
 تان افسانہ شریہ دوہن باڈن ہتھ مارہ مو حبتک نقشہ تہ کا شریہ
 ہتھ ہوش اعتقاد آسک ذکر۔ تہ ہتھ بھلیک سر فاش کر نہ سستو چھ گنگا
 دس زمانہ نشی ایتھ چھ یس یوان جافرخان چھ پیٹہ پیڑک باس دوان
 ز انسان چھ ہتھ کتہ پوئل نیند من سین شریہ دل تمام جزیں ہتھ آکر
 اکھ درندہ ہتھ پھٹان چھ تہ لسی ہتھ گوہر کھوہ آسن ز تہ تہ تس
 پیٹھ دھم کران۔ یہ افسانہ چھ قبائل حملک اکھ نقشہ۔ بال مرأیو تہ چھ
 دوہن باڈن ہتھ ملہ تہ تہ تمن اکھ اکھ ہتھ حاجتک باس دوان تہ تہ تہ
 تہ راوان۔ شریہ چھ اکھ غلط فہمی پیٹھ پردہ تہ تہ شوہر تہ پاک
 ہتھ یس عیوانی جہزہ نشہ تہ تہ آسک پے دوان۔ کس لوگ داس غریب
 کور مالین ہتھ یس داج کس پتہ پیٹھ طنز۔ یمن افسانہ چھ
 ساجہ کس کتہ تہ کتہ مسلسل سستو تو لوق۔ زبان چھ شوبہ دار مکالمہ ہتھ
 تہ فطری تشبیہ نو۔

اپن کارمل صاحب سیم افسانہ ۱۹۵۴ء پیٹھ ۱۹۶۱ء ہس تام
 بیکھو تہ شریہ چھ داہ افسانہ کتابی صورتہ شریہ کتھ شریہ کتھ "ناو ۱۹۶۶ء ہس
 شریہ جوں دشمن لکچرل اکیڈمی ہتھ تہ سستو چھاپ سپد کتہ سیم افسانہ چھ
 کوہ کر جتک، آتہ سر کتہ پل، نوو تاؤن، پیٹھ پیرن، عشہ بھیاہ، جہمی
 لاگ، ایتہ، پوٹ کل تہ تہ پیٹھ
 پنہن افسانہ شریہ چھ کارمل صاحب لیکھان ز میا ز سیم

افسانہ چھ مئے زبون تہ بے یختہ وردار تہ کھرودار سیا سی تہ سماجی آندو
 پکھجس اندر لسان بسان چھس تعیک اثر چھ لادو من پھندہن پلان
 تہ کردارن پچھ تہ بھوان۔ مگر مئے چھ باسان زبمئے چھے پھنڈر بڑھن
 تہ بھئے کتھ چھے پھن افسانہ نگارن پھندہن افسانن نشہ بھون بدون
 تہ کڈان۔ پھنڈہ افسانہ نگاری نسبتہ چھے پھنڈ خیال زبیس خیال تہ مئے
 شار بنیو تھ بنووم افسانہ۔ پچھ پآٹھو آے میا زب افسانہ ووجود مئے
 چھ باسان زندگی چھے ابتدا تا انتہا بے ربط وواقتن پھنڈ سلسلہ۔ پچھ پھن
 پانی وانی کاتھہ ربط چھے لنگان، ہم چھ ہادی تہ یا افسانہ بنان۔ ہادی
 اندر تبدل کرھنہ وچھ وواقتن لازمن اکھ ول کیت مگر
 لنگان۔ پھن نظر کشی وچھتو۔ بوتل رطان رطان پھٹ عاشق سارو پے
 بدنس و سوسو ظاہر اوس یہ تہمہ زندگی پھنڈ بحتیاج یوہ پھنڈ سوس
 پھنڈ مرس مرس پھنڈہ مرنک پروانہ اس رطان۔ یا ایم مکالمہ۔ پچھ تہ توہو
 نرم وچھ تہ ووشنہ جوانی بوزو۔۔۔۔۔۔ صرف سورمہ تہ کلا بوتے یوت
 زووداوان افسانہ مرس چھ سارہ اکھ دوہ کین پچھن نواب روحہ
 ہاکو من پھنڈ حال ہادی آنت ریم صرف نو جوان کورن زالبہ لاکہ نے پھن مقصد
 زانان چھ۔ امہ افسانہ اکھ آخری چھہ چھہ پھنڈہ شاندہ پھلہ زبیس
 دوکھ دھنہ پھنڈہ جات پچھ واپس گئے وائن ورن ماتی مشکان چھے تہ سوسہ
 فنان۔ جانی مجبور پچھ پھن۔ وھن گزرتے تہ افسانہ کاتھہ نوڈ ڈالی
 گزرتے پچھ۔ پچھس اٹھ مار وائلن ژسے پھنڈہ زالبہ لاجپتہ مئے کیو

ع ۱، ۲ کتبہ مشترکہ۔ امین کا مل۔ (الک افسانہ)۔

پھر چھ گنہ گوس تاؤنس مارچس : "پوت کل افسانہ چھ امہ حقیقت ک
 اظہار ز زمانہ سہتر زندگی مہند بود مقصد چھ پھر آسن۔ نو و ہر و ر لختہ پتہ
 مالہ بیک بختہ و چھنگ امان مہ پتہ چھ راجہ بیہ روتلی نو پل تر پتہ کر و اتان
 ز پیرس نش کو مت فاوند ما اہم ار و پتہ خودا ما گرہہ بوختہ : "کوہ کر جنگ
 افسانہ مہتر زمانہ مہتر باو باوک جذبہ ہاوند اہم۔ شاہ جال بس کوہ کرس
 کشش کرناوندہ خاطر رطہ کیہ یہ تفسد زمین تہ جائہ پڑ پتہ کرس کشس
 دین و چھ پتہ چھ سہ یہ خیالے تراوان۔ "عشہ پھیار" چھ عشہ پھیار
 پتہ دہل یہ چھ ارکہ حسابہ کر کیکر سیکر۔ مقصد چھس پوئے ز زمانہ
 کیا چھ اولاد سہ خاطر کران : "جہنمی افسانہ مہتر چھ انسانی فطر
 مہند اکھ پڑ۔ اسہ چھ کا شہہ عاب تو تان بود باساں یوتان نہ نیمہ کھوتہ
 بود عاب و چھو کا شہہ کو کپہ کہ تہ باسہ تو تان عاب یوتان نہ تکتہ ستو عاب
 و کھ دمو۔ غنہ موکس اسو لو کھ او تان جہنم اتان ز سہ چھ کفن زور۔ پتہ
 بیلہ بیا کہ کفن زور نوں کو یس موہ دس قبر پتہ چھس مہتر تراوان اس
 مکتن موٹہ غنی موکل تہ تس لکھو جہنم اتان۔ "اتہ" افسانہ مہتر چھ
 لوکس طاق پتہ ہاوند اہم۔ یہ جذبہ چھ موہ دس تہ زندگی بخشان غور
 چھ زیبہ کاہ ستو اتان مہتر عشق کران کران نوو یاون یوان تہ سورے
 کسب یاد پوان۔ پوز بیلہ سورہون مہتر بیس کرا یہ نکاش مہتر کرہان
 چھ۔ غور چھ بیہ تکتہ کرہان۔ بیچہ چھ کارل ہاٹن ۱۹۶۱ء یس
 مہتر لکھت۔ اتہ مہتر چھ ڈاکٹر اشرف موغلہ بیچہ مہتر شعر، شریں ہند
 بنائی مقابلس مہتر مین ظاہر کر پتہ بیتا مہتر نو ان تہ موغلہ پانشر روہین
 عا نوو تاؤن۔ این کارل۔ (کتہ مہتر کتہ)

دپیک کولن افسانوی مجموعہ "شامرون" تیر چھپیو ۱۹۶۴ء ہے
 شرو۔ بقول رہبر سپہند افسانہ "سفر تیر سستو و اولو چیر بیشکھ کاشترین
 افسانن مژ پینو اکھ منفر دشتو یختہ تھاوان۔" اکتھ مژ چھ اہم افسانہ
 ہمیر و دہ لال یس ہمیشہ دویمین اکار بکار او پینو مکمل شخصیت پراوان
 تم بے کسی مژ مژن و زریلہ نہ تنس کفنہ تیر نیو و چھہ ہار دیہ کنگاہ ہندس
 آہن مژ بوہ و موت شرانہ پچھہ تنس تراوان پیر سر چھہ افسانہ پچھہ نون نون
 زمین کیا دا کھ اوس۔ افسانہ سوم میر نو علاویم افسانہ ۱۹۶۴ء یس تام
 رسالن مژ چھاپ سپہ کرمین مژ چھہ یوان اختر محی الدین راول، ترسن
 چھہ نہ روے سمان، قاسم صاب، کتے تا پچھہ گئے شہرسل بیتیر ہر دے کول ہارتی
 شند تیرہ، شکست پراؤ سفر نو و تیر گتھ، آہن، شک راول، جگن کج
 مژ میلہ ہند دہ۔ علی محمد لون، موعلی غفارا، لو کچیر پچھہ کتھ تیر شستو۔
 سنو شتن: دود تیر دگ، چار چپ روی، خانہ واد، ترقی، خاموش طغان
 بیتیر بنسی نردوشن: مستی کلف، اہل، تیر میون مژن۔ ڈاکٹر شنکر
 رینہ شند: وہ فی کتھن چھہ واری، اکھ پزل کیتھہ انسان۔ غلام نبی
 بابائش: گرد گاری، آبا بیہ تیر تلخی۔ اوتار کرشن رہبرن: افسانہ افسانہ
 تچھن تیر تیر تیر پراکھ پیر مژھ۔ امیش کولن: دل، تیر یس واری چھہ
 کھوان۔ عباس تابش شند: شکس لہ، کابل حابن، چھانک۔
 نور شہن: دل تیر دیکو سنیر، دوتیر شہزادی بیتیر۔

ہم نو و افسانہ نگار ۱۹۶۴ء تاں اکتھ کاروانس سستو رلے پیر تم چھہ
 پروفیسر مری کرشن کول، چمن لال تھکھی پروفیسر رتن لعل شانت، پروفیسر
 شام لال سادھو، فاروق مسعودی، غلام نبی شاکر، گلشن مجید،

غلام حسن تکین، فاطمہ محبوب، لیلہ دھر کول میتر۔

اختر صاحب نس فتنس منز چھے دودھ کھتے دودھ اکھ ڈو پویشہ
 اکھ ارتقا مونسو تہہ پیٹھ دودھ شوئی اندر نظر کرتھان، روٹل، چھے ایک پو،
 پے دوان۔ اکھ منز چھے ابسٹریکٹ آرٹس ہنس زینہ وئی: ٹیکنا لوجی تہہ سائینس
 کین زین امکان ہند پے۔ یہ چھے اکھ منحصر افسانہ۔ سمندر چھے کاشی و شتر
 علامتھ "واریاہ وجہ چھے پیٹھ کھو پے سیکہ وٹھتہ زوئی کین چھے ڈھل مگر واریاہ
 وجہ چھے نیم تہہ پیٹھ کھو کاشی تہہ سیکہ وٹھتہ زینیمی وقتہ چھے راتھ۔ میہ چھے
 ونن۔ زندگی تا۔ وقتا داتہ انسان سہدایتان آسن آسان بیون کیتھ
 "نرس" چھے اُکس بیمار کھ کر پو تو شند افسانہ نس ساری زاکان
 تہہ خرن ویز چھے ونن۔ "ڈسٹریسٹ انسانا، ہونیا، کاشی، کر کر دیکھے
 گو کچھ خوش، پے مر وئی کھ کر پوت چھے اُتہ اکھ علامتھ۔ "قاسم صاحب"
 چھے پیٹھ صاحب ذوق ونن والین کھاپھر۔ قاسم صاحب چھے ذیلہ کھو
 چھے پیوان خون کران مگر افسانہ تہہ پراوان۔ اکھ منز چھے فکارت کھ
 بے چارگی کن ایشا: "چیم نہرہ سے سمان" افسانک مونسو چھے جنگ۔ ایچ
 ٹیکنیک چھے زہ۔ اکھ منز چھے بد امنی پچھٹھٹھٹھ۔ "کے تاپچہ کچھ شہل انسا
 منز چھے لفظن مانے راویک افسوس" کاشی تہہ چھپے پریکٹ، نہ چھے کتہ
 کتہ اُز کتہ مانے انکار سپدان، بلکہ دودھ فی چیم سارے کھنن نہ مانے
 تیم اکھ اُکھ سہدایت چھے۔

ءاروٹل۔ اختر محی الدین (سون ادب ۶۲) ء ۲ نرس۔ اختر محی الدین (سون
 ادب ۶۲) ء ۳ کتہ تاپچہ کچھ شہل۔ اختر محی الدین (شہزادہ اُزیک کاشی افانہ بنکر

ہر دے کول بھارتی سندا افسانہ 'شکست' چھ مہینہ زندگي مہند
شکت یس بیسی یس ہر دوس ہیر بدل استعمال کران چھ۔ سہ چھ انا
تہہ قاد نیشہ آزاد کر دھان۔ بیچہ ا سوزندگی و نان چھ۔ یہ دنی یا چھ اکھ بڑ
بار مٹھی۔ بیٹہ تقدس، عقیدہ، جنس، حسن، مہمیت، اخلاق، ایسا
پر بیچہ کینہہ پیلام سپدان چھ، مینہ بند پیچہ جھگو اسن تاں پر بیچہ کینہہ کین چھ
صرف کر دھ چندک طاقہ آسن تہہ مینس مال آسن۔ پر انی سطر تہہ نو نو تہہ
گتھ، چھ سہ نہ مالہ مہند قصہ یس سارے اکار بکار آیت تہہ یس نہ اتان
ژونگ زانچ کٹم بیٹہ تہہ نیچو جھوشن کران چھ۔ بقول ادنا کرشن
رہبر ہر دے کول بھارتی سندا افسانہ، تہہ، شکست، آبنو شک
رولر، جگر بیچ مش میلہ مہند ہر چھ بے زلیر شکست افسانہ چھ اکس فرسٹر
نوجوان سندا اکیہیہ۔۔۔۔۔ اکھ اندر چھ اکھ زبردس ٹر پچھی مہند اثر۔ آبنو شک
رولر جگر بیچ مش میلہ مہند چھ اکھ نو کھانی، اکھ اندر چھ شو عور چھ مختلف
کر ایہ تہہ ٹکینیک باس دیوان بیچہ شو عور بیچ رو (سٹریم آف کانشنس)
۲۴
و نان چھ۔

اپن کارل صاحب 'پھاٹک' افسانہ چھ اباکار شمس تہ فرض تاش
انتظامیہ ہنس بیچھ طنز۔ یہ چھ اکر ۲۵۵۷ ہند باس دوان 'نو تاون'
افسانہ چھ اپن کارل صاحب افسانہ ہنس بیچھ نو بی بی
علی محمد لونٹ 'موس علی غفارا' افسانہ چھ دمن ہمن ہند قصہ بیم صاحب ہنس
آنج ہوران چھ 'لہ کچر کتھ' افسانہ تینک چھ بلکل دکھن ہ افسانہ

عاشق: ہرے کول بھارتی ۳۷۲ کٹر نشتر خیال تیر سہر (گودھ گتھ)

چھہ ڈیری و قن، چھٹھین، ریڈیو نمبرن، گڑ، دفتر تہ، ریڈیو مکالمین ہیندہ
مدتہ و ونیہ یوان۔ موصو چھس ۱۹۶۵ء یک جنگ۔ اکھ مثر چھہ جنگیہ خرابی ہند
تہ تہمہ کر اثرک باس میلان۔ یہ چھہ فتکادی ہینز اکھ جان مثال۔ شتو، چھہ
تہمہ جدیدیتک پے دوان یوہہ شامیری تہ آرٹ کین دوہمین شوبن مثر اکھ ترک
چھہ بنے مثر۔ "میانہ ووجو دیک مقصد کیا چھہ؟" ایک جواب چھہ افسانہ
نیکارس میلان۔ تس چھہ کنبہ جیہریج و مثر ہنہ اسکتہ و مثر ہین مثر ہنہ
باسان۔ یہ چھہ اڈرم و مثر ہنہ یکتہ افسانہ نیکار "و کیوم" دوان چھہ
غلام رسول سنتوش شہ افسانہ "دود تہ دگ" چھہ ماجہ ہند دود
دوان۔ مرکزی کردار چھس اکھ موڈی۔ یوہہ اولاد داد پائل گڑھان چھہ تہ
سارینہ ڈاپان۔ چار چنار دو چھہ طویل افسانہ۔ اکس آرٹسٹ شہ ایٹھاس
پنہ ووجو دراونک ایٹھاس۔ موصو لحاظ چھہ یہ دشتو، افسانہ کچھہ مینہ
لحاظ اومہ پیرائیس تہ افسانہ مثر باگ۔ ترقی، چھہ روایتی افسانہ یکتہ مثر
یہ ماونہ چھہ آمت ز افسر لوکھ کہتہ پامٹھو چھہ ترقی دوان۔ یہ چھہ سماج اکھ
کروڑی مثر راوان تہ انساڈی فطر تہک نزدیک ماوان۔ خانہ دار تہ چھہ روایتی افسانہ
یکتہ مثر۔ اولاد ہند آسیرج اکھ یکتہ چھہ کنبہ یوان۔ "خاموش طوفان" افسانہ
چھہ نفسیاتی بلکہ مثر بیہ کور خاندان بروٹھٹ کا ٹیسہ سوتو توئی تھو و مثر
آسہ تس کم و فتل کچھہ چھہ گڑھان۔

بنسی نزدوشن 'مستہ کلف' چھہ فرض شامی ہند ایٹھاس راوان

والون صاحب خیال چھہ سہٹھار تو۔ مگر ہم چھہ محض خیال۔ افسانہ کتبہ چھہ۔
(کا مثر افسانہ کتبہ چھہ ہری کرشن کول۔ کاشتر شہراؤ۔ مارچ ۱۹۷۷ء)

میون مرُن چھ سچھا شوب دار افسانہ یس امیر حقیقت پر پیچھے پردے تلان چھ ز
انسانس یکے ز نئے زوئے وئے وئے پن تھے چھ مر تھ تشر زہا یہ تر کھوڑان۔
اَجَل چھ "کیشنرُن ابدی سلسلے سوتو دچا رسد نمک جیلنج" تہ میون مرُن
اکھ تیر طرز۔

ڈاکٹر شکر رہینہ شند "دھرمی کیشنر چھے داری" چھ پر چھ کاٹسہ تس
بہار شند سوال یس ہستائس مرُن کاٹسہ مرُن چھ دچھان۔ یہ چھ اکھ
طویل افسانہ پیچھے خوی ہست لکھ ماحولک تہ جہان ہستہ ہزار پنج واقعہ نگاری
چھ تہ بس۔ اوتار کرشن رہبر شند "افسانہ افسانہ" چھ امنہ کر تلاب شنج زھر
زھر ٹھ محی الدینو کیشنر داتن ہستہ شند ر اوتھ۔ امن تہ شعلی ہستہ بس
سوالس جواب زھاران پن افسانہ مکمل کر پیچ زھر ٹھ زھر ٹھ تہ پوتس تس
پونپور شندر زھر ٹھ یس محی الدینس امیر کھڑ شندر کڈان چھ۔ افسانہ چھ
جاندار۔ "تچھن" چھ وہ ماہ ہستہ دیک تچھن۔ یہ چھے لوکے سمیٹہ گزھان
تو د اٹسہ اکھ دولہا بس شندر وزان زنیہ شکر کر اکتہ تہ۔ "زنیہ شکر اکھ پر شکرہ"
چھ نفسیاتی افسانہ۔ نوہ شہرہ اگر داری وین سوتو تانہ آسہ سوتو تانہ نفسیاتی مر
چھ بنان شہرہ اس شندر کی چھ تانہ وز بے حیاتیہ تاپل بے شکر

غلام نبی بابا شند افسانہ "کر دیکاری" چھ دد افسوزندگی ہستہ نقشہ تہ ماجہ
ہندو د ارمان وٹسور گزھنچ مرثی ہستہ زنگو د کھر پین۔ یہ چھ افسانہ کھ شاپیری
جادو۔ "ابا بپہ" چھ عمر بزر ہستہ تصویر، یکھ شندر ماونہ آمت چھ زوق چھینہ
ہوئے روزان۔ غریب روزنہ ددہ ہے غریب۔ کھ چھ پین بنکھ بنادان مکر اسلمن
'ابا بپہ، وٹن چھس دارغ'۔ تلخی، شندر چھ غریب ملازم سوتو خاندانہ کو دیکر
خاب و چھٹک عکس میلان۔ امیش کول بس "یس داری چھ کھووان" افسانہ

لہ کا شکر افسانہ کثیر چھ، ہری کرشن کول (کا شکر شہزادہ پادچا سہ)

متر چھنے جو کتبہ تہ ما داسن متر کا میاب گرہان۔ یہ چھے تئیں ناکامی متر
داستان۔ مکتس چھ ہمیشہ ظہور زکستام چھم واری کھیموان۔ امیر افسانہ
تہر چھ فاکس (Society) ستر لکان۔ عباس تابش سند افسانہ "شکستہ"
چھ کھڈ پٹنج پیچھ طنز۔ ارس غریب چھ شرس زونیران۔ مکتس کھڈ پیچھ
میں پنچاٹن چھ ملالہ گرہان ز اسہ پڑھن۔ غلام نبی شاکر سند افسانہ
چھتر ڈو چھ ٹانگہ والہن مہدی جید جید کھانی شہباز پریمی سند "مخلک پھون
جور" چھ پنہ طرز ک اکھ رت افسانہ۔

نور شاہ چھ اردو افسانہ نگار۔ کاشن متر چھ افسانہ دل
ڈیکو سنہر یہ کتھ شہزادان زونامہ کاتراہ چھ خاوند ستر جتک اثر مان
رضیہ کتھ کتھ اس خیال کو بے شو کتھ پٹھو عارفینو *True copy* بنہ پڑ
"دلو تہ شہزادی" چھ نیمہ زمانہ کس مہ جتس پیچھ طنز۔ واسیہ پزارن
وا جیو حسین چھ پتو پنہن عاشقن شتر اوختہ ارس امیر مہ مہنوس نریرس
ستر خاندن کران۔

پمن سار نے افسانہ متعلق یکم ۱۹۵۵ء پیچھ ۱۹۶۷ء تاں چھاپ
پسید کتھ کتھ کتھ لیکھان ز "میں مقصد چھنے" مواد تہ متر لحاظ کیا وک
سارہ افسانہ تہر اسانس، بلو کہ جتے ز ہم تھو افسانہ کس اکھ کتھ ۱۹۵۰ء میں
متر درائے تمول لکن تہ لجن ہنر دور تھ۔ کتھ کتھ شکل تہ پیسہ کل کتھ
شکل رٹ تیلی ہیکہ تیج الگ ڈاڈا چھان تہ پسید تھ ۱۹۵۵ء پیچھ کتھ بوط
مرحلہ سار افسانہ طے کورسہ چھ پوہے: اوت تام کس کاشن افسانوی ادب
پیچھ نظر تروختہ چھ پروفیسر دن لال شانت لیکھان ز "آنادی پتہ ہنر
ا کاشن شہزاد (ادیک کاشن افسانہ نمبر) کوڈ کتھ۔ امین کارل۔

اگر عام پنداشتند پس وار و وار غاب چھٹیوں مگر کاشتری افسانہ نگاران کو ابرہہ
 ویرسہ انسان یس غاب گنان روڈی اچھو ورن دیو کاشتری شریچ پتر کیکر سو مانتھ
 زتشی، غلام رسول ستشوش علی محمد لون، اختر محی الدین، بنسی نزدوش میتیری افسانہ
 نگار، پھندین افسانہ منراوس انسان زندگی ہندین شوق رنگن شککن تہ
 صورتن زوان تہ غاب پیران، غاب اوس تس زندگی مانے بخشان مگر ہمیتہ
 لحاظ ہنہو پڑھے غاب ابرا افسانہ المناک موتک سنب، چھرا غاب کوڑھہ
 موضوع منراسن، بلو کہ کوڑھہ موضوع، خانج ہیستہ پراون، سائیں افسان
 پیچھہ کہہ نمرج ہند اثر اوس او تان اتھہ سببہ چھہ تہ ہند خیال ز بڑو
 عالمی افسانہ نگار و نیر روڈی و تکیچھی لحاظ جادو تر انگریز و افسانہ نویس او ہنری
 تہ ہنری مویسان ڈھاسے تہ او تھہ تہ پیچھہ کتو روڈ پرن دول تجربہ کہ اگر دلہ کڈھہ
 بیسین ہارن کن واقہس کن دلہ داریتھہ دیو پوان۔ بنسی نزدوش تہ صوفی غلام
 محمد احمی ہنچہ ہند و خاص لکھا تہ — بڑو تھہ کہتھو افسانہ اوس
 لیکھنہ پوان، یم چھہ و نان " بڑو تھہ افسانہ اوس پتر کر تھہ چھیکر کائے
 کردار ہندے افسانہ آسان۔ پیچھہ نا کرداری افسانہ و نو۔ اتھہ افسانہ منرا
 اوس کائے تھہس کردار ہندے تھہ و ونہ پوان یس مزاج یا اطوار و کتھو رتھا
 بیون رتھا عجیب یا دیو کھت Peculiar آسان اوس او ہند
 مزاج یا کائے تھہس افسانہ موضوع بنان۔ پھ اوس افسانہ مرکز آسان
 تہ واقہ تہ باقی کردار اوس وار و وار تہ وار و وار افسانہ تھہ اندس یا عورت و جس
 کن و اتان یس افسانہ نگار ہند مقصد آسان۔ کتہ ورن اوس پھ مقصد لکھا تہ

ع ۱۰۲ کاشتری شیراز، خاص افسانہ نیر (کاشتری افسانہ - رتن لال شانت)

اعلان کہ دے نیچے وانا۔ اے مچ مثال دوان چھ تہم اپن کاہل سٹند افسانہ
 'بیچہ' پیش کران تہ اکھ قدم بیچہ تہ بروٹھٹ پیکر سٹہ وانا زہ "لکھاری
 چھٹہ صرف افسانہ کہ مفہوم تک اعلانیے یوت کران بلکہ کہ باند باند کر کو کر
 بود کران سٹہ زن پکن دایس دا نیچ پھٹہ زہ بروٹھٹ کن پکھ تا۔ "اشار چھ
 بنسی زردوش بنس" یوت تان نال دو تم دامنس تل" افسانہ کن۔ "زہ پھٹہ
 کتو چھ سٹہ دیک کو لنس 'سفر تہ سٹو دایلی' افسانہ دے دایلی، عباس
 "نابش سٹہ بنس" شکس لد" افسانہ، عمہ خانن، صوفی غلام محمد بنس "مال
 دید" افسانہ، مال دید سٹہ افسانہ وانا سٹہ چھ کا شرن افسانہ ہندہ
 تمہی کردارن کن تہ اشار کران سیم تشر کتہ پور افسانہ مٹہر غامیند گی کران
 چھ مثالہ پاپٹھ۔ کتہ بد ماش (انسترسٹند) فرضہ تیج (لون سٹند) ستا کیش
 (رہبر سٹند) تہ جعفر خان (بنسی زردوش سٹند) اکہ اکہ افسانہ کردار۔ دیمن
 افسانہ چھ سٹہ "اوک زہنگی" وانا تکیا زہ "کردار نگاری چھ افسانہ مٹہر صرف
 اکھ پکھ تہ سیم افسانہ چھ باسان صرف کا تہہ کردار کر تہ خا طرے لیکھتہ آہتو
 تہ اوس کردار سٹہ دے سو کا تہہ شیمچو یا نصیحتہ ماڈن چھ لیکھن دایلی سٹند
 مقصود۔"

ایہ دو کہن باقی افسانہ نگارن متعلق چھ سٹہ یہ لیکھان زہ "شکرینہ
 یوہ سہ تازی کی کتہ زار تہ ورتاوس مٹہر اوس سہ بنے پتس پانے پانس حد، سٹہ
 ہیوتن پانے پانس دے پاون تہ ورتاوس مٹہر اوس۔ زہ باقی مٹہر مٹہر گری کھو تہ چھ مفہوم
 یا واقعات مٹہر مٹہر گری جاوے اثر کن۔ پتھو میان چھ شکرینہ ہندہ

ع ۲ کا شہر شیراز خاص افسانہ نمبر (رتن لعل شانت)

افسانہ شری۔ آپوز پتہ چھہ تم کچھر لاکان چہ افسانہ آؤنر چھہ راوان
 یہ خالصتہ چھہ غلام نبی بابا سندن افسانہ شری لکبنہ پوان افسا
 نگاریہ کینترھا بیان دوان چھہ سہ چھہ محض بیان تہ ازیک پرن دول کونہ
 صرف بیانیہ پیٹھ پڑھ تہ لیکھن واکو سید ونہ سیتو مانہ ز تسہ کیا
 چھہ دماغش شری۔ وے کیوم (علی محمد لونس کن اشاہ) غلام رسول سنوشن
 "چار پٹ رے" تہ اوس اسی طرز تک افسانہ پیم و نو اُسو کتہ کن افسانہ۔
 افسانہ چھہ کتہ دماغی حائر ہند نفیاتی اعداد شمار آسان بلکہ اکتہ حائر
 شریوہ سہ روے بدلی انسان کران چھہ تہیک ٹھوس واقعاتی بیان تہ اندر
 یکھس سیتو افسانہ شد لگا ویا کشکش۔ موعروئن چھہ کافی تکلیا ز سہ چھہ
 تیلہ نصو پتہ ہیو باسان۔ دواظ خانی باسان۔

۱۹۷۷ء پٹھ بکون

جدید کاثر افسانہ دسلا ایک وق مشخص کران چھہ لیکھان ز "اٹیک
 کوثر افسانہ چھہ ۱۹۷۷ء یس شری شور و کرھان۔ جدید تیک بحث لوپ تراوتہ
 ہیکو اُسو دینتہ ز جدید کاثر افسانہ پیو شیراز کس افسانہ نمبر سہتی فقہہ
 یہ چھہ تم شاید اوے لیکھان ز نو انداز کو کاثر افسانہ آسن تیمو گوڈ پنچ لٹہ
 اتھو نمبر شریو چھہ تو۔ "ہیٹھ تہ موعرو چھہ افسانہ کوڈ ازہیتو رنخ، پتو
 دوشو یو زنگو آد کاثر افسانہ نوہ۔ از کوچہ زندگی تہ از کوچہ سوچن شریو
 آپہ سٹھانکھ۔ نوہریلہ افسانہ شریو صرف ہیٹھ شریوے آسہ یا صرف

ء کاثر شیراز، خاص افسانہ نمبر (رتن لال شانت) و کاثر شیراز
 افسانہ نمبر (کاثر افسانہ از تہ پیکہ۔ رتن لال شانت)

Kashmir Treasures Collection, Srinagar

اٹھس پیچھ پڑن وائرس و موٹھ کڈنا و نیشہ باز پوان؟ ہر دے کول بھارتی
 سٹنڈس "آبنو" شک رولر، چکر، جیش، بلہ، مہند، دہہ۔ "ہوس مشہور افسان
 پیچھ چھہ یہ رلے دین پوان۔" راوی سہند خاٹر چھہ ہریش اہم باید را
 کور، بلکہ بلہ ہنر، چھہ سمو مانوس گزہ وٹن موپس مشہنی ماحول چھہ مٹن
 رکردار پان پرنا و مٹن تہ بد کہ پنج کو، شش کران چھہ مکرستہ چھہ ہیکلا و کڈتہ
 و مٹن ہنر پیچھہ۔ حال تھ چھہ بہر حال سرس۔ افسانہ چھہ کائسہ کردار و وار واپ
 وٹن وٹن تمان تہ اند و اتان و اتان کردار سٹنڈ روہ مٹن تہ رومے کئے میل دتھ
 بڑوٹھ کس تراوان..... سائینس تہ ٹیکنالوجی یو تہ انسان اکھہ اکر
 نکھہ اوٹن یو تہ چھہ انسان باسان زریا کاری مہند پرد چھہ پیچھہ مٹن۔
 نوو افسانہ چھہ نہ سماجی تہ بیہ ادبی زریا کاری و مٹن دوان؟ ۱۹۶۷ء یس
 مٹن شہر اڈہ کس اڈہ کس کاشر افسانہ نمبرس، مٹن چھہ مٹن نو افسانہ
 نمائندگی کرن والہن افسانہ متعلق چھہ تھنڈ وٹن ز "فاروق مسعودی وٹن
 سچھا مومولی، افسانہ دیت وڈ کہ ما و مٹن ز بجن تہ کتھہ کتا و اعلانیہ
 رکردارن تہ واقعہ ہن کوتاہ ڈھرہ چھہ آسان، تاچہ (ہرکیشن کول) افسانہ
 دیت روایتی پیرایس مٹن پڑانہ تہ نو سوچن نہجہ تہ تہ وٹن زندگی مٹن
 تقاد دلاور اندازس مٹن ما و مٹن، اختر مچی دین وٹن "کھتہ تاچہ کھتہ مٹن"
 افسانہ مٹن مومولی لفظن مٹن بڈ کتھہ ز لفظن رو و مانے تہ مٹن وٹن
 تہ لیکھنا و لفظ وٹن مٹن؛ رتن لال شانت سٹنڈ "تھاپہ رگو" اوس
 اڈہ کہ تہ مٹن ذہنی کشمکش ایماندار اسلوب کس روپس مٹن پیش کران۔

۱۳۹ء کاشر شہر اڈہ خاص افسانہ نمبر (کاشر افسانہ اڈہ تہ بگہہ۔ رتن لال شانت)

تہ آتی باسیو دنیا دس زبیس کو شرفا سنا اوت تانی پنے من جاڈی کا نکلن پائے
 بشد کو مت اوس تہ پنے نو مٹر نو پائے روڈ کو مت اوس سہ تہ بہنو تن
 بز و نچھ پکس۔ بنسی زردوش تہ چھ اچھ شمارس مٹر پنے ہمار حقیقتہ دی
 زنبہ لوٹ ہچھ پنے نو زولا نو مٹر نیرنگ ستر کران باسان تہ پن مرن ہیمو
 تیر طنز صخران۔ زردوشو، اختیر ذی باقی پتھو افسانہ ا سو اوت تان فقتہ
 کس کتیس سوتو سوتو ڈھانٹھ وایہ بدلہ بھٹن پیٹھ بہتھ کا مٹو تہ
 ڈری یاوس ناس تر اس دوان^۱ تہ چھیکس چھ پکس^{۱۹۶۵} اکھٹا کا روڈو
 ایکس پوان۔ اکھ وچھ تہس حقیقتس کن زروہرا وچھ دوان تہ بیس
 چھنے تہ بدلی پاننا وک اشتیاق^۲ تہ پنے کیا چھ از کا شرفا سنا بیج حالہ
 نو لہجہ کس کا شرس افسانہ مٹر ہیمنہ لحاظ زروہرا، ہری کرشن کول
 انتر مٹو پنے تہ رتن لال شانتیو کیئمہ افسانہ چھ روایتی رنگ رو پکو مگر مٹو
 دوپ تہ مقصد لحاظ اڈی کہ تہ ہیج وکھنے کران بھٹن ہری کرشن کولن شش
 واک، انترن کچھ تاچھ کچھ شہل، تہ شانت سٹن پن پکچہ، بیا کھ
 رومخ کو تھن افسانہ ہیمنہ ہمیشہ رنگ تہ ٹو ٹو چھ۔ فاروق مسعودی
 سند کو بیشتر افسانہ چھ ہیمنہ روپ چھنے روایتی بیانس تہ افسانہ
 عنصر بند^۳ فاروق بس من تہ پون تہ زنگہ ند، افسانہ متلن چھ اوہند
 خیال ز^۴ پیم پیرچھ چھ روایتی ذہن من لکان تہ نس تالہ کھسان۔
 سوال چھنے ز تحقیقی طور چھ پتھو واقعہ سپدان۔ مطلب واقعاتی طور چھ
 پیم افسانہ پیر باسان، اھا مکر سانس سماجس مٹر بلکہ سوال چھ یہ ز کثیر چھا

۱۹۶۵ء کا شرفا سنا افسانہ نمبر (کا شرفا سنا)۔ اڈی پکچہ۔ (رتن لال شانت)

سازجہ حقیقت چھ تھیک پر دیکھتے آسے بروٹھ کتبہ تھا وہ کس ڈروہ
کوڑ لکھا اور استعمال، یا نو ذ سوال چھتہ موضوع ملک بلو کہ پیشتر ہندو اسلام کا
ہم افسانہ چھ ملکہ حالتی *Situational* پچھس افسانہ شریچھتہ
کردار اہم روزانہ۔ افسانہ پیشتر الفتح، افسانہ متعلق چھ و نان نہ یہ چھ
ریشور وار ہندس ریشور ہندس تو ریشور ہندس تو ریشور ہندس تو ریشور ہندس تو
بیا کھ روئے

پروفیسر ہری کرشن کول ہندس کر فیو افسانہ متعلق چھ اہم پیشتر راک
نہ یہ چھ پانہ کا تہہ دو پیش دہ بغار نوجوان پیشتر مائس سیتو بھولا گئے
نہ رات نہ نوجوان چھ پانہ کا تہہ تھیکہ قدم تھیکہ میکر مائس و تھیکہ ماروہے
تہ بروٹھہ کال سہل بناوہے تھیکہ مائس چھ مائس ہندس پچھہ کاکہ پھل بوگن تہ پچھہ
کال تہ اند کال چھ اٹھ جیچہ پیشتر ہندس ہندس۔ افسانہ تہ پچھہ افسانہ کردار چھ
اکھ پانہ بڈیوسہ ہندس نابرابری، ناہمواری تہ شریچھتہ نہ آسنس سام ہندس
پچھہ عجیبہ کر گنہان چھتہ۔ افسانہ شریچھتہ ہندس ہندس ہندس ہندس ہندس ہندس
آئے شئے آئے چھ اٹھ کس سماجی نو سوکس پچھہ طعنہ پیشتر کردار۔ باجئے تنگ
نظر، کمینہ، تھیکہ کوڑ ہندس ہندس دل کین گنہان شریچھتہ ہندس ہندس ہندس ہندس
چھ اٹھ بے وقوفی ہندس ہندس نام سہود تہ راکس پچھہ نہ کہ گنہان
مکرندہ چھان چھتہ بلو کہ تھیکہ و چھتہ دل کین سیتو سیتو پانہ تہ آسان۔ اٹھارہ
چھ پانہ ہندس افسانہ متعلق لکھان۔ یہ مائے گد رویت چھ تھیکہ طعنہ
تہ مائے افسانہ مائس اٹھ مائے چھتہ۔ توتہ چھ مائے پانہ افسانہ

۱۴۲ کا شریچھتہ۔ افسانہ نمبر (کا شریچھتہ)۔ رتن لال شریچھتہ

مٹھو۔ مانیو مطلب درائے زندگی دیت پھو اکھ مانے۔ "بکھار دی سترنی زو
دقتیہ کس پزرس کن ہتر کرنہ عبا یہ چھہ تھو ذرا ہتھ مانہتھ اتھہ ستر ہٹول
کرنہ خطرناک شوئل کوڑمت۔"

پروفیسر رتن لال شانت سندھ افسانہ "کرفیو" چھہ "کرفیو" پر مشتمل ہے
آہستہ آہستہ اندر تو غیر رویان کران۔ اندر تو چھہ توہین کرک پر ہتھ کاٹھ
بات پتہ پتہ کوڑمت تر صرف اکھ تیختہ پھر ہتھ بنوومت یس پانس تر کھوٹان
چھہ تو افسانہ بروہی کتہ روز نس پر ہتھ کران چھہ۔ کہ غیر چھہ سماجس
اکھ اپرے ملکہ مایہ کر ہتھ یس کرفیو چھہ اکھ کتہ چھہ پتہ پان چھہ۔ سسے چھہ
خدا سے تیر اسپن چھہ امو سہ کرا تھو موندو افسانہ پھر لیکھنے آہستہ پتہ
افسانہ ۳ نو اف ایک مواد کیا چھہ؟ سہ انسان یس تہ "پن دیکھ ترا دیکھ ترا
شر کا یاب کوڑمت چھہ۔ نس چھہ تہ کس دیکھ ترا پتہ تہ سہ و تہ ڈوڑمت
باران چھہ تہ تہ کر ہتھ زانن زانن چھہ یا تہ نو و تہ پوڑ تھانڈ ملک تہ دو کران
یا چھہ ترا تھانڈ تھانڈ سسہ آہستہ تھانڈ تھانڈ کتہ تہ کران۔ فرق چھہ صرف
پتہ تہ زانسان پتہ تہ حال تہ بلاو تھانڈ تھانڈ تھانڈ پوڑ زان چھہ۔ یہ انسان
چھہ تھانڈ کھانی کار سند مواد یس افسانہ پتہ تہ تھانڈ تھانڈ تھانڈ تھانڈ تھانڈ...
پتہ تھانڈ یس اکھ بدلنس چھہ بیا کھ وجہ تہ۔ اڈ کر کس افسانہ تھانڈ تہ ورن
چھہ تھانڈ چھہ تیوت تھانڈ تھانڈ تھانڈ تھانڈ تھانڈ تھانڈ تھانڈ تھانڈ
تھانڈ تھانڈ تھانڈ تھانڈ تھانڈ تھانڈ تھانڈ تھانڈ تھانڈ تھانڈ تھانڈ

علا کو تھانڈ تھانڈ افسانہ تھانڈ (کاشتر افسانہ از تہ پکا۔ رتن لال شانت)
علا پتہ لاران پر ہتھ تھانڈ تھانڈ تھانڈ تھانڈ تھانڈ تھانڈ تھانڈ تھانڈ
تھانڈ (کاشتر افسانہ از تہ پکا۔ رتن لال شانت)

۱۳۳

چھ ٹاس کر کے پھٹرن یڑھان ہینٹک پہ چار چھ کیشنن کا شرون
 افسانن مٹراہم تہ سورے فنی حشن چھ امی سہنو نونان. مثلاً اکھ مریاں
 کتھ تہ پگاہ (ہری کرشن کول) کھور (رتن لال شانت) انہ گہ مٹراہم تہ کتھ
 (اختر مہی الدین) انہ گہ چھ ٹوپاز کھٹھ تہ تہ گہ ویکوہ (ہر دے کول بھارتی) پگاہ
 افسانن مٹراہم چھ حقیقتہ لکھا دی شرون ذاتی نظر نیشان تہ افسانہ اکھ مریاں
 یا ارٹپ پینٹیکہ ہریو نیشان "ہینٹک مٹراہم تہ ویکھزار اگر سوچتھ سمجھتھ مٹراہم
 پینٹ نہ یہ ہینٹک "کیشنن بٹے مانے تہ بٹے مان افسانن تانی وائن اوتھ افسان
 ہینٹک مٹراہم "نہ کتھ تہ مانہ مٹراہم" چھ مٹراہم کو شنتہ مان تہ تو گہ مانہ مٹراہم
 افسانہ مٹراہم پگاہ چھٹھ کتھ مٹراہم یڑھان یا پیکہ یا وان باسان. ہینٹک
 تہ تہ تہ سوالیہ نیشان تہ ڈیش چھٹھ افسانہ کس ڈپس کا تہ مٹراہم مٹراہم
 پرو فیسر رتن لعل شانت مٹراہم افسانہ مٹراہم "ایچھو رتن مٹراہم کوہ"
 تہ پرو فیسر مری کرشن کول مٹراہم "بٹے لادان پر مٹراہم" سپہ مٹراہم ۱۹۷۲ء مٹراہم
 چھاپ. پیم افسانہ مٹراہم مٹراہم مٹراہم مٹراہم مٹراہم مٹراہم مٹراہم مٹراہم
 تہ گہ کر تہ

۱۹۷۳ء ایس مٹراہم مٹراہم مٹراہم مٹراہم مٹراہم مٹراہم مٹراہم مٹراہم
 شام لعل مراد مٹراہم مٹراہم مٹراہم مٹراہم مٹراہم مٹراہم مٹراہم مٹراہم
 مٹراہم مٹراہم مٹراہم مٹراہم مٹراہم مٹراہم مٹراہم مٹراہم
 لکھا مٹراہم مٹراہم مٹراہم مٹراہم مٹراہم مٹراہم مٹراہم مٹراہم
 چھ حقیقت شانت نظر سما جس مٹراہم مٹراہم مٹراہم مٹراہم مٹراہم مٹراہم مٹراہم

۱۹۷۴ء مٹراہم مٹراہم مٹراہم مٹراہم مٹراہم مٹراہم مٹراہم مٹراہم
 افسانہ مٹراہم مٹراہم مٹراہم مٹراہم مٹراہم مٹراہم مٹراہم مٹراہم

تختہ چیریم پردیلمان: "تہ اہستہ افسانہ منتلق" یس لب لہجہ پیندین
افسانہ سہ رنگ دوان چیرہ بختہ غار جی حقیقتہ ستر فکرا نہ تخلیق و نو
سہ چیرہ قصاص، دندگ تہ ادر زک افسانہ شرنون: "یہ و نون ز پیندین
افسانہ پیندین کرتس تہ واقعات ترتیب دس شرتہ چیرہ داستانہ ہندار کون
نہ کیستہ ویوٹہ میوہ نہوہ حبسلی، مزاج تہ طنز اکھہ اکس ستر آبسوتہ
چیرہ زندگی ہندین کیشترن سبب بادی ماملن بے نقاب کران: "دندگ" چیرہ
اکس تس زمانہ شتر دلیل یوہ سہ خاندار سشد توجہ در کا کتہ ہندین سوہ پیندین
دندس کن و چیرہ اصل دند کتہ تہ اکس انا دودا کترس اکتہ دند لکٹان
چیرہ تہ ہمیشہ خاطر دند دگ کتہ ہندین چیرہ: "سوہتہ واو" افسانہ چیرہ سانہ
زانہ و نون عالم تہ ادبین ہندین علم کتہ شوک نندراوان تہ تہ پیندین اپنر طہ
تہ تہ نون: "پتھو افسانہ چیرہ ادر دوس شرتہ: "پیشتر لحاظ تہ دویمو فنی لوازمو
کنوہ میگویم افسانہ روایت افسانہ ستر شائل کرکتہ، پتھو افسانہ ۱۹۹۷ء
تاں لیکھنہ یوان افسانہ: "پیم تہ ماکن تہمنہ دوس ہن لیکھنہ آہتو تہ پیندین
چیرہ پیدیتو: "غلام شتر تسکین شتر افسانہ سوہ بر شرتہ چیرہ ژوہ اہ افسانہ
اچیرہ گوہ کتہ شرتہ چیرہ پروفیسر ہندی صاب لیکھنہ تسکین صابن چیرہ
"کاشتر سماج کو کتہ تہ تہ تہ کردار شتر کتہ موتو پیم سادہ معاشرہ کو مستقل حصہ دار
چیرہ: "ٹیکنیکی لحاظ چیرہ پیم افسانہ تہ افسانہ شتر بلکل دکھتر پیم زکل لیکھنہ
بران چیرہ یا ۶۶۷ پیندین لیکھنہ آہ: "نو تہ اہ کر اہ ستر چیرہ پیم کا تہ
واحد: "دوس کو حقیقتہ سببانی کنو چیرہ دوس پیندین مول چیرہ سانس

ع ۲۷۳ قصاص گوہ کتہ: شام لعل سادھو۔

ساجس شرسو، کردار چھرتے، یم اسوزانو کھ۔ پزانہ ٹیکنیکو، اسحقہ ترچھ
 یمین شرسو، دترپوت، پتر، اکھ ذاتہ تہ مالہ مہرا، افسانہ، اکرکس کھوتہ
 اکھ، چھہ چاٹھ، حسب حال چھہ باران، خاکہ، 'چھو' تہ ہیکہ افسانہ ہند
 زمیں شرسو، لینف، افسانہ شرسو، اکھ شجیدہ مزاج، صلہ صابن مکان
 طنز یہ افسانہ جان نو موئے، 'نمبر کھو آسو' تہ، 'انٹرویو'، چھہ موئی
 افسانہ ۱۹۴۳ء یس شرسو، پیپہ بنسی زردوش صابن، تہ یم افسانہ سوہن
 "گرداب" تہ بارڈر پتھہ پیچھہ یم کلچرل اکیڈمی ایوارڈ میول، اکھ شرسو
 بیشتر افسانہ تھہ یم کن کیشن جاین اشارہ سپدان چھہ.

افسانہ سوہن، علاو یم افسانہ ۱۹۶۴ء پیچھہ یو کن مختلف سالن
 شرسو چھاپ سپورٹس، یم شرسو، انٹر جی دینو، متک، اڈیک دوہ، کاش
 چھہ کوٹے، آئہ کپہ شرسو، کتھ، جادو زالی، تہ بے چھکھہ تہ بے چھکھہ تہ
 ٹائمر، کمال صابن ہر دواد، بنسی زردوش لوہر کچ تہ تہ یم ارمان، علی
 محمد لون، شند مدن سرتہ، منش، شندرینہ شند، کینہہ، دیکھ کینہہ، پھیر کو تہ
 ہاپتھہ، تاج بیگم، رینزو، ہند راہ تہ کھٹی تلواد، ہر دے کول بھارتی شند
 تہ کر کوٹہ، آئہ کپہ چہر توپاز کھنچہ تہ ہمزاد، زن لال شانت شند کھر، یخ،
 ہری کرشن کول شند، دوتا تہ ڈان، اکھ عرویں کتھ، حاس چھہ روٹل
 راگ، واراگ، شام لال سادھو شند جلوس، اوتار کرشن رہبر شند نروان،
 فاروق مسعودی شند تھلہ باز، سفر اکتھ، شینہ ماڈی، تہ لوک، خودہ
 ناپہ، کوہ قانس پیچھہ پری، یم تہ ہیرو، غلام رسول سنتوش، پیور
 غلام نبی شاہر شند ہاتھ، اکھ سوال، داغ، آدم تہ خوا، سیکہ صواب
 دوتا، گلشن مجید، تہ افسانہ 'سہ'، 'اکتھ'، 'میانہ'، 'خوبی' کتھ، تہ لال

محبوبند پر تھینو، ز اچھ تہ دینج دگ، تڑیش، امرالموہی سندن س
 سن تہ ہوس، برج پریمی سندن دودو، تھایہ گتو۔ بشیر احمد بشیرن بلا
 عنوان، دواروین سہتو، لوہنگ، گویال کرشن عرفیگی سندن دند کٹر
 شوچی کرندی کاٹھو سندن دز ٹوت، رشیدنازی سندن ائہ تہ عکس، غلام
 سن تسکین سندن تصویر، سفر بیتہ شامبل۔

۱۹۶۷ء پتہ افسانہ نگارن منز شامل سپیدن دالو چھ گلشن محمد
 رتن لال مجو، امرالموہی، بشیر احمد بشیر، بشیر اختر، عابدہ احمد ایم نساء
 عبدالاحد جانی، صوفی غلام رسول، شمس الدین شمیم، غلام محمد زاہد بیتہ
 جموں و کشمیر کلچرل اکیڈمی مہندس تڑ رمنہ وار کاٹھس شہزاد کس
 خاص افسانہ نمبرن منزیم افسانہ چھاپ سپد کو تمن منز چہر تہ چھکھ تہ
 چھکھ، تزیم ارمان، شمشان داراگ، نردوان، تکرولوہ، یخ، کوہ
 قاض پیچہ پی جن تہ ہپرو، پیور، کھٹی تلو، آدم تہ خوا، تڑیش
 لوہنگ، تصویر علاو، غلام نبی سندن بیڈ نمبر سداہ، چمن لال بھو سندن جنگ
 بشیر اخترن ارتقا، رؤسل پونپیر سندن براتو تھایہ، عابدہ احمدن پوت
 آلو، ایم نساء چھند پراکاش، عبدالاحد جانی سندن یاد، جگر ناخہ ناخہ ہجر
 سندن یپ، جواہر کوٹن سندن پسر، شمیم تڑ پھ سولہ، ز ائہن تھایہ
 صوفی غلام رسولن میون کار میون یار تہ ہماراں کرشن ماوا سندن پھاؤ شامبل۔

عاکاشر ہفتہ دار اخبار "چمن" تہ چھ ۱۹۷۵ء جلے ۱۹۷۵ء افسانہ نمبر کٹان، یختہ
 منز نردوان، شمشان داراگ علاو، منصور سولہ، وار سندن پھکھ تہ ہند راختہ
 غلام نبی بابا سندن دز ٹوت، ہماراں کرشن ماوا سندن (باقی برز نمبر صفت میچہ)

اٹھ سو ستر ہزار نمبر گزشتہ کتب خانہ محمد یوسف ٹینک صاحب لیکھان ۱۹۶۷ء
 پہلے اذکار "بدلیو و کاشتر شیر گزشتہ کتب خانہ محمد یوسف ٹینک صاحب لیکھان ۱۹۶۷ء
 پونہ کتب خانہ کاشتر شیر گزشتہ کتب خانہ محمد یوسف ٹینک صاحب لیکھان ۱۹۶۷ء
 دہلی کتب خانہ کاشتر شیر گزشتہ کتب خانہ محمد یوسف ٹینک صاحب لیکھان ۱۹۶۷ء
 پٹنہ کتب خانہ کاشتر شیر گزشتہ کتب خانہ محمد یوسف ٹینک صاحب لیکھان ۱۹۶۷ء
 جالندھر کتب خانہ کاشتر شیر گزشتہ کتب خانہ محمد یوسف ٹینک صاحب لیکھان ۱۹۶۷ء
 آٹھ سو ستر ہزار نمبر گزشتہ کتب خانہ محمد یوسف ٹینک صاحب لیکھان ۱۹۶۷ء
 چھ کتب خانہ کاشتر شیر گزشتہ کتب خانہ محمد یوسف ٹینک صاحب لیکھان ۱۹۶۷ء
 باقیو کتب خانہ کاشتر شیر گزشتہ کتب خانہ محمد یوسف ٹینک صاحب لیکھان ۱۹۶۷ء
 "کتابت" چھ "تس" مراد کتب خانہ کاشتر شیر گزشتہ کتب خانہ محمد یوسف ٹینک صاحب لیکھان ۱۹۶۷ء
 جو انی چھاؤں چھ "کتابت" مراد کتب خانہ کاشتر شیر گزشتہ کتب خانہ محمد یوسف ٹینک صاحب لیکھان ۱۹۶۷ء
 موضوعات کتب خانہ کاشتر شیر گزشتہ کتب خانہ محمد یوسف ٹینک صاحب لیکھان ۱۹۶۷ء
 "بیم" کتب خانہ کاشتر شیر گزشتہ کتب خانہ محمد یوسف ٹینک صاحب لیکھان ۱۹۶۷ء
 کد ان: چھ انشتر محی دین ہتک علی محمد لون سندھ مدن سرتر منوش، تہ

(پتو برصغیر کتب خانہ کاشتر شیر گزشتہ کتب خانہ محمد یوسف ٹینک صاحب لیکھان ۱۹۶۷ء
 افسانہ "سجود سبیلانی سندھ باپاری" روٹل پونہ کتب خانہ کاشتر شیر گزشتہ کتب خانہ محمد یوسف ٹینک صاحب لیکھان ۱۹۶۷ء
 آسہ "تہ آفاق احمد" "وکر اے" شامل چھ "پتو برصغیر کتب خانہ کاشتر شیر گزشتہ کتب خانہ محمد یوسف ٹینک صاحب لیکھان ۱۹۶۷ء
 کاشتر شیر گزشتہ کتب خانہ کاشتر شیر گزشتہ کتب خانہ محمد یوسف ٹینک صاحب لیکھان ۱۹۶۷ء
 کاشتر شیر گزشتہ کتب خانہ کاشتر شیر گزشتہ کتب خانہ محمد یوسف ٹینک صاحب لیکھان ۱۹۶۷ء

ہری کرشن کول سُنہ "دوتا تے ڈاٹ" اختصاراً "تے چھکھ تے چھکھ" چھ پڑھ تے پڑھی درمیان اکھ کشمش "ورتا وچھ نوو۔ بنی نزدوش سُنہ ترییم ارمان چھ اکھ طول افسانہ۔ موضوع چھس نوو مکر قائم تونے۔ شمشان واراگ (ہری کرشن کول) تے چھ زیوٹھ افسانہ ترییم نشہ صرف پوت چھ ننان زکائیمہ مرد سترے ویز چھ مرن یاد پوان۔ ماحول چھڑک رہی صابنیں نزدانش مرن چھ اکھ بس "کوتم بدھ لاکھتہ پندہ زمانک نوو موازنہ مرن پوان" موضوع چھس ازیک طو کہ زد سماج تے ایز کردو کہ داندی "ایہ گپہ چھڑک پان کھنچہ" (ہر دے کول بھارتی) "مرن چھ مرن تہند اکھ بیٹان کھڑا گزھان تے لکھارے سُنہ مدھک اکھ اثر پان گزھان پچھ کتو چھ اکھ شاعری تھانچہ ووتان" رتن لال شانت سُنہ افسانہ "سرخ" چھ اکھ غائب ہیو "تورتا وچھ نوو۔ پیور۔ غلام رسول سنتوش) چھ پوانی آپ لیکھنہ امت۔ موضوع چھس سے یس "تائیک آرٹس آسان چھ۔ تاج بیکم ریٹروہند "کھٹی تلو" چھ صرف اکھ بیانہ Descriptive افسانہ۔ غلام نبی بابا سُنہ "بدھ نمبر سداہ" چھنہ موضوع کتو نوو تے ورتا وچھ مکر چھ اکھ جان افسانہ بشیر اختر "ارتقا" چھ اکس فلمی شو کس پس منظرس مرن افسانہ سُنہ ارتقا موان۔ یانے دارون تھیری۔ بشیر احمد بشیر "لوٹک" افسانہ تے ہیکون ۱۹۶۷ء بروٹھ کینے افسانہ مرن شامبل کرکھ۔ چمن لال بھو

عاکاش افسانہ کتہ چھ۔ ہری کرشن کول (کاشمشہراڈ۔ مارچ ۱۹۶۷ء) ۳۷۷ کاشمشہراڈ افسانہ نمبر (کاش افسانہ از تے پکھ رتن لال شانت)

سُنند "جنگ چھ اکھ نہ چھ زبکھ افسانہ پختہ مژ و اہم ہنر و مٹھو
 چھ در پختہ کر تھان۔ غلام نبی ش کر سُنند "آدم تہ تہوا" چھ نوین افسانہ
 سہ تو شامبل کون لایق۔ رتن لال مجو سُنند "تریش" چھ و شوا مہتر تہ
 مینکا پہ ہنرین علامتزن جنسی موفو عس پیچھ نو قسماک اکھ مہتر
 افسانہ۔ روئل پوئمین "برائتو تھایہ" چھ صرف پہ پتیم جملہ افسانہ
 کن توان "چھ کھ کیتھ تہ پھر تھ کر پختہ، پلہ ہن نا پیکہ اکھ۔ او تہ
 چھ پہ اکھ خاب۔ پہ جملہ آسہس پہ بنہ خود کلا می۔ ایم بسا پہ مہند
 "پراکاش" چھ داجاک پہ تھ مشا و پنج حوصلہ افزائی مہند روایتی اظہار
 عابدہ احمدن پوت آلو، چھ نو ایک سہٹا موفو افسانہ۔ عبد الاعد
 حاجی سُنند "یاد" افسانہ چھ لو کہ کس موفو عس پیچھ پوتس پتیس
 ہیمو سلیم صا یس دو مہوان۔ غلام حسن تکیں سُنند افسانہ "تصویر چھ
 افسانہ لیکھن جان کو شیش۔ نوٹس موفو عس پیچھ نو ایک اکھ مہتر
 افسانہ۔ جگناتھ سار جون "پپ" چھ وقتیکہ میچک نقشہ۔ پکینکہ کہو چھ
 پہ مومولی افسانہ۔ اقبال فہیم سُنند "گنودا تھ" چھ فاروق مسعودی
 سندس و تہ پتیس پیچھ پکین اکھ کو شیش مگر اٹھ مژ چھ پتہ پور پکھو
 کامیاب باسان۔ غلام محمد زاہد سُنند "تھانچہ" چھ موفو افسانہ مژ
 یوان۔ پہ چھ اکس یونیورسٹی سٹوڈنٹ ہنر کتھ پتس کڈ رتور (سنگنگ)
 کر تھ میل چھ کر تھان۔
 پنڈت ہری کرشن کول چھ کاشیر افسانہ مستقبلہ نشہ ناو مہند۔

واکاشیر انہ افسانہ نمبر (برائتو تھایہ)۔ روئل پوئمین

تسید اکر مضمونک عنوانے چھہ یہ ز "کاشتر افسانہ کتہ چھہ" سہ چھہ کاشتر من
افسانہ چھہ پینس دھیرس شتر صرف کیستہ افسانے رتھو گنڈراوان پین
سہ افسانہ و نان چھہ "میون مطلب چھہ یہ ز کاشترس شتر چھہ کاتہہ جان
افسانہ لیکھنے آمت۔ اختر مچی دپن 'آدم چھہ عجیب ذاتہ' تہ ممتو کتہ -
اپن کاہل سٹہ آغاز۔ ہر دے کول بھارتی سٹہ آبنو، شک رولر چکرین مش
بلہ ہندو۔ فاروق مسعودی سٹہ شتہ مانی، رتن لال شانت سٹہ ٹھو
ہری کرشن کول سٹہ کر فیو، گلشن مجیدن میانہ غونچ کتہ تہ بیٹہ تہ کیستہ افسانہ
چھہ فنہ تہ مانہ لحاظ سمیٹا اہم تخلیقہ۔ مگر پتھو افسانہ کاتہہ چھہ تو ملے
شتر کتہ تہ سنے پیچھہ ناز کرون چھہ پینس پانس دو کھہ دس برابر... یہ
کو تصور روک اکھہ رفیع بیا کھہ رخ چھہ یہ ز کاشتر لو افسانہ نگار و ہیتہ ہندو
لیٹف... اختر مچی دپن چھہ شتر بو شتر بو کاتہہ افسانہ لیکھانے، مگر سومنا تہ
رنتھی، علی محمد لون، امین کاہل، بنسی بردوش، صوفی غلام محمد، امیش
کول، ہر دے کول بھارتی، تاج بیگم بیٹرو، بیتسر، ایم ساری چھہ
زھومہ کے متو دنیہ چھہ یوان ز ہر گاہ ایم زھومہ کے یہ ہری کرشن کول، فاروق
مسعودی، رتن لال شانت، غلام نبی شا کہ ہر دو نو افسانہ نگار آپ
مادانس شتر ٹھیک گو۔ مگر سوال چھہ کیسا کم تہ چھا باقاعدگی سان لیکھان
.... یہ سوڑے مد نظر تھا وختہ دنیہ تو کاشتر افسانے چھہ تہ کتہ چھہ "کول
صائبہ امہ مویو سی پتہ چھہ کاشتر شتر اک خاص افسانہ نمبر نیران یختہ شتر
کک بگ تہ مین افسانہ نگارن ہندو افسانہ چھاپ سپان چھہ، اختر مچی دپن
ع کاشتر شتر انہ مانج سٹہ (کاشتر افسانہ کتہ چھہ - ہری کرشن کول)

(لیوٹا لٹائی)، شرط انٹن چیخوف) نہ انگریزی (گلہ میوٹھ، اوہنری،
 مارکھیم، سیونسن) اکھ فرانسیسی (نیکلس، موپسان) اکھ بنگالو (کابلی
 دول، ٹیکور) اکھ تلگو (واوٹھان، پی پدماراجھ) اکھ ہندی (تیمہ اوس ڈونٹ
 چندر دھر کلیری) شامل چھ، رادھو صاحب چھ، انگریزی و ادبس پیچھ منظر تہ
 ہم افسانہ چھ جادو تر، تمونگری پیچھ ترجمہ کرمیتو۔ کائرس منتر تہ چھ تمن
 جان دسرس۔ اہمہ کینو چھ، ہم ترجمہ سلس وار یاد نکھ، مشعل سلطانیو دی
 تہ چھ، چھ پانچو کیشن کلایکی افسانہ جان ترجمہ کورمت، مگر تہ چھ
 وٹہ چھاپ سپڈمت۔

ناول

کائرس منتر ناول لیکھنگ دسلاہ حبیب کامران صاحب، تمون میٹر
 "ذات منترات" ناول لیکھنو۔ اوتار کرشن رہبر صاحب چھ وٹان ۱۹۵۲
 — ۱۹۵۵ عیسوی کس وقتس منتر لیکھو، "ذات منترات" ناول کائرس ادیب کورنچ
 ناول، مگر اپا یک ۱۹۵۶ پتہ آیہ کامران صاحب منتر منتر کیا تبدیلی، تمون
 تر و ادبی مجلس منتر ٹریک سپڈ، تمون تر و لیکھن، اکھ تہ کینہہ بیوٹ
 اوسکھ تہ کور کھ پننہ اکھو ضایہ۔ ذات منترات تہ لکھ اکھو ستر وٹا، نور
 محمد بٹ صاحب چھ لیکھان، تمون تر وٹھو سو ضایہ کرکھ تہ بیوٹ وٹن تر ہا،
 بیوٹ کینہہ تہ وٹھو تر تمون لیکھ تہ پور ناول کینہہ صرف
 ایک کینہہ چھ، اہمہ ناول منتر کوٹیک باب چھ رسالہ "کونگ پوٹ" کس
 جملہ ۱۹۵۵ کس شمارس منتر چھاپ کورمت، تہ باب پیرکھ چھ نٹن زاکھ

اکھ کیشن تر خیال تہ رہبر (کھ لکھتہ) ۲۷ دود دگ، اختر محی الدین

شہزادہ ساج واد نظر پر پس منظر بنیو مت۔ اچھے بابس مثر چھڑی زنی موزون
 ہند واقعہ بیان سپدست مومہ چھڑی مرکزی کردار باسان۔ زبان چھٹے شوزنی
 صاف باسان۔ اسوہیکو کامران صائب کا مثر ناوہ ہند دس تکتی دول وکتہ
 مگر پوزا اے بوزو ایکو اصلی بانی کار چھڑی اختر مٹی الدین صائب۔ ۱۹۵۵
 پتہ لیچھو پتہ "دودرگ" ناوہو اکھ ناول۔ بقول اوتا کرشن رہبر چھڑی
 اکھ زیکو افسانہ پتہ اندر عبد الغنی تہ راجن جنسی عشق تہ تہ صائب ناول
 و مثر چھڑی آمت چھڑی راج تہ عبد الغنی چھڑی ایکو زنی مٹی کردار۔ امہ ناوہ
 مثر زبان چھٹے آسان، سادہ شوز۔ واقعہ ہند بیان چھڑی مٹ۔ فاطمہ
 اوڑا سہ لکھ۔ مٹھس کھوت مٹھس و شلن۔ تہ مٹھو کہ سہو آیس پتہ
 نوہ پتہ پتہ شاہ، تہ دوت تہ کاتہ، وہ پیر کرس اس سانس، پتہ کتہ کتہ کتہ
 مٹھ چھڑی تہ دیت پتہ پتہ تہ تہ تہ شوز۔ سالیو کہ پتہ واکتہ
 زیکو مٹھ مٹھو پتہ کتہ آست تہ چھٹے۔ او پتہ لیچھو مٹھ کتہ
 صائب "کتہ مثر کاش" ناوہو اکھ ناول۔ بقول اوتا کرشن رہبر چھڑی
 قبا لکھ کس پتہ منظر مثر پتہ چھڑی۔ امہ ناوہ ہند اہم کردار
 چھٹے فاطمہ۔ یہ چھٹے اکھ مٹھ پتہ آسان۔ ڈوٹی چھٹے آسان مٹھ
 اتی چھٹے آسان اکس مٹھ مٹھ سہو عشق۔ تہ مٹھ قبا لکھ واکتہ
 چھڑی چھٹے بوزان زاموہ مٹھ مٹھ مٹھ مٹھ مٹھ مٹھ مٹھ مٹھ
 یس مٹھ مٹھ عشق چھٹے۔ قبا لکھ مٹھ مٹھ مٹھ مٹھ مٹھ مٹھ مٹھ مٹھ

۱ کا مثر مٹھ۔ خیال تہ رہبر (کتہ مٹھ) ۲ دودرگ۔ اختر مٹی الدین۔
 ۳ کا مثر مٹھ۔ خیال تہ رہبر (کتہ مٹھ)

تو ہندو نہ پڑ بڑن اوٹن دچھٹ۔ فاطمہ چھے آسان تہہ گریج کوڑیو
کثیر ہنیر تخریب آندادی مہرجان قوم بانی چھے دہتر آسان۔ امہ کچو چھے
امس پنہن عاشقہ ستریانے حسہ لالو نصرت گڑھان۔ یہ چھے
اکس تہنفس نرس کرس مہرجاے دوان یس امس سچ کھران اوس
تہ یس لکھ ترور اسودان۔ امس چھہ رام کرشن ناو آسان۔ بیتھ وقتس
مہر یہ لیکھنہ آریہ ترقی پسندی اس طیس پیٹھ تہ سوشلزمک مرقن
انراوس بیتھ کین ادین ہندس دیہنس پیٹھ۔ لپاڈاکوڑھ امہ دورہ
افسان ہندی پاٹھو اتھ پیٹھ تہ سوشلزمچ چھاپ آسپو مکر تہ چھنہ۔
در اصل چھہ امیک مہرجاے وطن ہندو مسلم اتحاد تہ جنگ بازن
نش خبردار روزنگ اشاپ یہ چھے اکھ نیم رو مانی ناول۔ پنہ وقت
جان تصویر بقول نور محمد بٹ "امہ ناول ہند قصبہ چھہ پرہون یانی قبائل
جلس سہو تولی تھاوان۔ مکر ناول نوپس چھنہ توتہ وقت مرکز حقیقت
مشران!"

امہ بیتھ چھہ لیکھان علی محمد لون صاب پیٹھ ناول "اسو تہ چھہ ان
یہ چھہ پردیسر جانی صابنی کتھ" رپور تلج انداز چ کتب۔ امہ ناول ہند
مرکزی کردار چھہ لطیف یس کردار اس سہو تہ پانس سہو امر ناتھ یا ترا
گڑھان چھہ یاتے کردار چھہ سکیش، سام چھہ، ساہنی بیتھ۔ امہ علماء
کر و دلی، ڈانڈو دلی، موڈور، سیٹھ، لالہ، باتری، مرد، زنانہ، شرک
ہوٹلہ دلی، وقیہ دلی، واند دلی وغایہ۔ ناول چھہ اردو چین کیشرن ناولن

ءاسون توو ادب۔ نور محمد بٹ (سون ادب ۶۵۹ء) کا شریتر شرح کتاب
پردیسر جانی۔ گوہ ڈ کتھ۔

ہندو پانچو مختلف عنوانن مژ باکراونہ آمڑا مشن پہلکام، تیاری، فائلہ
 لاوارث لاش، شپش ناگج زون، فوق چھہ ژلہ ون، خاب یا سیداری
 تہ درشن — "لطیف چھہ دراصل ناولہ ہندو مصنف۔ بیختہ ناولہ مژ نہ
 چھہ مرکزی حقیقتہ لبنہ یوان نہ چھہ عظیم مقصدینے سوشلزم بھجہ
 یوان۔ سام چھیس یا باقہ ڈانچہ موزورن ستر یوہہ ہمدی فنکار س
 یادہ گڑھان چھہ تہہ چھہ سوشلزم مکس تصور ستر براہ راست کنہی
 داکھ، یہ چھہ تمن موزورن مژ زندگی ہند کر بھجہ سیم گہ سامہن تہ باقہ
 یا ترین مژ وقتی تصور دھتہ یادہ کرنہ خاطر سیم سختی ڈالان چھہ۔ سام چھن
 یس تصور لطیف نس دیہنس مژ دوتلان چھہ سہ چھہ فنکار ہند ذاتی
 مشاہدہ۔ رہبر صاب چھہ ونان ز" از نام یہ تنقید اتہ پیچہ سپد تملیک
 تر اوس یہ نیلان ز یہ چھہ پور تاج۔ یہ چھہ ناول۔ مگر حقیقتہ چھہ یہ ز
 ناول لیکھنچہ مکنیک تہ چھہ وار یاہ بیختہ اندر پور تاج مکنیک تہ اکھ چھہ۔
 اسوتہ چھہ انسان، چھہ یادہ کرنہ ناول مایچ مژ بختہ ز یہ چھہ پانچو واقع
 ہندس ز تیس ستر ستر کردار چھہ لکھنچہ تہ کاڈ کڈ تہ وٹہ گڑھ
 پتہ تہ چھہ مہوکت سپد تہ۔ یہ اسختہ تہ چھہ اسہ لطیف تہ سام
 چھہ چھہ کردار۔ متاثر کران۔ یمن کردارن مژ چھہ سہ دپوی دوتہن
 مژ مژ شان مٹوئسہ آمڑاویہ سہ کڈ مژ گاش، ناولہ مژ مہوین
 نقاوان چھہ؟ لون صاب چھہ امہ چہ گہ کڈ کڈ مژ بانہ لیکھان۔ "ہوہہ
 واقعہ نہہ ستر پیہ پانہ بیختہ ناولہ مژ اکہ ادبی چہوک مہو رنگ سیم

اسون نوادب۔ نور محمد بٹ (سون ادب ۵۹) ۲۰ کا شتر شتر خیال
 تہ رہبر (گہ ڈ کتہ)

ادبی خوب خط پاد کریم با پتھ پہوئے بہار اوارہین جاین کردارن ہمشہ
 نفسیاتی تجزیہ پیش کرون تہ وارہین واقاتن پیچھہ اکس باشعور انسا
 ہندو پاٹھو تبصر کرن مے چھہ باسان یہ تہ نے کر کا تیلہ بنہ ہے یہ ناول اکھ
 سوارنہ بیمنہ ناولہ ہمشہ موضوع اوس پیچھہ چیزک تقاضہ کران زیرہ کوڑہ
 ٹیکنیکل کس کتہ خی ص ساچس منہ پیش لکھ تہ لہاذا سپد توہمہ پان پان
 شاید یہ کتھہ موضوعس زیر کتہ چھہ کتھہ مشر اکہ رپور تارچ تہ کتہ اکہ سفر
 ہمشہ ٹیکنیکل ورتا ورتا آکھ مے چھہ ذاتی طور ہتھہ کتھہ پیچھہ یقین زمنہ
 کتھہ نہ ٹیکنیکل تابع بنا ورتا مین بلو کہ کتھہ موضوع پانے پان ٹیکنیکل
 مرتبہ دیوان ہر تھہ پکٹ لہاذا چھہ ٹیکنیکل پیچھہ کتہ قسبہ کہ تقید
 کتھہ عیشی روزانہ لطیف ہس کردار اس متعلق چھہ لیکھنہ یوان۔^۱ سہ
 اوس نہ ہڈ ماسٹر سہ اوس اکھ لکھاری بنیوت یس پنہ لیکھنہ سہ
 پنہ یڈ تہ چھہ پالان تہ سہ تو چھس یہ فامیش تہ آسان زیرہ کوڑہ
 پنہ نہ افسانہ تہ ڈرامہ سہ تو زندگی مشرق بصورتی ہراون^۲ منظر
 ہشہ مثال چھہ یہ "بہارن مشر باگ چھہ پہلکام اکھ لوکٹ موکٹ
 دارہین ہمشہ بوز نہ یوان۔ بکھہ مشر باگ نالہ لکھ چھہ پنہو رہہ یہ پان پان
 تہ کتہن سہ تو چھہ اوان چھہ اوان وسان تہیز قناری سان، دوان تہ
 دوران تہ اہمندن وکھن پیچھہ چھہ سفید پوس جمع کتھان^۳ کاثرہ
 ہمشہ عقیدہ ہمشہ ہشہ چھہ چھہ زسام چھہ چھہ بوب جیس پنہ نیچو ہمشہ
 مرتبہ قسبہ ہتھہ پاٹھو دنان۔^۴ لکھہ اوسو ہراج صا بس دیان ملک تراو

۱۔ ۲۔ ۳۔ اوسو تہ چھہ انسان۔ علی محمد لون۔

..... بتیس اُس پادشاہی کوئی تقدیر سے پہچانتا تھا کہ تختہ تراو ملک
 اوتیس بیلیہ شیر کو چیراؤن تیرو دین فوجس حکم تہ لکن ایہ کوہ
 چلاو نہ اومیا نہ بدھسپہ او میون غفارتہ اتی خبر کہتہ کٹو دل نہ پستس
 نیوہس پڑ پڑین کر تھ میونے شکس لد طالع نہ ہراج صابس کیا خطا اوٹ
 اکہ ناولہ ہند موندو چھ امرنا تھ یا ترایہ ہندس پس منظرس خز سارہ سماجکو
 کیٹہ اہم پہلو نٹو راو نہ تہ تختہ منز چھ ناول نوپس کامیاب سپد منت
 غلام نبی گوہر صابو ناول "مجرم" سپر ۱۹۴۰ء پتہ پتہ چھاپ۔
 یہ چھ قونو نہ کین ز او جبارن پہچھ اکھ طنز۔ انصافس پہچھ تہ اُس
 طنز اگر پوتس ملزم بری کر تھ ہانہ ووس کو سہ چھ تہ سارہ بری کر تھان۔
 بیلیہ سہ پاگل خانس اندر آسان چھ ووتست۔ یہ ہن تہ ہیکہ ونہ پہچھ ز
 تیسس پاگل سپد نس منز چھ انصافک کاٹہ فوجو۔ سہ چھ سپر
 ننہ کر تھ کہتہ ہا جرنہ مرنہ پاگل کر تھان۔ مرگہ چھو کہ کھو چھ
 تن شرم داری ہند چھو کہ دہا عس خرابی پاد کران۔ یہ ناول چھ ہائی
 کوٹس منز اکرس قتلہ کیس کس ملزمس سشن کوٹ کہ طرفہ دروہتس
 سنگین سز جس خلاف اپیل بور نہ کہ منظر پہچھ شور کر تھان تہ ہائی
 کوٹس منز مختلف کوٹس ہندو بیانو تہ اکھ کیس سشن تعلق دویمو شہاڈتو تہ تحریر
 Documents ستو ونہ یوان تہ بروٹھ پکان۔ اتر چھ ہائی
 کوٹ سشن کوٹس یہ حکم دیکھ مٹل واپس کران ز ملزم سند مجرم ناہیچھ
 کر تہ خاطر چھ پور شہاڈت ہینہ اتر تہ ساری گواہ تروہتو اکھ کر تھ

کڑھ نہ تے تے سارے قیاس طانگہ دیا وے بشپس چھ نہ کیہہ
 تو صکور اکہ طرفہ چھس مالو ماجہ ہنیر فرمان برداری ہند فرض بیہ طرفہ
 چھس میون سرہ بہ سہ چھ بعد پنے قبیلہ رچھس پیچھ نہ ہنس
 نالہس ماجہ ہندیس یادس دب دبک پر ادے کرختہ نہ چھ مے پیرن ہند
 یادن لوکھ کرک دوئہ یوان تے نہ ہیکہ یہ رختہ نہ تے روز ہم نارمن
 یہ چھس تے نیش دور ترکان یور واپس پھیرن نہ صرف مشکل چھ
 بلکہ نامکن یہ قدم میون چھ چون یزختہ رچھن دول چھو پختہ
 چھ حج فاصلہ دوان نہ " اہ چھ ہنیر روشنی اندر چھ سن بے ملزم بڑی کران "۔
 اچھو پیچھ چھ ناول اند واران اچھ ناولہ متعلق چھ کیہنن اند وین
 نقاد ہند یہ وین نہ " یہ ہسا چھ عدالت ہنیر اکھ مثل نہ اہ نہ تھو
 نقل کرنہ امت۔ ناول چھ نہ کیہنہ " ناول پختہ چھ اہنیر بڑہ کچھ
 پیچھ اسن یوان۔ پوزے بوزو یہ چھ " کاشنیر بانی ہنیر ہنیر ہنیر گڑہ
 ناول۔ ادبیت چھ " اہ ناولہ ہند رچ۔ واقاتن ہنیر ترتیب چھ شاندار۔
 کابل صابے کچھ " کچھ وین دول چھ پرن وارس اند پیچھ آفتخس تاب
 پائس سنو کیا وان " تجسس چھ ناول موکلنس تاں قایم روزاں تکیا نہ اہ
 تجسس ہنیر یاد چھ سو ہنیر ہنیر اہ " مقدیمک فاصلہ یوان چھ ناولہ ہند
 مرکزی خیال چھ یہ زعد النس ہنیر چھ بے کوہنن تہ سرالکان، اچھ مرکزی
 خیالہ کس لہاس و لختہ چھ بیا کھ خیال نہ سارس ساجس ہنیر چھ رسم تہ رچ
 کہنن لکن نوہ کشی کرنس پیچھ مجبور کران تہ پوز، پاکت پور تھل چھ لہ موہ

کرے یوان۔ پس منظر منظر چمن، سماج منظر، قونو، نس پیچہ طنر
 عدالتس پیچہ طنر، سرکارو حکمن، منظر کارکردگی پیچہ طنر، پیچہ طنر چمن
 نئے شو، یک پیچہ اچھے اچھے مصنفہ منظر، دارج ز عدالتس چمن ذبح خانہ
 ومان تہ لاؤتھ دوان زیر کچھ پاٹھ چمن ذبح خانہ۔ "بیٹہ دن چمن قوم ساری
 اڈ کھنڈ تیر ذبح خانہ پیچہ ز تہ پان لچھ دوان تھان تہ دوران۔ اُف انہ من
 دتہ پین چمن آدم رنگ سمنٹ کر کھتہ چار سو چمن آدم مازنج بدلوے۔ یہ گو
 انسان ذینک ذبح خانہ، پین لفظن منظر چمن اکس پیرس انسان دوس
 مصنفہ مندرج بولان، اکس فنکار مندرج یہ ٹکھ چمن اہل جاپٹ
 کر کھتہ وطن کن لپڈرو تم زون کھن مسختہ
 ججو انصاف کن باغات ٹکھ مسختہ
 ٹکھن دژ مات سانو پلیس والو
 وکپلو تہ اوکو متو پینٹ زور چھی پختہ
 جج سینڈرس فاحش مندرج چمن پلیس پیچہ طنر میلان۔
 "میائس دانستس مندرج چمن پولیس اکھ فریق عدالتس نش ملکہ
 انصاف چمن مشین ہند اہم پر ز بیلیہ پر ز غلط کام کر۔ لازمی چمن سارے مشین
 یکہ غلط ناو لہ مشین دیل چمن مندرج ز احمد اللہ منو کو باجر چمن پینس
 محسایس نور الدین پیچس نیچس بشتہ لائس سمٹول باکران۔ دہہ شو پیچہ
 پانہ دژ خاند کرکٹ پران۔ مگر بشتہ لائس چمن کرمان کینترہاہ بڑخانہ انک
 تہ محضر ذآر ہند تہ کینترہاہ آپر اسنو موکھ تہ یہ ناہتہ ز احمد اللہ منہ میلہ

داج کینہ، ہاچر چھے زہر کھپوان، قتک ازام چھے تئیںس ماس لکان
 تے تیں چھے سنگین سبز دین پوان۔ یا اثر دہر چھے سہ اسپلہ سیتی بری گزنا
 تے ہاچر مرنک اصل واقعہ نشان۔ یہ ناول چھے "اسوتیر چھہ انسان"
 نادر ہندو پانٹھو عنوانن نثر با کر تھ۔ ۳۳ ہن عنوانن نثر مثالیہ پانٹھو پین
 تے پاپ، کنتہ اچھہ کاش، انسان، اولاد، راز، کنتہ کار بیتیر۔ واقعہ نکاری
 ہنیز مثال چھے یہ "بہ ژا یس بریو دے، کٹھیک بر اوس بندے دیت
 کتہ ڈلے تہ لوتہ آکو، مگر ییلہ نہ سوعہ مشارے کتہ سے زون نیتہ راس
 کو ب تہ کر کتہ نادلہم۔ مگر ییلہ نہ سوعہ توتہ بہ راکتہ سے ڈر برس اکھ زلتہ
 اکتہ اس آندو ہا کٹھ تہ سہل سہل آونہ بر مژداونے، چھیکس آہہ نکل
 نہر تھ تہ بر کو دو تھ۔ بر تھتے ژا یس، ہاچر وچھہ پنس دھ تھنیں پیچھ
 شو لکھتہ زن تہ بتہ دہر چھہ نیتہر سے کر یوس کر کھنچ کر کو ر تہ ییلہ
 سوعہ مشارے کتہ سے تھس تھتہ پیچھہ ورن تھو، وچھس پیچھہ تھو ورس
 اکتہ۔ تہنیز تیں اس وار ہند ہا کھ مش نیلہ مژا۔ "وکیل ژا واندہ کر کھنڈ
 کر تھتہ ڈراو اسمانو ریکہ دستار اکٹہ تہ نو نیلہ کشمیر وک سہنیز تہ کتہ
 سوٹھال اکھتہ زن تہ آڈو یو نا اوسس آمت اکٹہ کین دھن چنڈن
 مژا اچھہ زہر تھ تہ نیتہ ہندیں تیںس پیچھہ عانچھہ تھو تھ اوس
 پنہ نہر ہندیں برائیں پیچھہ دور۔ سہٹا دور، ہر مو کھ دور مدے کتہ تھ۔
 زنتہ ہر مو کھ کس تینتا اس پیچھہ او بر تھایں ہنیز لوچہ کوا جرتس سوئے

۶ مجرم۔ غلام نبی گوہر صفحہ ۱۶

سپر بادان اُس، یس تہند موتک زھپتھہ راز اوٹ! "جذبائن ہند
 اظہارک بہترین نوٹو چھہ ماجرہ بشپرس لیچہ مژ چھہ تہ پتس مالو
 سہر ناو لیچو مژ سوسہ چھو یوسہ مقدر تک فاصلہ بنہ یہ "میانہ پڑہ ہند
 استانیہ۔ مے چھم از تام پڑہ ہنزدشہ چاہنس دامنس کتھہ مژ..... پتہ
 کاتسہ ہندس خاندانی دینقاس توہین کرہم توے چھس مژ رک یہ دہم
 الاو سپنہ کس تو ندس مژ دم پھٹو کر کتھہ۔ امہ ناو لہ ہند حول
 چھہ اڑی کہ شہ سماجک ماحول۔ مکالمہ چھس پڑتہ جزئیات نگاری پڑہ
 پڑتہ پڑہ۔ یہ ناو پڑتہ باسیو و مے ز، ذبح خانہ تہ توہیہ ہند کو قاتل ناو کو
 ز عنوان چھہ پتھہ مژ اضافی۔ اگر ہم آسہن نہ پلاٹ اوس تو تہ مکمل
 پیمو چھہ پلاٹس مژ ڈیجیٹل مٹ۔ کتھہ کتھہ جابہ چھہ لکھاری فنکاری
 ہاؤنس مژ نوٹ مس گتھان ز ناو لہ ہندس واقاتن ہنزدشہ اصل پڑہ
 چھہ اثر پیوان۔ امہ علاو چھس کتھہ کتھہ زبانی ہنزدشہ قطعیہ تہ "کشل" سائیے
 لکھاکر سے مالہ مژ پڑتہ مژ ہنزدشہ۔ گز باڑن مژ تر ناو لہ پڑن پڑا
 چھہ پتھہ جابہ بریک ہنزدشہ لکان۔ "عمہ لالہ اوس پتھہ پتھہ پتھہ
 لینڈ تہ شو تیکتہ۔ پتھہ اوس عمہ لالہ کتھہ تہ لینڈ پتھہ پتھہ
 ایراز؟

گوہر صابو بیا کھ ناو لہ چھہ "میل" یوسہ ۱۹۴۳ء یس مژ
 چھاپ سپنہ۔ امہ ناو لہ ہند کو مرکزی کردار چھہ امین صابن جلید تہ شاہ قصاب

۱۷ ۲۵ ۳۷ ۴۷ مجرم۔ غلام نبی گوہر صفحہ ۹۸، ۱۲۵، ۲۵، ۲۸

محمود اپن صائب چھ کر ایس شاہ صائب نسے مکانس مشربسان مگردون
 کرن چھنہ پانہ وانز بیگم آپ (شاہ صائب خزانہ) تہ طوط (اپن صائب
 زنانہ) ہند وجہ نہ یں گزھنے تہ نہ کائہہ تولفہ۔ یہ توئن چھ تہہ واقہ بیچہ
 ہموان پاد گزھن ییلہ جلیہ محمودس کالج بسہ مشر لڑکن نشن بچاد
 چھ۔ دوہ شوے چھ ذہ مختلف تہ عجیب غریب کردار۔ محمود چھ لولہ پڑتہ
 لولہ پڑتہ مکرٹھو شند لول چھ جذباتی تہ جنسی ایک جلیہ لول چھ افلاطنی
 جسک۔ دوہ کرن ہندہ تولفات چھ یو ناہ نزدیک یوان ز جلیہ
 تہ محمودس چھ خاندہ سپدان جلیہ چھ یڑھان محمودس موڑتہ پندہ
 پامٹھ پوزا کرن مگر محمود چھ بے تاب آسان۔ دوہ چھ دوسر یوان
 عدالتس مشر چھ تنسیخ نکاحک داوادا سپدان۔ بیگم اپن بابہ پختہ
 عجیب چھ ہر مین تیز راوان۔ بیگم آپ من مالہ ہن چھ خیال آسان ز اسو
 ہر عجیبہ نہ خاطر مین نیچہ جلیہ چھ سار نیہ الزائن انکار کران۔ ڈاکٹر
 ر پوٹھ چھ ہمنہ یوان بیگم تہ پنان چھ ز محمود چھ وندہ انہریش۔ تہ پتہ
 ز جلیہ چھ "جان تہہ ڈرہ ہندہ مرد" کیس چھ عدالتس کیورٹلان۔ اٹھو
 مشر چھ جلیہ دوس موتی تہ محمود دی ولس مینا یہ نیاسے اٹھراونس مشر
 کران۔ یکو دوہ یو تہ چھ مس ملے خاندہ کورمت آسان۔ موتی چھ زنانہ
 ہمنہ جلیہ دور اکرس ٹیکس مشر یوان تہ اترتس مجبور کر تہ کتس
 شرابا چاوان تہ پتہ اکرس بوٹہ سستو تراوان جلیہ چھ "تہ نشہ و مشر
 گوڑ نی لہ کی ساتہ پک وٹہ کرٹہ رایہ" چوان۔ تہ پتہ ییلہ بوڑٹو
 نقلی مس تہ بختہ تھوڈ تلان چھ سہ چھ آسان محمود۔ مرکزی خیال

۱۷۲ میل۔ غلام نبی گوہر صفحہ ۱۵۸-۵

چھس صرف یہ زجنس چھہ بنو یا دی جذبہ۔ مپلاٹ تہ موصوہ کسو چھہ یہ
 "مجرم" کھوہ تہ و سو پا یہ ناول۔ ادبیت چھس مجرم کھوہ تہ چباہ
 منظر کشی، واقعہ نگاری تہ جذبات نگاری پاہہ بنوہ نبال۔ "اکہ طرفہ چھہ
 اکتہ بائیس ترکار ہیندہ باپتھہ پانتر حصہ شے چھہ تہ منز باگ پوت بر
 سیوہ محفل تھان ہیوہ و ہر تھہ سزاوک اکھہ زکل اکھہ۔ اکتہ دزن زکل
 آسہ ژوہ پاسے عربی ارف ہیشہ ژورنالہ، یمن منز رنگ برنگو پوش
 روہہ آہوہ آسہ اکس میٹر رنگہ لاکہ ورس پیچہ سبز خط کلہ ارج عبارتہ
 تہ عبارتس آندہ آندہ سوسہ، پہلہ ہیندہ ماری موہدہ شے۔ واقعہ نگاری
 "محمودس چھہ باسان زساریے نظر چھہ تسوکن وچھان، سوسہ چھہ
 وہ شلان تہ وہ زلان، نس چھہ یاد او تر کو روق پھرنہ، پوان تہ سوسہ
 وہ شلنس ہر تیزان۔ تہہ ژوہ و بنوہ شرمہ ہر کار بون کن اویران۔
 نظر آنجنہ پنہن ماہر کھوہن سیتو تہ ڈر لیکتہ چھہ پن سوسہ کھوہ شلنس
 یلین نظر کن کھٹیکتہ تھوان۔ "وہ خوف تھہ گریسلیہ می ژاہہ تہ میان
 تھہ لہ ایچاسن لہ چنتہ پھہر اکتہ سیتو پھش پھش دینہ، کشنہ تہ کشان
 کشان و تھو میا فی ایچاس رکنہ۔ مئے او وہندہ کن تھیلن گتہ طمڑا وہ
 پتہ ییلہ مئے وہندہ پیر ہیندہ خوش بوے ڈراوہ آسہ ز تھر اکتہ تہ مارہ
 "سہ اوس امہ نرم تہ زاد کو لہ ہیشہ سیتو اکتہ تصویر کس بھہ کانس
 رومہ تہ دروان، پیچہ کٹو خالو ازلہ شیر زلین غزلہ ہیندہ گوہ رنگہ ماری ہیندہ
 مصوک گوہ ذبیحہ ارف خط طفر افس منز عاشق مزاج کاہب آوارہ کرکونہ
 سیتو گرن چھہ۔ "شاہ صابنہ امہ بے وجہ کرکیر زن کوہ جلیل احمدہ

۱۶ ۲۷ ۳۷ میل۔ غلام نبی گوہر ص ۵۱، ۱۴۴، ۸۵۔

”یہ وہ ندرت ہے جسے سسر جیسے کاڈ کڈتے بالیخ گڑھنہ۔۔۔ اچھے و سپرے رس
تے سپنس سے تو پہنچتے یہ شانڈ کوئڈ ڈولس اچھے منیر یا ڈولاچر نہر تھ۔ بدتہ
رکس اکرس اکرس انگس زن ہرے یس دگ۔ سنخ دگ، کتھ تاں پھیاس
اس پاکر دگ۔ پھٹنس اوس آمت۔“ غار شو عوری
پاکھو ملن پن نرم ڈلپ شانڈ کوئڈ تے سپنہ چر دگر ڈینٹن مجھ۔۔۔ چیر
داریاہ چیر۔۔۔ وچھ تیلے ملن تے ڈمبھی مہو کوئٹ نکریہ خزار ہنڈ ڈینٹن
بامبرمان ہوکن برتھ۔“ یہ دوں مے بروئٹھ ز جلیل تے محمود جیر اکھ اکسر
نش سپٹھا مختلف یم مکا لمو وچھتو۔ محمود وڈھ تشلیا ہنڈ تے بامبر
ہش اتر کم غوطن تے دولاہن چھکھ سنجھ۔“ یہ چھس اما کرکس کعبہ
طواف کران۔“ نہ چھکھ نہی لی شتو یہن اندر فو غول پھیران۔“ (چچھ)

Kashmir Treasures Collection, Srinagar

پڑی کس مار فٹس دام دھتہ پانہ نشہ بے خبر سپان جلیپن میں
 کردار مصنف کو دست چھ مٹھہ حقیقت نہ کچھ باسان۔ مٹھہ اکھ کردار
 چھ "ملا پے کس ایڈیٹر نہیں نہ اُکس ناولہ" پتر کار "مشریتہ نظر نہ تھا
 پتھر کردار چھ نہ نہ ماز کو باسان ہم چھ فرشتہ ہو لوکان۔ لہا اچھا صلیبتہ
 نشہ دور۔ محمودن کردار تہ چھ اُکس جنسی مرین زناتہ ہند میو باسان
 اپن صابن، شاہ صابن، طوطن، بیگہ آپن، مجیدن، پناہ ہند تہ
 موڈین کردار چھ اعلیٰ تر کچھ مکالمہ چھ رڈی۔ مگر کتہ کتہ جاپہ چھ مصنفہ مٹھ
 اندریم شاعر بیدار کتہ ان تہ مکالمن ہند کرڈ ڈالان۔ تشبیہ تہ استعار
 چھ نوٹو تہ جاندار۔ اکتہ ناولہ مشر چھ سماج جان عکاسی۔ بود حصہ چھ کالج
 لایف ہاونہ خاطر استیصال سپدنت، نوٹو صحت تہ پین کلچرل اکتو پین ہند
 ہسانہ باپتہ۔ تہ سپدن والہ مشایرک چھ پلاس مشر کا تہ خاص طور دتہ
 باسان۔ پنڈوش شیرانہ زبان تہ فنکارانہ بیان تھاوا اکتہ ناولہ ہمیشہ زندہ گوہر
 صاب چھ "بٹناو" ناول لیکھت بیٹہ تہ کیا ہت م لیکھان۔ پنا ناول چھ
 وڈ چھاپ کتہ نہ۔ مٹھ چھ ایکو کیٹہ حصہ بوزی ہو تہ آسہ کا مشر ناولہ
 ہندس تار پتس مشر اکھ نوٹو موڈ۔ اذناں ہم ناولہ لیکھتہ آتہ ہم چھ چھرا
 واقعاتی تہ پین مشر چھ سپاٹ حقیقت پسندی کا م ہند آتہ مشر "مٹھ" ناولہ
 مشر چھ ہنا فرایڈ ہند نظر ایک عکس لبہ پوان۔ تہ چھ کا مشر ناول وڈ تہ تہ
 پینہ اردو س مشر پریم چند نہ ناولہ چھ — "بٹناو" آسہ علامت پسندی
 تہ جدید ناولہ ہند وڈ لایق مثال۔

۱۹۷۲ء میں مشر سپر ہندی زدوش صاب ناول "اکھ دور" تہ

چھاپ۔ اہند وڈ چھ کوڈ آ میٹک ناو "وہ چھ کتہ ابا آ کرے او مٹ

پیغمبر کو یہ نشان چھ زریہ چھینے رہنبر "مومکہ جابر" ناولر چھند نوور چھ مومکہ
 جابر چھ در اہل تہمن نش ویزہ موجود چھاپ سید نے پیغمبر ناولر چھند
 پلاٹ چھ اردو ادیب مرزا محمد مادی رسوائہ "امرا و جان ادا" ناولر چھ پلان
 بش پور کس اکس بہار کا شکار ستر کور نگینہ چھ شہر پنہس ماس
 (پنس در فہم کچن ہست لاس شتر اندور آسان چھ) سمکھینہ کھسان تہ یور چھینہ
 واپس دساہ۔ ہم چھ زریہ آسان گریں بیہ نہ کاٹہہ۔ کیر چھ گڑھان
 و جابر۔ نگینہ چھ در الن ہندس اکھس شتر لکان تہ پیشہ چھس کوں میرن
 مول چھس ہست لاس شتر مران۔ اکس چھ پنہس اکس خریدارن بلبرس
 ستر جادو تولقات پاد گڑھان۔ دو شوئی چھ اکھ اکس شتر دچسپی
 بڈان۔ بلبر چھ اکھ رپس آسان۔ نگینہ چھ گومہ کھور۔ آسنہ کینو زور
 کھا و نیو یوان۔ بلبرس چھ و نیو یوان زسوع کج۔ نگینہ چھ دوہ پور کور
 ہستال دا خیل گڑھان۔ بلبر تہ چھ جابہ جابہ اکس گڑھان تہ ہنور
 اکہ دوہ بہ بہار گڑھان تہ و اتان۔ اتر چھ دو شوے سمکھان۔ بلبر چھ
 نگینہ پنہس چھس (پنس آمو ستر دے آسان چھ) تہ نگینہ پنہس کیر اتان۔ پنہس
 چھ کیر بار شتر باڑ تراونی بیوان۔ تہ آفر چھ سہ بیہ پنہ جادو ک مایک
 بنان۔ آمو ستر زانہ راجہ رینو چھ پنہس سورے پشتران۔ ناولر چھند مرکزی خیال چھ
 "ہندو مسلم اتحاد" چھ دہن تہ تپندر چکرار گنہ پنہ تولتی۔ بلبر پنہس مومہ پنہس
 غنی جوون تہ اکس مومہ تہ دھنہ وائی ہند تولتی۔ پانہ بلبر پنہس کردار چھ می
 ہوان۔ مرکزی کردار چھ نگینہ۔ یہ چھ تہ تیغ کتہہ بیہ پنہ تہ شہس شتر
 گنہ گنہ جابہ پیشہ سپان اوس۔ (از آسان تہ ووم کو زور چھینہ آسہ)
 یہ چھ اکھ سپاٹ قسیم واقائی ناول۔ ووم کو یہ چھ پزیر یا کھو اکہ دوج

تصویر پیلہ ہیند کو تہ مسلمان نو صبیہ کرنا نہ نشہ دور اُسو۔ لکھا رس چھ
 پیمہ زمانہ نشہ ہنستہ شہدہ ڈری پختہ کر گئے تھے تھو سما جس شریں میو
 تہ تہہ سانج عکاسی کو نو پیمہ پیر چھ پیر کو کچھ ہمتی کتھ۔ جیتہ مٹا ہا
 تصورس شریں کر گئے تھہ پانچو پیش کون زپہ باسیہ علی مشاہد چھہ ناریف لایق
 کردار نگاری چھہ اصلن کتھ تہ صبحی۔ کتہ بیٹہ، محمد دین، بلبر، غنی جو، صدق
 جو، طوط، سار، شاہ سار نے ہند کردار چھہ باسان شہہ ہنستہ دول
 پھیر وں۔ مکالمہ موہ مطبق تہ جاندار، منظر کشی تہ جذبات نگاری چھہ
 مہنہ سان کرنا آہتر۔ وں کو کتھ جاپہ از ناول لیکھنک فن و تہ
 چھہ تہہ حساب چھہ یہ کتھ ہنستہ ہندی ہنستہ ناول باسان تہی زمانہ کہ گای
 تصویر تہی وقتہ کین کا موہین چھہ سہر پیر "سار نے ہند انداز اوس
 ز اوس چھہ ز اوج کسٹر اکتہ ہمار چھہ لاگ تہ کر گئے تہ اُسو نہ کامہ و ا
 اوس نشہ بہننس ہر اسہ کران۔ ہمارس نکھت کرنا اوس گوہ ناہ۔ دین
 محمد اوس کو بہن پیر مایہ "کامس شریں تہہ چھہ وں کا سہ پاکہ ناوہ پاکہ ناوہ
 قسمہ قسمہ چہ خیمہ بہن نشہ اکتہ دوہ دوہ کڈان۔ وقتہ عکاسی
 "کامن ہنستہ چھہ کتھ، شریں شریں اُسو لکھ ننگے تہ نہ چھہ نشی ہنستہ شریں
 پھیران۔ مسئلہ اُسو وادیاہ۔ مگر پیمہ مسکن اوس سنان خال کانہہ کانہہ
 یس ہا کس بیتن صورتہ آسہ ماتتہ کرس شریں اُسو اُسو اُسو اُسو اُسو اُسو
 زنگہ و ہر اوجتہ سوعہ کھا لہ نیند راہ تراوان۔ ڈپو ساری کھاؤں تہ سو براؤں
 تیج اُس نہ گنجائش تہ۔ اُس کس پیچھہ اُسو پانچھہ پانچھہ تہ پلان۔ زپہ
 دن لکھ ہنکھ، شکایت اُس نہ ملا لہ اوس نہ، دپن کتھ اُس نہ بہل بہل

۱۶۸ اکھ دور۔ ہنسی نزدوش صفحہ ۶۵

وہن پہلے آئے، زہنس اوس نہ رو بہ چہن یس وہنہ اوس انہ زس مشد
اعتقادس نہ نقد پرس حقہ کریمتہ خود ایہ شند شکرا نہ کران۔ واقعہ نگاری
ہنہز مثال جیسے یہ۔ "تھو د و ہتھہ پیلہ سارن پنن مہتہ انس مٹرو چھہ تھو
ترو او کھ نظر نگہنس پیچہ تہ بیا کھ بانس۔ زن تہ اوسس کلہ ہٹپس مٹرو
بند مگر امہ سہتہ یوہ ہٹپس کلہ درائس تھتہ کن و چھہ تھہ باسیوس اندر کھتہ کتہ
ہیو زن تہ اس لو کہ ہار واپس۔ کئی تھال دتھہ پیچہ پتھر تہ لڑن
نکینہ پنہ کہ چھہ مٹرو نکینہ کھینہ و مٹھہ مٹھہ ہاے کیا کوم۔ پنہ س اوہ اثر
کاٹھہ"..... نکینہ وڑھ اوس، یو چھہ قومہ و کین کاٹھہ پوڑھہ پیوہ
سارن ووش کس تل "اکھا۔ کیتیا" تہ وڑھہ تھو د۔ تھو د و ہتھہ
ووننس۔ تہ کھو ز چھہ بانہران۔ تہ پرار..... نکینہ اوس باسان
زن تہ شام وق چھہ تہ سوہ چھہ مدھو متی ہنہزس پیچہ مار نہ تاہ کر ایہ
مٹرو آبس مٹرو کھو تھو و تھہ پان شہلا وان تہ اٹھو مٹرو چھہ اسمانک نیمبر
بوم زہنس پیچہ و سہتہ سار کھ متھنہ امت تہ دور چھہ چترناکس
جنگلس مٹرو کتام کھون لہر تروان۔ "تشہین ہنہزس استیلاس مٹرو
تہ چھہ نوہر۔ اٹھہ موہتس مٹرو اوس تر تہ تا و اسہتہ تہ شہلا تھہ
نرمی پڑھہ تھہ پیچہ سہتہ سہتہ گورہ نکینہ شہنس آسان چھہ
— سوہنہ مال یتھو شند بدن تھتہ کھو پڑ لوٹن، پڑون تہ ملاہیم
اوس پیچہ کھو مدھو متی ہنہز ٹوٹ کاڈ چھہ آسان، کتہ رو ستے —
نیول آسان اوس چھہ تھہ چھہ تھہ ہنہز وند کھو ہنہز گو مت "کینہ غامی
اسہتہ تہ چھہ یہ ناول پنہہ و قیچہ دستاویز آسہ کھو کاٹھس ادبس مٹرو

اکھ اضافہ۔

ترجمہ ناول

کاشنرز باؤنڈریز میں ناول گوہر ڈیپٹی پھرنے آئے سوچھے رہا بند
ناختہ ٹیکو کوڑی "چوکھیر بانی" بنکا لکھ ناول۔ ایک ترجمہ کوڑی پرفیسر
پیشپ صاحب نے ۱۹۶۲ء میں "پیشپ" "اچھ کپڑ" ناول سہ ماہی
دار میں طرف چھاپا۔ اماناوی کوڑی کردار چھ آشا نے مہند۔ ناول چھ
پیش و زہن کنڈن میں ٹیکہ ہندو پاٹھو جڑو تھے۔ "نوموئے چھ یہ" وہرا تھے
اس لکچر پیٹھ بائیں روڈ جڑیا اس پیٹھ تہ اوڑا اس وہر تہ اٹھ
باکڑا وہند رومش تہ خوشحال شوٹنگ کھٹس، ڈاڈرا و من عطر چھ کاوا
کوڑم تہ پیٹھ اسس پیٹھ مال۔ کھوہ بانہ صدا کوڑن تہ کینہہ زبے
شوٹنگ پاٹھو پیٹھ آشا یہ بڑوٹنگ و اٹھتہ، کبرس کوڑن نظارہ تہ وچھن
زیور کوڑا کوڑا اسس دارا وڑتہ۔ واو اس غضبک تہ رڈ، پھیر و اسو
انڈریان۔ ڈوٹک اس کوڑم تہ چھتہ۔ آشا اس فرشس پیٹھ پیٹھ
تہ گتو اسس کوڑھان۔ "ترجمہ کوڑن میں چھ جان مہنت کرنہ آتہ۔
تہ یہ چھ اصلس کچھ انہ اٹم۔

۱۹۶۹ء میں "پیشپ" جموں و کشمیر کلچرل اکیڈمی میں دسویں

کوڑی "پیشپ" مشہور ناول *The Mother* ہند ترجمہ کاشنرز پاٹھو
شایع۔ کاشنرز باؤنڈریز میں چھ یہ ناول علی محمد لون تارہ۔ دیہن حصص میں چھ
یہ ترجمہ یکہ وٹھ اکہ سے کتاہ ہندس صورتس میں چھاپ پیٹھت۔ "نوموئے
چھ یہ" "نیم ڈراپ" تہ ماہ روز سنس پیٹھ اچھ کتہ تہ پیٹھ کتہ دارنیش

دودنہ۔ اچھ مٹرا اوتھ تے کینہہ وچھینہ وراہی لکھ مڈے کٹھتھ وچھینہ تن
 آسہ بچہ چارنہ آمٹرا۔ وٹھ اوسن تہ کر اوتھ مٹو تہ تارو کٹھتھ تھتھ زور سان
 چار تھتھ رچہ مٹرا تہس باسہ یہ جلدے دگ مٹش ووتھان۔ بٹہ اوس تپل
 معہ کلیمت۔ سوہینہ کو تہ تہ تہ تہ رچہ لکھ نٹہ۔ نٹہ دیت بٹہ بچہ کٹھ تہ تہ
 سے مٹرا روز ووتھ دہ، تھ تھ تھ دس مٹرا اٹھ روتھ دگ تہ دود ووتھ
 آٹھ تہ تہ تہ کر تھ مٹرا چھ ہوتھ مٹرا مٹرا مٹرا۔

۱۹۴۴ء میں مٹرا پٹن مشہور روسی ناول نگار لیو ٹالسٹائی
 نے مٹرا مٹرا روسی ناول "وار اینڈ پیس" کے کاٹھ تہ تہ تہ تہ تہ
 چھاپ۔ شایع کور جموں و کشمیر کلچرل اکیڈمی ترجمہ تہ تہ روسی ادائن
 ترجمہ کار چھٹس مٹرا عازم۔ عرض تہ تہ عنوانس تحت چھ ٹینگ حبابن
 لیو کھمت ز "ناول باکہ مٹرا آسہ کٹھ تہ تہ تہ تہ تہ تہ تہ تہ
 تہ
 حصہ تہ..... "جنگ تہ امن" ناول مٹرا شمار چھ تہ تہ تہ تہ تہ تہ تہ
 ناولن مٹرا سپدان تہ آسہ چھ ووتھ مٹرا آسہ سپدان سارے شامکار
 کاٹھ ورتن ولسن مٹرا کامیاب تہ اتھ ناول متعلق چھ نوبل پناہ حاصل
 کرن ولسن مشہور انگریز ادیب جان کالز ورتی مٹرا تہ تہ تہ تہ تہ
 مٹرا لیکھنے آمٹرا ناول مٹرا مٹرا چھ تہ تہ تہ تہ تہ تہ تہ تہ
 چھ دوتھ تہ تہ تہ تہ تہ تہ تہ تہ تہ تہ تہ تہ تہ تہ تہ تہ تہ
 عازم (میکسم گورکی) ترجمہ علی محمد لون ۲۷ ۳۷ جنگ تہ امن حصہ ۳، ۴، ۵
 (لیو ٹالسٹائی) ترجمہ کار مظفر عازم۔

اندکین کردارن، مالشای سترن کتابن ہندوین ہندوستان فی ترجمن تہ مالشای
 سترن زندگی ہندوین اہم واقعاتن تہ کتابن ہندوین ہندوستان تہ شکر دار اندازن
 سترن ہندوین مودولی درجہ کس کا سترن ہندوین مالشای تہ یہ کتاب پران پران
 سمجھن سترن سہولت۔ ترجمہ کار چھ مانان روسی زبان ہندوین خبر اترن آسن
 رکتو چھ تہ انگریزی پیچہ ترجمہ کرن پیوست۔ یہ چھ تہ جیج کتہ پیشپ
 صاحب لون صاحب تہ ستر صاحب تہ چھ تہ ستر ستر داحیل زبان پیچہ
 کر تہ آمت۔ ہم چھ ساری ترجمن ہندوین ترجمہ۔ وہ کو ترجمہ کران کران
 ہم مختلف اپدین ترجمہ کارن و چھ تہ ستر چھ تہ ہندوین تقابلی مطالعہ
 کر تہ پیچہ ہندوین سان ترجمہ کر تہ آمت چھ۔ تیج شہادت چھ کوہ کتہ
 متر میلان تہ پانہ ترجمہ تہ چھ آمت کوہ۔ نو موہ چھ تہ "شہزاد اہلہ
 کھلاوی و کتہ ستر و کتہ تہ کتہ کتہ ستر و کتہ کتہ ستر و کتہ ستر و کتہ ستر
 اس۔ تہ کتہ ستر اس مانہ آمت تہ کتہ ستر و کتہ ستر و کتہ ستر و کتہ ستر و کتہ ستر
 آسن ستر ہار پوتہ کتہ بنا و کتہ تہ آمت اس کتہ ستر و کتہ ستر و کتہ ستر و کتہ ستر
 مرد ستر و کتہ کتہ و کتہ تہ تہ کتہ و کتہ تہ و کتہ ستر و کتہ ستر و کتہ ستر
 متر و کتہ اس تہ کتہ ستر و کتہ ستر و کتہ ستر و کتہ ستر و کتہ ستر و کتہ ستر
 شولہ ماران۔ سو اس تہ ستر ستر و کتہ ستر و کتہ ستر و کتہ ستر و کتہ ستر و کتہ ستر
 اس تہ ستر کران زنتہ سو تہ کتہ کتہ ستر و کتہ ستر و کتہ ستر و کتہ ستر و کتہ ستر
 پتہ پتہ کتہ پتہ و کتہ تہ کتہ کتہ کتہ کتہ کتہ کتہ کتہ کتہ کتہ کتہ کتہ کتہ
 ہم ساری وقتہ کر فاشنہ محبوب کتہ کتہ کتہ کتہ کتہ کتہ کتہ کتہ کتہ کتہ کتہ کتہ

عا جت تہ امن۔ حصا دل صفہ ۴۸ (مالشای) ترجمہ کار مظفر مازم

ملک کی کھیت و داستان

جے ایچ نولز نے چھ "فوک ٹیلیز آف کشمیر" کتابیں شریلیو کھٹ بر

شایدے آسہ دہنچ کاٹھہ زبان ترہہ بیٹھ یوت لکھ ادب آسہ رہ پیچہ ما
تیلی ترہہ راونہ میلہ چھاپ کرکھ محفوظ اسپد۔ اہم پیچہ پیچہ کوکشتہ
جے ایچ، نولز، سیٹن تہ کریرسن مجھن کر تہ پیچہ آسہ ہونٹھ پکناونہ
چھانچہ بھارتی سرکار کہ محکمہ اطلاعات کہ طرفہ سپر "بھارتیچہ لکھ کھتہ" تہ
"دیش ودیش چہ لکھ کھتہ" سہٹھانہ پکتہ برہ چھاپ بیٹھ اندر بھارتیچہ
علاقائی زبانن ہندی و افسانہ (کھتہ) کاٹھرس شرتارنہ آسہ "نولز میٹرن
"فوک ٹیلز آف کشمیر" تہ شرتارنہ آسہ کاٹھرنہ لکھ کھتہ "ہاترن ٹیلز" سوہرن
شرتارنہ چھہ گاہ کھتہ "بھارتیچہ لکھ کھتہ" کاٹھرس شرتارنہ ادس کاٹھرس
شرتارنہ برتر کرکٹ برابر پوز اکتہ ادس نہ سہانہ لکھ کھتھن سہتہ کاٹھہ لکھ
۱۹۵۵ء یس شرتارنہ لالہ رخ پلکیشنن نور محمد روشن نہ سوہراو میٹرن ترہہ
دلپلہ "پوشہ تھنر" ناوس تخت شرتارنہ چھاپ ۱۹۶۱ء یس شرتارنہ
چھاپ و ایس ایس، سادھو صاحبن انگریزی پاٹھ پیچہ شرتارنہ لکھ کھتھن ہنہ
سوہرن۔ یوہ نہ آسہ کاٹھرس شرتارنہ لکھ کھتہ ہیکو۔ اوت نام او کاٹھرنہ
پاٹھ لکھ کھتھن ہنہ تیداد ۱۰۱۔ ادان کرکٹن رہ سہ صاحبن کر "موتھنہ لکھ ناوی
کیٹھنہ دلپلہ پنچن ہنہ خاٹرنہ ناجی منور صاحبس ستور لکھ ۱۹۵۹ء یس شرتارنہ
چھاپ تہ پیچہ ناجی منورن تہ بال کرکٹن اکتہ کتاب "موتھنہ پیچہ" ناوی۔ پیچہ کر
اختر محمد الدین تہ پشکر بھان صاحبس سوہراو میٹرن لکھ کھتھن ہنہ سہا کھ
سوہرن۔ "کاٹھرنہ دلپلہ" ناوس تخت جہون کشمیر کلچرل اکیڈمی چھاپ
پہ سلسلہ ردو جارہی تہ ۱۹۶۲ء یوکن سوہراو کلچرل اکیڈمی پیچہ ترکٹھنہ

۱۰ "تہ یہ وہ شخص تہ کھوتس آختہ بڑا رکھائی تہ آتہ پیچھے اس سرکہ پیچھے
 لیوڈ نظر پوان تہ تام لوگ کو چہ مئے انسان ہند سغ شور گزہ ہند تہ کرین
 ہند پکت اس پوٹاس سپدہ۔ آختہ بڑا رکھائی اس آختہ دہ ریکہ پیچھے
 دروانہ اس لینہ پوان۔ مئے کڈ آتہ مئے نظر تہ وچھان چھس آختہ پوان
 سوار زن تہ پھل تہ زون میو تابان۔ اس بر وٹہ ہر وٹہ واریاہ غلام
 تہ فوج آتہ سپدہ ہند ہر پکان۔ آختہ سلسلہ مئے چھے بیا کہ کتاب تہ پوان
 سوغہ کپہ پروفیسر شام لعل سادھو ہا ہن "ویمچہ ہند کلمہ" یہ کتاب پسو۔
 ہر موہ کھ پیشہ ز۔ کرن نگر سرت پگر کہ طرف گوہ ۱۹۶۸ عیس مئے تہ ۱۹۷۰
 یس مئے چھاپ۔ آختہ کتاب مئے چھے ز توہ لہ کچ لہ کچ کہتہ "ہند اگر چھ
 سہ توہ لہ مئی موادیس کلہن پندہ ہند پیچھے پیچھے پندہ زادن چھس تام آوسو مئے
 کہتہ چھے کشپیرج ہستی، دانہ ہندیو سرت پگر، بو مئے تہ لولہ۔ ہند لکھا
 ہر کلہن چھو، دانہ دت، ہشاہ، علی مردان خان ہند۔ آختہ کتاب تہ چھ
 ہمن مرکزی سرکار کہ ایجوکیشن تہ پوختہ سروسر ہند پگری ہند طرفہ آختہ ماس
 دہ پیہ پیتا مہ میو لخت۔ کھفخن ہند زبان چھے عام ہمن تہ ساد۔
 جموں و کشمیر چہ کلچرل اکیڈمی چھہ "کلیلہ دمنہ" ہست مشہور کتاب
 تہ پروفیسر مرغوب بانہا ایس آختہ ترجمہ کہ نو مئے پوہ یہ چھہ وٹہ چھہ
 سپدہ۔ مئے چھہ یہ ترجمہ چھہ آرتھ زبان چھہ بڈ دپسپ۔ تہ
 ترجمہ کارن چھہ پوہ پوہ ترجمہ کہ نو کوا دات نظر تہ ہند وٹہ پوہ پوہ
 پیچھے تہ شور زبان چھہ ترجمہ مئے خاے نظر گزہان۔

ع ۱ " نیب " فروری ۱۹۷۰ء - کھنوپرسام - امین کاہل .

تاریخ، تنقید و ترتیب

سازدیم کس اکتہ شوبس کون آونہ وارچس کالس کانہ تو بہ
 دینہ۔ عبدالاحد آذون لکچر کتیری زبان اور شاعری "ناو کتاب مگر اردو
 پاٹھو بوسہ پتہ کلچرل اکیڈمی نظر گذر دیا وحتہ ترن حصن متر چھاپ کر
 امہ علاوہ پکھو جلال کول تہ پروفیسر شپ صابن کینہہ مضمون پوزیم
 تہ آک انگریز و پائشی پاٹھو لیکھنہ۔ پتھو مضمون کا شری پاٹھو لیکھنہ کس
 دیت گود پروفیسر محی الدین حاجی صابن تونہ۔ پتھو پتھو کینہہ مضمون
 سپد و پرتاپ میگزینس متر چھاپ۔ بیپہ لیو کھ رحمان راہی صابن اکھ
 مضمون "مارکسی ادبی تنقید کیا گو؟" یس می ۱۹۵۲ء کس کو تک پوش
 رسالہ متر چھاپ سچن۔ پتھو صابن لیو کھست پتھو اکھ مضمون سچن
 "کا شری شاعری ہند گو؟" کال، عنوانس تخت کا شری پاٹھو کو تک پوش
 کس رسالہ کس گو؟ دتیس جلدس متر چھاپ۔ حاجی صابن پیم مضمون
 لکھو تھو متر سپن کینہہ "کا شری شریج کتابہ" متر ۱۹۶۱ء یس متر چھاپ۔
 یہ کتاب چھے کا شری زبان متر مختلف قسمہ کس مضمون متر گو؟ پنج سونہ
 حاجی صابن چھے ریاستہ جہ کلچرل اکیڈمی اکتہ کتابہ گو؟ دتیس یس امہ
 دتیمت۔ اکتہ متر چھ مختلف عنوانس تخت مضمون باگر آونہ آہتو۔ مثالہ
 پاٹھو مضامین، مقالات، تنقیدات، تمثیلات، لوک کھتا، مترجات
 تہ متفرقات ترجمو، لکھ کھتو تہ ناٹکو علاوہ چھ اکتہ متر نفسیات کس
 مضمون عس پیچہ اکھ مضمون "خابک عالم" تاریخ کس مضمون عس پیچہ
 اکھ مضمون "یورپی حکمرانی" — کا شری ادبی کینہہ روایث، دتہ
 زمانہ ہندو زہار، سانیہ از کرچہ شاعری ہندو تراپ، ادب تہ ماحول

آمت تہ ثابت کر دے آمت ز کا شہزادی چھ مختلف قوموں تو زبان نشہ
 فاضل حاصل کورمت۔ "کا شہزادی لکھ ادب کا"۔ "کا شہزادی تلیم کا شہزادی
 ثقافت کا کیشہ" "کا شہزادی نشانی" "کا شہزادی تحقیقی"۔ "کا شہزادی تلیم کا شہزادی
 ہند حملہ تہ قبضہ" "کا شہزادی کس موضوع سے پہلے"۔ "اس پرے حاجن بختیہ
 صوفی شاعر تہ ٹیگور بختیہ" "کا شہزادی تلیم کا شہزادی"۔ "کا شہزادی تلیم کا شہزادی
 چھ ۱۹۶۵ء میں شہزادی تلیم کا شہزادی"۔ "مقالات کتاب
 پہلے چھ پہلے" "کا شہزادی تلیم کا شہزادی"۔ "کا شہزادی تلیم کا شہزادی
 ارتقائی فاضل کا شہزادی تلیم کا شہزادی"۔ "کا شہزادی تلیم کا شہزادی
 مراد کا شہزادی تلیم کا شہزادی"۔ "کا شہزادی تلیم کا شہزادی
 کیشہ کا شہزادی تلیم کا شہزادی"۔ "کا شہزادی تلیم کا شہزادی
 تہ سیاسی و اجتماعی اسو"۔ "کا شہزادی تلیم کا شہزادی
 مختلف سیاسی دورن تہ سماجی زمانہ شہزادی تلیم کا شہزادی
 "کا شہزادی تلیم کا شہزادی"۔ "کا شہزادی تلیم کا شہزادی
 سلسلہ بیتہ"۔ "کا شہزادی تلیم کا شہزادی"۔ "کا شہزادی تلیم کا شہزادی
 مثلن پہلے"۔ "کا شہزادی تلیم کا شہزادی"۔ "کا شہزادی تلیم کا شہزادی
 "کا شہزادی تلیم کا شہزادی"۔ "کا شہزادی تلیم کا شہزادی
 قوم کی یادگار"۔ "کا شہزادی تلیم کا شہزادی"۔ "کا شہزادی تلیم کا شہزادی
 تیر طرز جاہ جاہ میلان اہل سہرے چھ شہزادی تلیم کا شہزادی
 دلچسپ بنان مثلن میلہ یعقوب شاہ ڈک زہر کھمبہ بہرہ کا شہزادی

مشرمان چھ۔ حاجتی صاب چھ اٹھ متلن لیکھان۔ اٹھ تکھ اوشند تو بوت
 تہ واند نوو کھ اٹھ پیچھ اٹھ پیل دور، یوسف شاہ نس مقبرس نیش بسوک
 کائس نثر۔ بیم دو نوے مقبر چھ کام ہستہ از وبار۔ نہ چھ کائس نثر پرخ
 ناشرناں لید زن تہ نہ محکمہ آثار قدس پین دہن مقبرین مرختہ کر پنج فرستہ
 آمرا۔ اسد پرے شائیرس پیچھ قلم تکتہ چھ تکتہ سوانخ، تکتہ زندگی ہند
 پس منظر، طرز بیان، موصو، فنکاری، تخیل، مرکزی خیال، تصوف، اکس
 اکس کتہ واش کڈان۔ ٹیکور نہ شائیری ہند و امتیازی موصو صیات بیم
 تیمو ہاوی متو چھ ہیکن ٹیکور سند فن سمجھن شر واریاہ مدد کر تہ۔ لکھ رس
 رکتا بہ شر چھ "نثری لکھ ادب خاکہ" سے مضمون زھو طراوت سے مقالات
 شر چھ۔ زانہ لکھ پیچھ پر سپوزناں "چھ" سائہ ثقافت ک کینہہ تاریخی نشانہ
 مضمون بک تلخیص۔ پڑا، بٹہ بٹہ، شر و کشدن تہ حیدر توکان تہ شوے چھ لکھ ادب
 سینو واطھ نقادان۔

۱۹۶۲ء میں شر سپند غلام نبی خیال صاحب کو رکت مشہور یونانی فلاسفر
 تہ نقاد ارسطو ستر بہترین تنقیدی کتاب "پوائیکس" بک ترجمہ چھاپ اٹھ
 تہ چھ "پوٹیکس" ناو تھاونہ امت۔ گوہ کتہ شر چھ خیال صاحب تیمہ زمانہ کہ یونانی
 ایضتھنک، اتہ کین سیاسی تہ سماجی حالات ہند، ارسطو ستر زندگی، تکتہ س
 بحرس، تکتہ ن علمی خدمات تہ پوائیکس کتاب ہند اہمیت تہ کہ کو رکت، تہ تہ کہ
 چھ پوائیکس سمجھن شر مدد دوان۔ یہ کتاب چھ تیمہ زمانہ کہ یونانی کس شہری
 سرمایس پیچھ تنقید۔ یہ کتاب چھ ستر بولتھ موجود روز شر کتاب شور و

کاشف از پنج تاریخ لیکھنؤ میں باقاعدہ تصانیف بطور اوتار
کرتن رہیں صاحب دس پہلی کتاب "کاشف از پنج تاریخ" ہندو گہ ڈنیک حصہ
سین ۱۹۶۵ء میں شریعت۔ یہ کتاب چھ ۱۲۰۰ء پیچھے ۷۷۵ء میں نام
ساز از پنج تاریخ گوہر گنج مشرقیہ تہ تمہیں مشکلین ہندو ذکر کران ہم یہ کتاب
لیکھنؤ دوران تہیں بڑھ آیتو چھ تہ پھر کوئی اوتار یہ حصہ کا نہ کتاب
لیکھنؤ آیتو چھ۔ تہ چھ کینٹرو مجبور یو کو تحقیق سندور تہ نقیہ
سینو سینو سینو کرناوان تہ یہ چھ پوزر ہمیشہ چھ تحقیق

نیر کو ط آسان تہیۂ تنقیدک۔ اچھے مٹر چھینے کا نہ شک تریختہ کامہ رہی سہر
صابن دس شلمت چم، سوسہ چھینے سمیٹا دوکھ۔ گاثر زبان چھینے دہ علمی
زبان بنے مٹر۔ اچھے مٹرے تنقیدی یا تحقیقی کام کرنے نہ کیا۔ عا حینی صاب
ہوین کینٹرن زک دزن ہتر کو کشمشو سستو کو نادر تار لگے۔ رہا زاجہ اہم
وتہ ہندس وتہ گتس وارہین دولابن لگن پیوان۔ گو نہ ماتن ہند کلام
چھکر اوتہ آسن، حالانکہ ہنر کی، کامہ ہند نہ چھکر تنقیدی لفظن ہنر

ما اشد اذبح نذیر بخ. جلد اکھ. اوتار کشتن در مبر صفحہ ۱۲

پارے تیرے سارے کھوئے ہو چہ چیز تیرے زباں میں تیرے سینے پہ بھٹا اندر نہ وہ تیرے
 کا نہ کام سپید بھڑا سہ؟ رہ بر صا بنو تیرے کتاب چھ نرن حصن پیچھے مشتاق
 گوہ ڈنیک باب چھس اب بھرنش زمانہ بڑو ٹھیکہ کا شر زباں میں تعلق دویم
 باب اب بھرنش تیرے کا شر زباں میں تعلق تیرے ترییم باب کا شر ادب کین الگ الگ
 زمانہ میں تعلق۔ دویمیں بابس شر چھ تفصیل سان کا شر زباں میں تعلق کر س
 وہ تلس، پوٹنس، دنیہ پن زبان سیتو امہ کیں تو لقس، عبرانی زبان
 تیرے کا شر، سنسکرت تیرے کو شر ہون سلسل جان پاٹھو دل دین آمت تیرے مختصر
 چھکھ یہ ارتقا تیرے حصن ناگ پشاج کال، پر اکرت کال تیرے از کالس مشر
 با کر و مت۔ ترییمیں بابس شر چھ کا شر ادب، پشپ صا بنہ کول صا بنہ
 تیرے حاجتی صا بنہ کال باگے (تقسیم ادوار) تیرے تذکرہ کر تیرے پنیہ صا بنہ
 ژون دورن شر با کر داوان۔ گوہ کال یا نرگن بھگتی کال۔ ڈرن کال
 یا شر کال۔ ڈرنایل کال تیرے از کال یس دوم حصن یا نے مجور آزاد تیرے
 موجود زمانس شر با کر اوئے آمت چھ۔ پشپ صا بنہ ریم دور مقرر کر کو مہو
 چھ تیرے پیچھے تنقید کران چھ لیکھان۔ پر بند کال اکھ الگ دو مانن
 چھ تیرے زمان تیرے کیا ز دوم یو تریو کتا بو یغار چھ تیرے امہ دورک کیشمہ تیرے
 موجود۔ ۱۷۵۰ء پیچھے ۱۷۰۰ء تام اکھ الگ کال مانن تیرے چھ تیرے
 زمان، تکیا ز ۱۷۵۰ء پیچھے ۱۷۷۵ء تام چھ تیرے اکھ لولہ دلیل تیرے کا شر س
 شر لیکھ تیرے امہ۔ محمود گامی چھ کا شر س شر مشنوی تیرے دس فنس
 دس تلمان۔ یہ مشنوی چھ ۱۷۸۵ء شر مشنوی لچھو مشنوی پنس دعا کیں

نو بؤتس شتر چھہ تم پیر شاریکھان ۛ

ہزار دوصد بود از یکی کم گذشتہ ہجرت سردار عالم

پہ چھہ مشنوی شیرین نمہ سروک شار ۱۱۹۹ھ چھہ تم ۱۸۷۵ء مانان - بیٹہ چھہ

او ہند طرز استدلال ہنا کمزور باسان - مون ز شیرین نمہ سرو مشنوی آہ
۱۸۷۵ء بس شتر لیکھنہ - گھر پکتنہ نیود ز یہ چھہ محمود کاٹھو بنو گوٹہ پنج مشنوی

یہ صہ تم پچھو — برونٹھہ پکتنہ چھہ تم لیکھان " از کال (جدید دور) ۱۹۰۰ء

پہ چھہ شور و کون تر چھہ ٹھیک باسان - یو دوسہ یہ کال ۱۹۲۵ء پچھہ

(چہ راجہ ہری سنگنہ تخت پراونہ پچھہ) شور و کرو ز یاد بہتر سپد، رنگیاز

کا شتر شیر شتر چھہ اکھ نو جوش تہ رنگ اتی پچھہ درینٹھہ پوان "۔

پچھہ کٹھو چھہ پرفیسر جے لال کول صاحب بس تقسیم ادوار سہو تہ اختلاف

کرات تہ لیکھان زیم دور چھہ بادشاہن ہندین و کھر و کھر خاندانن راجن

تہ نوابن ہند بس طاقتن، تہندس تخت پراوشن تہ تخت راوراوش نظر

مل تھاوتھہ کرنہ آہو۔ ادب تہ فن چھہ تواریخی تو، مین تہ رکو جارت ادیزان

تھاوتھہ آہت۔ بادشاہ بلنس سہو سہو شایری تہ ادبک مزاج اتھہ حدس

تاں ڈالن چھہ زمان " پرفیسر حاجی صاحب تقسیم ادوار چھہ پونٹھہ

مانان ز " حاجی صاحب چھہ یم کال کا شتر شایرین ہند کلاٹک نوٹونہ

ترتیب دنہ خاطر گھر سہو۔ امہ کامہ خاطر اس پیر شتر راجان تہ نفیس دیونہ

گو اسو سہو کھہ نو یم ادبی تار پچھہ ہند کال مانٹھہ

کتابہ ہند بس دویمس جسٹس شتر چھہ سانہ ادبہ کس گوہ کالسن

۱۷۲۵ء کا شتر ادینچ تاریخ۔ ادنا کرشن رہبر صفحہ ۷۰، ۷۱، ۷۲

پہلے بحث کرنے کی امت یہ دور چھ ۱۲۰۰ء پہلے ۱۵۵۵ء تاں دایرہ امت
یختہ حصص شریعت تو باب۔ گوڈ لفظ، تصوف، تزکیہ فلسفہ، سون
تصوف، اللہ بزرگ، نظم و نثر، لالہ دہ، شیخ العالم، بدشاہ تہ کوثر ادب
چھینود تہ زوال، واکھ تہ شرک — تریبیمیں حصص شریعت سائے ادب کس
دویمیں دورس یانے وژن کالس پیٹیک وق ۱۵۵۵ء ۱۷۷۷ء یس تاں
مقرر کرنے کی امت چھ، پہلے بحث میلان۔ اختہ حصص شریعت دور پائے
باب۔ گوڈ لفظ، وژن، خبہ خوتون، ارن مال تہ شریعت لیکو دویم کیشتہ
گوہ مات۔ رہبر صابن چھ پڑھتہ ادبی دورس پہلے قلم نون وژن امیک
سیاسی تہ سماجی پس منظر نظر تل خدومت تہ تختہ دورس پہلے رتمن
حالاتن ہندو اتوک پور تہ کرم کورومت۔ لکھالاتو سیتو کم ہنج آیہ بارس
کم مخریکہ کیٹ پاد تہ کیا دیمن سوالن چھ جواب دینچ کویشش کرنے آمڑ۔
یشتن تہ پانس برابر ہی ایکہ تین چھاکہ بیس محققہ ستر راہ ستر اختلاف
کورومت تہ جرتہ سان یہ اختلاف صحی ثابت کرنے خاطر دو جوکت دتی ہو پودہ
کتہ کتہ جابہ اختہ شریعت پور کامیابی چھاکہ تہ سپر مڑ۔ بہتہ بن خیلان
ستر تہ ہیکہ تھتہ کتہ اختلاف کرنے پختہ، پختہ کتہ سیمو پانہ دویمیں شریعت
راہ ستر کورومت چھ۔ وہ کتہ یشتن یہ بحث ملن چھ بے موقع، امہ
سیتو لکھ کتہ زیمچہ تہ سون موهنو چھتہ تھتہ ستر توتن تھاوان۔

رہبر صابن چھ پندہ مقدور مطابقت رتمن سارے کتابن نظر
کدڑ دڑ مڑیم بہ کتاب لیکھنے وژن دسیاب چھ سپد تہ پچھ مڑ تہ
پہلے رتمن منور کورومت پیمڑ چھ۔ تہم چھ نہ صرف مورخ سند فرض انعام
کیتمت، بلکہ ارس محققہ سند تہ ارس نقاد سند فرض تہ تہ یہ چھ ارس

سند کا ایتر ارض روز نامہ خدمت "سربنگر کین وارین شمارن مژریمہ کونوہ نینو
زلفظن ہندس پھیرس چھتہ پور وانش کڈتہ آمت تہ جاد چھتہ قیاسن کام
ہینہ آمژ کیشن علاقن سمیتو چھتہ تھو کیتہ لفظ یا تھن لفظن ہند پھور
منسوب کرنہ آمت، ریم نہ تہ میلانی چھہ۔

موتی لال ساقی صاحب تہ کور پینہ حسابہ اکتہ کتاب بیچٹہ اظہار خیال
تہ تمیک ہر تر تر اوس ہی، ہوشس مژریمہ دون اکتہ کیشن و نقادو "پڈو
رہ نامہ" تہ بہر حال سیم ایتر ارض وزن دار آسنہ باوجود تہ بیچٹہ کتاب بہ مژر
پڑھہ خامی آسنہ باوجود چھتہ پڑھو فی لایق اکتہ چھتہ پڑھ قدر قیمت تہ
ساروے کھو تہ پڈ کتہ چھتہ پڑھو پڑھو محنت تہ کتاب لیکھن مژر کرنہ
آمژ چھتہ، تیج مثال تہ ہیکٹہ میلہ تہ کتاب چھاپنہ خرچک اکتہ چھہ
تہ چھہ اکیدیمی برداش کور مت۔

کاشنر ادبسن مژر سیز چھہ تنقید کس موعنہ عس بیچٹہ ۱۹۴۳
یس مژر عبد الاحد حاجنی شوزا کتہ لکھ کتہ کتاب ہین "کاشنر ادبسن بیچٹہ اکتہ نظر"
ناوہ کلچرل اکیدیمی ہندو ملی مد تہ چھاپ۔ آمہ پڑھ کتہ مژر چھہ پروفیسر
حاجنی صاحب لیکھان "یہ کتاب چھتہ کاشنر ادبسن کیشن صنعتن بیچٹہ اکتہ
تاریخ وار تبصرہ تہ کیشن ادبی نراین ہند اکتہ موعنہ صریحہ میلہ آسو
پہ وچھان چھہ نرسانہ ادبک تنقیدی سرمایہ چھہ باتہ مختلف رسالن مژر چھہ
نتہ نقادن نشہ چھپاونے، آسو چھہ زانان پڑھہ ہیش کتاب تہ چھہ سمٹا
غنیمتہ یکتہ کتاب مژر چھہ قدمہ پتہ قدمہ و اعظانہ انداز بیان
پڑاونہ آمت یس جدید تنقیدس اندر اکٹہ عاب چھہ پوان ماننہ یا اکتہ اندر
چھہ اکثر جابن حوالہ روستہ یسین ہینر راے نقیل مژرہ آمژ"

لیکھن دھول چھوڑوئے جو انی ہندو مرگلو مٹرو پکان بیگمہ موجب تہندو
 واریاہ تارکھی سقم قابل عضو مانہ پین۔ امہ چہ نوئی گننراوانی چھہ تم ونا
 زوارہین رالن تہکت بن چھندوق پینہ پچھتہ تہ بیہہ دیہ "نوپہ دعوت
 تنقید"

بکھاری چھہ پانہ وناں زیم مقالہ چھہ "۱۹۶۷ء ایس مٹریکھتہ
 آمتو بیلیہ کاٹھر امتحان Honours دینچ تیاری اوئس کران
 پین مٹر کرے کوئش کیشنن ادبی ترائن ہند موخہ پس منظر
 پیش کر پینچ تہ کیشنن صنفن ترتیب وار تبصرہ تہ تنقیدی گوہنن سامہ پینچ
 اٹھ کتابہ مٹر چھہ شن عنوان پچھہ مقالہ (۱) ادب تہ تنقید (۲) کاٹھر س
 ادیس مٹر دپلن ہند مقام (۳) کاٹھر ڈراما (۴) شاعر تہ شو عور (۵) شاعری ہند
 فن (۶) کاٹھر شاہ مرزا۔ پین مقالہ متعلق پیم کچھ مئے ونہہ آسہ پینن کن
 چھہ پروفیسر حاجی حاجی گوہ کچھ مٹرا شاہ کورمٹ۔ امہ علاوہ ونہہ پینوئے
 ز پچھس مٹوئس پچھہ قلم تلے تہ پچھہ مقالہ اگر امتحانہ خاطر تہ لیچھہ
 آمتو اسو، پین ترتیب دتھ چھپ کر ناوتھہ یار ترائوٹک جڑ پچھہ چھہ مبارک
 پچھہ بیلیہ پچھہ مشق ادب پچھس مٹوئس پچھہ باقیہ کی سان کینہہ لکھن
 لوہ ہوان اسن اکس نوجوان ہند پچھہ کوئش میکیہ مشراونہ پچھہ پچھہ کتابہ
 چھہ پین قلم تہ مٹوئس کہ اینبار چھہ پینہ پچھہ قلم کہ دینچ کتاب تہ اٹھ چھہ
 تارکھی اہمیتہ۔

۱۹۷۲ء ایس مٹر سپرموتی لال ساقی حاجی "کاٹھر" ناوہ کتاب

۱۹۷۲ء ۳۷۲ کاٹھر ادیس پچھہ اکھ نظر۔ عبداللہ حاجی جلفہ ۱۲۰۱۱، ۱۲۰۱۰

اکیڈمی ہندو ملی مدت ستر تو چھاپ۔ یہ چھپے کا شہر ادبیچہ نثر چھپ ہندو سلیس
 کتاب۔ مگر اٹھ ہیکو نہ نثر پرچ ورنہ۔ اٹھ پیہ جادو کھو تہ جادو اکھ تذکرہ
 ونہ پتھ، مہ تہ نامکمل، اٹھ اندر چھ لگ بگٹھن شایرن مہند تذکرہ...
 دسلا پچھ عبداللہ آزادس پیچھ کرنہ اُمت۔ اٹھ کتا پتھن پیہ کتھ ونہ
 ہس کن پتھ۔ تمن متلق چھ ساقی صابن پائے اشارہ کورمت "پنہ نین ہمعصر
 نہ نسبتہ لیکھن چھ پیہ وٹھ اکھ مشکل کتھ راونہ اُمت۔ بنان چھ زبے اُن
 کینہ غلط اندازہ کرکھو یا مے ما آسہ دوستی ہندو امارن نال دولمت...
 کتا یہ ہند منصوبہ ہسا ونہ وزاوس مے دایرمت زبہ کر پتھ کتا یہ شرتہم کھن
 تہ پورہیم کھن آزادس تہ پورہنے روکو متھو سو۔ مے چھ ونستاں سوہ چھ کرا ل
 کرم بلند، احمد بٹہ واری، لکھنا کاتھو، قادر پٹھو، شاہ غفور، نشہ
 پٹھ، غلام محمد زاغ، تہ کشتوار کین کتھن پتھ کالہ ہندون گہ نہ وائن
 ہندو تفصیلی حالات سو میرا کو متھو۔ یہ مواد چھ سپٹھا زیادہ تہ اٹھ پیٹھ
 ہیکہ اکھ علاحدہ کتاب تیار سپد پتھ۔ آمہ کتھو باسیوم تہ یہ مواد پتھ کتا یہ شرتہ
 شامل کرن جان..... کا شرتہ ایزی روٹ پیٹھ شرمہ ڈیو لیس شرتہ اکھ
 رنگ..... میانہ پتھ کتا یہ شرتہ چھپہ اٹھ تھچہ متلق شایرن پیٹھ لیکھن
 وز کاتھ بحث موجود، امیک وجہ چھ میا فی کتھو پتھ اٹھ رنگس چھ ورنہ براد
 تہ تھپہ مارنہ..... مے چھ ایچساس زبہ پتھ کتا یہ شرتہ کونڈہ بیہ تہ
 وارہین لیکھن والہن ہندو کرا اُن مکر وق کو نہ پتھ..... کا شرتہ س
 شرتہ چھ تذکرہ لیکھنک سلسلہ بلکل نوو، نیکیاز امیر، قسیم کاتھہ پورہیم نوو
 مہندہ آسہ تہ وٹھ کتھ..... لیکھن والہن چھ مانہ وٹھ وٹھ تہ مین

بیوان تہ وقتہ کتھتہ^۱۔ لہذا چھتہ پچھن ابترافن ہنڈ کتھ کتھ روزانہ
 "انسان رمہ پریس دوتا مئے نش بہتہ چھ سہ چھ محمد حسن پانے کروتو
 اندازہ یہ تنقید چھا، یارڈ چھا کتھ چا پڑسی چھتہ..... ساقین چھتہ
 دارین شایرن تہ کاشن شرجاے دڑ ہنڈ دزن دیوٹھ پھن باسان
 چھ شمس الدین غمکین، غلام محمد غمکین، غلام احمد عابد، سجدہ سیلانی
 منظوم شمس، غلام احمد کاش، نشاط انصاری، تنہا انصاری، تنہا نظامی
 امریندولی، عبدالرحمان آزاد، سرواند کول پرمی..... بیترہ^۲ دس گواسترا
 چھ پنہنہ چا پڑھی تہ درست۔ ارمہ علاوہ چھ ہم ابترافن جاد دزن دارتکیا
 پرمین نہ سبھتہ چھتہ ساقی صابن پانے کینہہ دو نعمت۔ کابل صابن تذکرہ
 کران تہ شسرن "پوتہ پڑو" تہ "بیتہ سٹے پان" کتابن نس سامتیہ اکیڈمی
 ایوارڈ میلٹک ریاستی کلچرل اکیڈمی ہند ایوارڈ میلٹک تہ نیب رسالہ
 ذکرہ کرن، سنتوش صابن ذکر کران ماہوار رسالہ "کوشرا ادب" مشسرون
 ہجیون ذکر کران "کاش" اخبار کال کھاسن شراون، ناوم صابن
 سویت لینڈ ہرو ایوارڈ میلٹک پنے نہ دین، راہی صابن، غلام رسول
 کامکار تہ غلام رسول نادی صابن زاسنہ غلط لیکھن تہ ناوم صابن زاسنہ
 نہ ماون بیترہ^۳ یا پڑ "ساقین چھتہ دتا ولی شز کتاب اندواتنا و شز.....
 زھوہ چس کام بہتہ ہیکہ ہے کتاب سہٹھا مارک شز بہتہ..... کتابہ ہند
 آڈو باڈو نظریہ حقوختہ تہ ہیکہ ہن جان تہ زبیر شاہ ناوم نہ پیش کرنہ چھتہ

عاکاش۔ موتی لال ساقی۔ گوہ ڈو کتھتہ^۲ شیراز ستمبر دسمبر، (تبصرہ و سٹل
 پریس فیض ۲۴۸، ۲۴۹، ۲۵۰) (کاش شیراز ستمبر دسمبر ۱۹۶۴)

تاریخ نہ تذکرے سہی، پور کمی تہ کوتاہیہ آسہ باوجود چھ اٹھ کتاب بہ پٹن
مقام، پٹن مہول تہ پٹن قصبہ۔

”کاشتر شائیری“ ناؤر چھ تنقید کس موضوعس پیچہ ناظر کہ لکھا
سٹریسیا کھ کتاب اکیدی ہندو ملی مدۃ ۱۹۰۲ء یس منز چھاپ۔ اٹھ چھ
ذو باب، کاشتر شائیری تہ تو نہجہ، شائیری ہندی، شائیری ہند
منصبہ، شائیری ہندی عاشر (یختہ منز خیل، محاکات، تشبیہ، استعلاء
وانتا ویر، لفظن ہند، حقیقت تہ پتیم کتھ ہندی عنوان اڈو چھیکہ
کوہ ڈکھتہ منز چھیکہ لکھا، پانہ لیکھا۔ ”یختہ کتاب بہ منز چھیکہ تو تراپہ نظر
تل تھاؤر تہ رومہ رکانہ و چھیکہ شائیری ہندی ترہہ دکھتہ آہر کرہ
یختہ منز پڑامن از مودۃ کارآمد طور طریقن، وصفی تو میزان ہند
دایمی تہ پوشہ ون مہول مقرر سپدن ممکن ہند۔ یختہ اندر چھیکہ شائیری
سیتو داٹھ تھاؤن واکو ترہہ حصہ و ہر ہندا و آستو، یم دن شائیری
منز کتھ کرہ چھیکہ کرہ چھیکہ بلکہ چھیکہ ہندی ہے بور تیس دانس پٹن
و سیکھ تہ ہر کرہ اسد لازم، تہ دن کو تہ ہندی شائیری نکھ و سیتو
چھیکہ نامکن۔ یختہ منز چھیکہ اکھ شائیری ہندی و نارپف یا نے شائیری کیا کتھ
دویم شائیری ہندی منصبہ یا نے کام کیاہ چھیکہ تہ ترہیم شائیری شرم کنار
چھیکہ عام طور یم اٹھ کامیاب ادبک مقام بخشان چھیکہ... یم کتھ یختہ
کتاب بہ منز آہر چھیکہ ترہیم ہندی تو لکھ اگر دن سید سیدو سیکھ نام سیکھ وچہ
سیتو چھیکہ یا ایک دایم چھیکہ تھو دورس پیچہ مکر تہ لور کو چھیکہ اٹھ وچہ
آہر ہندی۔ ”شائیری ہندی نارپف“ عنوان سیکھ تہ سیکھ، سیکھ، سیکھ
واکاشتر شائیری ناظر کہ لکھا، چھیکہ کتھ۔ صفحہ ۱۹

مشہور۔ ادب میں ہندو شائری ہندو تارپف دینہ آیتو آسنو پوزنہ چھینہ میلان۔
 شائری نسبت چھ جادو تر مغربی زبان نوو وٹو کن انگریز ادب میں ہندو
 گرویتو تارپف میلان مستشرقین، یونانی تہ باقیہ چھ کال کھاتس تراوہ
 آیتو۔ پانہ کا مشرین ادب میں یا شائری ہندو کیا خیال چھ شائری متعلق تہ چھینہ
 دوتہ آیت۔ "شائری ہندو منصب" عنوانس تحت تہ چھ انگریز حوالے جادو۔
 کا مشر پو مثالو سیتو چھ جاپہ جاپہ کھن داش کڈہ آیت۔ یہ کتاب چھ کاتر
 ادب میں متر جان مقاس لایق۔ امہ علاوہ چھ محمد یوسف ٹینگ صاحب مضمون
 "رنگن ہنیز پارو زان" اکھ یادگار تنقیدی مضمون۔

شائری ہندو یس سرمایہ اذنان ایکٹیمی ترتیب دیا و نو وٹ چھ، تھتہ
 کن چھ یلینہ امہ کیو اشار پکون ضروری ترتیب کارو چھ پن نقد نظر
 نشر میں بیان کو دیت۔ پرکاش رام گرو کا میو "کاتر رام" چھ پرفیسر
 بلجی ناٹھ پندتو ترتیب دتہ تر۔ تر من صنفن ہنیز گہ ڈکھتہ تر چھ اٹھ
 کتاب، اصل رامایہ "نیمہ کیس صنفن" ترجمہ تہ ترجمہ کارس متعلق و تر ہندو
 کیٹہ کتھ و تر ہندو یہ کتاب چھ ۱۹۴۵ میں متر چھاپ سپر متر۔ پروفیسر جی
 صاحب چھ و اب پرے میں دیاب کلام ترین جلدن متر "دیوان و اب" ناو کو
 ترتیب دیت تر جلد چھ چھاپ سپر و تہ ترتیب چھ چھینہ نے کو دتہ
 جلدس متر چھ دتہ صنفن ہندو پیش لفظ۔ یہ تہ متر پروفیسر صاحب میں
 خاص محققانہ انداز میں کلام ترتیب دتہ تر کہ، و اب پرے پندرتگی
 تہ تہ ادبی کارنامن۔ تہ کلام میں نو بین پیٹھ اکہ اکہ تہ تفصیل سیتو
 قلم تہ چھ۔ تہ کلام میں مثالہ تر اٹھ تہ تم پنہن کھن در پاد کو
 خاطر پیش کرکھ چھ امہ پیش لفظ مول ہر راوہ آیت۔ گتہ گتہ جاپہ

چھئے اکھ عجیب فرق نظر کرتے تھے۔ خبر یہ ما آسید کا تہہ شیر غلطی۔ سالاہ
 ناسن تلیق چھ لیکھت، عنوانس تل نا پرخ تصنیف ۳ اشعبان ۱۳۲۱ھ
 بمقام زال و ن مطابق ۱۹۰۳ء عبارتس منز چھ لیکھت عام مورخ چھ
 لیکھان ز مجلے ۱۹۰۳ء کس رتہ کالس لوگن پیاپے ۴۸ھن کشتن روکتہ آو
 یہ سہلاب مکر وہاب چھ بسم اللہ کرے تھے اتھ پہن ہر اوان ز اہی ورو تہ
 پو وندس بالن کشتل (تہ وادی اندر شے کن) شین یس و ہر اڈ روکتہ ستر کڈو
 ویکو تھ آو تہ شہر ہندین پاتھلو علاقن پھاڑ واکو۔ اگر سہلاب ۱۹۰۳ء
 منز آو سہلاب نامہ لکھتہ پاتھو ۱۹۰۳ء سے منز یانے زور وادی برو تھ
 لیکھتہ — مثالیہ ستر پینہ لکھتہ در ہر کرتک انداز سید پیٹہ مثالیہ ستر
 تڑوہ شمتہ تہ اکوہ سنے از جناب سہن شور از آفت و انقلاب
 بامہ پھکن شین پو بے شمار ضلع کمران کو برن کوہ تہ نار
 نہال پور سے آب کھولن و تن اکی ذکہ تسمو پو سورے پن
 دیان ور ملے لوہ ککر و غباختہ پران مسجدن منز در وڈ غباختہ
 محمد یوسف ٹینگ صابن چھ مقبول شاہ کراہہ وار فی مکریز ولی
 اللہ متھوی مال تہ کلیات مقبول شہینہ کتاب ترتیب دڑہ منز امہ برو تھ
 چھکھ کتیری زبان اور شاعری "پہنہ کو ز واد تہ ترتیب دڑہ منز وول کو
 ترم جیم اردو پاتھو مکریز منز چھ امہ دلپلہ ہند اگر امہ اصل مصنف ترجمہ
 تہ تہمہ پن نو بڑین ہند اگر امہ داش کڈ تھ ذکر کرتہ است۔ پیٹہ ستر واریاہ
 نو کھتہ تہ دما تر چھتہ۔ ولی اللہ متھوی "ہی مال نا گورے" کیا پتلیق چھتہ
 شیطن صفن ہنیز کوہ کڈ کھتہ لیکھتہ امہ شہتہ منز ولی اللہ ہند نامگی، ہی مال
 وا دیوان وہاب۔ جلد اول۔ پروفیسر جینی۔ کوہ کڈ کھتہ صفحہ ۵۲

قصص، امیر کس ماخذس، امیر کس اگر ستر اندر و فی شہادۃ پیچہ تحقیق کرنے آمت
چھ۔ کتاب پیچہ چھ تنقیدی نظر تر اوئے آمت ریختہ منز ولی اللہ مہنہ شیری
ہنیز خوبی بیان کرنے، آمت چھ۔ کلیات مقبول کتاب ہنیز ترجمہ منصف ہنیز گوہر کچھ
منز چھ مقبولہ زندگی ہنیز حالات بیان کرنے، علاوہ ہنیز منصف ہنیز
گر پسو نامہ، پسر نامہ، منصور نامہ، بہار نامہ، بیتہ کتابن پیچہ و ریحہ و ریحہ
کچھ کر مہنہ، مثلاً کوسو پتو کچھ مانی راوی کچھ کوشش کر مہنہ سستی چھ ہنیز
لیچہ مہنہ پیشیں اگر کت بہ ہنیز ہنیز کرنے آمت، سو کچھ "یوسف زلیخا"
تحقیق انداز چھ شو بہ دار تو مضیفہ سند طرز تحریر چھ اکھ جادو دیکھ
بناوان۔

۱۹۶۴ء یس منز چھ محمود گامی ہنیز کلانچ شیر زار، غلام نبی خیال
صائب کر مہنہ یہ کتاب چھ "محمد دگامو" ناوی چھاپ سپر منز۔ اکھ منز چھ
دوہ یہ تر ہن منصف ہنیز گوہر کچھ تامل یختہ منز محمود نہ زندگی نہ تصنیف
مقتیق انہا خیال بیان چھ۔ اچھن شہنوی ہنیز کلامس متعلق حیرتہ سند پاتو
کچھ کرنے، آمت تر پیچہ یا کچھ وار ہنیز کچھن داش میر نے روئے شہن
محمود دگامی ہنیز ہنیز چھ اکھ در میانہ درج شہنوی "تو بس" محمود
غزنوی چھ لعل مر جانا، تو نور اسد خان نہ شہن اکھ جمعہ حصر داسان۔ ہنیز
۱۹۶۴ء یس منز چھ خیال صائب مختلف لکھار ہنیز ہنیز لکھت
اکر نہن قہر تر رتبہ دیکھت۔ گوہر کچھ چھن ہنیز دوہ یہ تر ہن
منصف پیچہ لکھت۔ یختہ منز امہ دلیلہ ہنیز آکر من متعلق کچھ تلمیذہ آمت

۱۔ ۲ محمود گامی۔ غلام نبی خیال۔ گوہر کچھ صفحہ ۲۱

چھتے تہ چھہ یہ قصہ لیکھن والین ہندو حالات تہ منہ مصر یا کھو بیان کرتہ
 آہو خیال صاحب چھہ منہ مصر یا کھو کتھہ کران۔ یہ کیو وجاے مگر میلیہ کاٹہ
 کتھہ اڈو لیچ روزنہ۔

موقی لال ساقی صاحب بن چھہ نون بانٹن حصن منر لکھ باکھہ ترتیب تہو۔
 یمن منر گوڈ کتھہ چھہ پرنہ لایق۔ یوڈوے لکھ باٹن ہنر درج بندی ترتیب تہو
 بڑھہ آہو کتھہ تہ نہ چھہ لکھ باٹہ کہ بڑھہ صنفک ساہی پس منظر لاونہ
 امت تاہم چھہ یمن منر کتھہ مو لکھ کتھہ نظر کرتہ ہان۔ اہہ علاوہ چھہ پکو
 دوہن حصن منر پرماندن کلام تہ ترتیب دیتیت تہ صد میرن کلام تہ درشنو
 شائیرن ہندو حالات زندگی بیان کرنس آہو سہو چھہ تہندہ کلامک پس منظر
 تہندہ کلامس منر خاص نہچہ کلامک مرکزی خیال، تہندہ کلامس مچھہ
 مختلف اثرات و سہناؤ تہ بیان کرنہ آہو۔ ساقی صاحب چھہ تحقیق
 مادہ زننہ ازلے دینہ امت۔ یمن کتابن منر گوڈ کتھہ لیکھن منر چھہ
 جان مچھت کرنہ آہو۔ پیمہ کتھہ وینہ آہو چھہ پیمہ پوز ثابت کرنہ فاسطہ
 چھہ شائیر سندر کلامہ منر حسب حال مثال تہ دینہ آہو۔

مشہور نعت گو شائیر عبدالاحد نادم صاحب کلام چھہ "کلیات نادم"
 ناوہ عبدالرشید نازکی صاحب ترتیب دیتیت تہ یہ چھہ کلچرل ایکٹیں ہند طرف
 ۱۹۵۲ء یس منر چھاپ سپدنت۔ کلامہ چھہ صنف نمختہ منر گوڈ کتھہ
 چھہ ۱۱۸ ہن صنفن پیچھہ لیکھنہ آہو۔ گوڈ کتھہ لیکھنہ چھہ رشہ صاحب
 مادہ دیتیت زاکر نیم نشرس کن توجہ دن یہ آہہ تہندہ شائیری کھو تہ جاد
 مول تہ تہم کرن کاشرس ادبیس زیادہ جان بڑر۔ گوڈ کتھہ ہندین ۱۶ تن
 صنفن پیچھہ چھہ کاشر نتج پاپ پچھہ لکھتہ۔ دہن صنفن پیچھہ نادم صاحب

زندگی ہندو حالات تہ ۳۲ میں صفت پیچہ نامہ صا بنس کل مس پیچہ تبصر
 کا شریعت ناریخ چھ شیخ العالمہ سینہ پیچہ شورو کرنا امر تہ یہ کتہ
 چھ موجود زمانہ تان و اتنا و آ مشر۔ اکتہ سلسلہ شریچہ خواجہ حبیب اللہ
 نوشہری، فخر کشمیری، ولی اللہ متو، قطب الدین واعظ، میر ثناء اللہ کریم
 مقبول کراہ داری، مولوی صدیق اللہ سایل، عبدالاحد ناظم، عاشق ترائی
 غلام رسول شیوا، مورخ حسن، وہاب پرے، محی الدین مسکین، حقیقی
 ستہ رام بٹ، اسماعیل نامی، آئند رام، قادر درویش، غلام رسول نازکی
 تنہا انصاری، دینا ناتھ نادم، تہ خاموش کریم تہ نصت گوئی پیچہ تبصر
 کران امہ لاکھ ہندو کتہ جڑو آیتو مشہور کا شریا پر محمود کا محی
 روٹل میر تہ محجور تہ نصت گوئی پیچہ تہ چھ پن پنہ جاہ تبصر میلان شد
 صاحبہ شریک گوہ نیک و صف چھ زبانی ہندو دلکشی، نجم چہر شوبہ وونی،
 شریہل تہ رنگین شایرانہ زبان ورتاوان۔ تنقید کریمک انداز چھ ترو ش
 مگر یہ ترو شریچہ زبانی ہندو مسیحی شریا تھیوان۔ روٹل میر
 متلی چہ بیکھان۔ جو آئی ہندو یہ شریہل شایر پیلہ نعتہ کس ادب کس
 شریا ازان چھ ارس چہ خیال لوسان، قلم نگاران تہ غیب لکھو قمر و کلان انیک
 صحتی نفسیاتی تجزیہ چھ یہ نصت بیکھنے خاطر چہ خیالہ چن پریون تقدیر
 تسبیح پیوان پری، غزل سراخیالین درودک سرو د پیوان بخش۔ ادب تہ
 نیاز مندی چھ دُر کو کندان۔ سوز تہ واری داخہ چہ نعمت زبوانان۔ آیتہ
 چھ چھ پیکہ تصحیح تہ نہ کا نیک مالہ دیو۔ آیتہ چھ دُر کو کھاسن باد تہ نہ چھ
 کو نیک انک تہا تہ نہ پشہ مالن پوشہ پوز آیتہ نہ چھ غلو کھ کھن شری
 ذاک ہمنو۔ آیتہ چھ قرائن کو لاہوتی نغمہ تہ والشمس والضحیٰ چہ شریو جلیہ

معیار مقرر کر دیتو، البتہ ہر آدمی کی سچائی اور بدعتیہ، فرعی یا دس لے دڑا۔
 تہ لولہ ناس، مقدس عشق پر نار منقلبہ سندرن، سچے نو دھت۔
 محمود کا دوسرا متعلق چچہ لیکھان "محمودن چچہ نعت تصوف منریش
 کرہ پنج کو شش کرہ ہر مگر پیش کرن و ز چچہ محمود لاو بالو پاٹھو و نان کو مت
 تہ نعت نہ چچہ نعت رو دھت تہ نہ تصوف بنیوت۔
 ہجو رس متعلق چچہ از نووے مس باکرادان رحمتہ للعالمین نعت
 حوالہ دیوان لیکھان ز قطب الدین کاٹھ پوری تام چچہ امہ کھوتہ، زیاد
 معیار نعت و دھت یا آفتہ رامس تام چچہ نعت امہ کھوتہ پرت سلیقہ
 بیٹھ جاپہ ز مہدیہ بیچہ کر گڑھان چچہ تہ چچہ ترو شرون نیران۔ مثال
 چچہ ہجو رس منریش بیچہ لیکھان: "خا جمل صاحبس مولک نعت
 نو موٹہ، عارف صاحبس تہ رامی صاحبس کور غرض مگر کا نشہ کورہ مرحمت
 دراصل چچہ زمانے بیٹھ ز مہدیہ چچہ ز ند تہ ز ند چچہ مہدیہ۔ نادیم صاحب
 شہر آشوبک موازنہ چچہ دیاب پرے، تنہا انصاری، تہ غلام رسول نازکی ہند
 شہر آشوبن ستر کران تہ و نان ز "دیاب کشمیری شہر آشوب چچہ پزانہ زمانک
 اکھ و اکھ نیس پیر پختہ باسان چچہ ز قدر کم تہ فروعات چچہ زیاد بدلے متو۔
 تنہا صاحبس شہر آشوبن متعلق چچہ لیکھان ز "یہ چچہ طنز اسپہ کھوتہ
 جادو محرومی ہند ایچا سک مرقی ہیو باسان۔ پتہ چچہ اہمند شہر آشوبک اکھ
 بندہ مثال باؤتہ لیکھان "فکر چھند نران زہ ولہ یار واما چادو بس روز نشہ
 درمیان کس قدر مشترک چچہ۔ اکھ کتھ یا اکھ بصیر چچہ بلی رندی تہ بی کھ نرا

پارسیؑ: "غلام رسول نازکی سندن مکن تو را باین مہند تذکر کران چھ لیکھا
 ز "نمکن مژ چھ شہر آشوبک رنگ..... تنہن زن پڑھن را باین مژ چھ لیکھا
 عشقچہ مژ..... مگر امہ باوصف چھنہ تہنہ و قطعات پیش کران پتہ چھ
 نادم صا جس شہر آشوبس متعلق کا تہہ راے دیو و راے تہ یہ فاضلہ پرن الہن
 پہنچے تہ اوتھ تہنہ مشہور، تہ اوس تیلہ کھان عار، شہر آشوبکو کینہہ
 پیش کران. نادم صا بن شہل نبوی یک و تاب پرے بس شہلہ شریفس ستو
 موازنہ کر تھ چھ لیکھا " دراصل چھ و تاب اوسعت رت ناظم یں واقاتن
 جان پاٹھ شایرانہ نراکتو و راے نظم اوس مہکان کر تھ. اداے چھنہ تہنہ
 شہلہس مژ نہ نغز گفتاری نہ شعریت پتہ چھ ہمال دتھ یہ کتھ تہ چھ
 کران. نازکی صا بنہ تحقیقک انداز چھ رت تہ لیکھنک انداز چھ امہ کھنہ
 رت. اوتھ کوٹہ کتھ متعلق چھ ٹینک صا بن لیکھنک نازکی صا بن چھ
 "کوٹہ پٹھ کا شریعتک پٹ منظر پیش کو رت نیمہ کوٹہ نادم شریعتک پٹ
 مہند مرتبہ مٹھن کر مٹھن مژ سہولت سیدان چھنہ."

غلام نبی عارض سشد کلام دیت غلام نبی کو ہر صا بن ترتیب تہ یہ
 سپن ۱۹۷۲ء یں مژ چھاپ. امہ کلایچ کوٹہ کتھ چھنہ، تن حلقن چھ
 لیکھنہ. یکتھ مژ عارض صا بنہ زندگی مہنہ حالات بڈ و سڑھنا و تھ لیکھنہ
 آتی چھ. یانے زاد و بوم تہ ذات بہترات، یادگیری، تا لیم تہ ملار مکتھ،
 بہرہ تہ وفات، بیہ شوغل، کھاندر کھنہ رتہ شریعتک، خولہ خطا و عادت
 عقیدہ تہ مسلک بہتر. دو یس چھنہ مژ چھ عارض بس کلامس سام

ہونے آہٹ۔ تہند کلامچہ خوبی تہند راوہ آہٹ۔ پیم خوبی چھے عارہ بند کلام
 شز نال گڈ تھہ بد گڈ نہ آہٹ، یانے بیانس اندر سادگی، سوز و گداز تہ رگو
 ہونہر حد بندہ شز نورینج بخویاد تراوہ۔ اہم علاوہ چھہ اہم بند کلام شز
 رو مانیت، انج سادگی، رو مانی، مسچر لفظ زار، خیال بندہ، تشہ
 طرز ادا، تشہین شز مقامی رنگ، لفظن ہونہر خود گرمی، تلمیح ہنہ ستیال
 نہ صومہ ہونہر، عارہ بند نظم کوئی، رو مانی تہ چھہ، تشہ شز عہل وطنی ہونہ
 موصو عن پیچہ قلم تشہ آہٹ۔ سستی چھہ تشہ کلام چہ غامی تہ تہ راوہ آہٹ
 مثلن خیال ہنہ عارہ موزون تکرار تہ عہس تشہ ہونہر شدت۔ انقلاب تہ
 عارہ عنوانس تخت تہ چھہ اظہار خیال کرنے آہٹ تہ عارہ عنس متعلق مختلف
 مکن ہونہر راہ تہ لیکھنہ آہٹ۔ یہ گوڈ کتھہ لیکھن شز اس تہ تحقیق
 جادہ ضرور تہ تکیا ز عارہ بند چھہ حال حالکے شاعر البتہ تنقیدی ذہن ہونہ
 اس ضرور کام ہونہ تہ تختہ متعلق چھہ کوہر صابن کا نہہ گراو تھا و ہونہر تہ
 تہ بند کلام متعلق تیوت چھہ عارہ بند صابنہ زندگی متعلق یہ گوڈ کتھہ سہا
 قیمتی۔ تہ یہ لیکھان لیکھان پیراہہ سمجھتہ شو بہ ہے تہ شز چھہ کرنے آہٹ۔
 عبارت کتھہ چھہ شاندار تہ زبان مسچہ تہ مودر۔ اہم سستی چھہ نشان ز گوہر
 صاب چھہ نہ صرف اکھ جان ناول بنگار بلکہ کہ جان ناقد تہ۔
 منظور ہاشمی صابن چھہ کلام امیر شاہ کرپری "کلیات امیر شاہ"
 ناوس تخت تہ بن جلدن شز تہ تہیب دیمت۔ گوڈ بکس جلدن شز چھہ ہامہ
 تہ باقیہ دھون جلدن شز خاور نامہ تہ جنگ مختار بیتر پیم حصن ہونہ
 گوڈ کتھن شز چھہ امیر شاہ زندگی سستی سستی جنگ نامہ ہونہ
 اصل، پیم داستان ہونہ آکر مختلف زبان شز پیم داستان ہونہ بیان۔

اؤہند تقابلی مطالعہ، لکھنؤ کول بلیبل نہ سام نامک ذکر تہ تفسیر تہ امیر
شاہ نہ سام نامک تقابلی مطالعہ تہ امیر شاہ نہ ترجمہ کو تہ شاعر ہاں ہندو
نوا صوصیات ہور چیز زیر بحث آنہ آمتو تہ پسنہ مقدور سار بچے کھن
واش کڈ تہ آمت۔ امیر شاہ نہ کلامہ منتر مثالیہ ژار ژارو چھپے پنہ کھن
پڑاؤ تہ آمت۔ امیر شہین کیا ذکر رزم کوئی تہ ہندو دان پسنہ تہ چھپے
وہر حصے کرنہ آمت۔ عبارت تہ چھپے سادہ تہ عام فہم۔

امین کامل صابن چھ تہ تین جلدن منتر کا مشرن صد فی شاعر ہاں ہند
کلامہ ترتیب دیتمت۔ تین ترشونی جلدن ہنتر گوڈ کھن چھپے پتہ الگ
کتابی صورتس منتر "روحانی فلسفہ" ناؤو چھاپ سپر ہنتر ہند تفصیلی
ذکر پیہ ہر حصہ پنہن۔ اہر علاؤ چھ کامل صابن ہند ریشن کلامہ تہ ترتیب
دیتمت۔ تہ "کاشن سن تہا" ناؤو کا مشرن اجمیہ ادب ہنتر سہ ہنتر تہ ترتیب
دیتمت۔ ہند ریشونس کلام "نور نامس" ہر سہ گوڈ کھن لیکھنہ آمت تہ
تہ منتر چھ شیخ العالیہ کلامک پس منظر ہاؤنس سہ سہ تہ
کلامچہ خصوصیت تہ گنر راؤ تہ آمت۔

بہارہ پایہ شاعر محمد گامی ہند اکثر کلامہ یس رویت اوس سہ
ہر حصہ سپر ہر محمدون سورے کلام کلیات محمد گامی کتابہ منتر چھاپ۔ اہر
کتابہ ہنتر خاص کھن چھپے تہ ترتیب کار ناہی منور صابن چھ امیک طویل
دیباچہ ہنتر ہر مسودہ نظر تل حقو تہ لیو کھن تہ نوہن کھن چھپن پڑو
تہ تہ تہ۔

تنقید، تاریخ تہ تحقیق کس دایرس منتر پنہ واولیم مختلف مصنف
وقتہ وقتہ مختلف رسالن تہ اکیڈمی ہنتر "سون ادب" ہر سہ سہ ہنتر

چھاپ سیدان روڈ کو چھوڑ کر چھوڑ کر چھوڑ کر چھوڑ کر چھوڑ کر چھوڑ کر چھوڑ کر چھوڑ کر چھوڑ کر
 باکئے تہ سام " محمد میر، پروفیسر حاجی صاحب " سارہ زبانی ہند تہ پختی
 پس منظر، مرحوم نہایت حقیقت پسندی، کابل صاحب مجبور زبانی ہند تہ پختی، نور
 محمد بٹ صاحب " سون نواد ادب " کاشتر موسیقی تہ ارج ترقی " کاشتر موسیقی
 موسیقی چھپنے کلا سیکل، پروفیسر توشیحانی ہند " اصولی ارتقا " پیران کشور
 صاحب " کاشتر ڈرامہ ارتقا " ڈراما کیا کو، بلجی ناخند ہند تہ ہند لالہ
 مکھن " پروفیسر اہی صاحب " کاشتر ٹیری " مارکسی ادبی تنقید کیا کو
 " ادب مقصد " واتنا واک مسلہ " شیکسپیر فی ظرافتہ " پروفیسر فراق
 صاحب " کاشتر شاعری شرفناک ایچاس " " مجبور - تھو ہند زمانہ تہ شاعری
 " رومانیت کیا کیہ " کاشتر غزلک ابتداء تہ ارتقا " میر " مومن تہ غائب
 کرستاف مارلو " ادنا کشن رہبر صاحب " غزل - فن، تکنیک تہ کاشتر غزل
 " فرائد " " ماسٹر جی " تنہا انصاری صاحب " آغا حشر - کشپیر ہند سرک
 پیموش " بہری ناخند کلا صاحب " راج تہ گمنی شتر کشپیر ہند ذکر " کشپیر
 ہند تاریخ دان کلہن " محمد یوسف ٹینگ صاحب " مقبولہ یو یو یوسف زلیخا
 " غنی تہ غالب " سکہ شد روشن زشاہ نور الدین " موتی لال سانی صاحب
 " کاشتر شاعری شتر ہزل تہ مذاکھ " غلام محمد زارع " بلبل ناگامی " رومل
 میرن تصویر ہست " " ہم عصر شاعری " کیئہ غار مطبوعہ منظمات
 " لچھکاک " " لہ واکھ " کیئہ فلمی نوہ سچہ " " کلیات آزاد " " غار صنی اکھ یاد
 " کاشتر زبانی ہند علاقہ واد پھیپہ " " رومن خطس شتر کوشر دیار " خیال صاحب
 " امر القیس " " پشکن " " عمر خیام " " ٹیکور " " عبد الاحد ناظم " " غائب

سیند کو کا بشری شاعر گرد۔ اقبال ناخدا بٹ و پیوہ سٹند "شاردا لکھائی" "تو لکھ
 راز بارو" "ڈاکٹر میس کو مری" "لالہ لکھو من" "سیکھ شد روشن ز شاہ نور الدین"
 "پنچہ کالہ کین سکن ہندی ناد" "لدہ سٹند" "ناگن ہنیز ڈھار" "کاشتر
 رامین"۔ پروفیسر غلام محمد شاد صاحب "عبدالاحد ناظم" ناجی مہر سٹند
 "لال مجلو کی" "سازو کیکہ با مکتہ" رشید نازکی صاحب "ابتدائی فلسفہ"
 "وہاب تہ غزل" امہ علاؤ اقبال سیند کو کینٹہ بیٹے "تکلف تحریر" نشاط انصار
 صاحب "ارسطو سیند الہیک تصور" "آرٹ تہ زندگی اقبال سیند کو نظر
 مثر" "قصید تہ امیک فن" "غزل تہ امیک فن" "سانٹ تہ امیک فن"
 "غبار خا طر تہ مولانا آزاد"۔ پروفیسر شپ صاحب "کاشتر شاعری ہند
 گوہ ڈو کال" "کرئہ ادی سونیتی" "ارجن دیو مجبور صاحب" "لالہ لکھو من"
 آرزوہ صاحب "شیخ العالم" شاہد بڈ کاٹھو صاحب "کاشتر شاعری مثر مرثیہ
 نگاری" محمد ایوب بیٹاب صاحب "کاشتر ادب تہ غائب" فرحت کیلانی صاحب
 "جمالیات مقبول" "روسل پوٹیر صاحب" "ادب تہ ترقی پسند نظریہ" "ماحو
 تہ ادب" "ادب تہ زندگی" "محی الدین حبیب صاحب" "محمد مقبول الطاف"
 ناظر کو کیکہ صاحب "کاشتر ادبیتو" غلام نبی شاعر صاحب "کلیہ ادب تہ
 ایکو کینٹہ کردار" "کاشتر ادبیت مثر جدیدیت" "موتی لال ناز صاحب" "نرنگ
 فن" "ذہنی کھچاد" "شاعری کیاہ کیکہ" "ادار کشتن رازدان سٹند" "کشپر
 تہ پینچ مہسوری" "کاشتر مثر ڈگری" "کھن" "غلام رسول سندوش صاحب
 "پنہ نو چھینو یا غیر ماڈیو" محمد امین رفیق صاحب "کشپر تہ موہ غل" "سکھ
 جیون مل" "کاشتر تہ اپنی ماد" "غلام رسول بٹ صاحب" "زولچور سٹند فتنہ"

پروفیسر غنی سہد "آکاشکو بسکین" اختر محمد الدین صاحب "دنیا تو افسانہ"
 "ترجمہ تو امیک فن" "ہندستانی کلچر کا شیرزبان ہند دھیت" "کاش
 کا شیرزبان ہند گہ ڈلیک اخبار" رتن لال شانت صاحب "ادب سنز نوٹر
 تیر پرائیوٹر" ڈرامہ ایک ارتقا "کاشتر افسانہ" از تیر پکاہ "رام چندر
 صاحب" کشمیر پریس پرائیوٹر کتب خانہ "غلام محمد بیگ صاحب" میا فی بہاوی
 سفر "نند لال کول طرب صاحب" غائب سندر کلامک دیور "ہری کرشن کول
 صاحب" جمہوریت کیا ہے "گلشن مجید صاحب" ابہام "کاشتر غزل" شہنا
 "لفظ" بیتر کرشن لال ہانوری صاحب "حافظ کشمیری" شفی شوق صاحب
 "لفظ تو مانے" "مادی چھ پیر" منظور ہاشمی صاحب "خاموش کرپری" امام علی
 مقام سندر کو کینہہ خواجہ "انیس رحمان صاحب" "کاشتر نصاب" "سو تو بندت"
 غلام نبی "آتش روشن" "سو تو بندت" "کاشتر نصاب" محمد افضل محمومی صاحب
 "سفل خانی" "مومین کشن دینہ صاحب" "آدمو ذاتتہ تیر زو و فی موسیقی" تیمون
 "کاشتر غزل" "کاشتر زبان ہند وژن" "کاشتر شاعری" پیچہ علامہ اقبال انر
 "کاشتر لفظ تھرے" "بیت شاعری" امہ علاء وحید "تم تبصریم وقتہ وقتہ مختلف
 رکت بن بلیق چھاپ سندان رکو دھرتو چھپ" "بیت چھپ" امہ کچھ منیر گنجایش
 زینس شون پیچہ پیر ارکہ رکت کر نہ یا او ہند ہر تر پیہ پیش کر نہ
 وں کو پیم مضمون ہند کر پیر ہند دایہ طو انداز سیدتھ زیم مضمون
 لیکھن ستر چھپ ساندی انشا پرداز سے یا مضمون نگار سے شاعری لکھ کر ساندی پیر
 افسانہ نگار تیر ناول نگار بیتر تیر "پمو چھپہ پن فلم اکو سے ادا سنن تان موجد
 حق و دھت" تیر پیم مضمون چھپ مختلف مضمون عن پیچہ پیم شردا ما، افسانہ، شاعری

سائنس، مذہب، فلسفہ، ہستی، بیشتر شامل ہیں۔ چھٹے سائبر ادب کے پرزور لوگوں نے
صحیح صفا کی۔

سوانحیہ سفرنامہ

کائنات میں سفر چھٹے و بستان سوانحی قلم کا تھمہ ہے۔ کتاب ایک چھٹے
ترجمہ رنچو چھٹے نے لکھی ہے۔ سفرنامہ چھٹے نے آئینہ ایک چھٹے۔ اکھ مرزا عارف
صائب "میون چینگ سفر" تو بیٹھ اگلتر مچا الدین صائب "سلاوا مر"
"میون چینگ سفر" میون تن کو ڈ ۱۹۶۱ء میں مرن "گلرین" ولس
مرن چھاپ سپڈن تو پتہ کیٹر و مر آیس کتابی شکل دین۔ پنس سفر نامہ مرن
چھٹے عارف صائب چینگ تہمہ سفر و روداد لیکھت یس تہمہ اہر برو تھمہ کیٹھ
کالا کورمت اوس۔ پنن دوہ دین کن حالات سنو چھٹے تہمہ چینگ کن
سیاسی تہ سماجی حالات پیچھٹے تہ پنن نیال کن تہمہ اظہار کورمت، چینگ لکھ
تہمہ مرزا آزاد کڑھنے پتہ پنس ملک ترقی دنک تہمہ جذبہ، تہمہ شہر
سارو پیچھٹے چھٹے نظر تراویہ آہر تہمہ کران کران اکھ مرن مرن سوچ تہ
حصہ دار بنو مت۔ مثلن:

"چینگ چھٹے سوڈے نوو پتہ کورن۔ نوو کڑ پیو مت بساؤن
بوزوے یہ چھٹے پیٹر خوش قسمتی تہ کیا ز بہتر چھٹے پتہ کڑس پکوس دج تہ پ
کڑھتہ جتہ بناوے کھو تہ نوو پکوبناؤن نوو ڈرائو سون کیٹھ تہ جادوار تہ
دق کڑن۔ تہ کن کن ملن چھٹے و نان ز۔ مرن مرن چھٹے سامراجہ کہ مرزا ک
انڈیا تہ۔ ہم چھٹے نیٹیر کو چینی تہ انڈی کو صاحب۔ مرن چھٹے ہا مرن
پنس صاحب و تہ ناویچ۔ ہم چھٹے اکھ اکس ساتھی و نان تہ تہ کٹر ان تہ...

افسر تہ ماتحتس چھنے فرق بوزنہ یوان۔ ساری چھ ہوی پلو لاگان۔ ایکہ وردی
 سے اسکا زونیکہ نال بند چینی کوٹھ تہ سے امی رنگہ پتلون۔۔۔۔۔ سورے قوم
 چھ یوان اکھ کر بوزنہ، نیٹھ منز چھر کائسر چھ، افسری ماتحتی چھنے۔ نیٹھ
 منز اکھ اکھستہ بوزن شوزن چھ، روب داب چھنے، تین چھ تیکو شہر
 پٹھ کھو لینہ یوان "مانک کانگ چھ ہوا بی جہاز پٹھ بالہ دانس منز تھتھ
 کھو شہان پٹھ کھو موختہ پٹھ شہ پٹھ حالات چھ پٹھ پٹھ لیکھان
 "اتہ پٹھ پٹھ لودو سٹیشن پٹھ دوس، ریل کھ پٹھ تہ پٹھ بدلیو۔۔۔۔۔ داہ
 گز پٹھ پٹھ پادل پٹھ تہ پٹھ پٹھ پٹھ پٹھ پٹھ پٹھ پٹھ پٹھ پٹھ پٹھ
 پٹھ پٹھ تہ شہم پٹھ سٹیشن پٹھ وائٹ وکھ" اتھ سفر نامس منز چھنے
 مردوبہ سفر نامس پٹھ ہوا انداز، یہ چھنے پٹھ تہ دھ من شہر ڈاری ہش
 سفر نامہ کھ تہ جادو چھ یہ از کیس چھنے پٹھ اکھ تبصرہ منز تہ کہ
 سا جاکو اکثر پٹھ یوان چھنے۔

اختر محمد الدین صاحب اسوایلی ۱۹۶۸ء عیس منز اکھ رتہ خا طر
 رو سے کس دوس پٹھ کا پٹھ۔ تور پٹھ لیکھ پٹھ پٹھ سفر نامہ۔ اکھ کٹھ
 حصہ پٹھ "نیب" رسالہ منز چھاپ تہ پٹھ آوی "سلاوامر" ناوس تحت
 کتابی شکل منز برو شہ کن۔ "سلاوامر" کو روسی پٹھ "امہ کس جندس
 تھز" "یا" "ایچ علم تھز"۔ یہ چھ تہ تیج سلام۔ اتھ ناوس تحت چھ
 یہ سفر نامہ لیکھنے آمت۔ اتھ سفر نامس منز چھ ڈاتی ڈاری ہندو انداز
 جادو تہ پٹھ چھ سفر نامہ لیکھنے اصل طریقہ۔ پٹھ سفر کو حالات بیان

۱۹۶۸ء ۳ میون چینگ سفر۔ مرزا عارف۔

کران کران اگر کاٹھ کتھ تبس لایق باسہ، تختہ پیچہ روان تبصر تہ
 کروں۔ اختر صاب چھ پتھ پٹھوین سفر نامہ لیکھان۔ کیتھ مثالیہ چھ
 پیمہ: لینن سندر مزار عنوانس تحت چھ لیکھان پینہ سفرک حال چھ کتھو:
 "نوبجہ اولو پٹکوف کار پتھ، اُسو اُسو جیک کھانہ کھتھ نیرس
 تیار۔ پتھ پٹھوین سرویس بیورو پیچہ ٹیلی فون کور۔ اُسو و پتھو
 یکدم تہ درائے: "جاین پتھر تصویر کشی چھ پتھ" لال چوکس مٹر کر پیلن
 دیوارس نیسیر کتھ چھ ناسورنگہ کینن جمنہ اکھ ساد مگر شاندار مقبرہ کھڑا
 ناسورنگہ کتھ چھ شپنگ پٹھوین پتھ کران۔ اکھ تپھر س چھ دروازہ
 اکھ لال چوکس کتھ دویم دچھنہ طرفہ لال چوکہ کہ طرفہ دروازہ کتھ
 اور اڑان۔ اُنڈر چھ لینن ستر لاش اکس شپشہ صونڈ وٹس مٹر.....
 شپشہ وٹس صونڈ وٹس مٹر اوس مے بروٹھ کتھ لینن سوٹھ لاکھ، نکسٹ
 کتھ وٹھ وٹھ لوائے، اچھ وٹھ..... یہ وٹان وٹان چھ اختر صاب
 پینو شخصیت دُخل دیا وٹھ پٹھوین خیالن جمنہ اظہار کران۔ "اوس عظیم انسانہ
 ستر لاش وچھتھ کوس بے سوپس مے آسہ اٹھو ستر کتا بہ پیر مٹر تہ اوہ جمنہ
 اوس بے سوٹھ قایل، از تہ چھس بے اٹھنہ عظمتک قایل..... اٹھنہ شخصیت
 اوس میائیس ذہن مٹر اکس قوت تہ جبر وٹھ وٹھ اوس انسانہ ستر
 شخصیت پتھ، زنتہ فولادی پہاڑ..... مگر از اوس پتھ وٹھ
 کتھ کتھور، بے مکت، اچھ وٹھ، اسان کتھ پتھ نرتہ زنتہ وٹھ
 — مے کھڑو سی خاکن مٹھ زکھ — انسان کتھ مٹھ زالن یادفن

۱۱ ۲۱ — سلاو امر - اختر فی الدین -

کرن۔ اُموی سلاش گزشتہ نہ محفوظ تھا دینہ بیو۔ نے چھپنے باسان زائیک
 چھپ فائدہ کا نہ۔ کاٹھہ عظیم انسان اُسوقت قدر چھپنے اُمیدیں مودہ جسمیں
 بلکہ اُمیدیں خیالیں تہ اُمیدیں تہ اُمیدیں۔ جو دایہ تفسیر کو تہ
 صورتوری چھپ تہ باسویں تہ اُمید ساتھ۔ خود دایہ تفسیر تہ اُمید، انسان
 ہیگنہ مودہ دن سہ تو کھتہ کر تہ مودہ دن سہ تو کھتہ کر تہ چھپ کتبہ ساتھ
 سہ تو صورتوری بنان۔ "ناجکستان کس شہر" اُمید کتبہ لو کتبہ تہ اُمید چہ
 ترقی متعلق چھپ لیکھان۔ "میتہ بڑہ کتبہ و چھپنے سہ سرگن مچھ اور پور،
 پونہ، سمبھ، سمبھ، میشر، مشینہ تہ اُمید اور اُمید پونہ گزھان۔ بہم
 ما اُمید ہن بلکہ اُمید دایہ طرہ پیم آسن تہن حایں گزھان پیم حایں
 "ناجکستان شہر ترقی ہشتہ کا مہ جیلان چھپنے۔ ۱۹۴۹ء یس شہر
 پیم لو کھ نید اُمید، جیلان تہ پس مائدہ اُمید، تہ تہ تہ تہ تہ تہ تہ تہ
 موطن، ریلین تہ جہازن کھسان وسان، تہن ہندہ خاطر چھپ سو کول تہ
 ہسپتال تہ تہ چھپ پائہ انجینئر ڈاکٹر تہ پروفیسر۔

غلام نبی خیال صاحب پوچھو مہر کتاب "کاشمرک منار" پسروری
 جہراہ بڑہ تھ چھاپ۔ اکتہ کتاب شہر چھپ عالمی ادب کتبہ شہر لکھنؤ
 تہ شاعرین متعلق مقالہ۔ مقالین شہر نوعیت چھپنے سوا کتبہ تہ تحقیقی تہ۔
 سوا کتبہ جہا پائے۔ تو کھ چھپنے یہ یہ کتبہ تہ تہ تہ تہ تہ تہ تہ تہ
 چھپ خیال صاحبین وقتہ وقتہ لکھو مودہ۔ ہادیہ تہ ۱۹۶۵ء بڑہ تھ بڑہ تھ
 تہ پیم شہر چھپ کتبہ "گرمز" رسالہ "سون ادب" سہ مہر تہ ہفتہ وار
 "پاکاش" خبرنامہ شہر بڑہ تھ چھپ سپد مودہ، پتہ آتہ پتہ مقالین

رکت بی شکل دینہ۔ اکتہ کت بہ پیچہ چھہ غلام نبی خیال صائب ساہتیہ کیڈی
چند طرفہ اچار دتہ میو لمت۔

خیال صائب چھہ پنیں خاص انداز سن منزیم مقابلہ لیکھو مہو۔
باکھارو ستر زندگی ہندو حالات بائہ بائہ و ہر ہناونس ستر ستر چھہ تہند
سیاسی، سماجی تہ تہند ہی پس منظر ک تہ ذکر کرنہ آمت تہ پتہ تہم خلات
تہ زیر بحث آنہ آمتو نیم تمو ادیس پوچھو دتہ ہا طرا بخام دتہ تہند سن
کارنامن پیچہ تہ چھہ اکھ نظر ترا دتہ آمت، تنقیدی تہ تحقیقی نظر کتہ کتہ جائ
کتہ مشہور نظریہ ہند باکتہ فن پارک فلاسفہ تہ لیکھنہ آمت ستر دو لکھن
نقادن تہ محقق ہندو سن ستر خطہ راک تہ لیکھنہ آمت تحقیقی کس
سلسلہ سن چھہ مغربی زبانن خوشو سن انگرہ یو ادیب ہندو راہ تہ راہ
پیچہ پڑھ کرنہ آمت۔ مثالیہ پوچھو امر القیس شاعیر سن متعلق لیکھن
چھہ کتہ تہ عربی تنقید چہ یا تحقیقی کتہ ہند ذکر کرنہ آمت خود امر القیس
سند سن دوجو دس پیچہ تہ چھہ از شکہ کرنہ یوان۔ دتہ چھہ یوان زیم چھہ
اکھ فرضی ناو بہتہ ستر کتہ عربی کلام منسوب سپدنت چھہ بہر حال
خیال صائبو قلمن چھہ نیم مقابلہ نمو شک روزنہ دتہ متو۔ زمین منز چھہ
ادبیت یاد کرنہ آمت تہ نیم چھہ دلچسپ باسان۔ مثالیہ پوچھو دتہ ستر
تھنہ پنیں متعلق "عیسائے سنکو بہ شختہ تہ پوچھو دتہ آمت کتہ بہتہ تہ
زیم چھہ دتہ اوس دتہ اکتہ کس رتہ سن دتہ دتہ۔ دتہ سن تہ
راژن ہند کاروان اوس پکان تہ پنیز رنگا رنگ نقوش پتہ کتہ تراوان
مگر اٹلی چھہ سن شہر فلورنس روز سوہ راکتہ دتہ ویران یاد دتہ تہ کتہ

بسکینوا کاشس پیچھ اکھ زبھٹ لٹو دار تارک وچھ پیچھ اکر اند پیچھ
 بیس اندس گئی دو نیو تہ سارے پیچھ اچھ لچھ پیچھ کس دے دیان اہہ
 تارک کہہ اوس تیرت ٹاکار زبھٹ شبس پیچھ منڈنیگ رنگ
 پرتھ اکھ لوگ پیچھ پیچھ کس قیاس کر نہ زبھٹ پیچھ وچھ مگر زبھٹ
 کوڑ کیشین مبارکھ پیچھ پیچھ زبھٹ شبس پیچھ اکھ عظیم
 انسان زبھٹ دل۔ پیچھ کس کس تام پیچھ یانے بہہ شبت پیچھ ہٹک مئی
 اوس سوران زبھٹ ڈاٹھ۔ ناو کوڑ کس ڈور اٹھ الجری مگر پیچھ اسیس
 طر پیچھ سان ڈاٹھ ڈاٹھ وٹان۔ توٹہ زبھٹ اٹھ پیچھ پیچھ پیچھ پیچھ
 پیچھ وچھ پیچھ اوس ساری وٹان زبھٹ پیچھ از لے کتام دہہ کہ پیچھ آست
 ۱۹۷۰ عیس ٹر پیچھ مشہور پیچھ بہترین سوار "پیامبر" کہ کاشتر
 ترجمہ گوہر پیچھ پیچھ وکشیہ کلچرل اکیڈمی پیچھ پیچھ پیچھ پیچھ
 اٹیک دویم پیچھ پیچھ پیچھ پیچھ پیچھ پیچھ پیچھ پیچھ پیچھ

یہ چھ اصلی فارسی زبانی پیچھ پیچھ پیچھ پیچھ پیچھ پیچھ پیچھ
 رہنا پیچھ پیچھ پیچھ پیچھ پیچھ پیچھ پیچھ پیچھ پیچھ پیچھ
 شمس الدین احمد صابن کوڑ کس۔ ڈاکٹر شمس الدین احمد پیچھ پیچھ
 پیچھ پیچھ پیچھ پیچھ پیچھ پیچھ پیچھ پیچھ پیچھ پیچھ
 با پیچھ اٹھ پیچھ پیچھ پیچھ پیچھ پیچھ پیچھ پیچھ پیچھ پیچھ
 لیکنان زبھٹ کتاب پیچھ پیچھ پیچھ پیچھ پیچھ پیچھ پیچھ پیچھ
 مگر پیچھ پیچھ پیچھ پیچھ پیچھ پیچھ پیچھ پیچھ پیچھ پیچھ
 اکبر شمس الدین احمد صاب پیچھ پیچھ پیچھ پیچھ پیچھ پیچھ پیچھ پیچھ

۴۸۳ کا پیچھ پیچھ پیچھ پیچھ پیچھ پیچھ پیچھ پیچھ پیچھ

پڑ، مہر لپتے شوہر و بیوی، اما پوز خاص کا شرناویس اسہ کا شرمن و زور و زور
 پیچھے چھ آسان، چھ یوہنے پاک ناو حیاۃ النبیؐ، یسنہ بیٹہ کتہ زبانی منز
 چھ۔ اوئے حقو دے اللہ ناو حیاۃ النبیؐ کا شرناویس منز چھ لفظ
 گوہ ڈی محمود کا مہی سندن اس نعت شریف منز نظر کر تھان

تر کر غم دفع یا حیاۃ النبیؐ

اے چھ یہ لفظ ندائیہ لفظ رکھو استیمال سیدمت تہ عام کا شرمتہ چھ اٹھو
 مانیس منز استیمال کران۔ پوز اٹھ صورتس منز چھ استیمال کران غلط،
 تکیا زامہ لفظک مور تہ ترکیب چھ کتہ تہ صورتس منز "زندہ نبی" —
 Divine Prophet مانہ ظاہر کران۔ اگر نبی شہر زندگی مانہ
 کروں۔ سہہ ٹیکہ ندائیہ لفظ بنو چھ۔ خیر ڈاکٹر صاحبن کتہ مانہ یس
 منز چھ استیمال کو دمت۔

امہ کتا بہ ہندیس گوہ ڈنس منز چھ ٹینگ صاب لیکھان۔ یہ چھ
 تنس ٹاٹھس نبی شہر دانسان یس سہہ گم ہوئے و نہ وان چھ تہ یس عرشو
 بسکین دروڈ سوزان چھ۔۔۔۔۔ شو دس تہ شو ترس کا شرمن منز چھ ٹینگ
 تان تہ شہر سارو سے زندگی اٹہ مانہ دان چھ کتا بہ کتاب شو دراہن تہ اٹہ
 اس اصلی مصنف منز شلق چھ لیکھان "زین العابدین رہنما صابن چھ اٹھ
 اٹھ واقعہ اختیار چھ دستار درجہ کو دمت تہ اعتبار چھ چھانپہ پھیو دمت
 تہ چھ یہ مبارک تہ پھر پتر کتہ تمہہ تازگی سان وڈ و مرزہ یٹو شہر من
 سپر تہ چھ باقی کتا بہ تہ برہمڑ اس۔ تنس تہ باسہ بھکتہ کتا بہ پھیو دمت وڈ اٹھ

ع حیاۃ النبی جلد اول۔ گوہ ڈاکٹہ ۲۷ حیاۃ النبی جلد اول۔ گوہ ڈاکٹہ۔

سأدر وار سوادته شیرینی۔ کتابہ مترجمہ واقعاتہ اگر باطنی تسلسل چہ مانگہ
 ستوداٹینہ امتو مصنفین چھہ واقعاتن ہینز ملہ ون تمہ آہ پانچمبر آخر زمان
 ہینز مشنس ستوداٹینہ امتو مترجمہ نور چھہ اچھن تل وڑ ملہ کرنہ لکان پینہ
 ستوداٹینہ امتو کین ظلم تینے یوت کہہ پیو نہ بلو کر پیو نہ ستوداٹینہ امتو عالمس چھہ
 مترجمہ نورس ڈیر سپیدہ کر ترجمہ کارس متعلق چھہ ترجمہ خیال یہ نہ "تموچہ ترجمہ
 وڑ تھی جذبہ بک ترونگ پینہ نس روحس مترجمہ زولمت یہ مو مصنف یہ کتاب
 لیکھہ نوو"

مصنف متعلق چھہ ترجمہ کارسند خیال نہ "رسول خود آہ ستوداٹینہ
 سیرتس پیوچہ ہینز مقصدس پیوچہ آہ تہ پن تہ بیشمار کتاب لیکھہ اما پوز
 بڑو نہ دعوا سان نر زین العابدین رہنا صابہ کتابہ چھہ جوڑے۔"

مصنف متعلق پین خیالن ستوداٹینہ اختلاف کرنہ چھہ جوڑا نہ تہ
 گنجائش۔ کتہ تہ سیرتس چھہ یہ بحر۔ وار یہو لکھارو چھہ اہنر سوانخ
 بیکھان بیکھان پن پن سٹایل (اسلوب) نیرل بناو پنچ کو شش کر ہر
 پوز یہ اسلوب چھہ کئی در پینٹھ کر تھان۔

پیننس ترجمہ متعلق چھہ ترجمہ کاروانان نہ "مئے کر سہٹا کو شش
 اصلی پیامبر کتابہ پینٹھ کر کون قائم ہتھو پنچ آہ تہ اکتہ دعوس مترجمہ نیم کتہ
 حدس تاں حق بہ جانب، پوز پانچ نہ کینتہ۔ تم چہ پرن والین سال کر ان
 نہ ہر گاہ تہمت "میانین غلطین ہیندایکھاس سیدہ روز سہٹا مشکور نہ تم دن
 مئے تہینو نہ یوتھ آئید چھاپس مترجمہ اصلی فایدہ تہینہ یہ، ہیکہ یہ کتاب

۱۷۲ حیات النبی جلد اول۔ گوڈٹ ۲۷۲ حیات النبی جلد اول۔ گوڈٹ ۲۷۲

چھٹی میاں یہ چھٹے پرچہ ادا شری:

یہ کتاب پران پران باسو مئے ز ترجمہ کارن چھٹے سہ سہ محنت
کر مگر سستی گد نم اکر شوقن کل زیس مضمون سند کر میتو تار پف کر نہ تہ
یہ کتاب ہندوئوت صفحہ کی چھ آمت، بے پر ہن سوتہ، اصل کتاب پھر چھ باہ
مئے ز ترجمہ چھ گنے گنے جاپہ کمزور۔ ترجمہ کار پشور دعوہ کر یونس جبور زہ بیکہ
اکھ پیچھ اکھ مفصل مضمون مگر اذناں درایہ نہ فر صحت۔ بے کوس پر و چھ صحت
حاران در اہی صابنہ نظر کر دین پتہ تر کچھ پاٹھور رو دینہ و رختہ با تے ز کلام
لیکھ اکھ نسبتہ کیستہ۔

بے چھٹس نہ فارسی ز باذیا ادب کاٹھہ عالم تہ نہ کا شری کے پیچھ پخت
ترجمہ کارس متعلق کتھہ کر فی۔ یہ گو افتابس ژونک ماون یا تو لندس بر و تھ
کٹہ کو ٹڈل تھاون۔ یہ تھتھ چھٹہ انج کاٹھہ گنجائش ز تفصیل سان یہ
کتھہ کر نہ۔ اہر کٹہ کر بے کیستہ موم عصر اشارہ ہم حیاۃ النبی کتابہ ہند کر نہ کی
جلد کین کر ڈانکے صفحہ ہندین کیشن جملن متعلق چھ۔

مئے چھ عومہ داین خزانہ در تہ تہ۔ (صفحہ ۲۲)

بے چھٹس نہ پکان گنے پیچھ الا یہ کیستہ ہا مئے وحی چھ و سان (صفحہ ۲۲)
تہ مگن بر و تھ گن تر و موم یہ اکھ سہٹارت اخبار پنے خاطر (صفحہ ۲۲)
ہم خیال مئے پنیس باٹھٹس و طنس سیتو چھ (صفحہ ۲۳)

یہ پکانون اکر تہہ سمندر منتر کو میسر کو آہو ملکہ اکھ اکر س پیچھ چھاون
پوان اسی (صفحہ ۲۳)

زندگی گد راوان گد راوان تہ اچھو دیشہ پاٹھو (صفحہ ۲۳)

ہم تو قوس نشین پائس پیچھڑو (صفحہ ۲۶)
 ترمین الہامی ہنر ذکر ہم تو پینہ بہتر تہ افضل طبیبیۃ مہر
 پادکرو (صفحہ ۲۶)

وہ پر ملک مہر تہنر تربیت لہ پنج ذکر (صفحہ ۲۶)
 خود اچھ پانہ زمانہ۔ اہر چھنس تہو لکن ہنر خاطر سوزمت
 یہ فتح چھہ اڑو کس دفعہ ہنس تاں باقی

انسان ہنر پانہ پانہ ہنر
 اتھ لہ کٹس شہر مہر ڈو ڈو اڑو ہنر

پن ملک شہر اڑو تہ چھن والہ
 مہ چھنس گردہ پتھہ تام زوٹھ

پادہن ہنر پانہ پانہ پانہ پانہ پانہ پانہ پانہ پانہ
 ترجمہ کار ہنر پانہ پانہ پانہ پانہ پانہ پانہ پانہ
 ترجمہ باسن۔ پانہ ترجمہ لکن چھہ دار ہنر جابن لفظن ہنر ترتیب تہ
 پانہ پانہ پانہ پانہ پانہ پانہ پانہ پانہ پانہ پانہ
 گریہ ہنر پانہ پانہ پانہ پانہ پانہ پانہ پانہ پانہ
 اصل عبارت تہ نظر تہا و ہنر۔

مے نش چھہ ہنر پانہ پانہ پانہ پانہ پانہ پانہ پانہ
 مے وحی و سہ۔ تہ لکن ہنر ہنر ہنر ہنر ہنر ہنر ہنر
 پانہ پانہ پانہ پانہ پانہ پانہ پانہ پانہ پانہ پانہ
 یہ پکت و ذوق تہ کہ ہنر ہنر ہنر ہنر ہنر ہنر ہنر
 (یا چھہ پانہ پانہ پانہ پانہ پانہ پانہ پانہ پانہ)

————— یم تمکو قومہ نشہ رُٹ ————— سہ طاقہ سیمہ سیمو تمکو قصود مران پر
 ————— صحراوس منز تربیت لبنہ پتہ دومہ پر مکہ و چھنس دا چھنس تام
 ————— زانہ عودا، او ————— یہ فتح چھہ از تاں درختہ ————— ز جسانی تر
 ————— اکتہ لوکٹس شہرس کن لیمہ کر و تر ————— ہا جرن ————— مس چھس
 گردنہ بھون تان۔ یادوی آپہ رو چھہ میو پتہ پتہ کر و ن ریش —————
 یہ حقو چیز اسیختہ تر چھہ یہ کتاب کا شرا دیہ خاطر سہٹھا قسمتی تہ
 یہ ترجمہ سہٹھا معلک۔ امہ سیمو چھہ ہر حال کا شرس ادیس اصناف سپدست۔
 ڈاکٹر شمس الدین احمد صابن چھہ بیس فارسی کتاب تہ ترجمہ کو رستہ
 اکتہ چھہ ناد "حاجی بابا" سے چھہ یہ ترجمہ کتابی شکلہ منز و چھمت بکر امیک
 اکتہ باب چھہ "سون نشر" سہ مہر منز چھاپ سپدست، یس پر رختہ یہ باں
 چھہ ز یہ چھہ رت ترجمہ تہ جاد اصلن نکجہ۔ جملن تہ لفظن مہند تر تیب چھہ
 شوہ دار، وہیں کو کتہ کتہ چھس دولمت تہ۔ زبان چھس روان۔ عام فہم
 تہ سادہ۔ نو مکتہ چھہ یہ "سفرس نیرنہ، بڑوٹہ اوس بابہ صابن پن ان
 ز چھس تراش حوالہ کو رستہ مکر توہ پتہ پتہ بیلہ بیلہ باز کر م و چھہ تہ مکتہ
 تان کر بلا کہ ناو کہ بکتہ بیس پنو پر سیز کاری ماوی ماوی زیادہ زیادہ
 تمکو تر چھو و فی بطن بطن خریدارن علا و مولوی پن تہ عالم من تہ چھہ میانہ
 تر بیش مہند اصل مقصد اوس زب کو چھس کھو رچلا و نس منز و ستادین
 ۱۹۴۴ء یس منز بیسہ بیا کھ کتاب تہ باز۔ پتہ چھہ کہ سواخی کتاب
 مہند ترجمہ۔ اصل کتاب چھہ کا دھی جی ستر زندگی متیق۔ ترجمہ چھس سیمہ
 عنوان سپدست۔ "صداقتہ پراوہ خاطر میانہ بن بخرمین ہنیز داستان" یہ
 کا شرس نشر۔ خیال تہ مہر۔ صفحہ ۴۱۵

چھ خود بذات نامہ یا نے کا ندھی جین چھے پنہنن تجربن پانے شری برہن شری
 دژ مش۔ ترجمہ چھ کورمت مشہور کا شری ادب اختر علی الدین صاحب۔ یہ چھے
 اکھ صغیر کتاب یوہ سے پانژن جھن مشر باکر اوتھ چھے۔ عنوان چھن شمار
 مشن منہ چھ بچو موس، اپیز نیشہ لوہم نجات، زہ جذبہ، رنگ بندش
 خانیہ داری، ترے پونڈ موہصول، بیتر۔ ترجمہ چھ روان عبارثتہ بول
 چالہ ہندس کا شری مشر بڑا خوبانی سان کرنا آمت۔ نو مؤنہ چھ "پن مژدا
 چیزن پر میز کرنا سیتو آوے نہ فایدہ۔ ہم چیز مے استعمال کر دژ اوہی متو
 اسو تین مشر پسرن، مے پتہ زہمے خا مش۔ اکھ داری کر دیو زنتہ کالہ پک
 تے مے سپہ پتہ من خواسن پیچہ بڑو شوہر کھوتہ زیادہ قوہ حاصل۔ امہ تجربہ
 سوتی بڑو مے نظردار مارک رجان زیادہ زیادہ مے کھیپتہ نہ ہم چیز
 ہندستان پتہ تر وارہیں کالس۔ سیمو ترجمو تہ اصل کتاب علاوہ چھ رہن
 رسالن مشر تہ سون ادیس مشر سوانھی مضمون چھاپ سپہ پتہ، پتہ
 تذکرہ تحقیق کس عنوانس تحت آو۔

سائنس، سیاسیات تہ اقتصادیات

ڈراما، افسانہ، ناول، تحقیق تنقید، سوانح موضوع عن علاوہ
 لکھو اڈیب باقیہ مادن کت تہ کیشر کالہ پیچہ توجہ دہن۔ تین باسیو زینہ
 زباز پوچھ رہن خاطر چھ یہ فنور داری، چنانچہ اکھ سلسل مشر لیچو کو منظور
 فاضل صاحب اکھ کتاب "سیاست پاریوان" بیہیک موضوع سیاسیات اوس
 اکھ ائد آیہ سیاسیات پر کیہنہ بخوادی کتہ زیر بحث تہ اکھ سوتی ہندت ک
 اٹن تہ۔ اکھ کتاب پیچہ میول پین کلرل اکیڈمی ہند طرفہ دویم پنا پناہ
 پتہ لیچو سیمو حال حالے اقلو موضوعس پیچہ بیا کھ کتاب تہ "لکھ سیاست"

جو سہ پنیہ طرز و اجد کتاب چھ اکتہ اندر چھ "لکھ سیاست" لکھ دیلے تہ سیاست
 سیاست تہ لکھ باکتہ، سیاست تہ لکھ پاتھر عنوان تحت، لوک ادب سن منز
 سیاست کین اشارن ہند پے ڈھار پنج کوشش کرنیو آہر۔ جناب غلام مول
 نازکی چھ انج گوہ کتہ لیکھان و نان۔ "عزیز منظور فاضلی صاحب چھ
 پے رسالہ لیکھتہ کاشتر زبانی ہند دامن واریہ و اسی کورست۔ سیاست چھ
 دراصل انسان پشیر روز میر زندگی ہند تجروبہ۔ ہم تجروبہ ووت انسان واریہ
 کال کران۔ پنے تجروبہ ہند روشنی منز چھ سہ اکتہ تیتھ سماج قائم
 کر پنج کوشش کران۔ یس تمس سازگار سہ۔ سہیلہ تہ پے سماج چھ تمس
 حسب مراد بنان سہ چھ اکتہ خلاف یا تہ شروانہ بغاوت کران یا اگر نہ
 حالات بغاوت کرکٹ اجازتہ دن تیلہ چھ سہ پنیہ محرومی ہند حال "درخت
 دیگران" و نان۔ کوشش لفظ چھ امہ خاطر ڈر کر، ہم زر کر چھ شائری منز
 لطیف منز، مہا ورن منز، پاتھر منز، داستان منز لبندہ یوان۔ "تہ اکتہ
 پیچھ چھ منظور صاحب قائم کلمت۔ کتاب منز چھ مواد تہ ہیئت دوشو پور کر
 کینٹہ غامی تہ، تہ زن گو بقول نازکی صاحب "اگر چیز آہ مے کی بوز تہ تم
 کے سلاب نامہ" امہ علاوہ چھ واریہ شار بطور حوالہ پیش کرنا آہو
 مثلن ۷

وقت اوس دگر مینو گوہ کو پے نیوس رٹختہ وریسل
 شمشو ناقتن ڈلہاٹلنے ویجن بے واپہ آزادی
 منظور صاحب کتہ بن منز چھ گنہ گنہ زبانی ہند غلطی تہ نظر کرہاں
 تہ کتا تہ تہ وں گوہ چھ موٹولی کتہ۔ کام چھ پنیہ جاپہ تہ پھن لایق۔

۱۷ ۲۷ ۳ لکھ سیاست، صفحہ ۵، ۶، ۷

تہ اختر مچی دین صاحب بنی کہتہ "فاضلی صاحب چھ کا شرس ادبیس یہ ایحسان
ز تہم دیت اکتہ اکتہ نو موہنو یا نے سیاست"

سیاسیات کس شو بس مٹز چھے بیا کھ کتاب تہ قابل ذکر سہہ کئی
ہندستان کہ اچھ تہ ترجمہ کتاب یہ ترجمہ چھے سہہ اکیڈمی ہندس دپس
پیچھ مرزا عارف صاحب تہ پروفیسر ٹیپ صاحب کورمت - ترجمہ چھے جان تہ
وہ وہ -

۱۹۷۱ء یس مٹز کو اپریٹ مارکیٹک تہ اچھ ترقی "نادر پروفیسر
سیف الدین سوز صاحب تہ اکتہ لکھ کتاب تہ ہاں چھاپ - اکتہ پیچھ میول پکی
مرکزی وزارت زراعت، اجتماع ترقی تہ کارپیشن کہ طرفہ مٹی یاد دی ادب کس
ام ٹیٹس کل ہند مقابلس اندر اکتہ اول درجہ کتاب آسہ کھو اکتہ ساس روہ پیہ
آسہ سہو دو اکتہ کا شرس ادبیس مٹز معیشت کس موہنو ٹس پیچھ
تہ کتاب لیکھتس دس - پروفیسر صاحب چھے امہ چہ گوہ ڈکھتہ مٹز لیکھان
"سوز صاحب تہ مقالہ یو دو سہ کا نہہ عقد پارتی تخلیق مانہ پیہ نہ - اما پوز
اکتہ موہنو ٹس پیچھ گوہ ڈنچ قابل قدر تہ مفید کوشش آسہ سہہ روزیہ
مقالہ سانس ادبی تارچس اندر ہمیشہ قابل تذکرہ - اچھ زبان، اسلوب تہ پیش
وچھتہ چھے پرن دول یقینہ سان قیاس ہکان کرختہ ز اگر پروفیسر صاحب علم
معیشتس پیچھ مستقل پانچو قلم تہ تم ہکان اگر طرفہ سارہ ادیک اکتہ خلا
پور کرختہ تہ بیکیہ طرفہ پیہہ صلا حینک اکتہ یادگار کا نامہ انجام دکتہ -
اکتہ کتاب مٹز چھ کاہ باب پین مٹز سورے موادشوہ بہ دار پانچو باکرا
آمت چھے - اچھ زبان چھے روان تہ روزمرس قریب تہ زیر بحث سلسل جان پانچو
ءا کو اپریٹ مارکیٹک تہ اچھ ترقی - پروفیسر سوز - گوہ ڈکھتہ ج، د

چھٹ کڈنی لایق۔

سائنسک اکھ سہ موصوفہ پختہ نواؤ تاں کاٹسہ اچھہ لوگمت اوس
پانتوس ڈی بزرگ ادیب تہ شاپر میرزا عارف صاحب۔ تھو لیکچر *Human Anatomy*
Anatomy پچھہ اکھ کتاب "آڈومور" نامور تہ چھہ اکھ موصوفہ
پچھہ کائشرو پچھہ کوہ ڈینچ کتاب۔ امہ چہ چھپا پچہ خاطر چھہ پین کلچرل ایکڈمی
مائل مدد دیت۔ تہ ۱۹۴۵ء یس شرمیول پین اکھ کتاب پچھہ ریاستی ایکڈمی
ہند کوہ ڈینچ پین مہ تہ۔ *Anatomy* کپہ نانہ باکے۔ عارف صاحب
چھہ انسائیکلو پیڈیا تہ نامک ذکر کورمت۔ تیج کام ہاؤمز۔ تیج ہائیچہ ظاہر
کے مر *Location* یانے جاتے تہ ہیئت بیان کر مہ تہ پچھہ پچھہ چھہ
پیمو وارہین سائنسی اصطلاحات تہ چھہ کرن پیوٹ۔ تہ ہند خاطر لفظ
کے تہ پیمو۔ تہ پیم لفظ موجود اسی تہن جایہ جات تہ دانہ دانہ پچھہ ڈھ
ڈی پیم تہ پچھہ پچھہ کائشراڈیک دامن وسی کرتس سستو سستو باڈی واریہ
ڈو لفظ ڈی ویتو۔ یہ چھہ کائشہ کوہ پایہ خند متھ۔ عارف صاحب چھہ امہ کارہ
پچھہ مبارکس لایق۔ مثلاً پچھہ اچھہ متعلق پیم لفظ۔

لال یا مینہ پھول *lens* دتھر *Pupil* دا *Cornia*
نتر کھوت *Yellow spot* رنگوار تہ *Choroid* چھہ *scle.*
rotic کائشہ تہ *Retina* کائشہ داو *Optic Nerve* اڈکھوت
Blind Spot بیتر عبارت سہل بن وینچ چھہ پور کو کشش کر تہ
اکم۔ نوکونہ چھہ پ:

"کیٹرن مزن سستو چھہ مشک تہ پین باس دوان۔ پین سستو چھہ
مشک ہینک چھہ تہ سستو سستو آسان پچھہ کھینچ چھہ پین مشک

بیون بیون آسان۔ یس تراپنس سرتویا اسس قنتر تراوے سرتو امہ قسمہ چین
مشک مہینہ واجنہن سلین پیچہ پن اثر تراوان چچہ۔ اوکے چچہ زانہ دوا
چینہ ورنس بشہ کران تہ اوکے چچہ سنج نرلس منز کھینہ چینش مشک
باسان۔

سون ادب ۱۹۷۵ء یس منز چچہ بشیر بڈ کا محو صابن ٹیلی وژن تہ محمد
شفیع چستی سند مضمون "وٹامن تہ پینز اہمیت" تہ بیتھو شولس ٹیلی وژن
مضمون پینز اکھ سوہ برن چچہ شفیع شوق صابن کتاب "فرشہ میچہ عرش
نام" یہ چچہ منز کینٹرن بڈین سائینسی نظر بہن ہنوز دہ پڑھنچہ سام چچہ ہنہ
آء منز۔

مذہب، فلسفہ

۱۹۷۰ء یس منز دوت قرآن شریف کے ترجمہ کشپرس مولوی
محمد یوسف شاہ صابن کورٹ چچہ تہ یس قسط قسط آزاد کشپرس ریڈیو پیچہ
تہ کینٹرن کالس نشر سیدان رودت چچہ۔ مولوی فاروق صاب چچہ پڑھا
کرنس متین لیکھان "۱۳۱۴م از فردی ۱۹۷۱ء حکومت ہند اور پاکستان کی
بہم کردہ سہولیات کی وجہ سے حسینی والا اور گنڈا سنگھ والا متصل فیروز پور
کے مقام پر برادر مولوی محمد احمد صاحب نے والدہ محترمہ اور عم محترم مولوی
نور الدین صاحب کی موجودگی میں "بیان الفرقان" کے پہلے پندرہ پاروں کا
مجموعہ مجھے عنایت کیا۔ بقیہ پندرہ پارے ہمنوز حصول طلب میں۔ ۲۱۔ ۲۰۔ ۲۱۔
سیار و منز تہ چچہ دینے سیارن ہند ترجمہ گوہ ڈیکس جلدس شمس ۱۹۷۳ء یس
اندر علی محمد بک سیلر جبہ کدل مرینگر شیل کورٹ۔ ترجمہ کار پٹیل برڈونہ
۲۱۔ ۲۰۔ ۱۹۲۔ ۱۹۲۔ بیان الفرقان۔ مولوی یوسف شاہ

کہو چھ یہ ترجمہ کرن ۱۳۴۰ھ یس مقرر شور کر نہ آمنت تو امی وری چھ ماہ سفر
 مقرر اندر دو تہمت: پہلے پانچویں کو ششہ از بڑو شھ پختہ تختہ وری شور و
 سپد میہ تہمت پہچ بڑو شھ۔ ترجمہ کرن کہ جس جوازس متعلق چھ تم فرماوان: گوہر
 ترجمہ یس کرن آمنت چھ سہ چھ فارسی پانچویں کرن آمنت۔ سار کو پے قرآن مجید
 چھ ترجمہ کرن آمنت بلکہ سورہ فاتحہس تہ کیشن سورہ شریف۔ سہ چھ کو آمنت
 در عہد نبوت علی اصحابہا الصلوٰۃ والسلام حضرت سلمان فارسی
 رضی اللہ عنہ با جازات حضرت رسالت جناب حضرت محمد مصطفیٰ صلی اللہ
 علیہ وسلم تو پتہ چھ سوز مت سہ ترجمہ ایرانہ کن تہمت لو کن نش پموتہ
 در خاص کو آمنت او سکھ امہ اندر سپد ثابت قرآن مجیدس ترجمہ کرن کہ جواز مگر
 عبادات کرن تہمت متاویہ پیو پتہس حالس پیچہ تم دسن تو نکھ پیو زہود قرآن
 مجید ادا کرن سہ سہ تو تکیا ز تہمت تو بوت چھ کرنہ عدشس اندر آمنت۔
 ترجمہ گک انداز چھ روایتی، رخصت خطس چھ پیٹہ کہ مروجہ و مکر خط
 نشہ ہنا پیچہ زبان چھ عام فہم نہ ساد۔ انداز بیانس مقرر چھ خطابت پیش
 ترجمہ چھ پیچہ کہ آیہ تو پتہ چھ تفصیلہ سان شرح اکو پے جابہ دقتہ نوہ
 چھ یہ "یس علونک عن الخمر و المیسر پڑھان چھ توہم یا رسول اللہ
 با ایمان شرابس تہ زارس متعلق قل فیہا اثمہ کبیر و منافع الناس
 توہم فرماؤ نکھ یمن مقرر چھ بوڈ گوہ نام اگرچہ نفع کینہ یمن مقرر لو کن ہشہ
 غا طرہ اثمہا اکبر من نفعہا مگر گوہ نام یمن ہندے چھ زیاد
 یمن ہند نفع نہتہ۔ یہ چھ گوہ ڈنیک آیہ یس شرابس تہ زارس متعلق نازل کرنہ
 او پتہ مقرر بیان کرنہ او کہ یو دھ یو پیرو یا نہ شرابس تہ زار سہو چھ شمس
 وار یمن گوہنہ اندر گرفتار سپان، کین ز شراب چھ سہو چھ عقل دا پتہ

شکلہ اندر چھاپ پوان کر نہ۔ کابل صائب چھ پین ترین مضمون کتابی شکل
 دین ورنہ الگ "زان" لیکھان پیمہ سینو پیم مضمون فکر ترنس منر آسانی
 سپدان چھ۔ دیدانت جسس منر چھے ارج تا پرخ (ویدن مہند زمانہ، توحید
 ایجاس، ہمہ اوست نظریک آغاز، اپنشد یا ویدانت، اپنشدن مہند فلسفہ
 جنگ نامی مہند زمانہ، سوترن مہند زمانہ، پوہ تلی کوزا مہند آغاز، پزان مہند
 زمانہ، ویدانت کو ترنہ پڑی نظریہ، ویدانتک زوال) تہ پتہ مہند فلسفہ
 (برہمن، آتمن، زیوانما، کائنات، یاد ایش، بودنا بود، یاد ایش بود مہند
 حالت، مایا، زیوتہ عناصر، زیوتہ ظہوری مشاہد، زخم تہاکرم) یوگ (راج
 یوگ، اٹھ منرل) بیتر ذیلی عنوان۔ پتہ پاٹھ تر کہ شا ستر جسس منر ارج
 تا پرخ (شومت، ترنہ تنتری سکول، کشپیر مہند پون دھرم، شو تنترک
 ریواج، شنکر اچار مہند اثر، ترکگ گوہ، بچہ شخصیشتر، ترکگ لستر پجر)
 تہ امیک فلسفہ (ترکہ تہ امیک مقصد، پڑہ تہ بھجنا یا نے پچھانہ زان، اعلا
 حقیقتر مہند سروپ، اعلا حقیقتر مہند شکی، آباس واد تہ پڑکاش و مرشک
 آباسن مہند تہ تہ، مایا تہ تہ، پوہ رشن تہ تہ، پرکرتی تہ تہ، پرلہ تہ تہ پڑ
 مکتی تہ تہ کو طریقہ) تصوفس تحت چھ ارج تا پرخ (زہد پڑک آغاز، زہد پڑک
 دویم دور، صوفی ناد، تصوفک آغاز، تصوفک ترقی، تصوفک عروج
 تصوفک زوال) عرفان تہ حقیقت (تصوفک آغاز، زندگی مہند مقصد
 ذات تہ یاد ایش، ملا پک تہ موت، بارغ بہار بیل، انسان، لوگ دوزیا
 رو حانی سفر، رو حانی مقام، رو حانی حال، رو حانی سلطنت) ثور
 صوفی سلسلہ (خانوادہ تہ سلسلہ، کینہہ صوفی زانہ شبد) ہو کو ذیلی عنوان
 پین عنوانی تحت چھ عالم پانہ اندازس منر بحث میلان۔ لیختہ موصوہ چھ موصوہ

محنت کر کے کہتے تھے کہ تمہیں جس کلمہ کی تفسیر چاہیے لفظ یا اصطلاح کے ذریعہ
 نہ کیٹرن لفظن نہ کہ کپٹھ کر کے کہتے تھے کہ بشرطیکہ در ذریعہ سمجھ نہ ہو تو چھپ رہے ہیں
 کاٹھہ باز کہہ کر نہ صرف چھپنا وان نہ رہے سرف در پٹھہ یوان۔ اٹھ چھ
 مایا وان۔ رہے چھپ نہ سرف بن چھ اٹھ ناقابل تشریح روپ، تکیا نہ رہے چھ
 در اصل سرف بنانے پر چھ بیشک اٹھ حقیقت باسان مگر عارضی۔ پٹھہ
 پٹھہ چھ یہ نام روپی دنیا پر باسان، مگر یہ باس چھ سورس عارضی۔ یہ چھ
 سارہ لاعلمی ہند چھ۔ پٹھہ مودوب اسے اٹھ چھ بیکہ چھ اہ در پٹھہ چھ
 یوان۔ اٹھ چھ خالص چھ چھ بیس کن منسوب کران اٹھ سرف سرف تصور
 چھ رہے پٹھہ لاگو کران نہ رہے چھ پانس سرف باسہ ناوان۔ پٹھہ پٹھہ چھ
 اسو آٹھ سرف جسم، حواس نہ من لاگو کران نہ آٹھ چھ زپو وان۔ اٹھ
 علاوہ چھ کاٹھ صابن "بہاء اللہ نہ نو زمانہ" بی، ای، ایسمنٹ سٹرن
 کتاب کاٹھ سٹرن سٹرن سٹرن، یو سہ بہا بن سٹرن سٹرن روحانی طرفہ ۱۹۴۹
 یس سٹرن نو ذریعہ چھاپ سٹرن۔ یہ ترجمہ چھ نفیس۔ فلسفہ کس موضوع سٹرن
 چھ حال حال ابتدائی فلسفہ، اٹھ تاریخی مطالعہ ناوی رشید ناوی
 صابن اٹھ مضمون ۱۹۴۵ء کس "سون ادب" کتاب سٹرن چھاپ سٹرن
 سٹرن سٹرن ابتدائی فلسفہ تاریخی و سٹرن ہندو آٹھ چھ۔
 ناٹھ سٹرن سٹرن موضوع سٹرن چھ چھ و نیگٹان کاٹھ روپ پٹھہ
 کاٹھ کتاب شایع سٹرن سٹرن۔ واریاہ کال نہ وٹھ چھ اٹھ موضوع سٹرن
 صرف تنہا انصاری صابن اٹھ ہندو "صحی ناٹھ نظم نہ امیک نصاب"
 ۱۹۶۳ء چھ سون ادب سٹرن سٹرن چھاپ سٹرن۔

واریاہ فی فلسفہ۔ امین کال۔ صفحہ ۴

گس امرتہ لسانیا تھ

لسانیا تس متعلق تہ چھینہ وینہ کا نہہ کتاب کا شریک یا کھٹی لیکھنے امرتہ پاک
زمینہ گیری صاحبز کتاب "کا شریک علاقہ واد پھیر" چھینہ لسانیا تس متعلق
بلکہ نہتہ منز چھ صنف لفظن ہند پھیر یا وینہ آمنت، توئے کور مئے تمیک ذکر
تحقیق کس عنوانس تحت۔

کا شریک امرتہ لیکھنے پیمہ کوششہ یورپی ادب پور و کرے پرتھمن کن
آو بیٹہ توجہ کرنہ۔ شفی شوق تہ ناجی منور صاحب لیکھ کوششہ گرامر۔ پچھ آدو
باڈو کھولہ کھو۔ پوز گوڈ رینج کوششہ آسپہ کھو چھ قابل قدر۔ یہ چھ انگریز
گرامرن ہندس طریقس پیچھ لیکھنے آمنت۔ حالانکہ کا شریک زبان چھ ہند
آریائی زبانس سیتو تولق تھاوان۔ امہ علاوہ چھینہ گرامر جہ ساریے اہم کھتہ
اکھ شریک امرتہ۔ گرامر کن اصطلاحن خاطر چھ کا شریک اصطلاح بناوینہ
آمنت۔ تہ تھو اصطلاح بناوینہ آمنتو پیم رتھا و کھتی باسان چھ۔ مثالیہ
پاکھ اسم خاطر ناوت، فعل خاطر کراوت، صیغہ خاطر باوت تھاوانہ
آمنت۔ پیم اصطلاح چھ شوہ دار مولو تہ جان مگر و کھتو۔ پرن و اکھ
اردو اصطلاحونشہ واقف۔ اگر اردو اصطلاح تھاوانہ پیم، جان کیو
نشاط انصاری صاحب تہ چھ اکھ گرامر لیکھت مگر یہ چھ وینہ چھینہ۔

ایسے، دیو راج تہ مزاح

مزاح رنگو اگر کیئہ نہ شریک شریک منز موجد چھ تہ چھ کیشو مضمونو
افسانو تہ ڈرامہ نورنگو۔ مثالیہ پاکھ شریک دندورن، چھینہ ناجی سند
دکو کو بغاوت، پشکر بھان صاحب پیم و میچامہ، مستقل کتابا چھینہ کا نہہ
جہوں و کشمیر سچل اکیدیمی کر کیئہ وری بونٹھ، کا شریک سن تریہ، ناو واکھ

کتاب شایع، یوسف محمد امین کمال صاحب ترتیب دتا۔ اکتھ خرچہ نور محمد روشن
 شتر مسکین دے انتر محی الدین دے دند وزن، رہبر تیرا جی سٹند کہہ کر بغاوت
 کمال صاحب اکتھ شجر اکتھ فی تہ ہونہ رحمان (افسانہ) مکھن لال محمد صاحب
 دے پانس ٹسہ رٹنگ فن، بیتر جیرا رس مزاجیہ شترس شتر تائی مکر
 کہو موصوفہ ظ۔ امہ علامہ چھ سون ادب ۵۷۵ عیس شتر محمد صاحب اسن تہ
 اسناون، تہ محمد یوسف مسکین سٹند انبر تو کا وزن، مزاجیہ مضمون۔

رپورتاج چھ ماون باون لایق۔ اذات صرف اکی ادہین لیو کھت
 سہ کو پشکر بھان صاحب۔ پشکر صاحب چھ تہ تہ مراد اکتھ فطری مزاجیہ نگار
 ادہ سہ ڈراما رس، مضمون اسن یا بیہ کی نہہ چیر، مزاج چھ پہنہ خست
 یختہ سستو بل کر طسرتہ شاعری اسان چھ۔ پشکر صاحب چھ تہ رپورتاج کا شتر
 فلم "مانتراختہ" بنس پیچھ لیو کھت تہ تہ رپورتاج چھ مزاجیہ نو موئی
 چھ تہ۔ "اکر دودھ وون پڑان کورن مے" پوشا اکا شتر پا کھو با بنہ بیہ فلم
 تہ تہ تو کھت۔ کہ سہ جانی کس فیہ۔ راختہ تام اوکھ واری کار، راکھ مزی
 کین سنا گوے، مے وون مٹس۔ "بیوٹھا نا"۔ "ہس با رتھ چھ زن"
 جانی درے ما چھ پوز وونان، نکہ نے درے۔ "ما کہو چھکھ وونان"
 مے ما چھ تہ بہان، سہ کس بناو کا شترس شتر فلم با۔ "پنگہ وائر ایم"
 آبیچھ ببیہ پیچھ۔ سہ کر مے سستو کھت باکھ تہ سستو سستو شتر
 لونس سستو۔ "سستو شتر لیکھ باکھ فلمیہ مٹھ با پیچھ تہ لون ایلا
 دودھ تہ چھکھ مے پڑان جیس تہ وون تکان زرا سہ میلیا رولا کہی
 تہ بوڈ حسرت شرہ پیر اور، بتس انہ زن، یپا ری چھس سوچان ز
 پوشا تہ چھکھ لار مہو پیچھ۔ پڑان جی کس دوتا چھ تہ پان شتر

روز ہس وہیں بوسے یاد: مرغوب بانہا لہ صائب چھہ اکھ نہ پور تہج لیکھو متو
پہم انبارن منز چھاپ سپدو متو چھہ۔

اے لیکھن کُن چھہ اذتاں تیوت تو جہ دنو آمت، یوتاہ پیر۔
یہ ہن وینو تہ کر تھنہ غلط کہ نہ آستس برابر آو تو جہ دنو۔ نور محمد بٹ صائب
اکھ اے چھہ کینہہ رلو ملہ کتھہ ناو و اگست ۱۹۶۲ء کس کا شمس پشازس
منز چھاپ سپد مت۔ اہہ پتہ سومنا تھہ صائب "یہ ملہ سنے نکٹلے لاج" تہ
روسل پونیر صائب کینہہ اے پونیر اکھہ "نب" کس اکس شمارس منز
چھاپ گو مت چھہ۔ پتہ کینہہ چھہ روز نامہ خدمت "کین تہ شیراز کین کینہہ
شمارن منز شایع سپدو متو۔ روسل پونیر صائب چھہ منز و منز کا نہ کا نہ
اے لیکھائی۔ تہ یہ چھہ غنیمت۔ نو کو نہ چھہ" اے! یہ کوہ سہ ساز ہوئے کپہ
بختہ اے لفظس ستو لہ وں لفظ پھور۔ پوز چھہ۔ مگر چھہ اُپوز۔ اردو
والہن پو اٹھ ستو لہ وں لفظ تھانہ کٹ کھ دود نیر کال لہ ناو
تہ او نکھہ "انشائیہ" کتہ رٹھتہ۔ کتہ ہن تہ کیا" اے! میچہ ناو نیچہ اچھہ
وہر تھہ پتہ پتہ کو ر کھہ پمن دھن وہ پرن میل۔ سا فی کار وہ کپہ
کا کھ لہ و زو تہ و چھو تون خبر کس جود کر تھہ روٹن بے شو نکو پٹھو تہ
دو مت، شپزل تہ و و کھ نل وہ پیر شپزل تل۔ پھاد دتھ و چھو تو
کوٹ وائے ناو ہس۔" اہہ علامہ چھہ منظور ششی صائب تہ عبد الاحد
حاجنی صائب تہ اے لیکھان۔

متفقہ

بختہ عنوانس تخت کتہ یہ کیشترن تمین "لیکھن" کُن اشارہ پیم نہ

اکا شرنشر۔ خیال تہ رجب ۱۳۶۲، ۲۶۳، ۲۶۴ کا شمس پشازس شمار ۱-۶۹ (اے
صل پونیر۔

باقی عنوان تحت یہی کو مثلن پروفیسر حاجی صاحب تنقیدی مکتبہ
 "بیئیت سورے چھ وہ بیان" علامہ نبی گوہر صاحب مضمون "یہ قیصرہ"
 (قونوٹس متعلق) یہ تم چھپتے ہیں شہزادس یا باقی اخبارات یہ رسالہ اندر پرن
 والین ہند طرف وقتہ وقتہ چھاپ سپدان روزہ اکھہ سلیس شہزادہ
 ترجمہ یہ قابل ذکر یہ غار زبان شہزادہ اکھہ چھپتے، کا شہزادہ اکھہ
 اے مثلن موفی لال ساقی صاحب "کیٹس ہندو خط فنی ہندو" کیٹس شہزاد
 انگریز چھپتے ہند ترجمہ یا ناجی منور صاحب "مال شہزادہ چھپتے کو ہندو"
 پندت جواہر لال جی ہر و شہزادہ انگریز چھپتے ہند کا شہزادہ ترجمہ - یہ ہندو کتابی
 صورت شہزادہ چھپتے سپدان ہندو ہندو - البتہ ساقی صاحب ترجمہ شہزاد
 چھپتے اکھہ حصہ (زادہ ہندو خط) شہزادہ کس اکھہ شہزادہ شہزادہ "سمنیل"
 کس اکھہ شہزادہ شہزادہ چھپتے سپدان ہندو۔

صحافت

کا شہزادہ چھپتے سپدان ہندو ہندو راجہ پرتاپ سنگھ زمانہ محمد بھی افسری
 سپدان "کا شہزادہ" دروگن ہندو شہزادہ شہزادہ شہزادہ شہزادہ
 چھپتے ہندو ہندو ہندو ہندو ہندو ہندو ہندو ہندو ہندو ہندو ہندو
 میکتے ہندو ہندو ہندو ہندو ہندو ہندو ہندو ہندو ہندو ہندو ہندو
 صاحبہ "کا شہزادہ" اخبار ہندو وقتہ وقتہ سپدان روزہ ہندو ہندو ہندو
 شہزادہ ہندو ہندو ہندو ہندو ہندو ہندو ہندو ہندو ہندو ہندو ہندو
 یس کھچرل کانگریس تو آل سٹیٹ کھچرل کانگریس تر جمان ادس - بقول
 پروفیسر محمد الدین حاجی "کا شہزادہ شہزادہ شہزادہ شہزادہ شہزادہ
 شہزادہ شہزادہ شہزادہ شہزادہ شہزادہ شہزادہ شہزادہ شہزادہ شہزادہ

”کوئٹہ پوشش مرزا یوسف پٹنہ کوئٹہ چھپان اس تختہ مرزا اس جادو ترسیا
 و ہر ہذا و نہ پون ابی سلسلہ کاشغر اس نہ کٹینہ ذکر آسان۔ ذکر اسے آسان نہ
 سوسہ اس سوسہ کلم آسان: سیاست کو ترقی پسندی ہندو شکار آسان
 باوجود یوسف پٹنہ کوئٹہ پوشش رسالہ کاشغر ادبیچ کر سوسہ چھپے کاشغر
 ادبی تاریخک حصہ بنے ہوتا۔ بقول امین کاظمی صاحب کوئٹہ پوشش شمار چھ
 از تہ داد و لدن چھپو پٹنہ کوئٹہ ناویان: کاشغر زبان مرزا لکھو متو
 گوہر کو آسان، گوہر ناویان پٹنہ گوہر ناویان، سانی مضمون متوالہ
 ۱۹۲۷ء پٹنہ لکھو متو گوہر ناویان کوہر ناویان کوہر ناویان مرزا چھاپ
 سیدان۔ ایڈیٹر اوس سوسہ تختہ نشینی تہ اعزاز ایڈیٹر عجموہر صاحب تہ
 مرزا عارف۔

کلچر کانگریس تنظیم نمبر سیم ادیب روفہ یوسف پٹنہ ترقی پسندی
 و ہر ہذا اس سوسہ بنوہ بزم ادب تہ کوہر ناویان ”گلہ مرزا“ رسالہ پٹنہ مرزا فرین
 ترین وریں اردو سوسہ پٹنہ کاشغر پٹنہ کوئٹہ کاشغر ناویان پٹنہ کوئٹہ کوئٹہ
 امہ رسالہ بانی اوس مرزا عارف، نظر و ترتیب اس پروفیسر عارف عارف
 تہ عبدالحق برق صاحب سوسہ پٹنہ پٹنہ پٹنہ پٹنہ پٹنہ پٹنہ پٹنہ پٹنہ
 پٹنہ پٹنہ امہ کس ادارت مرزا امین کاظمی صاحب تہ شامل۔ کاشغر وری گڑھ
 سکین پٹنہ پٹنہ ڈراو ۱۹۶۰ء یس مرزا بیٹی عارف صاحبہ نگہانی مرزا امہ
 وری اسو غلام نبی خیال صاحب تہ مرزا حبیب الحسن تہ ترتیب، دو ان۔ گلہ مرزا کس
 ایچ سلسلہ مرزا اس صرف کو شتر نظم تہ شتر چھاپ سیدان، بیٹی پٹنہ ناویان
 پٹنہ۔ ایڈیٹر اوس ڈسلاہ ناویان لکھو متو ناویان۔ کاشغر شمار پٹنہ پٹنہ
 ۵۹ء صفحہ ۱۵۲، ۱۵۳، ۱۵۴، ۱۵۵، ۱۵۶، ۱۵۷، ۱۵۸، ۱۵۹، ۱۶۰، ۱۶۱، ۱۶۲، ۱۶۳، ۱۶۴، ۱۶۵، ۱۶۶، ۱۶۷، ۱۶۸، ۱۶۹، ۱۷۰، ۱۷۱، ۱۷۲، ۱۷۳، ۱۷۴، ۱۷۵، ۱۷۶، ۱۷۷، ۱۷۸، ۱۷۹، ۱۸۰، ۱۸۱، ۱۸۲، ۱۸۳، ۱۸۴، ۱۸۵، ۱۸۶، ۱۸۷، ۱۸۸، ۱۸۹، ۱۹۰، ۱۹۱، ۱۹۲، ۱۹۳، ۱۹۴، ۱۹۵، ۱۹۶، ۱۹۷، ۱۹۸، ۱۹۹، ۲۰۰، ۲۰۱، ۲۰۲، ۲۰۳، ۲۰۴، ۲۰۵، ۲۰۶، ۲۰۷، ۲۰۸، ۲۰۹، ۲۱۰، ۲۱۱، ۲۱۲، ۲۱۳، ۲۱۴، ۲۱۵، ۲۱۶، ۲۱۷، ۲۱۸، ۲۱۹، ۲۲۰، ۲۲۱، ۲۲۲، ۲۲۳، ۲۲۴، ۲۲۵، ۲۲۶، ۲۲۷، ۲۲۸، ۲۲۹، ۲۳۰، ۲۳۱، ۲۳۲، ۲۳۳، ۲۳۴، ۲۳۵، ۲۳۶، ۲۳۷، ۲۳۸، ۲۳۹، ۲۴۰، ۲۴۱، ۲۴۲، ۲۴۳، ۲۴۴، ۲۴۵، ۲۴۶، ۲۴۷، ۲۴۸، ۲۴۹، ۲۵۰، ۲۵۱، ۲۵۲، ۲۵۳، ۲۵۴، ۲۵۵، ۲۵۶، ۲۵۷، ۲۵۸، ۲۵۹، ۲۶۰، ۲۶۱، ۲۶۲، ۲۶۳، ۲۶۴، ۲۶۵، ۲۶۶، ۲۶۷، ۲۶۸، ۲۶۹، ۲۷۰، ۲۷۱، ۲۷۲، ۲۷۳، ۲۷۴، ۲۷۵، ۲۷۶، ۲۷۷، ۲۷۸، ۲۷۹، ۲۸۰، ۲۸۱، ۲۸۲، ۲۸۳، ۲۸۴، ۲۸۵، ۲۸۶، ۲۸۷، ۲۸۸، ۲۸۹، ۲۹۰، ۲۹۱، ۲۹۲، ۲۹۳، ۲۹۴، ۲۹۵، ۲۹۶، ۲۹۷، ۲۹۸، ۲۹۹، ۳۰۰، ۳۰۱، ۳۰۲، ۳۰۳، ۳۰۴، ۳۰۵، ۳۰۶، ۳۰۷، ۳۰۸، ۳۰۹، ۳۱۰، ۳۱۱، ۳۱۲، ۳۱۳، ۳۱۴، ۳۱۵، ۳۱۶، ۳۱۷، ۳۱۸، ۳۱۹، ۳۲۰، ۳۲۱، ۳۲۲، ۳۲۳، ۳۲۴، ۳۲۵، ۳۲۶، ۳۲۷، ۳۲۸، ۳۲۹، ۳۳۰، ۳۳۱، ۳۳۲، ۳۳۳، ۳۳۴، ۳۳۵، ۳۳۶، ۳۳۷، ۳۳۸، ۳۳۹، ۳۴۰، ۳۴۱، ۳۴۲، ۳۴۳، ۳۴۴، ۳۴۵، ۳۴۶، ۳۴۷، ۳۴۸، ۳۴۹، ۳۵۰، ۳۵۱، ۳۵۲، ۳۵۳، ۳۵۴، ۳۵۵، ۳۵۶، ۳۵۷، ۳۵۸، ۳۵۹، ۳۶۰، ۳۶۱، ۳۶۲، ۳۶۳، ۳۶۴، ۳۶۵، ۳۶۶، ۳۶۷، ۳۶۸، ۳۶۹، ۳۷۰، ۳۷۱، ۳۷۲، ۳۷۳، ۳۷۴، ۳۷۵، ۳۷۶، ۳۷۷، ۳۷۸، ۳۷۹، ۳۸۰، ۳۸۱، ۳۸۲، ۳۸۳، ۳۸۴، ۳۸۵، ۳۸۶، ۳۸۷، ۳۸۸، ۳۸۹، ۳۹۰، ۳۹۱، ۳۹۲، ۳۹۳، ۳۹۴، ۳۹۵، ۳۹۶، ۳۹۷، ۳۹۸، ۳۹۹، ۴۰۰، ۴۰۱، ۴۰۲، ۴۰۳، ۴۰۴، ۴۰۵، ۴۰۶، ۴۰۷، ۴۰۸، ۴۰۹، ۴۱۰، ۴۱۱، ۴۱۲، ۴۱۳، ۴۱۴، ۴۱۵، ۴۱۶، ۴۱۷، ۴۱۸، ۴۱۹، ۴۲۰، ۴۲۱، ۴۲۲، ۴۲۳، ۴۲۴، ۴۲۵، ۴۲۶، ۴۲۷، ۴۲۸، ۴۲۹، ۴۳۰، ۴۳۱، ۴۳۲، ۴۳۳، ۴۳۴، ۴۳۵، ۴۳۶، ۴۳۷، ۴۳۸، ۴۳۹، ۴۴۰، ۴۴۱، ۴۴۲، ۴۴۳، ۴۴۴، ۴۴۵، ۴۴۶، ۴۴۷، ۴۴۸، ۴۴۹، ۴۵۰، ۴۵۱، ۴۵۲، ۴۵۳، ۴۵۴، ۴۵۵، ۴۵۶، ۴۵۷، ۴۵۸، ۴۵۹، ۴۶۰، ۴۶۱، ۴۶۲، ۴۶۳، ۴۶۴، ۴۶۵، ۴۶۶، ۴۶۷، ۴۶۸، ۴۶۹، ۴۷۰، ۴۷۱، ۴۷۲، ۴۷۳، ۴۷۴، ۴۷۵، ۴۷۶، ۴۷۷، ۴۷۸، ۴۷۹، ۴۸۰، ۴۸۱، ۴۸۲، ۴۸۳، ۴۸۴، ۴۸۵، ۴۸۶، ۴۸۷، ۴۸۸، ۴۸۹، ۴۹۰، ۴۹۱، ۴۹۲، ۴۹۳، ۴۹۴، ۴۹۵، ۴۹۶، ۴۹۷، ۴۹۸، ۴۹۹، ۵۰۰، ۵۰۱، ۵۰۲، ۵۰۳، ۵۰۴، ۵۰۵، ۵۰۶، ۵۰۷، ۵۰۸، ۵۰۹، ۵۱۰، ۵۱۱، ۵۱۲، ۵۱۳، ۵۱۴، ۵۱۵، ۵۱۶، ۵۱۷، ۵۱۸، ۵۱۹، ۵۲۰، ۵۲۱، ۵۲۲، ۵۲۳، ۵۲۴، ۵۲۵، ۵۲۶، ۵۲۷، ۵۲۸، ۵۲۹، ۵۳۰، ۵۳۱، ۵۳۲، ۵۳۳، ۵۳۴، ۵۳۵، ۵۳۶، ۵۳۷، ۵۳۸، ۵۳۹، ۵۴۰، ۵۴۱، ۵۴۲، ۵۴۳، ۵۴۴، ۵۴۵، ۵۴۶، ۵۴۷، ۵۴۸، ۵۴۹، ۵۵۰، ۵۵۱، ۵۵۲، ۵۵۳، ۵۵۴، ۵۵۵، ۵۵۶، ۵۵۷، ۵۵۸، ۵۵۹، ۵۶۰، ۵۶۱، ۵۶۲، ۵۶۳، ۵۶۴، ۵۶۵، ۵۶۶، ۵۶۷، ۵۶۸، ۵۶۹، ۵۷۰، ۵۷۱، ۵۷۲، ۵۷۳، ۵۷۴، ۵۷۵، ۵۷۶، ۵۷۷، ۵۷۸، ۵۷۹، ۵۸۰، ۵۸۱، ۵۸۲، ۵۸۳، ۵۸۴، ۵۸۵، ۵۸۶، ۵۸۷، ۵۸۸، ۵۸۹، ۵۹۰، ۵۹۱، ۵۹۲، ۵۹۳، ۵۹۴، ۵۹۵، ۵۹۶، ۵۹۷، ۵۹۸، ۵۹۹، ۶۰۰، ۶۰۱، ۶۰۲، ۶۰۳، ۶۰۴، ۶۰۵، ۶۰۶، ۶۰۷، ۶۰۸، ۶۰۹، ۶۱۰، ۶۱۱، ۶۱۲، ۶۱۳، ۶۱۴، ۶۱۵، ۶۱۶، ۶۱۷، ۶۱۸، ۶۱۹، ۶۲۰، ۶۲۱، ۶۲۲، ۶۲۳، ۶۲۴، ۶۲۵، ۶۲۶، ۶۲۷، ۶۲۸، ۶۲۹، ۶۳۰، ۶۳۱، ۶۳۲، ۶۳۳، ۶۳۴، ۶۳۵، ۶۳۶، ۶۳۷، ۶۳۸، ۶۳۹، ۶۴۰، ۶۴۱، ۶۴۲، ۶۴۳، ۶۴۴، ۶۴۵، ۶۴۶، ۶۴۷، ۶۴۸، ۶۴۹، ۶۵۰، ۶۵۱، ۶۵۲، ۶۵۳، ۶۵۴، ۶۵۵، ۶۵۶، ۶۵۷، ۶۵۸، ۶۵۹، ۶۶۰، ۶۶۱، ۶۶۲، ۶۶۳، ۶۶۴، ۶۶۵، ۶۶۶، ۶۶۷، ۶۶۸، ۶۶۹، ۶۷۰، ۶۷۱، ۶۷۲، ۶۷۳، ۶۷۴، ۶۷۵، ۶۷۶، ۶۷۷، ۶۷۸، ۶۷۹، ۶۸۰، ۶۸۱، ۶۸۲، ۶۸۳، ۶۸۴، ۶۸۵، ۶۸۶، ۶۸۷، ۶۸۸، ۶۸۹، ۶۹۰، ۶۹۱، ۶۹۲، ۶۹۳، ۶۹۴، ۶۹۵، ۶۹۶، ۶۹۷، ۶۹۸، ۶۹۹، ۷۰۰، ۷۰۱، ۷۰۲، ۷۰۳، ۷۰۴، ۷۰۵، ۷۰۶، ۷۰۷، ۷۰۸، ۷۰۹، ۷۱۰، ۷۱۱، ۷۱۲، ۷۱۳، ۷۱۴، ۷۱۵، ۷۱۶، ۷۱۷، ۷۱۸، ۷۱۹، ۷۲۰، ۷۲۱، ۷۲۲، ۷۲۳، ۷۲۴، ۷۲۵، ۷۲۶، ۷۲۷، ۷۲۸، ۷۲۹، ۷۳۰، ۷۳۱، ۷۳۲، ۷۳۳، ۷۳۴، ۷۳۵، ۷۳۶، ۷۳۷، ۷۳۸، ۷۳۹، ۷۴۰، ۷۴۱، ۷۴۲، ۷۴۳، ۷۴۴، ۷۴۵، ۷۴۶، ۷۴۷، ۷۴۸، ۷۴۹، ۷۵۰، ۷۵۱، ۷۵۲، ۷۵۳، ۷۵۴، ۷۵۵، ۷۵۶، ۷۵۷، ۷۵۸، ۷۵۹، ۷۶۰، ۷۶۱، ۷۶۲، ۷۶۳، ۷۶۴، ۷۶۵، ۷۶۶، ۷۶۷، ۷۶۸، ۷۶۹، ۷۷۰، ۷۷۱، ۷۷۲، ۷۷۳، ۷۷۴، ۷۷۵، ۷۷۶، ۷۷۷، ۷۷۸، ۷۷۹، ۷۸۰، ۷۸۱، ۷۸۲، ۷۸۳، ۷۸۴، ۷۸۵، ۷۸۶، ۷۸۷، ۷۸۸، ۷۸۹، ۷۹۰، ۷۹۱، ۷۹۲، ۷۹۳، ۷۹۴، ۷۹۵، ۷۹۶، ۷۹۷، ۷۹۸، ۷۹۹، ۸۰۰، ۸۰۱، ۸۰۲، ۸۰۳، ۸۰۴، ۸۰۵، ۸۰۶، ۸۰۷، ۸۰۸، ۸۰۹، ۸۱۰، ۸۱۱، ۸۱۲، ۸۱۳، ۸۱۴، ۸۱۵، ۸۱۶، ۸۱۷، ۸۱۸، ۸۱۹، ۸۲۰، ۸۲۱، ۸۲۲، ۸۲۳، ۸۲۴، ۸۲۵، ۸۲۶، ۸۲۷، ۸۲۸، ۸۲۹، ۸۳۰، ۸۳۱، ۸۳۲، ۸۳۳، ۸۳۴، ۸۳۵، ۸۳۶، ۸۳۷، ۸۳۸، ۸۳۹، ۸۴۰، ۸۴۱، ۸۴۲، ۸۴۳، ۸۴۴، ۸۴۵، ۸۴۶، ۸۴۷، ۸۴۸، ۸۴۹، ۸۵۰، ۸۵۱، ۸۵۲، ۸۵۳، ۸۵۴، ۸۵۵، ۸۵۶، ۸۵۷، ۸۵۸، ۸۵۹، ۸۶۰، ۸۶۱، ۸۶۲، ۸۶۳، ۸۶۴، ۸۶۵، ۸۶۶، ۸۶۷، ۸۶۸، ۸۶۹، ۸۷۰، ۸۷۱، ۸۷۲، ۸۷۳، ۸۷۴، ۸۷۵، ۸۷۶، ۸۷۷، ۸۷۸، ۸۷۹، ۸۸۰، ۸۸۱، ۸۸۲، ۸۸۳، ۸۸۴، ۸۸۵، ۸۸۶، ۸۸۷، ۸۸۸، ۸۸۹، ۸۹۰، ۸۹۱، ۸۹۲، ۸۹۳، ۸۹۴، ۸۹۵، ۸۹۶، ۸۹۷، ۸۹۸، ۸۹۹، ۹۰۰، ۹۰۱، ۹۰۲، ۹۰۳، ۹۰۴، ۹۰۵، ۹۰۶، ۹۰۷، ۹۰۸، ۹۰۹، ۹۱۰، ۹۱۱، ۹۱۲، ۹۱۳، ۹۱۴، ۹۱۵، ۹۱۶، ۹۱۷، ۹۱۸، ۹۱۹، ۹۲۰، ۹۲۱، ۹۲۲، ۹۲۳، ۹۲۴، ۹۲۵، ۹۲۶، ۹۲۷، ۹۲۸، ۹۲۹، ۹۳۰، ۹۳۱، ۹۳۲، ۹۳۳، ۹۳۴، ۹۳۵، ۹۳۶، ۹۳۷، ۹۳۸، ۹۳۹، ۹۴۰، ۹۴۱، ۹۴۲، ۹۴۳، ۹۴۴، ۹۴۵، ۹۴۶، ۹۴۷، ۹۴۸، ۹۴۹، ۹۵۰، ۹۵۱، ۹۵۲، ۹۵۳، ۹۵۴، ۹۵۵، ۹۵۶، ۹۵۷، ۹۵۸، ۹۵۹، ۹۶۰، ۹۶۱، ۹۶۲، ۹۶۳، ۹۶۴، ۹۶۵، ۹۶۶، ۹۶۷، ۹۶۸، ۹۶۹، ۹۷۰، ۹۷۱، ۹۷۲، ۹۷۳، ۹۷۴، ۹۷۵، ۹۷۶، ۹۷۷، ۹۷۸، ۹۷۹، ۹۸۰، ۹۸۱، ۹۸۲، ۹۸۳، ۹۸۴، ۹۸۵، ۹۸۶، ۹۸۷، ۹۸۸، ۹۸۹، ۹۹۰، ۹۹۱، ۹۹۲، ۹۹۳، ۹۹۴، ۹۹۵، ۹۹۶، ۹۹۷، ۹۹۸، ۹۹۹، ۱۰۰۰، ۱۰۰۱، ۱۰۰۲، ۱۰۰۳، ۱۰۰۴، ۱۰۰۵، ۱۰۰۶، ۱۰۰۷، ۱۰۰۸، ۱۰۰۹، ۱۰۱۰، ۱۰۱۱، ۱۰۱۲، ۱۰۱۳، ۱۰۱۴، ۱۰۱۵، ۱۰۱۶، ۱۰۱۷، ۱۰۱۸، ۱۰۱۹، ۱۰۲۰، ۱۰۲۱، ۱۰۲۲، ۱۰۲۳، ۱۰۲۴، ۱۰۲۵، ۱۰۲۶، ۱۰۲۷، ۱۰۲۸، ۱۰۲۹، ۱۰۳۰، ۱۰۳۱، ۱۰۳۲، ۱۰۳۳، ۱۰۳۴، ۱۰۳۵، ۱۰۳۶، ۱۰۳۷، ۱۰۳۸، ۱۰۳۹، ۱۰۴۰، ۱۰۴۱، ۱۰۴۲، ۱۰۴۳، ۱۰۴۴، ۱۰۴۵، ۱۰۴۶، ۱۰۴۷، ۱۰۴۸، ۱۰۴۹، ۱۰۵۰، ۱۰۵۱، ۱۰۵۲، ۱۰۵۳، ۱۰۵۴، ۱۰۵۵، ۱۰۵۶، ۱۰۵۷، ۱۰۵۸، ۱۰۵۹، ۱۰۶۰، ۱۰۶۱، ۱۰۶۲، ۱۰۶۳، ۱۰۶۴، ۱۰۶۵، ۱۰۶۶، ۱۰۶۷، ۱۰۶۸، ۱۰۶۹، ۱۰۷۰، ۱۰۷۱، ۱۰۷۲، ۱۰۷۳، ۱۰۷۴، ۱۰۷۵، ۱۰۷۶، ۱۰۷۷، ۱۰۷۸، ۱۰۷۹، ۱۰۸۰، ۱۰۸۱، ۱۰۸۲، ۱۰۸۳، ۱۰۸۴، ۱۰۸۵، ۱۰۸۶، ۱۰۸۷، ۱۰۸۸، ۱۰۸۹، ۱۰۹۰، ۱۰۹۱، ۱۰۹۲، ۱۰۹۳، ۱۰۹۴، ۱۰۹۵، ۱۰۹۶، ۱۰۹۷، ۱۰۹۸، ۱۰۹۹، ۱۱۰۰، ۱۱۰۱، ۱۱۰۲، ۱۱۰۳، ۱۱۰۴، ۱۱۰۵، ۱۱۰۶، ۱۱۰۷، ۱۱۰۸، ۱۱۰۹، ۱۱۱۰، ۱۱۱۱، ۱۱۱۲، ۱۱۱۳، ۱۱۱۴، ۱۱۱۵، ۱۱۱۶، ۱۱۱۷، ۱۱۱۸، ۱۱۱۹، ۱۱۲۰، ۱۱۲۱، ۱۱۲۲، ۱۱۲۳، ۱۱۲۴، ۱۱۲۵، ۱۱۲۶، ۱۱۲۷، ۱۱۲۸، ۱۱۲۹، ۱۱۳۰، ۱۱۳۱، ۱۱۳۲، ۱۱۳۳، ۱۱۳۴، ۱۱۳۵، ۱۱۳۶، ۱۱۳۷، ۱۱۳۸، ۱۱۳۹، ۱۱۴۰، ۱۱۴۱، ۱۱۴۲، ۱۱۴۳، ۱۱۴۴، ۱۱۴۵، ۱۱۴۶، ۱۱۴۷، ۱۱۴۸، ۱۱۴۹، ۱۱۵۰، ۱۱۵۱، ۱۱۵۲، ۱۱۵۳، ۱۱۵۴، ۱۱۵۵، ۱۱۵۶، ۱۱۵۷، ۱۱۵۸، ۱۱۵۹، ۱۱۶۰، ۱۱۶۱، ۱۱۶۲، ۱۱۶۳، ۱۱۶۴، ۱۱۶۵، ۱۱۶۶، ۱۱۶۷، ۱۱۶۸، ۱۱۶۹، ۱۱۷۰، ۱۱۷۱، ۱۱۷۲، ۱۱۷۳، ۱۱۷۴، ۱۱۷۵، ۱۱۷۶، ۱۱۷۷، ۱۱۷۸، ۱۱۷۹، ۱۱۸۰، ۱۱۸۱، ۱۱۸۲، ۱۱۸۳، ۱۱۸۴، ۱۱۸۵، ۱۱۸۶، ۱۱۸۷، ۱۱۸۸، ۱۱۸۹، ۱۱۹۰، ۱۱۹۱، ۱۱۹۲، ۱۱۹۳، ۱۱۹۴، ۱۱۹۵، ۱۱۹۶، ۱۱۹۷، ۱۱۹۸، ۱۱۹۹، ۱۲۰۰، ۱۲۰۱، ۱۲۰۲، ۱۲۰۳، ۱۲۰۴، ۱۲۰۵، ۱۲۰۶، ۱۲۰۷، ۱۲۰۸، ۱۲۰۹، ۱۲۱۰، ۱۲۱۱، ۱۲۱۲، ۱۲۱۳، ۱۲۱۴، ۱۲۱۵، ۱۲۱۶، ۱۲۱۷، ۱۲۱۸، ۱۲۱۹، ۱۲۲۰، ۱۲۲۱، ۱۲۲۲، ۱۲۲۳، ۱۲۲۴، ۱۲۲۵، ۱۲۲۶، ۱۲۲۷، ۱۲۲۸، ۱۲۲۹، ۱۲۳۰، ۱۲۳۱، ۱۲۳۲، ۱۲۳۳، ۱۲۳۴، ۱۲۳۵، ۱۲۳۶، ۱۲۳۷، ۱۲۳۸، ۱۲۳۹، ۱۲۴۰، ۱۲۴۱، ۱۲۴۲، ۱۲۴۳، ۱۲۴۴، ۱۲۴۵، ۱۲۴۶، ۱۲۴۷، ۱۲۴۸، ۱۲۴۹، ۱۲۵۰، ۱۲۵۱، ۱۲۵۲، ۱۲۵۳، ۱۲۵۴، ۱۲۵۵، ۱۲۵۶، ۱۲۵۷، ۱۲۵۸، ۱۲۵۹، ۱۲۶۰، ۱۲۶۱، ۱۲۶۲، ۱۲۶۳، ۱۲۶۴، ۱۲۶۵، ۱۲۶۶، ۱۲۶۷، ۱۲۶۸، ۱۲۶۹، ۱۲۷۰، ۱۲۷۱، ۱۲۷۲، ۱۲۷۳، ۱۲۷۴، ۱۲۷۵، ۱۲۷۶، ۱۲۷۷، ۱۲۷۸، ۱۲۷۹، ۱۲۸۰، ۱۲۸۱، ۱۲۸۲، ۱۲۸۳، ۱۲۸۴، ۱۲۸۵، ۱۲۸۶، ۱۲۸۷، ۱۲۸۸، ۱۲۸۹، ۱۲۹۰، ۱۲۹۱، ۱۲۹۲، ۱۲۹۳، ۱۲۹۴، ۱۲۹۵، ۱۲۹۶، ۱۲۹۷، ۱۲۹۸، ۱۲۹۹، ۱۳۰۰، ۱۳۰۱، ۱۳۰۲، ۱۳۰۳، ۱۳۰۴، ۱۳۰۵، ۱۳۰۶، ۱۳۰۷، ۱۳۰۸، ۱۳۰۹، ۱۳۱۰، ۱۳۱۱، ۱۳۱۲، ۱۳۱۳، ۱۳۱۴، ۱۳۱۵، ۱۳۱۶، ۱۳۱۷، ۱۳۱۸، ۱۳۱۹، ۱۳۲۰، ۱۳۲۱، ۱۳۲۲، ۱۳۲۳، ۱۳۲۴، ۱۳۲۵، ۱۳۲۶، ۱۳۲۷، ۱۳۲۸، ۱۳۲۹، ۱۳۳۰، ۱۳۳۱، ۱۳۳۲، ۱۳۳۳، ۱۳۳۴، ۱۳۳۵، ۱۳۳۶، ۱۳۳۷، ۱۳۳۸، ۱۳۳۹، ۱۳۴۰، ۱۳۴۱، ۱۳۴۲، ۱۳۴۳، ۱۳۴۴، ۱۳۴۵، ۱۳۴۶، ۱۳۴۷، ۱۳۴۸، ۱۳۴۹، ۱۳۵۰، ۱۳۵۱، ۱۳۵۲، ۱۳۵۳، ۱۳۵۴، ۱۳۵۵، ۱۳۵۶، ۱۳۵۷، ۱۳۵۸، ۱۳۵۹، ۱۳۶۰، ۱۳۶۱، ۱۳۶۲، ۱۳۶۳، ۱۳۶۴، ۱۳۶۵، ۱۳۶۶، ۱۳۶۷، ۱۳۶۸، ۱۳۶۹، ۱۳۷۰، ۱۳۷۱، ۱۳۷۲، ۱۳۷۳، ۱۳۷۴، ۱۳۷۵، ۱۳۷۶، ۱۳۷۷، ۱۳۷۸، ۱۳۷۹، ۱۳۸۰، ۱۳۸۱، ۱۳۸۲، ۱۳۸۳، ۱۳۸۴، ۱۳۸۵، ۱۳۸۶، ۱۳۸۷، ۱۳۸۸، ۱۳۸۹، ۱۳۹۰، ۱۳۹۱، ۱۳۹۲، ۱۳۹۳، ۱۳۹۴، ۱۳۹۵، ۱۳۹۶، ۱۳۹۷، ۱۳۹۸، ۱۳۹۹، ۱۴۰۰، ۱۴۰۱، ۱۴۰۲، ۱۴۰۳، ۱۴۰۴، ۱۴۰۵، ۱۴۰۶، ۱۴۰۷، ۱۴۰۸، ۱۴۰۹، ۱۴۱۰، ۱۴۱۱، ۱۴۱۲، ۱۴۱۳، ۱۴۱۴، ۱۴۱۵، ۱۴۱۶، ۱۴۱۷، ۱۴۱۸، ۱۴۱۹، ۱۴۲۰، ۱۴۲۱، ۱۴۲۲، ۱۴۲۳، ۱۴۲۴، ۱۴۲۵، ۱۴۲۶، ۱۴۲۷، ۱۴۲۸، ۱۴۲۹، ۱۴۳۰، ۱۴۳۱، ۱۴۳۲، ۱۴۳۳، ۱۴۳۴، ۱۴۳۵، ۱۴۳۶، ۱۴۳۷، ۱۴۳۸، ۱۴۳۹، ۱۴۴۰، ۱۴۴۱، ۱۴۴۲، ۱۴۴۳، ۱۴۴۴، ۱۴۴۵، ۱۴۴۶، ۱۴۴۷، ۱۴۴۸، ۱۴۴۹، ۱۴۵۰، ۱۴۵۱، ۱۴۵۲، ۱۴۵۳، ۱۴۵۴، ۱۴۵۵، ۱۴۵۶، ۱۴۵۷، ۱۴۵۸، ۱۴۵۹، ۱۴۶۰، ۱۴۶۱، ۱۴۶۲، ۱۴۶۳، ۱۴۶۴، ۱۴۶۵، ۱۴۶۶، ۱۴۶۷، ۱۴۶۸، ۱۴۶۹، ۱

”گلرین“ بیہ بندہ تہ پتہ و چھنڈ اڑیک تان زانہ۔

اُتھو زمانس منز اوس دلہ ”پمپوش“ ناوی بیا کہ رسالہ نیران
کا شیر ادینج خد متھ کران اوس۔ بقول صوفی غلام محمد یوتان ملکس بیچ
آزادی جھنڈا ختایہ کھوت نہ، کا شیر صیانت روز کالجین منز بندہ پرتاپ تہ
”لالہ رنج“ روڈ وری پتہ وری تہ کا شیر نظرک تہ نشروک اکھ اکھ حصہ چھان
..... آزادی پتہ وری پیم رسالہ ڈرائی، اگر پتہ ربحن منز اسو جادہ نر افسانہ
مضمون تہ باقیہ چیز چھپان مگر تسمو کور کا شیر باؤ منز صیانت وختہ ستر
کر پنج کو شش، پیمورسا لو منز چھ کرنگ پوہش، گلرین تہ دلہ منز میرن ل
پمپوش باونس لایون۔

اُتھو زمانس منز یانے ۱۹۵۵ء بیچ ۱۹۶۳ء یس تام اوس
کشیر منز ریاستی محکمہ اطلاعات کہ طرفہ ”تغیر“ رسالہ نیران، پتہ گوڈ
زشتی صاب تہ پتہ شمیم صاب تہ ٹینگ صاب ایڈیٹر اسو۔ اتھ منز تہ
اوس کا شیر چھپان تہ اُمر رسالہ تہ کر کا شیر ادینج خد متھ۔
۱۹۶۴ء یس منز دراوجوں و کشیر کاجول اکیڈمی ہند طرفہ کا شیر
رسالہ شیرازہ امیک گوڈ ٹینگ شمارہ ڈراو اگست ۱۹۶۲ء یس منز۔ نگران
اوس اکیڈمی ہند تہ وقتک سیکرٹری جے لال کول صاب تہ ایڈیٹر منز
محمد الدین صاب۔ گوڈ اوس پتہ وری یس منز درہ پتہ نیران یانے شیشہ
شیشہ ریٹو تہ پتہ بیو تہ رتہ وار۔ ایڈیٹر روڈس افسر صاب تہ امین
کابل صاب۔ پتہ گوڈ پتہ وری رسالہ بخشی شیرن لعل کا بل پتہ شیر
دریابہ کھ آجک ڈراما نمبر اڑیک اسدہ نمبر
نظم غریبہ غالب نمبر تہ یادگار۔ مشنوی نمبر چھ چھپان۔

۱۹۶۵ء یس مئز دڑاو کا شرفہفتہ وار اخبار "وطن" ایڈیٹر اوس
 غلام نبی خیال صاحب۔ امینک گوه ڈنیک پرچہ دڑاو ۲۸ اپریل ۱۹۶۵ء۔ اٹھ
 مئز اوسو ایڈیٹوریل، خبر و تو عالمی خبر و علاو، کارٹون، مہانتہ جام جہم،
 وچھان چھس پکان چھس، بشش رنگ، پوز چھا پوز مستحق عنوان آسان
 اہم علاو، اٹھ مئز مضمون، افسانہ، افسانہ، مینڈو ترجمہ، تہ شامیری چھپا
 لمان لسان روڈ پہ ۱۹۶۶ء یس تان شیران تہ او پتہ سید بشت۔ امینک امن
 نمبر تہ نور و نمبر چھ خاص طور یاد تھا وٹن لابی۔

جنوری ۱۹۶۶ء پچھ دڑاو فیلڈ سروے آرگنائزیشن ہک ہفتہ وار
 کا شرفہفتہ وار "ناو کو گوه" دوس پہ صرف خبر تانے یوت مگر وار وار بنیو، اٹھ
 ادبی اخبار تہ اٹھ انڈر تہ اوس شامیری، افسانہ، ترجمہ تہ مضمون علاو
 سائنس تاریخ چھپان تہ بیہ اوس سرکار چین کا مین پچھ تبصر آسان امینک
 کا دھمی نمبر، منصوبہ بندی نمبر، شیخ العالم نمبر تہ افسانہ نمبر روز یادگار۔
 ایڈیٹر اوس گوه ڈو فاضل کشمیری تہ پتہ میر غلام رسول نازکی۔

ماہانہ "کا شرف ادب" رسالہ گوه ڈنیک شمار دڑاو اکتوبر ۱۹۶۶ء یس
 مئز یہ کوڈ غلام رسول سنتوش صاحب۔ ادبی صلاح کار اوس دینا ناٹھ نادر
 علی محمد لون، اپن کا ریل تہ بنسی بردوش، انتظامی مشر اوس حسرت گدہ۔ اٹھ
 ماہانہ رسالہ مئز اوس مضمون، نظم، غزل، تہ افسانہ علاو نامہ پیام تہ
 نولہ خط ناو کوڈ دلچسپ عنوان آسان۔ امینک دڑاوے شیے سنتے شمار تہ کو
 بشت، اہم پتہ دڑاو ۱۹۶۰ء یس مئز بیہ۔ اہم ساتہ تہ اوس ایڈیٹر غلام
 رسول سنتوش۔ نگراں اوس اوتار کشن رہبر، محمد یوسف ٹینگ، فاروق
 نازکی، چمن لال چمن، تہ فرحت گیلانی۔ دوسے تریے شمار نمبر تہ کو بیہ بشت۔

گوٹ آسنہ کتو پرن گمشدگی گزھان۔ امینک سالنامہ ۱۹۷۰ء کو رونا نک نمبر ۱۰
بنکالی کانفرنس نمبر چھ قابل ذکر۔

جھلم ۱۹۷۴ء میں دوران در او کثیر کلچرل آرگنائزیشن کے طرفہ مفتہ
"کاشمیر اخبار"۔ ایڈیٹر جیس تاج بیگم رتیرو۔ آٹھ اندر چھ حصو علاوہ بالا
پہ چھ، ویو، سو، نا پرنچ تہ مزاح خاطر اکھ مستقل عنوان آسان۔ چھاپ سید
منز جیس ہنابلے قایدگی۔

پتو علاوہ چھ ریاستہ کین کالج میگزین ائدر باضابطہ کاشمیر سیکشن
آسان یمن منز نظم کو نشر چھپان چھ، پرتاپ (ایس پی کالج) لالہ رخ (امرنگھ)
کالج، دوہ ٹر سو نور کالج (درمل) (درمل کالج) سیتو سیتو چھ گرنز کالج نوائل
گرنز کالج مولانا آزاد روڈ تہ باتے کالج تہ پتو میگزین چھاپ کران۔

مختلف ادبی تہ ثقافتی انجمنہ چھے پینر پینر طرفہ نظم و نشر چھ سو پرتہ
کتابی سلیوڈنگو چھاپ کران۔ یمن منز بند پوریک "سمن بل" تہ "ہرمو کھ"
حلقہ ادب ہائینگ وھ لو کھو، کلچرل فورم شوپینگ "نیرو پوش"، کلچرل فورم
اشت ناگت "آش" کلچرل فورم کرپوک "انہار" تہ ادبی مرکز کمرانگ "شاہ سیکھانہ"
قابل ذکر چھ۔ یو کتابی سلیوڈنگو تہ چھ کاشمیرس نشرس کلیم برنہ آشت تہ
تختہ مینیہ پتو پوچھر لوگمت۔

۱۹۷۲ء پتہ پتہ پیئر پیئر ڈراما تحریریکہ میڈیس سلیس منز انڈین سلیوڈنگو
کاشمیر اکھ شائع قائم تہ پرتہ شائع قائم کرنس منز اسو بلراج ساہنی پیش پیش
چھپوہیم ناٹھ پردیس ہوسو ادب تہ پرتہ قول بجا ان واولو۔ آٹھ سیتویم ڈراما
بکھاتہ بنہ پرتہ منز چھپویشنل ڈراما ملک کاتب تہ ہندو سدھالاسمی کلب
تہ بکائی۔

۱۹۱۷ء پتہ بنیو کلچرل فرنٹ۔ امینک مقصد اس پر از کشمیر پیچھے چلے
 کرن والین پتہ مقابلہ کرنے تھی تہ ادبی سطحس پیچھے تہ کرنے میں۔ امینک
 گوہر ڈنیکہ پتہ میں اس مرثوم غلام محمد صادق (سابق چیف منسٹر جموں و کشمیر)
 تہ گوہر ڈنیکہ جنرل سیکریٹری مرزا اعجاز۔ اہمہ تنظیم بہت طرفہ سیدھی واریہ
 ڈراما، اکثر کاموں میں تہ سرکار پیر یا ایسی آید لو کہ تہ نام و اتنا دینے، چتہ بنیو کلچرل
 کانگریس تہ آل سٹیٹ کلچرل کانفرنس "مگر پتہ انجمن ہند مقصد روڈ پر پیچھے وقت تہ
 پر پیچھے مرحلہس پیچھے ای نہ پتہ تہ ادب تہ آرٹ کو تہ اکر کس مبنی یاد پیچھے استاد
 سپین۔ کانگریس زبانی ہندو مت تہ کانگریس میں اکرھ باضابطہ ادبی رسالہ قائم کر تہ
 سہرہ تہ چھ پتہ انجمن۔ نور محمد بٹ عذاب چھ و نان زمین انجمن تہ اکرھ گوہر ڈنیکہ
 کانگریس رسالہس پیچھے اس سیاست مکمل چھاپ "قومی کلچرل کانگریس کس سیکریٹری
 سید طرفہ پس کلچرل خیریکہ ہند پتہ "سائنس کلچرل تحریک" شایع کرنے آو، سہ
 اس کلچرل پیچھے کانگریس نام سیاست "وہ گوہر ڈنیکہ و اتنا دینے تنظیم کانگریس
 ادب واریہ قائم۔

۱۹۵۲ء کس انڈس پیچھے بنو و تہ "بزم ادب" پتہ بنو
 پروفیسر حاجی رحمہ پتہ ہندو زمرہ پہ ترقی پسندی و ہزاران اس "بزم۔ ادب کو
 روبرج روان اس و مرزا اعجاز، پروفیسر حاجی، خواجہ محمد امین کچہ، عبدالحق برق
 تنہا انصاری پتہ۔

اہمہ پتہ بنے یہ مختلف ادبی انجمن مختلف عابین مگر کلچرل کانفرنس
 جاسے وٹ الی انجمن کانگریس تہ پتہ کو شہر کلچرل مرکز۔ رائیس عذاب تہ
 کامل عذاب اس و اس و روبرج روان۔ اکرھ صدر تہ بیباک سیکریٹری کچہ کمالی
 اس ناؤ کرنے یہ کو شہر مرکز ہے پتہ۔ یا تہ عابین بزم ادبی انجمن ہند سس کس شہر

منز چھئے، بزم ادب ایس پی کالج حلقہ علم و ادب خانیا، انجمن ادب بگرام،
بزم ادب کاپرن کولہام، کلچرل فورم شوپیان، کلچرل فورم کرمر، حلقہ ادب
حاجن، بزم ادب بانڈی پورہ، بیٹیہ واریاہ ڈرامیٹک کلب، یکن منز رنگ پتھ
ڈرامیٹک کلب کلچرل ٹرسٹ بارہمولہ، بینر شامل چھ۔

۱۹۷۱-۷۲ء ایس منز آریہ نہ دیر تہ سوار ادبی تہ ثقافتی تنظیم بارس
اکھ منظمی سطحی "ادبی مرکز کراڑ" تہ بیا کھ صوبائی سطحی "کشیر کلچرل آرگنائزیشن"
کشیر کلچرل آرگنائزیشن تنظیم ہندی کوہ ڈنگو صد بنے یہ غلام نبی کوہ صاحب
تہ کوہ ڈنگو سیکریٹری سیف الدین سوز صاحب۔ کوہ صاحب چیم ڈی کمن تہ ارمکو
صدر مگر سیکریٹری چیس رحمان راہی صاحب۔ ادبی مرکز کراڑ "صدر تہ سیکریٹری
چھ تہ پیچہ بلترتیب رشید نازکی تہ مشعل سلطانیوری۔ اتہ تنظیم چھ پنہن
سالانہ کاشن کانفرنس منز اہم مسئلن کن توجہ پھر نو دست بشن کاشن زبان
ہندی مسئلہ، کاشن ادبیکو مسئلہ، کاشن ادبیکو مسئلہ، کاشن زبان منز
لفظ گریٹک مسئلہ۔ کاشن ادبیکو منز حد بیت بینر
یمن تنظیم ہندی پیو او، کتہ کتہ کرن ز اہند ڈوی تہ چھ کاشن
نشر واریاہ فایدہ و نعمت۔ یمن تنظیم ہندی میٹنگ منز چھ نظم سنو ستر
منز کو واریاہ قسم پر نہ پوان تہ یمن پیچہ بحث سپان۔ ۱۹۵۸ء پتہ پیسر
یمن کلچرل اکیڈمی قائم پیہہ کتہ دو یمن زبان کھو تہ جاد کاشن ادبیکو
پو چھ رنگ۔ اکیڈمی چھ ڈوی یکہ بہترین ادبک انتخاب "سون ادب" ناو و سالانہ
چھاپ کران۔ کاشن منز اکھ ادبی رسالہ شہزادہ کڈان، شام افسانہ تہ ڈراما
مسوڈن ہندی مقابلہ کران۔ ادبیکو کتاب چھاپ کر تہ خطاطی ملی مدد دوان تہ جاد
کتابت پیچہ پناہ دوان۔

کثیر شمر ریڈیو شیشن بننے پتہ لوگ سائنس ادبیں بیہوش پوچھتے
ریڈیو ڈراما ہیش صنف آریہ کا شرس شرتہ۔ واریاہ جان جان ڈراما آریہ لکھنے
تہ ریڈیو پیچھے پیش کرتے۔ ریڈیو لکھن ادبی پروگرامن شرتہ شایری علاوہ
افسانہ تہ پرتہ تہ مختلف عنوان پیچھے مضمون تہ پرتہ۔ اہم سہتو تہ ہر لڑو
سانہ شرتک سرمایہ۔ یہ کام کرشن شرتہ چھ وں ٹی وی تہ شرتک۔

محکمہ اطلاعات کہ طرفہ تہ روڈ واریاہ کینہہ کام شرس شرس شرس
چھپان۔ یو ڈوے انج اہمیتہ جادو تہ پروپیگنڈا پیچھے تہ ہم چھ اہم کو
یاد تھا وں لایت تہ اہم سہتو ہر یو شرتک ذخیرہ ۱۹۵۳ء پتہ مختلف عنوان
پیچھے پمفلٹ تہ کتابہ مثلاً ہ پامٹو نو و ہنستان، ترقی ہنیز و ہن، سانی
خارجہ پالیسی بیتر بنشل کانفرنس تہ کرپنہ پالیسی متعلق وزیر واریاہ
پمفلٹ کا شری پامٹو شایع۔

از تہ چھ محکمہ اطلاعات طرفہ تہ محکمہ دیہات سدھار کہ طرفہ،
کنہ کنہ کاٹہہ کاٹہہ پمفلٹ کا شری پامٹو نیران، پمٹو ہنیز و ہن زمین زراعت
ترقی تہ سو کو متیجہ پالیسی آسان چھ۔

سانہ کپہنہ کتاب

کتاب

کاشتر ادبک تواریخ

تہذیبک تواریخ

کاشتر ہندی ریڈر

احوال نامہ

نفسیات

کاشتر شیو مت

ریشٹ پتہ سائریشتر

کاشتر مکملہ تحقیق

انرج کاشتر شائری (انہار)

کاشتر ادبک فکری پوت منظر (انہار)

ادبی تنقید (انہار)

نوشار سوسبرن

نشریہ کتاب

جیند پد کاشتر شائری

ادبی اصطلاح

مصنف ترتیب کار

ناجی منور، شفیع شوق

ناجی منور، شفیع شوق

ڈاکٹر ٹی، این، گنجو

چمن لال چمن، بشیر اختر

عبد الغنی مدہوش

بدری ناتھ کلا

رشید نازکی

محمد سبحان بھگت

رحمان راہی، شفیع شوق

رحمان راہی،

رحمان راہی

غلام نبی فراق

ڈاکٹر رتن لال شانت

ڈاکٹر حامد کشمیری

غلام نبی فراق

KASHIRI NASRIK TAMEER KAR

MASHAL SULTANPURI

**THE POST GRADUATE DEPARTMENT OF KASHMIRI,
THE UNIVERSITY OF KASHMIR,
HAZRATBAL, SRINAGAR-190006**

Printed at J. K. OFFSET PRINTERS, Jama Masjid, Delhi-110006